Ewa Halina Dzierbunowicz (red)
Stanisław Rewers, Grzegorz Przybylski

Śladami pionierów Barlinka

Autor:

Ewa Halina Dzierbunowicz (red),

Stanisław Rewers, Grzegorz Przybylski

Projekt okładki:

Ewa Halina Dzierbunowicz

Zdjęcie na okładce przedstawia Barlinek, rynek miasta. Początek lat pięćdziesiątych XX w. Na fotografii znajdują się m.in. Stanisław Zakrzewski i Janina Lepieszkiewicz. Pozostałe osoby nierozpoznane. Źródło: zbiory rodzinne J. Lepieszkiewicza.

Prawa autorskie zastrzeżone. Zarówno cała książka, jak i jakakolwiek jej część nie może być przedrukowywana ani reprodukowana – mechanicznie, elektronicznie lub w jakikolwiek inny sposób oraz nie może być publikowana w internecie bez pisemnej zgody autorów publikacji.

WYDAWCA I DRUK

PPR TONGRAF – PIŁA

biuro@tongrf.pl

www.tongraf.pl

czerwiec 2019

ISBN 978-83-62581-31-3

„Naród, który nie zna swojej przeszłości,

umiera i nie buduje przyszłości”

Jan Paweł II

Spis treści

Spis treści 5
Wstęp 9
CZĘŚĆ I. INSTYTUCJE – Obwód Myślibórz, Miasto i Gmina Barlinek 11
Rozdział I. Barlinek – Nowy początek 13
1.1. Szacunki strat 14
1.2. Przybywali osadnicy 16
1.3. Chleba naszego powszedniego 19
Rozdział II. Administracja terenowa miasta i gminy Barlinek w latach 1945-1955 23
2.1. Radziecka Komendantura Wojenna w Barlinku 23
2.2. Polskie organy administracji terenowej w Barlinku w latach 1945-1955 26
2.2.1. Okręgowe i obwodowe władze administracyjne Barlinka 26
2.2.2. Zarząd Miasta Barlinka w latach 1945–1950 34
2.2.3. Tymczasowa Rada Doradcza w Barlinku w latach 1945–1946 42
2.2.4. Miejska Rada Narodowa w Barlinku w latach 1946–1950 44
2.2.5. Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Barlinku w latach 1950-1955 46
2.3. Organy administracji terenowej Gminy Barlinek w latach 1945–1955 47
2.3.1. Zarząd Gminy Barlinek w latach 1945–1950 47
2.3.2. Gminna Rada Narodowa w Barlinku w latach 1946–1950 48
2.3.3. Prezydium Gminnej Rady Narodowej w Barlinku w latach 1950–1955 49
2.4. Obsada personalna Zarządu Miasta i Gminy Barlinek w latach 1945–1950 50
Rozdział III. Od demokracji do „reakcji…" – o tym jak władzę zdobywano 55
Rozdział IV. Aparat represji w Barlinku w latach 1945–1955 59
4.1. Milicja Obywatelska w Barlinku w latach 1945–1955 59
4.1.1. KP MO w Myśliborzu – organ nadrzędny Milicji Obywatelskiej w Barlinku 59
4.1.2. Posterunek Milicji Obywatelskiej w Barlinku po II wojnie światowej 62
4.1.3. Pierwsi funkcjonariusze Posterunku MO w Barlinku po II wojnie światowej 65
4.2. Służby Bezpieczeństwa Publicznego w Barlinku w latach 1945–1955 70
4.2.1. Struktury Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Obwodzie Myśliborskim w latach 1945–1955 70
4.2.2. Pierwsi funkcjonariusze Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Barlinku 76
Rozdział V. „Polska nie zwycięży bronią, ale modlitwą…" 81
5.1. Wspólnota chrześcijańska na Pomorzu Zachodnim po II wojnie światowej 81
5.2. Walka o polskość kościoła rzymsko-katolickiego na „Ziemiach Odzyskanych" 82
5.3. Walka o „rząd dusz" 83
5.4. Duszpasterze parafii rzymskokatolickiej w Barlinku po II wojnie światowej 86
Rozdział VI. Takie będą Rzeczpospolite, jakie ich młodzieży chowanie… 99
6.1. Początki szkolnictwa na Pomorzu Zachodnim po II wojnie światowej 99
6.2. Początki szkolnictwa podstawowego w Barlinku po II wojnie światowej 101

6.3. Szkolnictwo ponadpodstawowe w Barlinku w latach 1945–1955 107
Rozdział VII. Szlachetne zdrowie… 111
7.1. Sytuacja sanitarna na Pomorzu Zachodnim w okresie powojennym 111
7.2. Sytuacja sanitarna w Barlinku po II wojnie światowej 114
7.3. Organizacja służby zdrowia w Barlinku w pierwszych latach po II wojnie światowej .. 115
Rozdział VIII. Lecz bez pracy nie ma kołaczy… 123
8.1. Przemysł w Obwodzie Myśliborskim po zakończeniu II wojny światowej 123
8.2. Wykazy zakładów przemysłowych w Barlinku uruchomionych po II wojnie światowej 125
8.3. Zakłady produkcji drzewnej w Barlinku 128
8.3.1. „O krzesłach, posadzce i drzewie rozmowa …” 128
8.3.2. Kierownicy i pionierzy przemysłu drzewnego w Barlinku w latach 1945–1955 130
8.4. Fabryka Pługów w Barlinku 135
8.4.1. Sprawozdanie inż. Stefana Orłowskiego z 07.12.1945r. 135
8.4.2. Kierownicy i pionierzy Fabryki Pługów w Barlinku 136
Rozdział IX. Ludzie listy piszą… 139
Rozdział X. Ochotnicza Straż Pożarna w Barlinku, czyli jak mundury szyto…. 142
Rozdział XI. Wybrane dokumenty źródłowe 146
CZĘŚĆ II. Życiorysy niezwykłe 167
1. Bałasz Aleksander (1890–1956) – Pierwszy lekarz domowy w Barlinku 169
2. Baumann Zygmunt (1915–1964) – Pierwszy Wiceburmistrz Barlinka 172
3. Bieda Franciszek (1908–1984) – Pierwszy Burmistrz Barlinka 175
4. Bocian Jerzy (1899–1972) – Przewodniczący MRN i kierownik Publicznej Szkoły Powszechnej w Barlinku 178
5. Bogusławska Maria (Marianna) (1917–1996) – Nauczycielka szkoły powszechnej w Barlinku 180
6. Czapiewski Stefan (1908–1982) – Właściciel młyna „Papiernia” w Barlinku 183
7. Dekarski Edmund (1919–1951) – Pracownik Fabryki Pługów w Barlinku 185
8. Demenko Aleksy (1912–1996) – Drugi Dyrektor Szpitala w Barlinku 186
9. Dolny Czesław (1914–1946) – Pracownik pierwszego Zarządu Miasta Barlinka 189
10. Dolny Felicjan (1916–1981) i Dolna Irena (1920–2003) – Pierwsi małżonkowie miasta Barlinka i Obwodu Myślibórz 190
11. Dolny Kazimierz (1919–1993) – Pierwszy polski stomatolog w Barlinku 193
12. Drożdżyński Czesław (1927–2003) – Prezes Gminnej Spółdzielni „Samopomoc Chłopska” w Barlinku 194
13. Dykier Maksymilian (1902–1951) – Pierwszy Prezes Chóru „Halka” w Barlinku 197
14. Fibilski Alfred (1898–1976) – Kierownik Tartaku w Barlinku 199
15. Fiks Władysław (1899–1980) – Przewodniczący barlineckiego Koła Stronnictwa Demokratycznego 201
16. Gabryel Henryk (1922–2014) – Pracownik pierwszego Zarządu Miasta Barlinka 204
17. Gajb Antoni (1901–1980) – Członek Grupy Operacyjnej na Obwód Myślibórz 206
18. Glapiak Henryk (1927–1995) – Działacz Stronnictwa Demokratycznego 208

19. Gos Leon (1921–1980) – Pracownik Gminnej Spółdzielni „Samopomoc Chłopska” w Barlinku 210
20. Grabowski Władysław – Pierwszy Dyrektor Zakładów Drzewnych w Barlinku 211
21. Grynia Bronisław (1884–1950) – Pierwszy kierownik Publicznej Szkoły Powszechnej w Barlinku 213
22. Grzelak Emilia (1932 – żyje nadal) – Pionierka oświaty w Barlinku 215
23. Jakieła Bolesław *(*1928–1999) – Dziecko Syberii, pionier Barlinka 217
24. Jancewicz Henryk (1911–1970) – Wiceburmistrz Barlinka 219
25. Kaftański Janusz „Downar” (1921–1980) – Komendant Posterunku MO w Barlinku 221
26. Kaliwoszka Tadeusz (1929–1979) – Pionier Zakładów Drzewnych w Barlinku 223
27. Kapelan Irena (1935– żyje nadal) – Nauczycielka Szkoły Podstawowej w Barlinku 224
28. Kapelan Julian (1930–2016) – Kierownik Szkoły Podstawowej w Barlinku 225
29. Karczewska Eugenia (1923–1973) – Pracownica Zarządu Gminy Barlinek 227
30. Karczewski Władysław (1923–1997) – Pracownik Zarządu Gminy Barlinek 228
31. Kolenda Józef (1920–1978) – Drugi Wicestarosta Myśliborski, ... 229
32. Kotłubaj Edward (1908–1948), kpt. „Wicher” – Komendant KP MO w Myśliborzu 231
33. Lepieszkiewicz Janina (1912–2000) – Kierownik Apteki nr 26 w Barlinku 233
34. Lepieszkiewicz Mirosław (1914–1997) – Prezes PSS „Jedność” w Barlinku 234
35. Leśny Stanisław (1910–1996) – Pierwszy Kierownik Tartaku 236
36. Lidmanowski Jerzy Eugeniusz (1914–1968) – Pierwszy Lekarz Miejski w Barlinku 239
37. Maciejewski Henryk (1922-1987) - Sekretarz Prezydium MRN w Barlinku 241
38. Matczyszynowie Grzegorz (1907–1985) i Maria (1905–1984) – Organizatorzy szkolnictwa ponadpodstawowego w Barlinku 244
39. Matusz Zbigniew Adam (1916–2002) – P.o. Wicestarosty Myśliborskiego 249
40. Melerowicz Jadwiga (1925–1987) – Aktorka i śpiewaczka chóru „Halka” w Barlinku 250
41. Melerowicz Walenty (1922–2010) – Nauczyciel i wychowawca 251
42. Michalczyk Tadeusz (1924–2012) – Przewodniczący Prezydium MRN w Barlinku 253
43. Nikoliszyn Irena (1925–1993) – Pracownica pierwszego Zarządu Gminy Barlinek, ... 256
44. Nikoliszyn Jerzy (1922–1997) – Pierwszy Kierownik Tartaku Krynica 257
45. Noszczyński Zenon (1881–1968) – Pierwszy wójt Gminy Barlinek 260
46. Nowak Kazimierz (1901–1989) – Drugi Wiceburmistrz Barlinka 262
47. Orłowski Stefan (1905–1978) – Kierownik Referatu Przemysłowego w Myśliborzu 264
48. Orządała Marian (1912–1988) – Naczelnik Poczty Polskiej w Barlinku 266
49. Orzechowski Stanisław (1883–1949?) – Starosta Myśliborski 269
50. Oszwałdowski Marian Franciszek Wiktor (1901–1973) – Pierwszy Dyrektor Szpitala w Barlinku 270
51. Paśnik Czesław (1919–1981) – Kronikarz miasta i społecznik 274
52. Pieńkow Halina (1923–2009) – Pracownica Zarządu Miasta w Barlinku 277
53. Pieńkow Jerzy (1891–1946) – Organizator służby zdrowia w Barlinku 278
54. Pieńkow Jerzy (1919–2013) – Pierwszy Sekretarz Zarządu Gminy Barlinek 279

55. Pieńkow Maria (1895–1978) – Sekretarz Zarządu Miasta Barlinek 279
56. Piotrowski Franciszek (1913–1948) – Trzeci Burmistrz miasta Barlinka 281
57. Pleciński Julian (1909–1987) – Kierownik Lecznicy Weterynaryjnej w Barlinku 283
58. Pluciński Jan Stanisław (1929–2009) – Prezes Koła Związku Dzieci Wojny 285
59. Pluciński Józef (1917–2006) – Jeden z pierwszych osadników w Barlinku 287
60. Pluciński Kazimierz (1934– żyje nadal) – Chrześniak Prezydenta II RP 290
61. Połtyn Mieczysław (1924–2008) – Główny Księgowy PBR w Barlinku 292
62. Przybylski Kazimierz (1916–1997) – Kierownik Zakładów Drzewnych *w* Barlinku 294
63. Sankowski Witold (1898–989) – Pierwszy Wicestarosta Myśliborski 296
64. Schiller Stanisław (1911–1984?) – Pełnomocnik Rządu RP na Obwód Myślibórz 299
65. Sopke Albert (1911–1993) – Pierwszy Przewodniczący GRN w Barlinku 300
66. Strzałkowski Jerzy (1911–1991) – Komendant POS „Jerzyki" 303
67. Supiński Konstanty (1898–1974) – Drugi Burmistrz Barlinka 305
68. Supiński Piotr (1905–1971) – Pracownik Zarządu Gminy w Barlinku 308
69. Szczepański Marian (1903–1957) – Kierownik I-szej Grupy Operacyjnej na Obwód Myślibórz 311
70. Szczyglewski Mieczysław (1932–2017) – Nauczyciel, pionier z „Metalówki" 314
71. Szwengler Feliks (1922–2011) – Pionier spod znaku „Rodła" 317
72. Świątek Jan (1910–2003) – Pionier Spółdzielni Pracy Szewców w Barlinku 320
73. Tarczyński Michał (1888–1962) – Lekarz nie-zapomniany 321
74. Tomaszewski Jan (1914–1989) – Animator życia kulturalnego w Barlinku 324
75. Urbański Czesław (1907–1992) – Siódmy Burmistrz Barlinka 327
76. Wilczyński Wacław (1891–1964) – Czwarty Burmistrz Barlinka 329
77. Wilkus Robert (1901–1979) – Ósmy Burmistrz Barlinka 331
78. Wojdat Edward (1932 – żyje nadal) – Budowlaniec, Rolnik, Pszczelarz 332
79. Wojdat Wacław (1916–2008) – Komendant OSP w Barlinku 333
80. Zakrzewski Stanisław (1887–1955) – Właściciel apteki „Pod Orłem" w Barlinku 334

Zakończenie i wnioski 337
Wykaz ważniejszych skrótów 339
Źródła i literatura 340
Skorowidz osób 351

Wstęp

Społeczny odzew, z jakim spotkały się monografie o historii byłej Fabryki Pługów w Barlinku, ujawnił potrzebę kontynuowania badań powojennych dziejów Barlinka i losów pionierów-osadników, którzy w istotny sposób przyczynili się do obecnego kształtu miasta i na trwałe zapisali się w pamięci barlineckiej społeczności.

Niniejsze opracowanie jest próbą szerszego spojrzenia na powojenne losy Barlinka, uwzględniającego instytucje administracji publicznej i samorządowej, partie polityczne, służby MO i SB, Kościół, oświatę, służbę zdrowia, przemysł, Pocztę Polską i Ochotniczą Straż Pożarną. Jego celem jest ukazanie okoliczności, w jakich powstawały te instytucje oraz osób, które je tworzyły. Publikacja koncentruje się na latach 1945 – 1955, wskazując jednocześnie na dalszy rozwój analizowanych instytucji w Barlinku oraz losy bohaterów do czasów obecnych.

Wybranemu celowi pracy podporządkowana została struktura publikacji, wprowadzająca podział treści na dwie części, z których pierwsza poświęcona jest wynikom badań dotyczących wybranych instytucji utworzonych w Barlinku i w Obwodzie Myśliborskim po II wojnie światowej oraz osób wchodzących w ich skład, druga zaś ukazuje biografie osób, szczególnie zasłużonych w tworzeniu tych instytucji. Monografię otwiera wstęp i zamyka zakończenie, indeks ważniejszych skrótów, wykaz źródeł i literatury oraz indeks osobowy. Podział pracy na dwie części wiąże się z potrzebą zróżnicowania obszarów badawczych i metodologii pozyskiwania danych do opracowania. Część pierwsza bazuje w zdecydowanej mierze na dokumentach archiwalnych pochodzących ze źródeł instytucjonalnych, w części drugiej zostały wykorzystane także osobowe źródła informacji.

W skład części pierwszej, zatytułowanej „Instytucje – Obwód Myślibórz, Miasto i Gmina Barlinek" wchodzi jedenaście rozdziałów. Rozdział pierwszy poświęcono skutkom działań wojennych dla miasta, a także akcji napływu osadników do Barlinka. W rozdziale drugim przedstawiono wykazy osób tworzących zręby polskiej administracji na Pomorzu Zachodnim, w Obwodzie Myśliborskim i w Barlinku. O życiu politycznym w mieście i Obwodzie Myśliborskim traktuje rozdział trzeci. Obsadzie stanowisk kierowniczych w organach Milicji Obywatelskiej i Bezpieczeństwa Publicznego w Obwodzie Myśliborskim i w Barlinku poświęcony jest rozdział czwarty. Rozdział piąty wskazuje na rolę Kościoła rzymskokatolickiego w okresie powojennym i przedstawia sylwetki duszpasterzy w Barlinku, systematyzując tym razem wiedzę o całym powojennym okresie działalności parafii pw. NSNMP w Barlinku.

Początkom szkolnictwa poświęcony jest rozdział szósty, a służbie zdrowia w Barlinku rozdział siódmy. Rozdział ósmy koncentruje się na początkach działalności przemysłowej i wymienia osoby, które zarządzały dwoma najważniejszymi zakładami w mieście po II wojnie światowej. Rozdział dziewiąty przedstawia początki Poczty Polskiej, a rozdział dziesiąty przypomina początki Ochotniczej Straży Pożarnej w Barlinku. W rozdziale jedenastym zaprezentowano wybrane dokumenty źródłowe, które uznano za istotne dla historii miasta.

Część druga opracowania zatytułowana „Życiorysy niezwykłe" to biogramy pionierów, których wpływ na powojenne losy Barlinka uznano za nieoceniony. Zaprezentowano sylwetki osiemdziesięciu osób, pełniących czołowe funkcje w administracji, w życiu gospodarczym, kulturalnym, w szkolnictwie i służbie zdrowia Obwodu Myśliborskiego i miasta oraz gminy Barlinek w pierwszych latach po II wojnie światowej. Z uwagi na to, że większość z nich była aktywna w wielu obszarach życia społecznego i gospodarczego, zastosowano alfabetyczną kolejność prezentacji sylwetek.

Zakończenie zawiera podsumowanie oraz wnioski z przeprowadzonych badań a także wykaz źródeł pozyskiwania informacji. Wykaz ten przedstawiono w podziale na źródła archiwalne, bibliografię literaturową, źródła internetowe, dokumenty niepublikowane oraz wywiady i udostępnione dokumenty ze źródeł prywatnych. Publikacja zawiera ponadto objaśnienia stosowanych skrótów i indeks osobowy.

W tytule rozdziałów i podrozdziałów na oznaczenie miejscowości użyto nazwy Barlinek, chociaż początkowo stosowane było niejednolite nazewnictwo *Berlinchen* i Berlinek – od września 1945r. nastąpiła zmiana nazwy miasta na Berlinek, a od lipca 1947r. stosowana jest nazwa Barlinek.

Głównym źródłem wiedzy do publikacji były zbiory Archiwum Państwowego w Stargardzie, Archiwum Państwowego w Szczecinie, Archiwum Państwowego w Gorzowie Wlkp., a także

w Gdańsku, Rzeszowie i w Poznaniu. Wiele kwestii pozwoliły wyjaśnić zbiory Instytutu Pamięci Narodowej w Szczecinie, w Poznaniu i w Rzeszowie. Bezcenne źródło informacji stanowiły zbiory archiwalne dostępne on-line poprzez stronę internetową szukajwarchiwach.pl. W trakcie badań korzystano także z udostępnionych on-line zbiorów o osobach prześladowanych przez Trzecią Rzeszę w czasie II wojny światowej i zbiory, zawierające wykazy osób represjonowanych przez aparat PRL oraz katalog funkcjonariuszy IPN, Akta Miasta Poznania, a także z wyszukiwarek genealogicznych i cmentarnych. Wiele istotnych dla opracowania materiałów pozyskano ze zbiorów znajdujących się w Muzeum Regionalnym w Barlinku, Myśliborzu, Choszcznie, w zbiorach zakładowych oraz w ewidencji gminnej i miejskiej Barlinka. Korzystano także z publikacji książkowych oraz z prasowych. Cennym źródłem informacji był dokumenty, zdjęcia i relacje ustne lub pisemne osób, związanych z bohaterami niniejszej publikacji. Ostatnim, acz bezcennym źródłem informacji były tablice nagrobne na cmentarzach.

Praca jest wynikiem współpracy trzech autorów. Redaktorem publikacji oraz autorem części pierwszej pt. „Instytucje – Obwód myśliborski, Miasto i Gmina Barlinek" jest dr Ewa Halina Dzierbunowicz. W zakres jej pracy wchodziły kwerendy archiwalne, badania literaturowe, lokalizowanie bohaterów publikacji i przeprowadzanie z nimi wywiadów.

W pozyskaniu materiałów i redakcji tekstów do części drugiej publikacji pt. „Życiorysy niezwykłe" uczestniczyli dr Ewa Halina Dzierbunowicz, Stanisław Rewers i Grzegorz Przybylski. Szczególnie wiele determinacji w tym zakresie wykazał Stanisław Rewers, przeprowadzając mnóstwo wywiadów z osobami, dysponującymi wiedzą na tematy będące przedmiotem poszukiwań oraz przygotowując wstępne opracowania biograficzne. Grzegorz Przybylski uczestniczył w poszukiwaniach źródeł informacji, weryfikacji danych osobowych i opracowaniu niektórych tekstów publikacji. Dotarcie do wielu istotnych kontaktów osobowych, wywiady z nimi oraz końcowa redakcja wszystkich tekstów jest rezultatem pracy dr Ewy Haliny Dzierbunowicz. Autorem wykazu pierwszych lekarzy Szpitala w Barlinku jest Elżbieta Pawełoszek.

Publikacja nie byłaby możliwa bez pomocy licznych osób, do których należą m.in.: Elżbieta Antkowiak z d. Leśna, Andrzej Bauman, Gabryel Bauman, Ludomir Bocian, Alicja Boratyn, Elżbieta Brończyk, Barbara Ciechanowska z d. Dekarska, Arkadiusz Cysek, Stefan Czujko, Elżbieta Dadun z d. Karczewska, prof. dr hab. Andrzej Demenko, Irena Dolna, Eugeniusz Drozdowski, Łucja i Andrzej Fijołek, Tomasz Frąckowiak, Daniel Gajb, Przemysław Glapiak, Stanisław Gos, Laurencja Górecka z d. Tomaszewska, Halina Górna-Kotłubaj, ks. dr. Robert Romuald Kufel, ks. Michał Grzegorczyk, Emilia Grzelak z d. Rogala, Stanisław Hinc, Grażyna Hoffman z d. Czapiewska, Helena Jakieła, Piotr Janas, Mirosław Jankowski, Lidia Jermak, Halina Kaftańska z d. Karymow, Teodor Kaliwoszka, Irena Kapelan z d. Białek, Jolanta Karasińska, Marek Karolczak, Danuta Kozłowska z d. Gabryel, Teresa Kowalek, Andrzej Koźma, Krystyna Krupa z d. Maciejewska, Aleksandra Krzeszewska, Aleksandra Kuryłowicz z d. Bałasz, Barbara Kwiatkowska, Małgorzata Laskowska, dr Jerzy Lepieszkiewicz, Jacek Lidmanowski, Elżbieta Ligenza, ks. Bronisław Lose, Danuta Marczewska z d. Supińska, Ludomir Matczyszyn, Halina Mitręga, Marlena Nawrocka, Jadwiga Niećko, †Bogda Niedośpiał z d. Orłowska, Jan Niedośpiał, Anna Oczkoś z d. Nikoliszyn, Krystian Osiewicz, prof. dr hab. Maciej Oszwałdowski, Maria Palicka-Buchner, Elżbieta Pawełoszek, Ewa Pelczarska z d. Wilczyńska, Henryka Piotrowska, Ryszard Pluciński, Dagmara Płecha, Irena Połtyn z d. Lemke, Janina Potyra, Beata Prajzendanc, Monika Przybylska, Piotr Rosenkiewicz, Alicja Rowińska z d. Dolna, prof. dr Edward Rymar, Janina Samol z d. Leśna, Jadwiga Sankowska-Raftopulos, Godysław Silski, Wiesława Skierska, Stanisław Smoleń, Gerard Sopiński, Piotr Sopke, Józef Stępień, Andrzej Szczepański, †Mieczysław Szczyglewski, Anna Szymczak, Józef Urbanowski, Jadwiga Wiśniak z d. Orządała, Wiesława Wójtowicz z d. Melerowicz, Dorota Zaremba, Wiesława Zarzycka z. d. Fibilska, burmistrz Dariusz Zieliński, redaktor Jerzy Zysnarski.

Wszyscy oni odpowiedzieli na apel o udzielenie informacji o bohaterach niniejszego opracowania i pomogli tym samym wypełnić lukę wiedzy o początkowym powojennym okresie miasta Barlinka.

Za zrozumienie i poświęcony czas składamy wszystkim serdeczne podziękowania.

Dr Ewa Halina Dzierbunowicz, Stanisław Rewers i Grzegorz Przybylski

CZĘŚĆ I. INSTYTUCJE – Obwód Myślibórz, Miasto i Gmina Barlinek

Barlinek, zima 1947/1948r. Na terenie Państwowych Zakładów Drzewnych po II wojnie światowej. Na zdjęciu od lewej: sekretarz Gminy Barlinek – Władysław Stachura, pierwszy Wiceburmistrz Barlinka i Kierownik Tartaku Laue – Zygmunt Baumann, następnie pierwszy Burmistrz Barlinka – Franciszek Bieda (wysoki, częściowo widoczny) i prawdopodobnie pierwszy Dyrektor Zakładów Drzewnych w Barlinku, inż. Władysław Grabowski. Źródło: Muzeum Regionalne w Barlinku.

Zbiórka cegły z gruzów miasta Barlinka po II wojnie światowej wykonywana na zlecenie Zarządu Miasta. Cegłę sprzedawano na odbudowę Warszawy. Przychód ze sprzedaży cegły stanowił istotną pozycję w budżecie miasta. Dokładna data wykonania zdjęcia nie została ustalona. Źródło: zbiory prywatne.

1.1. Szacunki strat

Szacunek zniszczeń, jakich doznał Barlinek, określany przed II wojną światową Perłą Nowej Marchii, nie jest jednolity. W sprawozdaniu z 20.11.1945r., złożonym przez burmistrza kpt. Konstantego Supińskiego do Obwodowego Pełnomocnika Rządu RP na Obwód Myślibórz oceniono, że Barlinek został zniszczony w 30%. [APSS, sygn. 68/11/0/1.3/50]. Z kolei Inspektor Odszkodowań Wojennych, Bolesław Drozdowski w raporcie sporządzonym w dniu 01.02.1946r. na zlecenie Biura Odszkodowań Wojennych przy Prezydium Rady Ministrów w Warszawie i zatytułowanym: *„Zestawienie strat w budynkach poniemieckich - mieszkalnych, przemysłowych, gospodarczych i użyteczności publicznej"* szacował, że starty poniesione w Barlinku w wyniku działań wojennych wynosiły 7,9 mln zł, co stanowiło ok. 70% wartości majątku miasta według wyceny na dzień 01.09.1939r. – w tym 76% strat na kwotę 6,55 mln zł stanowiły zniszczenia w budynkach mieszkalnych. Przeciętny stopień zniszczeń budynków użyteczności publicznej wynosił według Inspektora 24%, urządzeń gospodarczych – 74 %, zaś straty w przemyśle oszacował on na 48%. [APS, sygn. 65/317/0/6.3/1854].

Tabela 1. Szacunek strat poniesionych przez miasto Barlinek w wyniku II wojny światowej według raportu Inspektora Odszkodowań Wojennych z dnia 01.02.1946r. w cenach 01.09.1939r.

Wyszczególnienie	Ilość zniszczonych budynków	Ogólna wartość majątku w zł	Ogólna wartość zniszczeń w zł	Przeciętny % zniszczeń
Straty przemysłowe	23	1 412 600	676 524	48%
Straty gospodarcze	61	451 080	332 075	74%
Użyteczności publicznej	7	1 401 928	341 560	24%
Mieszkalne w mieście	153	8 562 400	6 551 692	76%
Razem	244	11 828 008	7 901 851	66,8%

Źródło: opracowanie własne w oparciu o raport „Zestawienie strat w budynkach poniemieckich – mieszkalnych, przemysłowych, gospodarczych i użyteczności publicznej". [APS, sygn. 65/317/0/6.3/1854].

Tabela 2. Procentowy poziom zniszczeń wojennych w wybranych miastach Pomorza Zachodniego według raportu Inspektora Odszkodowań Wojennych z 01.02.1946r.

LP.	Wyszczególnienie	Straty przemysłowe	Straty gospodarcze	Straty w budynkach użyteczności publicznej	Straty w budynkach mieszkalnych w miastach	Straty ogółem
1.	Barlinek	48%	74%	24%	76%	66,81%
2.	Myślibórz	94%	99%	89%	93%	93,2%
3.	Lipiany	82%	67%	------	80%	-------
4.	Pyrzyce	50%	70%	50%	70%	69,45%
5.	Bursztynowo	50%	78%	-----	83%	------
6.	Choszczno	----	100%	-----	100%	------
7.	Stargard	80%	68%	62%	68%	71,57%
8.	Koszalin	94%	97%	70%	92%	88,07%
9.	Świdwin	100%	100%	100%	100%	100,0%
10.	Szczecinek	100%	81%	82,7%	77%	77,11%
11.	Kostrzyn	85%	75%	90%	-----	------
12.	Czaplinek	100%	55%	24,5%	73,6%	77,28%

Źródło: opracowanie własne w oparciu o APS, sygn. 65/317/0/6.3/1854.

Poziom zniszczeń wojennych w Barlinku był wysoki, jednak inne miasta Pomorza Zachodniego, takie jak Myślibórz, Pyrzyce, Choszczno, Stargard, Koszalin, Świdwin, Szczecinek i Czaplinek, odnotowały znacznie wyższe straty w przemyśle, gospodarce i w budynkach mieszkalnych w wyniku wojny. [APS, sygn. 65/317/0/6.3/1854].

„ANKIETA o zniszczeniach wojennych pow. Myślibórz" z 23.07.1946r., sporządzona przez Powiatowy Urząd Repatriacyjny w Myśliborzu, prezentuje odmienne dane. Według tego źródła

zniszczenia budynków w Barlinku wynosiły – 20%, lokali mieszkalnych - 30%, zniszczenia w przemyśle – 60%, w urządzeniach przemysłowych – 80%, a straty wśród zwierząt wynosiły 65%. W raporcie tym czytamy m.in.: „*Berlinek, liczący przed wojną 850 budynków, posiada obecnie 679 nieruchomości. Reszta uległa zupełnemu zniszczeniu podczas działań frontowych. Lokali mieszkaniowych było przed wojną około 1800, teraz jest ok. 1150. (…) „Szczególnie poniszczone i zrabowane zostały maszyny precyzyjne i motory elektryczne".* [APSS, sygn. 68/3/0/5/123]. Na ogólną liczbę 23 zakładów przemysłowych czynnych w Barlinku przed wojną, całkowicie zniszczonych zostało 5. Obiekty unieruchomione były zniszczone w 70%, straty w maszynach w tych obiektach wynosiły 95%. Na ogólną liczbę 77 warsztatów rzemieślniczych zniszczeniu uległy 32. Ubytek wśród zakładów handlowych i sklepów wynosił 60% – ze 123 sklepów i zakładów handlowych, zniszczonych zostało aż 78. W ankiecie tej wskazano również na ogromne straty w inwentarzu żywym: stan koni zmniejszył się o 87% stanu przedwojennego, stan krów aż o 93%, pozostały nieliczne sztuki źrebiąt, owiec, kóz, świń i drobiu. Straty w zarybieniu jezior oceniono na 65%, gdyż sowieccy i polscy żołnierze wymordowali większość ryb w jeziorach poprzez rzucanie granatów na dno. Powiatowy Urząd Repatriacyjny informował, że wiele szkód wśród budynków mieszkalnych powstało już po zakończeniu działań wojennych wskutek rabunku, dewastacji i bezmyślnej „zwierzęcej" zachłanności „Pionierów Zachodu", którzy rabowali i niszczyli wszystko, co im w ręce wpadło. Zniszczenia wśród mebli, urządzeń i przedmiotów domowego użytku wskutek takiego postępowania były bardzo wysokie. „*Rabowano i niszczono, nie zdając sobie sprawy, wszystko: najpierw przedmioty drobne domowego użytku, następnie, gdy zabrakło - meble, a dalej podłogi, by zreperować u siebie, piece, drzwi, okna; rabowano i zabijano na miejscu inwentarz żywy, niszczono martwy. Podpalano z nieostrożności i z premedytacji."* [APSS, sygn. 68/3/0/5/123].

Tabela 3. Zestawienie szacunków strat w Barlinku poniesionych wskutek II wojny światowej (w %)

LP.	Źródło szacunku	Straty przemysłowe	Straty gospodarcze	Straty w budynkach użyteczności publicznej	Straty w budynkach mieszkalnych	Straty wśród zwierząt	Straty ogółem
1.	Raport Kpt. Konstantego Supińskiego - 20.11.1945	---------	---------	----------	----------	---------	30%
2.	Raport Inspektora Odszkodowań wojennych-01.02.1946	48 %	74%	24%	76%	---------	66,8%
3.	Ankieta PUR o zniszczeniach wojennych pow. Myślibórz z 23.07.1946.	60%	80%	20%	30%	65%	--------

Źródło: opracowanie własne według APSS sygn. 68/11/0/1.3/50, APS, sygn. 65/317/0/6.3/1854, APSS, sygn. 68/3/0/5/123.

W zaprezentowanym zestawieniu szczególnie dużą rozbieżność wykazuje szacunek strat poniesionych w Barlinku wskutek działań wojennych w budynkach mieszkalnych – raport inspektora B. Drozdowskiego określa je na poziomie 76%, natomiast ankieta Powiatowego Urzędu Repatriacyjnego mówi o 30%-owym ubytku substancji mieszkaniowej w mieście.

Wielkość strat osobowych w przytoczonych sprawozdaniach nie została określona. Według danych zawartych w publikacjach *Statistisches Bundesamtes,* straty w ludności cywilnej obwodu *Soldin* wynosiły ok. 35% wysiedlonych i były najwyższe wśród wszystkich niemieckich prowincji wschodnich. Wpływ na tak przerażający wynik miał wydany przez władze niemieckie zakaz ewakuacji ludności cywilnej przed zbliżającym się frontem rosyjskim. [*Lüderitz,* 2008]. O sytuacji w Barlinku dowiadujemy się z cytowanych przez K. Hoffmanna wspomnień *Frizta Lieferta*, „*wszędzie leżeli zabici i rozstrzelani. Przed kaplicą strażnik cmentarny, Otto Daum, układał ciała zabitych jedno obok drugiego, a następnie ciągle je zwożono sankami i na ręcznych wózkach. Ile ludzi jeszcze leżało w piwnicach i ruinach, tego nikt nie wiedział. Wszystkich zmarłych pochowano we wspólnej mogile".* [Hoffmann K. za *Gerda Krüger*]. Dokładnych danych liczbowych jednak brak.

1.2. Przybywali osadnicy

Obszar obwodu myśliborskiego według raportu z lustracji, przeprowadzonej w dniach 24- 27.07.1945r. przez inspektora obwodów Stefana Kosiora, nr rozkazu podróży 544, na dzień 07.07.1945r. wynosił 114.474 ha. W jego skład wchodziły 3 gminy miejskie: *Soldin*, *Berlinchen i Bernstein* oraz 10 gmin wiejskich. W dniu 20.07.1945r. na obszarze tym, zamieszkałym w 1944r. przez 50.395 osób, zamieszkiwało 3.950 Polaków i 11.500 obywateli narodowości niemieckiej. [APS, sygn. 65/317/0/5/739; 65/317/0/5/891].

Stefan Kosior raportował*: „Z całego obszaru, wynoszącego 114 474 ha, znajduje się w ręku wojsk radzieckich 25 966 ha, w ręku Niemców 8 010 ha, w ręku osadników polskich 4 368 ha, pozostaje jeszcze do obsadzenia 69 141 ha*." Na 3379 gospodarstw rolnych, 879 znajdowało się w rękach Niemców, 11 w rękach polskich osadników, 45 w rękach wojsk radzieckich. Większość obszaru była wyludniona, gdyż ponad 2,4 tys. gospodarstw rolnych zostało opuszczonych. „*Przejeżdżając od strony Drawska, przez północną część obwodu do Choszczna, doznaje się przykrego wrażenia, że oto przejeżdża się przez bezludne obszary, na przestrzeni całych dziesiątków kilometrów nie widzi się twarzy ludzkiej. Olbrzymie łany zboża, a nawet rzepaku, stoją jeszcze nie zżęte, chociaż kończy się sierpień."* (…) *„Linie kolejowe (…) znajdują się w ręku wojsk radzieckich. Polskich kolejarzy jeszcze nie ma. Po wspomnianych liniach kursują jedynie transporty wojskowe i to bardzo rzadko, co kilka dni. Szosy są bardzo zniszczone wskutek zużycia przez ciężkie pojazdy wojskowe i czołgi, wskutek czego istnieją dość często objazdy przez pola uprawne."* [APS, sygn. 65/317/0/6/1805]. „*Ze składanych sprawozdań wójtów i sołtysów wynika, że mają oni bardzo utrudnioną pracę w swych terenach z uwagi na ciągłe napady i rabunki dokonywane przez nieznanych sprawców. W chwili obecnej wychodzą z terenów tutejszego Obwodu wszystkie oddziały wojskowe z Armii marszałka Żukowa."* [APS, sygn. 65/317/0/6/1805].

„Na terenie tutejszego obwodu zamieszkuje jeszcze około 11 tys. Niemców, którzy przeważnie są zatrudnieni przy pracach na roli oraz przy pracach porządkowych. (…) W obecnej chwili z całego tutejszego obwodu wyjeżdża ok. 100 Niemców dziennie". [APS, sygn. 65/317/0/5/891].

Tabela 4. Liczba mieszkańców Barlinka w latach 1939 -1955

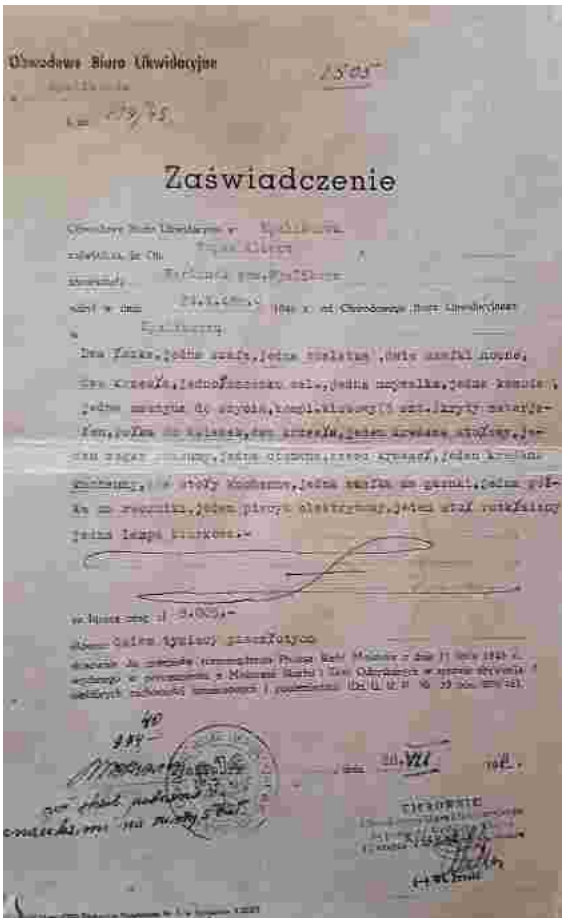
Lp.	Data badania	Liczba Niemców	Liczba Polaków	Ogółem
1.	1939	9000	b.d.	9000
2.	Styczeń 1945	6974	68	6974
3.	Czerwiec 1945	7090	150	7090
4.	15.07.1945	1396	260	1656
5.	23.11.1945	1565	759	2324
6.	07.01.1946	1564	952	2556
7.	20.06.1946	546	1926	2472
8.	Grudzień 1946	510	2955	3465
9.	Marzec 1947	430	3037	3467
10.	Sierpień 1947	476	2694	3170
11.	09.12.1947	27	2856	2883
12.	20.02.1948	28	3056	3084
13.	01.01.1949	27	3765	3792
14.	01.01.1950	27	4932	4959
15.	31.12.1955	b.d.	b.d.	5700

Źródło: opracowanie własne w oparciu o APSS, sygn. 68/3/0/1.1/39, 68/11/0/1.3/40, 68/3/0/2/102; Jelonek, 1956.

W 1939r. w *Berlinchen* zamieszkiwało ok. 9000 osób, w styczniu 1945r. pozostało w mieście 6974 mieszkańców, w czerwcu 1945r. ich liczba wynosiła 7090 osób, ale już 15.07.1945r. mieszkało tutaj tylko 1656 osób, w tym 260 Polaków i 1396 Niemców. [APSS, sygn. 68/3/0/1.1/15]. Rozpoczęło się wysiedlanie obywateli niemieckich i zasiedlanie terenów Pomorza Zachodniego ludnością polską. W listopadzie 1945r. liczba mieszkańców Barlinka wzrosła do 2324 osób, w tej liczbie było 1565 Niemców i 759 Polaków. Dane na dzień 07.01.1946r. wskazują na powolny napływ polskich osadników, których liczba wzrosła do 952 osób. [APSS, sygn. 68/3/0/1.1/9]. Dane za sierpień 1947r. informują o zmianie struktury mieszkańców - na 3170 osoby, które w tym okresie

zamieszkiwały Barlinek, 2694 posiadało obywatelstwo polskie a 476 było narodowości niemieckiej. W dniu 09.12.1947r. na 2883 osoby zamieszkałe w Barlinku pozostało tylko 27 obywateli narodowości niemieckiej. [APSS, sygn. 68/11/0/1.3/40]. W 1950r. w Barlinku zamieszkiwało już prawie 5000 osób. [APSS, sygn. 68/3/0/2/102]. W tym okresie do Barlinka przybyło około 5000 nowych mieszkańców i jednocześnie opuścili go prawie wszyscy obywatele niemieccy. Według danych za 1955r. w Barlinku mieszkało już 5700 mieszkańców, co oznacza przyrost w stosunku do 1950r. o 750 osób. [Jelonek, 1956].

Opiekę nad przybyłymi osadnikami sprawował, utworzony w dniu 15.05.1945r. przez Powiatowy Urząd Repatriacyjny, punkt etapowy PUR w Myśliborzu. Pracownicy tego urzędu byli pierwszymi przedstawicielami władz RP w Obwodzie Myśliborskim. Jego zadaniem było udzielanie pomocy dla osadników, przybyłych na Pomorze Zachodnie: prowadził on ich rejestrację, zapewniał nocleg w domach noclegowych, żywił w stołówkach, prowadził apteki, magazyny żywnościowe, żłobki dla dzieci, punkty medyczne i zajmował się „ewakuowaną" ludnością do chwili znalezienia przez nią miejsca zamieszkania, a nawet pracy. Jak pisze Stanisław Schiller w raporcie do Pełnomocnika Rządu RP na Okręg Pomorze Zachodnie z dnia 06.09.1945r., środki lokomocji nie pozwalały nieraz na terminowe rozmieszczenie osadników na przeznaczone im gospodarstwa, co oznaczało, że niejednokrotnie musieli oni długo oczekiwać na dotarcie do wyznaczonego miejsca. [APSS, sygn. 68/3/0/1.1/6]. Zauważalna była tendencja do osiedlania się zwartymi grupami pod względem pokrewieństwa lub miejsca zamieszkania z okresu przedwojennego.

Obwodowe Biuro Likwidacyjne

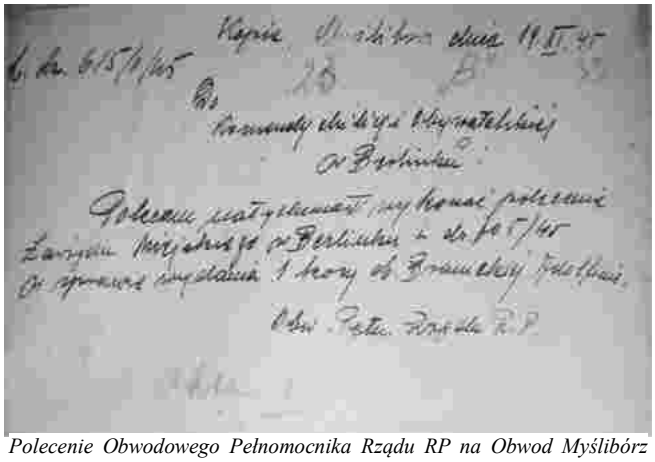
Zaświadczenie

Zaświadczenie Obwodowego Biura Likwidacyjnego w Myśliborzu o nabyciu mebli przez ob. Alberta Sopke w dniu 24.05.1948r. Źródło: Muzeum Regionalne w Barlinku.

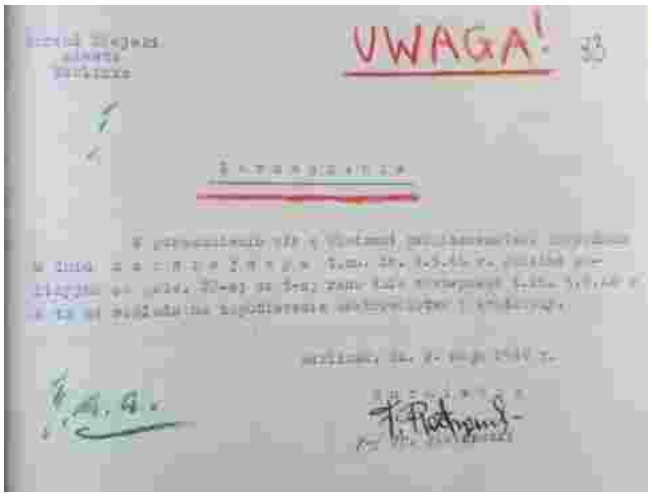
Przydział mieszkania, gospodarstwa rolnego, zakładu, placówki handlowej, ale też rzeczy ruchomych odbywał się za pośrednictwem Państwowego Biura Likwidacyjnego, w początkowym okresie zaś przez Urząd Pełnomocnika Rządu RP w Myśliborzu.

Przyznane mienie podlegało wykupowi. Początkowo nie było przepisów regulujących zajmowanie terenów, osiedlano się zajmując wybrany dom bądź uzyskując przydział PUR, względnie innych instytucji np. wojska. Dopiero w późniejszym okresie, gdy powstały polskie władze administracyjne, zaczęto stosować zasadę obowiązkowego zgłaszania zamiaru osiedlenia się w danym miejscu władzom miasta, względnie gminy. Przydziałem mieszkań w Barlinku zajmował się Referat Mieszkaniowy Urzędu Miejskiego. Po utworzeniu Miejskiej Rady Narodowej, przydział mieszkań należał do kompetencji Komisji Mieszkaniowej w składzie: burmistrz, przedstawiciele partii i związków zawodowych. Wszelkie przydziały musiały uzyskać akceptację Urzędu Likwidacyjnego w Myśliborzu. Na przyznane mieszkanie wystawiano zaświadczenie, za które Referat Mieszkaniowy pobierał opłatę administracyjną. Przydziałowi podlegały również meble poniemieckie, znajdujące się w opróżnionych mieszkaniach oraz inwentarz żywy: krowy, konie, kozy, trzoda chlewna, drób. W aktach APSS, sygn. 68/3/0/1.1/12 znajduje się m.in. polecenie Obwodowego Pełnomocnika Rządu RP, Stanisława Schillera z dnia 19.11.1945r. skierowane do Komendy Milicji Obywatelskiej w Barlinku w sprawie natychmiastowego wykonania polecenia Zarządu Miejskiego w Barlinku dotyczącego wydania 1 kozy dla Adolfiny Branickiej z Barlinka.

Każdy zaczynał od zera, ponieważ to, co z sobą przywożono nie miało zbyt wielkiej wartości. Wszystkim towarzyszyła wizja tymczasowości - przez bardzo długi okres osadnicy nie czuli się

Polecenie Obwodowego Pełnomocnika Rządu RP na Obwod Myślibórz z dnia 19.11.1945r. do Komendy Milicji Obywatelskiej w Barlinku w sprawie wydania kozy obywatelce Adolfinie Branickiej z d. Białostockiej. Podpisał Obwodowy Pełnomocnik Rządu RP. Źródło: APSS, sygn. 68/3/0/1.1/12.

Zarządzenie burmistrza Barlinka z dnia 02.05.1946r. w sprawie wprowadzenia godziny policyjnej w nocy z 02.-03.05.1946r. w związku z szabrownictwem i kradzieżą. Źródło: APSS, sygn. 68/11/0/1.3/50

„jak na swoim", przez co wstrzymywano się z remontami domów, rozbudową gospodarstw i budowaniem w miarę stabilnej sytuacji na odzyskiwanych terenach. Przeważała atmosfera oczekiwania, że będą mogli wrócić na swoje ziemie.

Po wprowadzeniu się do przyznanej nieruchomości, osadnicy wywieszali w oknach biało – czerwoną flagę na znak, że dom jest zajęty.

Specyficzną cechą tego okresu były także szykany ze strony czerwonoarmistów w stosunku do ludności polskiej, tolerowane przez radzieckie komendantury. Powodowały one opuszczanie przez Polaków miejsc, na których dopiero co osiedli. Ministerstwo Informacji i Propagandy w sprawozdaniu z lutego 1946r. tak przedstawiało ów fakt: „*Stosunek władz sowieckich do osiedleńców jest główną przyczyną odpływu ludności polskiej. Jaskrawe incydenty występują okresami. Mają miejsce wypadki wyrzucania chłopów polskich z zajętych gospodarstw przez Rosjan. Częstokroć zachodzą gwałty i grabieże mienia osadników. Powracające z frontu wojska sowieckie oraz gospodarcze kadry robocze dokonują samowolnej rekwizycji i rabunku inwentarza żywego, nawet tego, który przywieziony został przez poszczególnych osadników*." [APSS, sygn. 68/3/0/1.1/6].

Raport Komendanta KP MO w Myśliborzu, kpt. Edwarda Kotłubaja z 28.12.1945r. mówi o bandach, składających się z czerwonoarmistów, własowców (członków sowieckich kolumn roboczych) i grup z centralnej Polski, uzbrojonych w broń automatyczną, dokonujących napadów rabunkowych i terroryzujących ludność. Trudniły się one rozkradaniem wszystkiego, co się dało i uciekały z jednego miejsca do następnego. W ten sposób bardzo wiele domów, w których osiedlali się przesiedleńcy zza Buga było bardziej zniszczonych przez ich własnych rodaków niż przez wojnę. Raporty milicyjne z tego okresu informują o morderstwach, kradzieżach koni i bydła, kradzieżach „mieszkaniowych", „kolejowych" i „rowerowych". [IPN Sz 008/480]. Raport kolejnego Komendanta KP MO w Myśliborzu, por. Mariana Wróbla, sporządzony na dzień 01.07.1946r. oceniał nasilenie przestępczości w Barlinku jako najwyższe w obwodzie myśliborskim. Pisał on: *„napady rabunkowe są dokonywane fachowo i dobrze obmyślane, o czym świadczą fakty okradania domów, zamykania domowników w piwnicach, uniemożliwiając natychmiastowe zawiadamianie władz milicyjnych"*. [IPN Sz 008/480]. W związku z nasileniem kradzieży, ówczesny burmistrz Barlinka, Franciszek Piotrowski ogłosił w dniu 02.05.1946r. godzinę policyjną, aby „*zapobiec szabrownictwu i kradzieży*". [APSS, sygn. 68/11/0/1.3/50]. Rok później sytuacja w mieście nie była lepsza. Sprawcy morderstwa dokonanego w dniu 03.06.1947r. na osobie kasztelana - woźnego Zarządu Miejskiego w Barlinku, Jana Markowicza,[1] nigdy nie zostali ujęci.

[1] Jan Markowicz – ur.11.11.1897r. w Siedlcach, rodzice nieznani, opiekunowie prawni Antoni i Julianna Piotrowscy. Brał udział w walkach o Berlin. Był woźnym Zarządu Miasta w Barlinku, w wykazie pracowników Magistratu występuje również

1.3. Chleba naszego powszedniego

Sytuację aprowizacyjną w Barlinku po II wojnie światowej obrazują dokumenty Pełnomocnika Rządu RP na Obwód Myślibórz oraz pierwszego burmistrza Barlinka, Franciszka Biedy. Wkrótce po objęciu obowiązków, w dniu 09.06.1945r. Stanisław Schiller raportował do Pełnomocnika Rządu RP na Okręg Pomorze Zachodnie, Leonarda Borkowicza o dramatycznej sytuacji w Obwodzie.

Myślibórz, dnia 9 czerwca 1945r.

Pełnomocnik Rządu R.P.
Na Obwód Myślibórz
Starostwo Powiatowe
Ldz. 157/og/45

Do
Obywatela Pełnomocnika Rządu
Na Okręg Pomorza Zachodniego
W Koszalinie

Po objęciu tutejszego obwodu stwierdziłem, w całym szeregu wypadków brak artykułów codziennego użytku i innych artykułów, takich zwłaszcza których brak może zagrażać zdrowiu ludności. Do takich należą sól i mydło. Na terenie obwodu są gminy, w których soli nie używa się nawet przy wypiekaniu chleba. Brak mydła i środków dezynfekcyjnych, przy ogniskach tyfusu brzusznego, może spowodować rozszerzenie epidemii. W związku z powyższym uprzejmie proszę o wystawienie zapotrzebowania dla mego obwodu, a mianowicie:

Soli 1 wagon – 10 ton
Mydła 1 wagon – 5 ton
Środków dezynfekcyjnych – wg uznania lekarza specjalisty.

Dla rozwoju normalnego życia gospodarczego odczuwa się również na tym terenie, wśród ludności polskiej zwłaszcza, brak takich artykułów, jak galanteria, manufaktura, tytoń, zapałki, drożdże, materiały piśmienne. Ludność polska, pracująca na powierzonym mi terenie, przybyła z bardzo skąpym zapasem tych artykułów, łudząc się nadzieją, że po objęciu stanowiska będzie mogła uzyskać urlop, by zaopatrzyć się w brakujące artykuły. Prace organizacyjne na terenie wykluczają możliwość udzielania urlopów pracownikom i uniemożliwiają wyjazdy w celu zaopatrzenia się w niezbędne rzeczy. Dlatego też uprzejmie proszę o wystawienie mi zapotrzebowania na te artykuły.

Uprzejmie zaznaczam, że uruchomiłem już jedną gorzelnię, w najbliższych dniach będą uruchomione dalsze dwie, przeprowadza się remont przetwórni mączki kartoflanej i będę w możności pokryć płatność za te artykuły własnymi wyrobami, które pozostawione zostaną do dyspozycji Ob. Pełnomocnika Rządu na Okręg Pomorza Zachodniego.

Pełnomocnik Rządu RP na Okręg Myślibórz /-/S. Schiller." [APSS, sygn. 68/3/0/1.1/6*].*

Również w dniu 09.06.1945r. Stanisław Schiller skierował do Pełnomocnika Rządu RP na Okręg Pomorze Zachodnie pismo o przekazanie miejscowej ludności bydła, będącego w posiadaniu wojsk polskich, stacjonujących w jego obwodzie, argumentując: „*Na terenie powierzonego mi obwodu stacjonują oddziały wojsk polskich, które posiadają większe ilości bydła. Po nawiązaniu kontaktu z dowódcami tych jednostek, w rozmowach prowadzonych, zostałem powiadomiony, że oddziały te po pewnym czasie opuszczą ten teren, przy czym nic nie stoi na przeszkodzie, by bydło zostało pozostawione miejscowej polskiej ludności. Ponieważ w tutejszym obwodzie zastałem katastrofalny brak bydła, uprzejmie proszę o zwrócenie się do Wydziału Ekonomicznego przy Prezydium Rady Ministrów o wyjednanie w Sztabie Głównym przy naczelnym Wodzu polecenia jednostkom wojsk polskich, opuszczającym ten teren – przekazania bydła władzom cywilnym dla ludności polskiej. Pełnomocnik Rządu RP Na Obwód Myślibórz, S. Schiller."* [APSS, sygn. 68/3/0/1.1/6].

Kolejny dokument także z 09.06.1945r. posiadał następującą treść:

jako kasztelan. Zajmował się m.in. nadzorem nad przejętym przez Zarząd Miasta wyposażeniem z mieszkań i zabezpieczeniem go w magazynie Magistratu do czasu przydziału przybywającym osadnikom. W dniu 10.05.1947r. ożenił się z Marią Bronowicką (ur.1906r.). Świadkami na ślubie byli: Wacław Grossman i Walerian Konarkowski, ślubu udzielał Franciszek Piotrowski. Jan Markowicz został zamordowany przez nieznanych sprawców w dniu 03.06.1947r. Sprawców morderstwa nigdy nie ustalono.

„Pełnomocnik Rządu RP na Obwód Myślibórz
Starostwo Powiatowe
L.dz. 158/og/45

Do
Obywatela Pełnomocnika Rządu RP
Na Okręg Pomorza Zachodniego

Uprzejmie proszę o przydział dla tutejszego Obwodu 1 milion zł.

Na terenie obwodu zatrudnionych jest ponad 500 osób, które dotychczas w większości wypadków /98%/ nie otrzymały żadnego wynagrodzenia, a niektórzy z nich pracują od 2 miesięcy na tym terenie. Do pokrycia należności za artykuły pierwszej potrzeby i na bieżące wydatki, również potrzebne są pewne kwoty. Z braku funduszów niektórych wydatków bieżących przy obwodzie nie mogę pokryć. Wyjaśniam uprzejmie, że większość pracowników posiada rodziny na terenie województw centralnych, które pozostały bez środków do życia. Troska o swe rodziny ujemnie wpływa na wydajność pracy poszczególnych osób jak również stwarza pewne rozgoryczenie i niepożądane nastroje.

Pełnomocnik Rządu RP na Obwód Myślibórz /-/ S. Schiller." [APSS, sygn. 68/3/0/1.1/6].

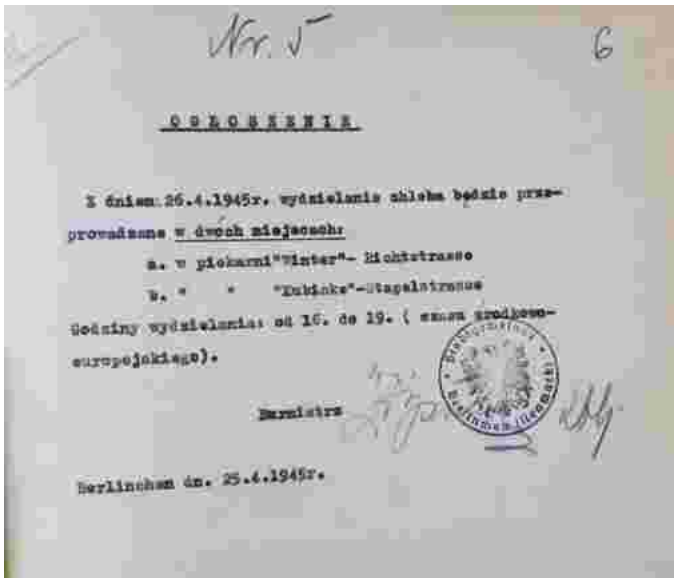
W dniu 29.11.1945r. Stanisław Schiller nadal raportował: *„Sytuacja aprowizacyjna uległa w okresie sprawozdawczym dalszemu pogorszeniu a to z powodu zakazu uboju bydła, braku potrzebnych ilości tłuszczu oraz nabiału, zważywszy, że stan ludności osadniczej zwiększa się z dnia na dzień. Ludność polska nie była niejednokrotnie zaspakajana co do otrzymywania pełnych racji na karty żywnościowe. Młyny w tutejszym Obwodzie, które prowadzone są siłą elektryczną nie spełniały niejednokrotnie swego zadania, a to z uwagi na brak energii elektrycznej wytwarzanej przez dwie dynamomaszyny.*

Zaopatrywanie ludności obwodu w środki zastępcze jak ryby, natrafia również na trudności z braku odpowiednich sprzętów rybackich. Stan posiadanego zboża chlebowego wystarczy zaledwie do końca grudnia b.r., innych zapasów obwód tutejszy nie posiada. Specjalnie ciężko przedstawia się sytuacja aprowizacyjna ludności rolnej na gospodarstwach ponad 10ha, która poza zabudowaniami gospodarczymi nie posiada nic więcej, a która skazana jest na samowystarczalność. Ludność ta nie posiada absolutnie żadnych możliwości, by mogła przetrwać do przyszłych zbiorów w tym stanie, w jakim obecnie się znajduje. Ludność ta domaga się od władz tutejszych przydziału żywności kartkowej, jednak na skutek zarządzeń Władz Centralnych Urząd tutejszy zadość prośbie uczynić nie może. Następuje tutaj zniechęcenie ludności do rozpoczęcia jakichkolwiek prac na swych gospodarstwach, popierając swoje twierdzenie tym, ***że trudno głodnym pracować."*** [APS, sygn. 65/317/0/5/891].

Na początku stycznia 1946r. sytuacja była nadal tragiczna: „*Stan materialny osadników jest beznadziejny z uwagi na ich niezamożność. Prawie 80 % to repatrianci zza linii Curzona. Z funduszu Opieki Społecznej udziela się pomocy osadnikom przez przydział artykułów żywnościowych i zapomóg doraźnych. Odczuwa się dotkliwy brak odzieży i obuwia, a co najważniejsze produktów żywnościowych. Środki na pomoc dla najbiedniejszych są niewystraczające. Prawie we wszystkich gminach utworzono Komitety Opieki Społecznej, które rozpoczęły swą pracę tworząc fundusze z różnych imprez i zbiórek. Powiatowy Komitet Opieki Społecznej wziął ochronkę pod swoją opiekę nadając jej nazwę „Dom dziecka polskiego". Dzieci te to sieroty bez ojca i matki, częściowo dzieci rodziców bardzo biednych. W miesiącu grudniu rozdano podopiecznym 360 kg mąki, 360 kg manny, 150 kg cukru i 100 kg mleka w proszku. Z zapomóg tych korzystało 320 rodzin, z pieniędzy 29 osób, w aptece zapłacono za 14 osób." (…) Repatrianci ze wschodu znajdują się na ogół w ciężkich warunkach materialnych. Pod względem moralnym dają często wyraz rozczarowaniu wobec stanu jaki zastali na tych ziemiach, w porównaniu z tym, co spodziewali się zastać. (…) Konieczne jest zasilenie osadników – repatriantów pod względem finansowym i gospodarki rolnej oraz otoczenie opieką społeczną ze szczególnym uwzględnieniem oświaty (szkoły i biblioteki)." (…)* „*Ze sprawozdań burmistrzów i wójtów wynika, że osadnicy-repatrianci nienależycie pracują i nie wywiązują się z obowiązków nałożonych, z uwagi na brak zagospodarowania a ponadto stałe kradzieże i rabunki przeszkadzające im w wykonywaniu tych obowiązków. Świadczy o tym niski procent dokonania zasiewów, bo około 20%. Wypływa to z tego, że w tutejszym obwodzie brak sił pociągowych,*

otrzymane zaś traktory rozpoczęły swą działalność tuż przy zakończeniu okresu siewnego. Ponadto kompletny brak zbóż siewnych. *Pełnomocnik Rządu RP na Obwód Myślibórz. /-/ S. Schiller*." [APS, sygn. 65/317/0/5/891].

W związku z ciężką sytuacją aprowizacyjną, Burmistrz Barlinka Franciszek Bieda wydał szereg zarządzeń oraz ogłoszeń w sprawie wydzielania chleba. Z datą 25.04.1945r. informowano obywateli o wydawaniu chleba w dwóch piekarniach miasta. Podobne ogłoszenie dotyczące wydawania chleba dla mieszkańców narodowości niemieckiej ukazało się w dniu 23.05.1945r. w języku polskim i niemieckim.

Nr. 5 6

OBWIESZCZENIE

Z dniem 26.4.1945r. wydzielanie chleba będzie przeprowadzane w dwóch miejscach:

a. w piekarni "Winter"- Richtstrasse

b. " " "Dubinke"-Stapelstrasse

Godziny wydzielania: od 16. do 19. (czasu środkowo-europejskiego).

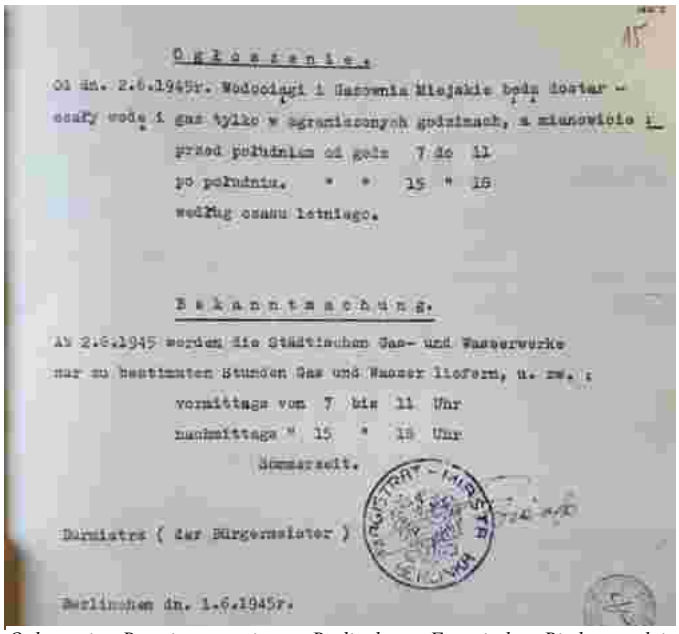
Burmistrz

Berlinchen dn. 25.4.1945r.

Ogłoszenie Burmistrza miasta Berlinchen z dnia 26.04.1945r., podpisane przez Zygmunta Baumanna, dotyczące wydzielania chleba. Pieczęć okrągła zawiera treść „Stadtgemeinde Berlinchen (Neumark)". Źródło: APSS, sygn. 68/11/0/1.1/10.

Franciszek Bieda w dniu 29.09.1945r. raportował: „*Zbyt mała ilość żywego inwentarza uniemożliwia wydawanie na kartki nawet minimum wyznaczonych racyj. (Handel wymienny z Sowietami za spirytus nie ma u nas najmniejszych widoków)*." „*Miastu grozi brak chleba, jeśli nie otrzyma pomocy z zewnątrz". „Wiele pól i niektóre stodoły zostały ogołocone przez rosyjskie oddziały robotnicze, tak że niejednemu osadnikowi brak ziarna na zasiewy. Podobnie przedstawia się sytuacja z kartoflami. Najwięcej cierpią z tego powodu osadnicy z dzielnic wschodnich, którzy przybyli do nas bez żadnego inwentarza i zapasów żywności".* [APS, sygn. 65/317/0/ 6.3/1805]

W dniu 02.06.1945r. ukazało się ogłoszenie podpisane przez Burmistrza Franciszka Biedę w języku polskim i niemieckim w sprawie dostawy wody i gazu w ograniczonych godzinach przed południem i po południu. [APSS, sygn. 68/11/0/1.1/10].

Ogłoszenie.

Od dn. 2.6.1945r. Wodociągi i Gazownia Miejskie będą dostarczały wodę i gaz tylko w ograniczonych godzinach, a mianowicie i

przed południem od godz 7 do 11

po południu. " " 15 " 18

według czasu letniego.

Bekanntmachung.

Ab 2.6.1945 werden die Städtischen Gas- und Wasserwerke nur zu bestimmten Stunden Gas und Wasser liefern, u. zw.:

vormittags von 7 bis 11 Uhr

nachmittags " 15 " 18 Uhr

Sommerzeit.

Burmistrz (der Bürgermeister)

Berlinchen dn. 1.6.1945r.

Ogłoszenie Burmistrza miasta Berlinchen, Franciszka Biedy z dnia 02.06.1945r. w sprawie dostawy wody i gazu dla mieszkańców Barlinka w ograniczonych godzinach. Na dokumencie znajduje się stempel „Magistrat Miasta Berlinka". Źródło: APSS, sygn. 68/11/0/1.1/10.

Protokół kontroli Zarządu Miejskiego w Barlinku, przeprowadzonej w dniu 03.10.1945r. przez zastępcę Obwodowego Pełnomocnika RP na Obwód Myślibórz, Witolda Sankowskiego informuje o wprowadzonych przez Zarząd miasta działaniach: rejestracji dostaw mleka, kartach żywnościowych, towarach kontyngentowanych, takich jak: zapałki, cukier, sól, kawa, proszek do prania, ocet, zezwoleniach na ubój bydła i trzody chlewnej, ewidencji wyrobu marmolady w mieście, przydziałach mąki na wypiek chleba do piekarń. W miesiącach sierpniu i wrześniu 1945 roku mieszkańcy Barlinka otrzymali: 175 pudełek zapałek, 40 kg soli, 25,5 kg kawy, 123,15 kg cukru. [APS, sygn. 65/317/0/ 6.3/1805].

23.10.1945r. Pełnomocnik Rządu RP na Obwód Myślibórz, Stanisław Schiller wydał zarządzenie w sprawie wprowadzenia godziny urzędowej w dniu 27.10.1945r. od godz. 9.00 do 16.00 z uwagi na „*kompletny brak światła w tutejszym mieście i Obwodzie".* [APSS, sygn. 68/3/0/1.1/6]

Dramatycznej sytuacji w zakresie zaopatrzenia mieszkańców Barlinka w podstawowe artykuły żywnościowe poświęcone było nadzwyczajne posiedzenie Miejskiej Rady Narodowej w Barlinku w dniu 11.03.1947 roku. Uczestniczyli w nim radni: Jerzy Bocian (przewodniczący MRN), Henryk Jancewicz, Jan Samoraj, Franciszek Piotrowski (burmistrz), Stefan Lipiński, Marian Łukasiak, Michał Kaczmarczyk, Marian Danisz, Jan Mazerewicz, Bronisław Grynia, Feliks Kruś, Olbracht Maksymowicz, Władysław Goździcki, Józef Skibski, a także przedstawiciel Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego i przedstawiciele organizacji społecznych w mieście.

Burmistrz Franciszek Piotrowski informował Radę, że chleb z przydziału kartkowego za miesiąc luty 1947 zostanie wydany w dniu 12.03.1947r. Zwrócił się do Miejskiej Rady Narodowej o „*wystosowanie prośby do PRN[2] o to, żeby ani jedno kilo mąki nie zostało wywiezione z Barlinka*". Zaproponował także zorganizowanie kwesty ulicznej na pomoc społeczną dla tych, którzy kart żywnościowych na miesiąc kwiecień nie otrzymają. Zaapelował, aby poszczególne piekarnie nie sprzedawały więcej jak 1 kg chleba na osobę, stwierdzając, że spekulanci skupują chleb i wywożą go do Gorzowa i innych miast. Oświadczył również, że należy „*obłożyć aresztem mąkę znajdującą się w młynach i wypuścić ją wtedy, gdy nie będzie chleba kartkowego*". Radni zażądali inwentaryzacji wszystkich zasobów mąki i zboża w Barlinku. Z braku węgla gazownia miejska zmuszona była przerwać produkcję w miesiącu styczniu, lutym i marcu 1947r. [APSS, sygn. 68/11/0/2/59].

Dwa miesiące wcześniej, gdy nasiliła się batalia o przejęcie władzy przez komunistów, na konferencji burmistrzów, wójtów, prezesów partii politycznych i organizacji społecznych, radnych i sołtysów, która odbyła się w dniach 10 i 11 stycznia 1947r. w Myśliborzu i w Barlinku, Starosta Powiatowy - Stanisław Orzechowski, powiatowy Sekretarz PPR – Adam Awęcki i Przewodniczący Powiatowej Rady Narodowej – Antoni Osiecki, przekonywali o „***korzyściach płynących z trzyletniego planu sytości***"! [APS, sygn. 65/317/0/5/893].

[2] PRN – Powiatowa Rada Narodowa.

Rozdział II. Administracja terenowa miasta i gminy Barlinek w latach 1945-1955

2.1. Radziecka Komendantura Wojenna w Barlinku

Pierwszym organem administracji, w opanowanym przez wojska Armii Czerwonej *Berlinchen,* była Radziecka Komendantura Wojenna. Podstawą jej powołania była konwencja haska oraz porozumienie z 26 lipca 1944r. pomiędzy PKWN i ludowym komisarzem spraw zagranicznych ZSRR, Wiaczesławem Mołotowem, które zawierało następującą regulację: „*W strefie działań wojennych na terytorium Polski po wkroczeniu wojsk radzieckich władza najwyższa i odpowiedzialność we wszystkich sprawach dotyczących prowadzenia wojny, w okresie czasu niezbędnego dla przeprowadzenia operacji wojennych, koncentrują się w ręku wodza naczelnego wojsk radzieckich*". [Szczurowski 2017; Ciesielski, 2017]. Art. 6 porozumienia głosił: *„Z chwilą, gdy jakakolwiek część wyzwolonego terytorium Polski przestanie być strefą bezpośrednich operacji wojennych, Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego obejmuje całkowite kierownictwo nad wszystkimi sprawami administracji cywilnej”*. [Ciesielski, 2017]

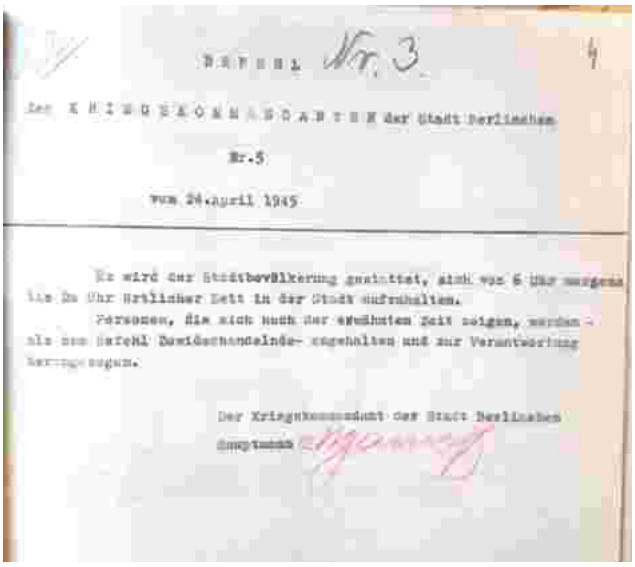
Zdjęcie budynków na ul. 1 Maja nr 11, gdzie mieściła się Radziecka Komendantura Wojenna w Barlinku wykonane w okresie powojennym. Źródło: zbiory prywatne.

W zakres kompetencji radzieckiej komendantury wojennej, określonych jednostronnie w dniu 29 lipca 1944 roku przez Państwowy Komitet Obrony ZSRR wchodziły: utrzymywanie bezpieczeństwa dróg komunikacyjnych i linii łączności, zwalczanie aktów dywersji, sabotażu i szpiegostwa, zabezpieczenie zaopatrzenia i środków transportu dla wojsk radzieckich, a także pomoc w organizowaniu polskich władz administracyjnych oraz organów Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego [Ciesielski, 2017]. Komendantura wojenna była pierwszą władzą na zdobytym obszarze, ale nie jedyną, gdyż towarzyszyły jej służby specjalne - NKWD (Ludowy Komisariat Spraw Wewnętrznych ZSRR), GRU (Główny Zarząd Wywiadowczy / Rozpoznawczy), *"СМЕРШ"*, oraz specjalne oddziały wojskowe Armii Czerwonej zabezpieczające dobra zdobyczne (tzw. oddziały „*trofiejne”).* [Ciesielski, 2017]. Z założenia Komendantura Wojenna posiadała charakter tymczasowy. [Degen, 2017].

Radziecka Komendantura Wojenna w Barlinku rozpoczęła działalność w budynku przy ul. Hitlerstrasse11 (obecnie 1 Maja) w dniu 05.02.1945r.[3] Kwestia jej miejsca w strukturze organizacyjnej Komendantury Wojennej w Myśliborzu nie została zbadana. Pierwszym Komendantem Wojennym w Barlinku został kapitan *Michaił Zajkin*. Komendantura ta zatrudniała ok. 30 osób. [Paśnik, 1945–1964]. *„Budynek przy Adolf Hitler Strasse zakwitł czerwonymi flagami. Przed budynkiem wystawione były warty, a wewnątrz rozpoczęła działalność pierwsza powojenna władza w mieście”*, pisze Hoffmann i Miller [1998]. *„Relacje pomiędzy ludnością cywilną i Komendanturą Wojenną w Barlinku, nie należały do łatwych, tym bardziej, że w mieście przeważała liczebnie ludność niemiecka.”* „*Wszystkich, których podejrzewano o zbrojny opór, głównie członków Volkssturmu i Hitlerjugend, zgromadzono w nadpalonym Domu Handlowym, budynek otoczyli gwardziści Armii Czerwonej i podpalili ogniem z miotaczy i granatników, do tych którzy uciekali z płonącego budynku, strzelano z karabinów maszynowych*". [Hoffmann i Miller, 1998].

[3] Datę tę potwierdza rachunek za zużycie energii elektrycznej, wystawiony w styczniu 1947 roku, obciążający Komendanturę Wojenną w Barlinku za okres od 05.02.1945. [APSS, sygn. 68/11/0/1.1./10].

W dniu 15.03.1945r. Komendant Wojenny kpt. *Michaił Zajkin* powołał polski Zarząd Miasta w Barlinku. Funkcję burmistrza powierzył Franciszkowi Biedzie, tłumaczowi Komendantury, wiceburmistrza - Zygmuntowi Baumannowi, pracownikowi przymusowemu Trzeciej Rzeszy. Do czasu przybycia Pełnomocnika Rządu RP na Obwód Myślibórz, Zarząd Miasta wykonywał polecenia kpt. *Michaiła Zajkina*. Z tego okresu w Archiwum Państwowym w Stargardzie zachowało się kilka rozkazów skierowanych do ludności cywilnej w *Berlinchen* oraz do burmistrza miasta w języku niemieckim i jeden w języku francuskim z podpisem Komendanta Wojennego, *kpt. Michaiła Zajkina*. [APSS, sygn. 68/11/0/1.1./10].

BEFEHL Nr. 3

des KRIEGSKOMMANDANTEN der Stadt Berlinchen

Nr.5

vom 24.April 1945

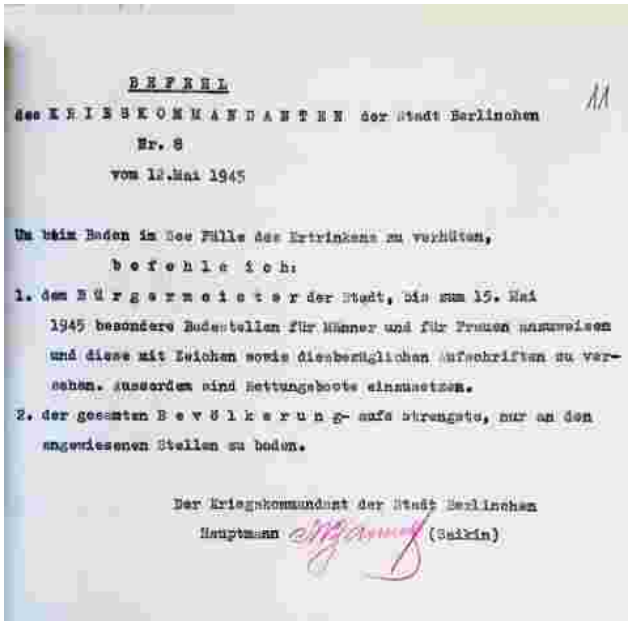
Es wird der Stadtbevölkerung gestattet, sich von 6 Uhr morgens bis 20 Uhr Berliner Zeit in der Stadt aufzuhalten.

Personen, die sich nach der erwähnten Zeit zeigen, werden als dem Befehl Zuwiderhandelnde- angehalten und zur Verantwortung herangezogen.

Der Kriegskommandant der Stadt Berlinchen

Hauptmann

Rozkaz Komendanta Wojennego, kpt. Michaiła Zajkina nr 3 z dnia 24.04.1945r. wprowadzający zakaz poruszania się w mieście od godz. 20.00 wieczorem do 6.00 rano. Źródło: APSS, sygn. 68/11/0/1.1/10.

BEFEHL

des KRIEGSKOMMANDANTEN der Stadt Berlinchen

Nr. 8

vom 12.Mai 1945

Um beim Baden im See Fälle des Ertrinkens zu verhüten,

befehle ich:

1. dem Bürgermeister der Stadt, bis zum 15. Mai 1945 besondere Badestellen für Männer und für Frauen auszuweisen und diese mit Zeichen sowie diesbezüglichen Aufschriften zu versehen. Ausserdem sind Rettungsboote einzusetzen.
2. der gesamten Bevölkerung aufs strengste, nur an den angewiesenen Stellen zu baden.

Der Kriegskommandant der Stadt Berlinchen

Hauptmann (Zaikin)

Rozkaz Komendanta Wojennego, kpt. Michaiła Zajkina nr 8 z 12 maja 1945r. wprowadzający obowiązek wyznaczenia stref kąpieli dla mężczyzn i kobiet oraz kąpania się tylko w wyznaczonych miejscach. Źródło: APSS, sygn. 68/11/0/1.1./10.

Rozkaz nr 5 z 24 kwietnia 1945r., odręcznie wpisany numer 3, Komendanta Wojennego miasta *Berlinchen,* kpt. *M. Zajkina*, w języku niemieckim, zezwalał mieszkańcom na przebywanie w mieście w godzinach od godz. 6.00 rano do godz. 20.00 pod rygorem zatrzymania i poniesienia odpowiedzialności w przypadku nieprzestrzegania rozkazu.

Następny rozkaz z 06.05.1945r., również o numerze 5, skierowany do ludności, burmistrza i lekarza miejskiego w Barlinku, określał zadania związane z zapobieganiem epidemii tyfusu. W tym celu Komendant Wojenny nakazywał:

– spożywanie wody i mleka po przegotowaniu,

– utrzymywanie w czystości odpadów, dołów z odpadami oraz przydomowych podwórek i zdezynfekowanie ich chlorkiem wapna, względnie wapnem gaszonym,

– kontrolę przez burmistrza i lekarza miejskiego wszystkich źródeł wody pitnej i zamknięcie źródeł zanieczyszczonych,

– izolację wszystkich chorych oraz podejrzanych o tyfus i otoczenie ich opieką lekarską.

– zaszczepienie wszystkich mieszkańców przez lekarza miejskiego.

Rozkaz nr 7 z 12.05.1945r., skierowany do ludności francuskojęzycznej, wzywał byłych więźniów oraz cywilów narodowości francuskiej do zachowania godziny policyjnej, zakazywał wałęsania się po mieście i zażywania kąpieli w jeziorze. [APSS, sygn. 68/11/0/1.1/10].

Rozkazem nr 8 z 12.05.1945r., w celu zapobieżenia utonięciom w jeziorze, Komendant Wojenny rozkazywał burmistrzowi miasta w terminie do 15 maja 1945r. wyznaczenie i oznakowanie miejsc kąpielowych dla mężczyzn i kobiet oraz zabezpieczenie łodzi ratunkowych. Mieszkańcom miasta nakazywał korzystanie z kąpieli tylko w wyznaczonych miejscach.

Według raportu Pełnomocnika Rządu RP na obwód Myślibórz z 06.09.1945r., Radzieckie Komendantury Wojenne zostały rozwiązane na terenie obwodu myśliborskiego w sierpniu 1945r., a na ich miejsce utworzono Sowieckie Komendy Garnizonu i Miasta. Raport ten informuje także

o protokolarnym przejęciu od władz sowieckich urządzeń i zakładów przemysłowych, w tym m.in. 4 tartaków, fabryki mebli, fabryki pługów, wodociągu, gazowni, 16 gorzelni, 3 warsztatów mechanicznych. [APSS, sygn. 68/11/0/1.3/44]. Z pisma burmistrza miasta Barlinka, Franciszka Piotrowskiego, z dnia 12.03.1947r. dowiadujemy się jednak, że dopiero na początku 1947r. Radziecka Komendantura Wojenna została przeniesiona z Barlinka do Pełczyc. [APSS, sygn. 68/11/0/1.1/10].

O relacjach pomiędzy Komendanturą w Barlinku a polskimi władzami administracyjnymi w mieście i w powiecie świadczy m.in. pismo zastępcy Kierownika Wydziału Przemysłowego Pełnomocnika Rządu RP na Obwód Myślibórz, inż. Stefana Orłowskiego z 07.07.1945r., skierowane do Wydziału Przemysłowego Urzędu Pełnomocnika Rządu na Okręg Pomorze Zachodnie w Koszalinie: „*Zawiadamiamy, że miejscowe Komendy Wojenne zdemontowały i wywiozły 2 drukarnie w Myśliborzu w całości, w Berlinchen wywieziono część drukarni, pozostałe dwie maszyny są zdemontowane i według oświadczenia Komendanta Wojennego są wzięte na listę do wywiezienia. Po kilkukrotnych rozmowach z Wojennym Komendantem i prośbach w sprawie pozostawienia 2- ch nie wywiezionych, ale zdemontowanych maszyn, ten w końcu oświadczył, że przedstawi tą sprawę swoim władzom w Poznaniu. Dotąd nie otrzymaliśmy w tej sprawie odpowiedzi. Zaznaczamy, że w tej sprawie urgował*[4] *również Pełnomocnik Wojewódzkiego Urzędu Informacji i Propagandy dla spraw Drukarni i Składów Papieru, ob. W. Tucholski. Znajdująca się w Lippinach drukarnia jest zdemontowana, częściowo wywieziona i rozmowy z Komendantem Wojennym nie odniosły skutku. Wobec powyższego powiat nasz pozbawiony drukarni nie posiada i posiadać w ogóle nie będzie druków pierwszej potrzeby. Dowiadujemy się również, że w najbliższym czasie ma być wywieziona Fabryka Maszyn Rolniczych w Berlinchen, jedyna w naszym powiecie. Kier. Wydz. Przem. /-/ Orłowski".* [APSS, sygn. 68/3/0/6/156*]*

Z kolei Inspektor Starostw, Stanisław Górski w sprawozdaniu z inspekcji starostwa myśliborskiego z 26.05.1945r. informował.: „*Miejscowy komendant sam wyznacza burmistrzów i wójtów. Komendant wojenny nie liczy się wcale z administracją polską, żąda, aby mu meldowano o każdym zamierzonym poczynaniu czy zarządzeniu, grożąc za niezastosowanie się aresztowaniem. Starosta musi z tego powodu każdego dnia wyczekiwać po cztery godziny i dłużej w przedpokoju komendanta."* [APS, sygn. 65/317/0/3.2/739].

Potwierdzenie trudnych relacji z Radziecką Komendanturą Wojenną znajdujemy również w sprawozdaniu inspektora Stefana Kosiora z 24-27.07.1945r. o sytuacji w obwodzie myśliborskim: „*Relacje pomiędzy komendanturą i polskimi organami władzy terenowej układają się niejednakowo, a to w zależności od charakteru osobistego poszczególnych komendantów wojennych… Z szefami „podsobnych choziajstw" i „trofiejnych otriadow" w ogóle mówić nie podobna. Z komendantem wojennym soldinskowo rajona, podpułkownikiem Gałkinem, również trudno dojść do ładu, przedstawia on bowiem typ arbitralnego autokraty, każącego np. pełnomocnikowi Rządu lub jego wysłannikowi oczekiwać po dwie i więcej godzin na przyjęcie, bo w tym czasie je śniadanie, niedotrzymującego swych przyrzeczeń i rządzącego się nie tyle otrzymanymi dyrektywami, ile własnym widzimisię, co stwierdził wysłannik marszałka Rokossowskiego, major Chołtow."* [APS, sygn. 65/317/0/5/891].

Do bardzo ostrego konfliktu doszło w październiku 1945r. pomiędzy Komendanturą Wojenną Radziecką i sołtysem majątku *Trampe*, Albertem Sopke. Jego podłożem było nierespektowanie uzgodnień w sprawie wywożonego przez Rosjan inwentarza żywego, ograniczenie ilości ziarna na siew, a także wydawanie poleceń sprzecznych z zarządzeniami Zarządu Gminy i dopuszczanie uboju zwierząt wbrew zarządzeniom Pełnomocnika Rządu RP. „*Konie kupione wraz z sześcioma wypożyczonymi z gromady Espenbuch z chwilą przybycia Komendanta Kapitana (oskarżającego) zostały zarekwirowane z całym inwentarzem żywym zakupionym przez mnie. (Ogólna ilość zarekwirowanych koni: 36 roboczych, 12 młodych). Mimo natychmiastowej interwencji z mej strony i potwierdzenia przez zdającego majątek kpt. Prochorowa o prawdziwości mych słów, inwentarza nie zwrócono. Obecny Komendant powiedział: „To, co zastałem na gospodarstwie, wszystko należy do Komendantury*". „*Oskarżenie, że ja wyraziłem się o sowieckim żołnierzu „świnia" jest zbyt przesadzone: wyraziłem się w inny sposób w chwili, gdy dokonano na mnie napadu z bronią w ręku przez st. porucznika sowieckiego i st. sierżanta, którzy byli kompletnie pijani, gdyby nie natychmiastowa pomoc zastępcy obecnego komendanta, nie wiem, jakie byłyby następstwa. Jak doszły do mnie słuchy st. porucznik i st. sierżant zostali zdegradowani*

[4] Urgował - oznacza dopominać się o przyspieszenie, przynaglać. [Słownik języka polskiego].

i oddani pod sąd wojenny." *(…)* „*Bardzo mi przykro, że zostałem oskarżony jako wróg państwa rosyjskiego. Czy może wróg dać taki wynik pracy, jak obsiane wiosną 350 ha owsa i jęczmienia oraz 55 ha kartofli?"* - wyjaśniał Albert Sopke w piśmie do Pełnomocnika Rządu RP w Myśliborzu z dnia 20.10.1945r. [APSS, sygn. 68/3/0/1.1/3].

Radziecka Komendantura Wojenna urzędowała w Barlinku do końca stycznia 1947r. [APSS, sygn. 68/11/0/1.1./10]. Wyjaśnieniem może być komentarz zawarty w poufnym raporcie ambasadora brytyjskiego *Victora Cavendish-Bentinck'*a do *Foreign Office* po konferencji poczdamskiej*:* „M*arszałek Stalin wyraził zamiar wycofania okupacyjnych jednostek Armii Czerwonej natychmiast, gdy tylko ich obecność nie będzie dłużej potrzebna do umocnienia politycznych wpływów Związku Sowieckiego. Jeżeli taka jest polityka rządu, musimy przyjąć, że wojska sowieckie - poza tymi, które są potrzebne dla linii komunikacyjnych - będą trzymane w Polsce przez czas nieokreślony, dopóki wolne i nieskrępowane wybory, obiecane w Jałcie, Moskwie i Poczdamie, nie przyniosą takiej administracji, którą rząd sowiecki uzna za korzystną dla siebie*". [Krogulski, 2000; 2012]. Historia bezlitośnie potwierdziła trafność przewidywań autora raportu. Dopiero przeprowadzone w dniu 19.01.1947r. tzw. Referendum Ludowe, które zapewniło oczekiwany przez ZSRR kierunek przeobrażeń w Polsce, spowodowało „wyjście" Radzieckiej Komendantury Wojennej z Barlinka!

2.2. Polskie organy administracji terenowej w Barlinku w latach 1945-1955

2.2.1. Okręgowe i obwodowe władze administracyjne Barlinka

Podstawę prawną utworzenia polskich władz administracyjnych w Barlinku po II wojnie światowej stanowiła Uchwała Rady Ministrów Rządu Tymczasowego Rzeczpospolitej Polskiej z dnia 14 marca 1945r. o podziale Ziem Zachodnich na cztery okręgi. Na jej mocy specjalne grupy operacyjne, na czele których stali Pełnomocnicy Rządu, udawały się na Pomorze, by przejąć władzę na terenach okupowanych przez Armię Czerwoną. [Majer, 2012].

Grupa Operacyjna na Pomorze Zachodnie, sformowana w Warszawie pod koniec marca 1945r., w dniu 08.04.1945r. wyjechała 10 samochodami z Warszawy przez Łódź i Poznań do Piły, wyznaczonej na tymczasową siedzibę władz okręgu. Jej kierownikiem i zarazem pierwszym Pełnomocnikiem Rządu Tymczasowego RP na Okręg Pomorze Zachodnie został Aleksander Kaczocha-Józewski (1906-1977), działacz Stronnictwa Ludowego „Wola Ludu". Funkcję tę pełnił do 10.04.1945r., po przyjeździe do Poznania przekazał swe obowiązki ppłk. Leonardowi Borkowiczowi, który w dniu 11.04.1945r. został telefonicznie mianowany na jego miejsce przez Bolesława Bieruta.[5] [APS, sygn. 65/317/0/1.1/3]. W czasie postoju w Poznaniu uzupełniono skład grupy nowymi ludźmi i zorganizowano kolejne wydziały Urzędu Okręgowego. Do Piły grupa operacyjna przybyła 14 kwietnia 1945r. Tutaj utworzono pierwszy Urząd Pełnomocnika Rządu na Pomorze Zachodnie. Pod koniec kwietnia 1945r. rozpoczęto przygotowania do przeniesienia Urzędu Pełnomocnika Rządu z Piły do Szczecina. Wykaz agend przewidzianych do transportu do Szczecina obejmował 399 osób, w tym: MO – 140 osób[6], Aprowizacja – 57 osób, Urząd Informacji i Propagandy – 34 osoby, Wydział Rolnictwa i Referatów Rolnych – 33 osoby, Wydział Ogólny – 23 osoby, Grupa Przemysłowa – 21 osób, Tymczasowy Zarząd Państwowy – 17 osób, Polska Partia Robotnicza – 14 osób, Intendentura – 11 osób, Biuro Planowania Regionalnego – 8 osób, Wydział Gospodarczo – Budżetowy – 6 osób, Wydział Zdrowia – 6 osób, Delegat Ministerstwa Skarbu

[5] Leonard Borkowicz (1912–1989), vel Berkovitz. Pochodził z rodziny żydowskiej. Od 15-tego roku życia związany z ruchem komunistycznym, więzień Berezy Kartuskiej, służył w Armii Czerwonej, gdzie uzyskał stopień kapitana, członek PPR od 1944r. W marcu 1945r. awansowany do stopnia podpułkownika i powołany na stanowisko Pełnomocnika Rządu przy dowództwie I Frontu Białoruskiego. 11.04.1945r. został mianowany przez Bolesława Bieruta na stanowisko Pełnomocnika Rządu na Okręg Pomorze Zachodnie. W dniu 26.05.1946r. został powołany na stanowisko Wojewody Szczecińskiego. W lutym 1949r. złożył rezygnację z pełnionej funkcji z uwagi na postępującą utratę swobody działania na rzecz instancji partyjnych. [Jaszczyński, 2015]. W marcu 1949r. powołany na stanowisko Ambasadora Polski w Czechosłowacji. Odwołany z tej funkcji w związku z pobiciem przedstawiciela MBP oraz podejrzeniami wobec Jego żony o współpracę z Niemcami podczas okupacji. Na wskutek tych oskarżeń musiał się rozwieść z żoną, która w 1956r. z młodszym synem wyjechała do Kanady. Po 1950r. nie pełnił żadnych wysokich funkcji publicznych. W latach 1954-1958 kierował Centralnym Urzędem Kinematografii, następnie był zastępcą redaktora naczelnego czasopisma „Polityka", kierownikiem redakcji historycznej w wydawnictwie „Książka i Wiedza", skąd w wyniku „kampanii marcowej" został zwolniony, uznany za rewizjonistę i odsunięty od wszelkiej działalności. Zmarł śmiercią samobójczą w Warszawie w dniu 26.10.1989r. w wieku 77 lat. [encyklopedia.szczecin; Kozłowski, 2005].

[6] Komenda MO skierowała 140 żołnierzy z wyposażeniem dla ochrony Urzędu Pełnomocnika. [APS, sygn. 65/317/0/1.1/3].

– 6 osób, Wydział Kultury i Sztuki – 5 osób, Polska Partia Socjalistyczna – 5 osób, Wydział Opieki Społecznej – 4 osoby, Kuratorium Okręgu Szkolnego – 3 osoby, Narodowy Bank Polski – 3 osoby, Centralny Zarząd Przemysłu Drzewnego – 3 osoby. [APS, sygn. 65/317/0/1.1/3].

W dniu 28.04.1945r. grupa ta przybyła do Stargardu, skąd 07.05.1945r. wyruszono do Szczecina. Tym razem dla przewiezienia już około 500 osób personelu Pełnomocnika Rządu na Okręg Pomorze Zachodnie, sprzętu i bagaży wykorzystano 15 wagonów towarowych i 1 osobowy. [APS, sygn. 65/317/0/1.1/3]. W dniu 08.05.1945r. Urząd Pełnomocnika dotarł do Szczecina, jednak sytuacja w mieście była tak trudna, że w dniu 12.05.1945r. Leonard Borkowicz pisał do prezydenta Krajowej Rady Narodowej: „*Melduję, że w Szczecinie wytworzyła się ogromnie trudna sytuacja, która wymaga interwencji najwyższych władz państwowych. Władze sowieckie nie pozwalają na osiedlanie się Polaków. Miasto jest systematycznie palone przez żołnierzy sowieckich. Fala gwałtów. Codziennie gwałcone są Polki. Częste wypadki pobicia Polaków. Urzędnicy i pracownicy uciekają."* [Białecki, Kozłowski, 2004]. Rząd w Warszawie podjął decyzję o ewakuacji polskiej administracji ze Szczecina i z dniem 23.05.1945r. siedzibę Urzędu Pełnomocnika Rządu na Okręg Pomorze Zachodnie przeniesiono przez Starogard[7] do Koszalina. Dopiero od 15 stycznia 1946 roku stopniowo przenoszono agendy administracji wojewódzkiej z powrotem do Szczecina. [Historia Szczecina; Łach, 1997; Kozłowski, 2005; APS, sygn. 65/317/0/1.1/3].

Z Piły kierowano do poszczególnych obwodów Pomorza Zachodniego grupy operacyjne w celu przejęcie władzy od Komendantów Wojennych ZSRR. Do Obwodu Myśliborskiego zostały skierowane dwie grupy operacyjne. Pierwsza, składająca się z 88 osób, wyjechała z Piły w dniu 18.05.1945r.[8] [Łach, 1997; Karolczak, 2012, Rymar, 1998; APS, sygn. 65/317/0/3.1/430]. Liczba ta przez trudy podróży zredukowała się do około 60 osób. [Kolenda w: Golczewski, 1966]. Na czele Grupy Operacyjnej na Obwód Myśliborski jako Pełnomocnik Rządu stał inż. Marian Szczepański. Wyznaczono również Pełnomocnika Aprowizacji i Handlu - Leona Adamskiego, Przemysłowego Pełnomocnika Obwodowego - inż. Stefana Orłowskiego, zastępcę Pełnomocnika Przemysłowego - Tadeusza Bilskiego i Inspektora Szkolnego Obwodowego – Władysława Łabę. [APS, sygn. 65/317/0/3.1/430]. W skład Grupy Operacyjnej wchodziły osoby odpowiedzialne za aprowizację i handel, za przemysł oraz za rolnictwo.

Grupa aprowizacyjno - handlowa składała się z 42 osób. Byli to: Zdzisław Adamiak, Leon Adamski, Stefania Bigos, Wojciech Czarzasty, Jan Dudziak, Jan Dynek, Edmund Fulmer, Jan Fulmer, Kazimierz Jajkowski, Eugenia Jaroszewska, Jan Kamiński, Antoni Kapusta, Kazimierz Kasperski, Józef Kolenda, Tadeusz Koliński, Józef Kozala, Konstanty Janek, Janina Kuleczkówna, Feliks Kwiatkowski, Hieronim Lewandowski, Jakub Lewandowski, Władysław Łaba, Aniela Łazewska, Tadeusz Miklajewski, Władysław Pałka, Otton Pawlik, Kazimierz Pietruszka, Henryk Pradojło, Józef Prokopiak, Stanisław Rynałkowski, Leon Stawicki, Zygmunt Stegmann, Izydor Sułek, Konstanty Supiński, Marian Szczepański, Ignacy Teodorczyk, Franciszek Tomczyk, Jan Wolniewicz, Franciszek Wurkowski, Edward Zarzycki, Marian Zawadzki, Ludwik Zdzierkiewicz.

W skład grupy przemysłowej wchodziły 44 osoby: Józef Bąk, Tadeusz Bilski, Kazimierz Boratyński, Zdzisław Chmielewski, Florian Cieluch, Henryk Danowski, Jan Fortuna, Antoni Gajb, Bolesław Gilka, Marian Gintrowski, Hieronim Grzelczak, Aleksander Kaczmarek, Janusz Kawa, Stanisław Kodyń, Feliks Kolasa, Antoni Królak, Hipolit Krzemieniecki, Józef Lis, Stefan Łuczak, Karol Maloco, Benedykt Marcińczyk, Czesław Michalski, Stefan Orłowski, Edmund Pawelczak, Feliks Priebo, Stanisław Przychocki, Zygmunt Rudawiec, Stefan Rybakowski, Cezary Rychter, Wacław Smaruj, Tadeusz Strzelecki, Felicjan Szczepański, Jan Szendlermajer, Edmund Ślęczka, Marian Warwas, Wacław Warwas, Mieczysław Wieczorek, Feliks Władyniak, Jan Wolniewicz, Jerzy Wolniewicz, Marian Woźniak, Marian Wypiśniak, Wacław Zawada, Feliks Żmudziński.

Grupa rolnictwa i reform rolnych składała się z 2 osób: Zygfryd Klimaszewski i Stanisław Siciński. [APS, sygn. 65/317/0/3.1/430].

[7] Pozostawiono oryginalną pisownię Starogard, obecnie Stargard. [APS, sygn. 65/317/0/1.1/3].

[8] Jak wynika z analizy dokumentów, niektórzy członkowie grupy wyruszyli do Myśliborza wcześniej, bo na początku maja 1945r. Tak było w przypadku inż. Stefana Orłowskiego i Antoniego Gajba.

O szczegółach formowania pierwszej Grupy Operacyjnej na Myślibórz dowiadujemy się ze wspomnień jednego z jej członków, wówczas 25-letniego Józefa Kolendy, późniejszego Wicestarosty i p.o. Starosty Myśliborskiego. Wspomina on podróż na dachu wagonu i przygnębiający obraz Piły, która została prawie doszczętnie zniszczona. „*Jednak pomimo trudności w dniu 15 maja 1945r. grupa z województwa łódzkiego przybyła do Piły i zameldowała się w Urzędzie Pełnomocnika Rzędu RP. (…) Podstawowym źródłem utrzymania w tym mieście były przeważnie produkty żywnościowe, które zdołano znaleźć w piwnicach zniszczonych domów*". „*Gdy zgromadziło się w Pile już ponad 80 osób, zebrano wszystkich w jednej z sal Urzędu Pełnomocnika Rządu. Tu kierownik grup operacyjnych inż. J. Maciejewski powiadomił zebranych, że tworzą oni jedną grupę operacyjną i mają do wyboru dwa powiaty: Myślibórz albo Krosno nad Odrą - wybrano Myślibórz".* [Kolenda w: Golczewski, 1966]. Transportem wojskowym Armii Czerwonej dotarli oni do Gorzowa Wlkp., następnie pieszo przez Marwice i Wieńce, udano się w drogę do Myśliborza. *„Trudności komunikacyjne, brak dostatecznych środków żywnościowych: na całą grupę przydzielono zaledwie 25 kg wołowiny i 10 litrów spirytusu - spowodowały, że niektórzy członkowie grupy rezygnowali po drodze ze swych zamierzeń i wracali do swoich rodzinnych stron lub pozostawali i osiedlali się w innych miejscowościach leżących przy trasie marszruty. W konsekwencji do Myśliborza dotarła grupa w składzie około 60 osób łącznie z pełnomocnikiem M. Szczepańskim*". Po całodziennym marszu w dniu 22.05.1945r. przybyli oni do Myśliborza. [Kolenda w: Golczewski, 1966; Kolenda, bez daty]. Z członków grupy operacyjnej został powołany polski zarząd obwodu Myślibórz. Podział funkcji nastąpił podczas drogi, „*po przeprowadzeniu konferencji z każdym z pracowników*". [APS, sygn. 65/317/0/5/739]. W dniu 23.05.1945r. kierownictwo Grupy Operacyjnej złożyło wizytę Komendantowi Wojennemu miasta Myśliborza, pułkownikowi Leonidowi Gałkinowi, który po sprawdzeniu pełnomocnictw przekazał jej swe uprawnienia administracyjne i zapewnił środki lokomocji dla pierwszych osadników, przybywających na teren powiatu[9]. Po rozdziale kwater, przy pomocy istniejącej już w Myśliborzu grupy „Ochotniczej" Milicji Obywatelskiej, zorganizowaniu własnej stołówki, część członków grupy operacyjnej zajęła się organizowaniem Urzędu Pełnomocnika Rządu, część zasiliła miejscowy Zarząd Miejski, część weszła w szeregi Milicji Obywatelskiej, a niektórzy zajęli się zabezpieczaniem wolnych pomieszczeń, aby uruchomić własne placówki rzemieślnicze lub lokale handlowe. [Golczewski, 1966; Kolenda, bez daty].

Inscenizowane zdjęcie z przybycia członków I Grupy Operacyjnej do Myśliborza w maju 1945r. Na zdjęciu od prawej: Antoni Kapusta, Antoni Gajb, Leon Adamski i Stefan Łuczak. Dziecko nierozpoznane. Członkowie Grupy Operacyjnej ciągną za sobą wózek z dobytkiem. Antoni Gajb ma na rękawie biało-czerwoną opaskę. Na wózku znajduje się biało-czerwona flaga. Źródło: zbiory rodziny Gajb.

Według sprawozdania inspektora Stefana Kosiora z 24-27.07.1945r., jak i wspomnień Stanisława Schillera [1966], w dniu 23.05.1945r. o godz. 18.00 do Myśliborza dotarła następna grupa operacyjna, która posiadała także pełnomocnictwa na obwód Myślibórz. [APS, sygn. 65/317/0/5/739]. Według Stanisława Schillera [1966], stojącego na czele II Grupy Operacyjnej, liczyła ona około 30 osób. Akta Urzędu Wojewódzkiego Szcze-

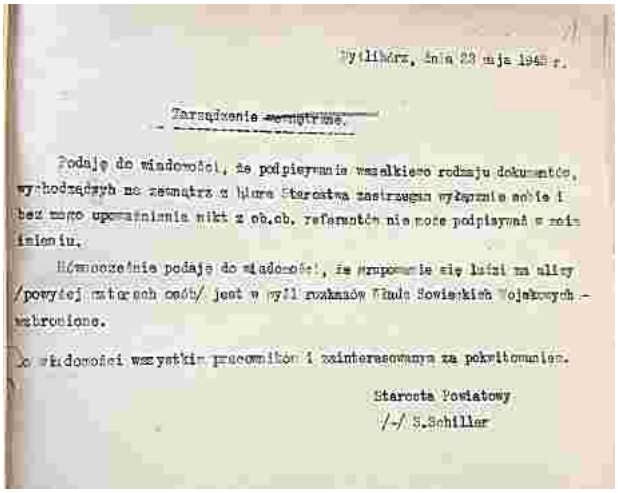
[9] Według M. Karolczaka [1981] przekazanie władzy nie odbyło się jednak bez incydentów z uwagi na odwołanie przez inż. Mariana Szczepańskiego, powołanego przez Komendanta Wojennego burmistrza, Jana Orbaczewskiego.

cińskiego, APS, sygn. 65/317/0/ 3.1/430 zawierają jednak nazwiska aż 85 osób, które zostały skierowane najpierw do *Schivelbein* (Świdwin), a następnie do Myśliborza. Brak jest na dokumentach archiwalnych tej Grupy Operacyjnej daty jej wyjazdu z Piły do Świdwina i przekierowania do Myśliborza, jak również informacji o pochodzeniu członków grupy, a przede wszystkim potwierdzenia, kto dotarł do Myśliborza. Lista tzw. II Grupy Operacyjnej zawiera następujące nazwiska: Stanisław Schiller - Pełnomocnik Obwodu, Witold Sankowski – zastępca Pełnomocnika Obwodu, Stanisław Andersz, Franciszek Andrzejak, Felicja Andrzejewska, Walenty Andrzejewski, Stefania Ankot, Roman Balcerzak, Józef Baranowski, Marian Bartosiak, Arkadiusz Bina, Stanisław Coniewski, Józef Czaprzyk, Tadeusz Dobrowolski, Franciszek Domek, Józef Fabrowski, Marian Fleming, Zbigniew Gąsiorowski, Czesław Grynia, Edmund Grzaślewicz, Mieczysław Hałaśkiewicz, Zygmunt Ignaszak, Antonina Jaroszewicz, Józef Jurdziński, Władysław Jurgenson, Bohdan Kardyszewski, Bolesław Kazimierczak, Zygmunt Kędziora, Kazimierz Kita, Janina Kobylińska, Marian Kokot, Seweryn Kowalski, Wacław Kraszewski, Antoni Krużyński, Bronisław Krzywosz, Stefan Kuczkowski, Stanisław Kujawa, Stefan Lehman, Bronisław Lewandowski, Mieczysław Ludwikowicz, Stanisław Marczyński, Bronisław Mrówka, Helena Myszkowska, Cezary Niedźwiecki, Piotr Nowak, Leon Nowicki, Feliks Offierski, Stanisław Orlikowski, Tadeusz Ostoja, Zygmunt Owczarek, Kazimiera Pastuszak, Zofia Pluzkiewicz, Halina Pszczółkowska, Marceli Przewoźny, Józef Rak, Aleksander Reinheres, Tadeusz Robakowski, Sabina Sapieżyńska, Jan Sieja, Maksymilian Sieradzki, Zygmunt Siewior, Franciszek Skrzynowski, Aleksander Sobczyński, Stanisław Stempniak, Stefan Sujek, Michał Szczeciński, Małgorzata Sztejnowa, Anna Szymanowska, Michał Ślązak, Henryk Świerczyński, Michał Świtluk, Adam Tesiński, Stefania Toczek, Roman Turowski, Leon Tyczewski, Stanisław Tymalkowski, Zdzisław Ulaszewski, Jan Wańkowski, Mieczysław Waśniewski, Edward Weideman, Jan Wilanowski, Zbigniew Wroński, Czesław Wybiera, Tadeusz Zacharewicz, Wanda Zielińska.

„*Z bijącym sercem i niemałym lękiem przystąpiłem do zorganizowania tej grupy operacyjnej, chociaż nie bardzo byłem przygotowany do tak poważnego zadania. Dobre chęci jednak moje i moich towarzyszy przemogły i już na drugi dzień grupa operacyjna na powiat myśliborski była gotowa, a na trzeci dzień ruszyliśmy w drogę. Było nas wówczas około 30 ludzi, a może nawet trochę więcej, ale po drodze wykruszała się liczba i do Myśliborza nie dojechało nas 30, a gdzieś 24 lub 26 ludzi. A była to podróż naprawdę interesująca i bardzo ciekawa, bo do miejsca przeznaczenia jechaliśmy około 5 dni, trasą Piła - Gorzów, przez Trzciankę i Krzyż. Do Gorzowa jechaliśmy pociągiem towarowym z różnymi przestankami i różnym czasem postoju. Wreszcie trzeciego dnia nad wieczorem znaleźliśmy się w Gorzowie, gdzie był już urzędujący Pełnomocnik Rządu w osobie Floriana Krönekego, późniejszy wicewojewoda Ekspozytury Województwa Poznańskiego. Przy jego pomocy otrzymaliśmy kwaterę na odpoczynek grupy operacyjnej, a następnie na drugi dzień wypoczęci i zahartowani pierwszym etapem podróży tak urozmaiconej, ruszyliśmy w drogę platformą, użyczoną nam przez Pełnomocnika Rządu na powiat gorzowski (dwa koniki zdobyczne), mając przed sobą 36 kilometrów drogi bitej, nie uczęszczanej przez nikogo, ponieważ w kierunku Myśliborza nie dochodziły jeszcze żadne transporty. Do Myśliborza dojechało nas 24 lub 26 ludzi, w tym 4 niewiasty, które tak jak my pragnęły budować nową Polskę na nowo odzyskanych ziemiach zachodnich. (…) Ta grupa była właściwie pierwszym zalążkiem nowej, młodej władzy administracyjnej dla powiatu myśliborskiego. Byli to ludzie odważni, uczciwi, a przede wszystkim bardzo zdyscyplinowani. Ja miałem wówczas 34 lata, a w grupie byli ludzie ode mnie o kilka lat starsi... Pamiętnego dnia 23 maja 1945 roku bez specjalnych przeszkód w godzinach przedwieczornych stanęliśmy na rynku naszego celu podróży w mieście powiatowym Myśliborzu, a noszącym jeszcze urzędową nazwę Soldin". (…) „Uroczysta to była dla nas chwila. Stanęliśmy u celu naszej podróży z nominacjami Pełnomocnika Rządu na Pomorze Zachodnie, czyli Szczecińskie. Czuliśmy się bardzo dumni i pełni dobrej myśli, że to my właśnie, a nie kto inny będzie pierwszą grupą pionierów, która dołoży swoją cegiełkę do odbudowy polskości na nowo wyzwolonych ziemiach. (…) Urzędowe przekazanie polskiej grupie operacyjnej w administrację powiatu myśliborskiego nastąpiło 24 maja 1945r.*" - wspominał Stanisław Schiller w 1966r. [Matuszak, Kolenda i Kmita, 1966].

Jak wynika z jego relacji, dotychczasowy Pełnomocnik Rządu RP na Obwód Myślibórz **inż. Marian Szczepański** przekazał mu swoje uprawnienia a sam został kierownikiem Referatu Przemysłowego w Myśliborzu. Stanisław Schiller twierdzi, że przekazanie obowiązków Pełnomocnika nastąpiło na początku czerwca 1945r. [Kolenda, 1966 za: Schiller, 1966]. Informacja ta jest sprzeczna z datą zarządzenia wewnętrznego z dnia 23.05.1945r. w sprawie obiegu i akceptacji

przez niego wszelkiej korespondencji kierowanej na zewnątrz oraz z datą zarządzeń zewnętrznych z 31.05.1945r., podpisanych przez Stanisława Schillera.[10] Pierwsze zarządzenie Pełnomocnika Rządu RP z datą 23.05.1945r., regulujące działanie pracowników Urzędu posiadało następującą treść: „*Podaję do wiadomości, że podpisywanie wszelkiego rodzaju dokumentów, wychodzących na zewnątrz z biura Starostwa zastrzegam wyłącznie sobie i bez mego upoważnienia nikt z ob. ob. referentów nie może podpisywać w moim imieniu. Równocześnie podaję do wiadomości, że grupowanie się ludzi na ulicy (powyżej czterech osób) jest w myśl rozkazów Władz Sowieckich Wojskowych - wzbronione. Do wiadomości wszystkim pracownikom i zainteresowanym za pokwitowaniem. Starosta Powiatowy. /- / S. Schiller*”. [APSS, sygn. 68/3/0/1.1/4].

Myślibórz, dnia 23 maja 1945 r.

Zarządzenie wewnętrzne.

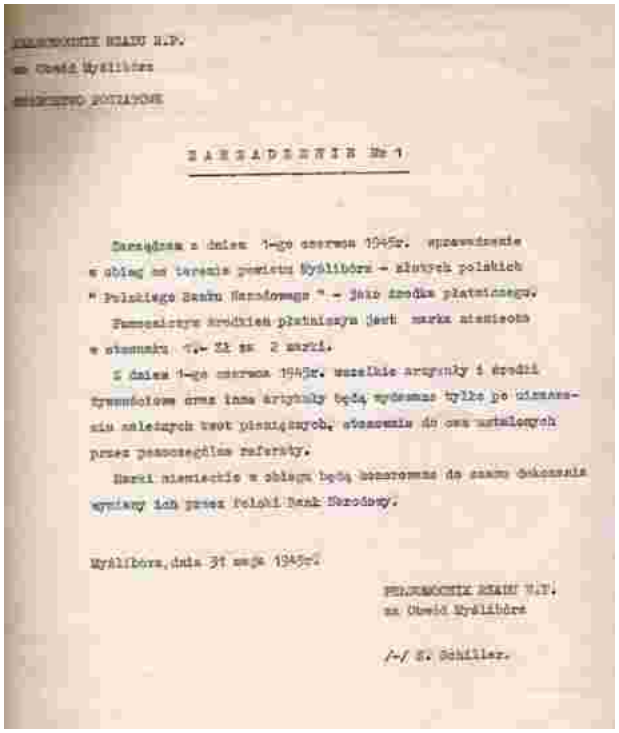
Podaję do wiadomości, że podpisywanie wszelkiego rodzaju dokumentów, wychodzących na zewnątrz z biura Starostwa zastrzegam wyłącznie sobie i bez mego upoważnienia nikt z ob.ob. referentów nie może podpisywać w moim imieniu.

Równocześnie podaję do wiadomości, że grupowanie się ludzi na ulicy /powyżej czterech osób/ jest w myśl rozkazów Władz Sowieckich Wojskowych - wzbronione.

Do wiadomości wszystkim pracownikom i zainteresowanym za pokwitowaniem.

Starosta Powiatowy
/-/ S.Schiller

Zarządzenie wewnętrzne Starosty Powiatowego, S. Schillera z 23.05.1945r. Źródło: APSS, sygn. 68/3/0/1.1/1.

ZARZĄDZENIE Nr 1

Zarządzam z dniem 1-go czerwca 1945r. wprowadzenie w obieg na terenie powiatu Myślibórz - złotych polskich - Polskiego Banku Narodowego - jako środka płatniczego.

Pomocniczym środkiem płatniczym jest marka niemiecka w stosunku 1 zł = 2 marki.

Z dniem 1-go czerwca 1945r. wszelkie aresztowania i środki tymczasowe oraz inne aresztowania będą wydawane tylko po uzyskaniu zgody tego pisemnej, otrzymania do nich wydanych przez poszczególne referaty.

Marki niemieckie w obiegu będą zamienione do czasu dokonania wymiany ich przez Polski Bank Narodowy.

Myślibórz, dnia 31 maja 1945r.

/-/ S. Schiller.

Zarządzenie Pełnomocnika Rządu RP na Obwód Myślibórz, Starosty Powiatowego, S. Schillera z 31.05.1945r. Źródło: Muzeum Regionalne w Barlinku.

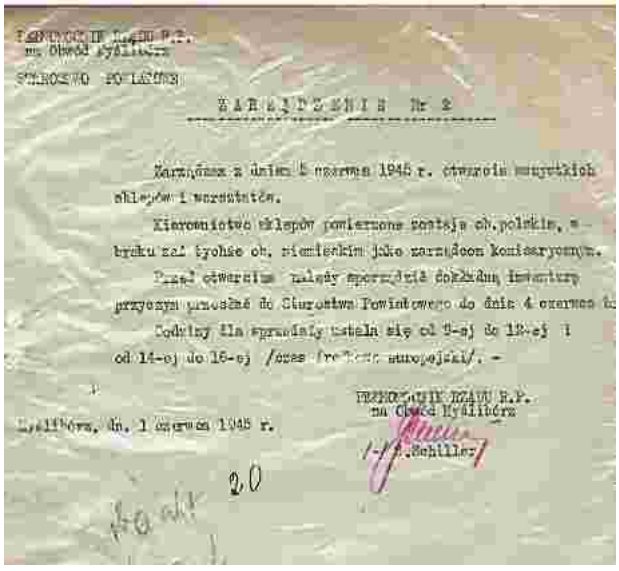
Dylematu związanego z datą przekazania obowiązków przez Mariana Szczepańskiego Stanisławowi Schillerowi nie rozstrzyga raport z dnia **26.05.1945r**. sporządzony przez inspektora starostw, Stanisława Górskiego na zlecenie Wojewódzkiego Pełnomocnika Rządu RP na Pomorze Zachodnie. Czytamy w nim: „*trudno w tej chwili ocenić, czy obecny starosta sprosta nałożonym na niego zadaniom, gdyż urzęduje dopiero od kilku dni.”* [APS, sygn. 65/317/0/3.2/739]. Niestety inspektor starostw nie wymienia nazwiska „starosty”. Kwestii tej nie rozstrzyga raport Franciszka Biedy z pierwszego spotkania Pełnomocnika Rządu RP z przedstawicielami władz samorządowych w Obwodzie Myśliborskim, które miało miejsce w dniu **27.05.1945r**. na zjeździe sołtysów i burmistrzów w Myśliborzu – brak jest w nim nazwiska pełnomocnika. [APS, sygn. 65/317/0/6.3/1805]. Z kolei P. Wojciechowski [2004] twierdzi, że pierwszą odprawę tymczasowych działaczy terenowych prowadził w dniu **28.05.1945r**. Pełnomocnik Rządu RP na Obwód Myślibórz, inż. Marian Szczepański.

Szereg zarządzeń zewnętrznych wydanych w dniu 31.05.1945r. nie rozstrzyga dylematu związanego z ustaleniem daty przekazania Stanisławowi Schillerowi urzędu Pełnomocnika Rządu RP na Obwód Myślibórz.

Zarządzenie Pełnomocnika Rządu RP na Obwód Myślibórz o numerze 1 z dnia 31.05.1945r. wprowadzało z dniem 01.06.1945r. polską walutę jako obowiązujący środek płatniczy w Obwodzie Myśliborskim. Na okres przejściowy dozwolone było stosowanie marki niemieckiej jako pomocniczego środka płatniczego w stosunku 1 zł = 2 marki do czasu wymiany marek przez NBP na polskie złoty. [APSS, sygn. 68/3/0/1.1/4].

[10] W dokumentach archiwalnych nie natrafiono na dokument sygnowany przez inż. Mariana Szczepańskiego jako Pełnomocnika Rządu RP.

Zarządzenie nr 2 z dnia 01.06.1945r. Pełnomocnika Rządu RP., S. Schillera, zobowiązywało do otwarcia wszystkich sklepów i warsztatów w obwodzie myśliborskim z dniem 05.06.1945r. - konieczne było bowiem wznowienie działalności placówek handlu detalicznego i warsztatów usługowych, opuszczonych przeważnie przez dotychczasowych właścicieli. Kierownictwo sklepów zlecano powierzyć osobom narodowości polskiej, a tam, gdzie to było niemożliwe, obywatelom niemieckim jako zarządcom komisarycznym. Przed ich otwarciem zarządzono sporządzenie inwentury i przesłanie jej do Starostwa Powiatowego w Myśliborzu.

ZARZĄDZENIE Nr 2

Zarządzam z dniem 5 czerwca 1945 r. otwarcie wszystkich sklepów i warsztatów.

Kierownictwo sklepów powierzone zostaje ob. polskim, a w braku zaś tychże ob. niemieckim jako zarządcom komisarycznym.

Przed otwarciem należy sporządzić dokładny inwentury przyczym przesłać do Starostwa Powiatowego do dnia 4 czerwca 1945 r.

Godziny dla sprzedaży ustala się od 9-ej do 12-ej i od 14-ej do 16-ej /czas [illegible] europejski/. -

Myślibórz, dn. 1 czerwca 1945 r.

PEŁNOMOCNIK RZĄDU R.P. na Obwód Myślibórz

/-/ S. Schiller

Zarządzenie nr 2 z dnia 01.06.1945r. Pełnomocnika Rządu RP na Obwód Myślibórz, S. Schillera. Źródło: Muzeum Regionalne w Barlinku.

Zarządzenie z 04.06.1945r., również o numerze 1, wzywa ludność niemiecką powiatu myśliborskiego pod rygorem pociągnięcia do odpowiedzialności według prawa wojskowego, do złożenia w starostwie, względnie w zarządach gmin w przeciągu 7 dni wszelkiego wyposażenia wojskowego, w tym: broni palnej, broni białej, sprzętu radiofonicznego i telefonicznego, umundurowania, wszelkich pojazdów mechanicznych, w tym rowerów, dokumentów służących dla celów wojskowych.

W dniu 26.07.1945r. Pełnomocnik Obwodowy w Myśliborzu wystosował ściśle tajne pismo do Zarządu Gminy *Berlinchen*, w którym zarządzał podporządkowanie ludności cywilnej niemieckiej władzom polskim i wykorzystanie jej do prac na roli pod groźbą wstrzymania wydawania pożywienia i aresztu. Zakazał również wydawania jakichkolwiek rzeczy w obce ręce bez jego zgody. Zaznaczył także: *„Jako Pełnomocnik Rządu na Obwód jestem jedynym gospodarzem obwodu i bez mojej wiedzy i zgody nie wolno czynić żadnych czynności, które by były sprzeczne z niniejszym zarządzeniem. Rozkazy i groźby ze strony obcej nie winny wpływać na decyzje przeciwne moim. Zgłaszających się z rozkazami przeciwnymi kierować do mnie. O każdym wypadku nadużycia należy natychmiast zawiadamiać mnie bez względu na porę dnia i nocy. Powyższe natychmiast ogłosić sołtysom jako ściśle poufne.*" Podpisał S. Schiller. [APSS, sygn. 68/3/0/1.1/4].

Zastępcą Stanisława Schillera został **Witold Sankowski**, który wchodził w skład II Grupy Operacyjnej. Chwilowo władze administracyjne obwodu myśliborskiego ulokowały się w pokoju w Zarządzie Miejskim w Myśliborzu. Po kilku dniach biuro Pełnomocnika Rządu zostało przeniesione do budynku przy ul. Lipowej 2. W Urzędzie Pełnomocnika Rządu w Myśliborzu na dzień 07.07.1945r. zatrudnione były 74 osoby. Utworzono referaty: ogólno-administracyjny, karno-administracyjny, budżetowo-gospodarczy, aprowizacji i handlu, przemysłowy, budowlano-drogowy, zdrowia publicznego, weterynaryjny i osiedleńczy. [APS, sygn. 65/317/0/5/954].

Stanisław Schiller został odwołany z funkcji Pełnomocnika z dniem 18.01.1946r. Przyczyną zwolnienia był konflikt z pierwszym szefem Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Myśliborzu, Henrykiem Manesem. Szczegóły postępowania przeciwko Stanisławowi Schillerowi zawiera protokół z „*Dochodzenia przeciwko Pełnomocnikowi Rządu RP na Obwód Myślibórz Ob. Schillerowi Stanisławowi*", znajdujący się w aktach Archiwum Państwowego w Szczecinie, w zespole: Urząd Wojewódzki Szczeciński sygn. 65/317/0/5/1201. Wynika z niego, że oskarżenia, które bazowały na doniesieniach agenta „Trzepaka" i osobistych zarzutach szefa PUBP, Henryka Manesa, nie znalazły potwierdzenia w zeznaniach świadków. W sprawozdaniu z 19.01.1946r. z przeprowadzonych dochodzeń przeciwko Pełnomocnikowi Rządu RP na Obwód Myślibórz, kierownik Oddziału Porządku Publicznego Okręgowego Urzędu Pełnomocnika Rządu w Koszalinie, Maciej Gubała, zwrócił uwagę na fakt oparcia zarzutów na jednostronnych donosach, które okazały się nieprawdziwe. „*Stosunki z ppor. Menesem popsuły się od dnia, gdy ob. Schiller odmówił wydania kierownikowi UBP w Myśliborzu 200 litrów spirytusu i od chwili, gdy do Okręgowego Urzędu BP w Koszalinie przesłał protokoły oskarżeń przeciwko funkcjonariuszowi UBP w Obwodzie Myślibórz.*"

- podsumowywał swoje spostrzeżenia Kierownik Urzędu Porządku Publicznego, Maciej Gubała. [APS, sygn. 65/317/0/5/1201].

Jesień 1945r. – Pierwsze uroczystości dożynkowe w Obwodzie Myśliborskim. Centrum Myśliborza - przed obecnym Ratuszem Miejskim i pomnikiem „Wdzięczności Armii Radzieckiej", urządzonym z poniemieckiej „Kolumny Zwycięstwa" wojny prusko-francuskiej (1870-1871). W tle za drewnianym ogrodzeniem znajduje się cmentarz żołnierzy radzieckich, polskich, jeńców francuskich i jugosłowiańskich, poległych i zmarłych w okolicach Myśliborza w czasie walk w 1945r., tzw. „Cmentarz Bohaterów" (cmentarz ten zlikwidowano w 1947r.). W środku na podwyższeniu w ciemnym płaszczu z biało-czerwoną opaską na rękawie stoi Pełnomocnik Rządu RP na Obwód Myślibórz, Stanisław Schiller. Następna osoba w jasnym płaszczu nierozpoznania, z prawej strony na podwyższeniu w ciemnym płaszczu z opaską na rękawie to Witold Sankowski, zastępca Pełnomocnika Rządu RP na Obwód Myślibórz. Za nimi żołnierze WP, Armii Czerwonej i przedstawiciele instytucji Obwodu Myśliborskiego. W tle portret generała Roli-Żymierskiego oraz Bolesława Bieruta. Źródło: zbiory rodziny Gajb.

Zgodnie z zarządzeniem Pełnomocnika Rządu RP na Okręg Pomorze Zachodnie z dnia 19.01.1946r., Urząd Pełnomocnika Rządu RP na Obwód Myślibórz objął w dniach 21–23.01.1946r. **Bogdan Holtzer,** wcześniej zatrudniony w Wydziale Ogólnym Urzędu Pełnomocnika Rządu RP na Okręg Pomorze Zachodnie jako inspektor Oddziału Inspekcji Obwodów. Relację z przebiegu przekazania Stanisławowi Schillerowi decyzji Pełnomocnika Rządu RP na Okręg Pomorze Zachodnie w Koszalinie zawiera pismo Bogdana Holtzera z dnia 24.01.1946r. Wynika z niego, że w trakcie przekazywania obowiązków nowemu Pełnomocnikowi Stanisław Schiller został wezwany przez PUBP w Myśliborzu na „konferencję" i po przybyciu na nią został aresztowany i odwieziony do Koszalina. Bogdan Holtzer był zmuszony kontynuować przejmowanie Urzędu bez obecności Pełnomocnika, przy pomocy jego zastępcy, Witolda Sankowskiego oraz Dyrektora KKO w Myśliborzu, Józefa Baranowskiego, delegata PUBP, Przyborowskiego i referenta Świadczeń Rzeczowych, Mieczysława Kowalskiego. [APS, sygn. 65/317/0/3.2/471; APS, sygn. 65/317/0/5/939].

Bogdan Holtzer kierował Obwodem Myśliborskim do 19.04.1945r., a więc przez 3 miesiące. Początkowo występował w korespondencji jako p.o. Pełnomocnika, następnie jako Pełnomocnik Rządu RP na Obwód Myślibórz, a od kwietnia 1946r. jako Starosta Myśliborski. Na stanowisku zastępcy Pełnomocnika Rządu RP w Myśliborzu pozostał w tym okresie w dalszym ciągu Witold Sankowski.

Po likwidacji z dniem 29.05.1946r. Urzędów Pełnomocnika Rządu RP powołane zostało Starostwo Myśliborskie. Z przeglądu dokumentów wynika jednak, że już pierwsze zarządzenia Stanisława Schillera z miesiąca maja i z początków czerwca 1945r. sygnowane były podpisem „Starosta Myśliborski".[11] Ponownie nazwa „Starostwo Powiatowe Myśliborskie" oraz funkcja „Starosta Myśliborski" pojawiła się w korespondencji urzędu w Myśliborzu z początkiem kwietnia 1946r. i dotyczyła **Bogdana Holtzera,** następcy Stanisława Schillera. Jeszcze przed wydaniem Rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie likwidacji urzędów pełnomocnika, bo z dniem 19.04.1946r. nominację na stanowisko Starosty Myśliborskiego otrzymał **Stanisław Orzechowski**, który funkcję tę objął w dniu 26.04.1946r. [APS. sygn. 65/317/0/3.2/739]. Po utworzeniu rad narodowych, Stanisław Orzechowski został także Przewodniczącym Wydziału Powiatowego w Myśliborzu. [APSS, sygn. 68/8/0/2.1/73]. Funkcję Starosty Myśliborskiego pełnił on do 30.09.1949r.[12] [APS, sygn. 65/317/0/3.2/739]. Przyczyna jego „odejścia" ze stanowiska nie została ustalona.

Myślibórz, sala widowiskowa. Koniec lat 40-tych XX w. Dokładna data oraz okoliczność uroczystości nie została ustalona. Na scenie napis: „Witamy przedstawicieli rządu!". W środku sceny (z bródką) Starosta Powiatowy Stanisław Orzechowski podczas uroczystego przywitania przedstawicieli Rządu w Myśliborzu. Z tyłu za nim na drugim planie centralnie na zdjęciu (przed flagą) stoi Franciszek Sękowski – sekretarz SD oraz członek Wydziału Powiatowego w Myśliborzu. Pozostałe osoby nie zostały rozpoznane. Na ścianie sali wiszą portery Bolesława Bieruta i Władysława Gomułki. Źródło: zbiory rodziny Gajb.

Pierwszym wicestarostą myśliborskim został **Witold Sankowski**, dotychczasowy zastępca Pełnomocnika Rządu RP na Obwód Myślibórz. Funkcję tę pełnił do 30.06.1946r. Po jego zwolnieniu, funkcję wicestarosty „pełnił zastępczo**" Zbigniew Matusz**, kierownik Referatu Ogólno-Gospodarczego w Starostwie Myśliborskim. [APS, sygn. 65/317/0/3.2/471]. Wniosek Stanisława Orzechowskiego w sprawie nominacji Zbigniewa Matusza na stanowisko wicestarosty nie został przez władze zatwierdzony. Dopiero z dniem 09.02.1948r. na mocy decyzji Ministra Ziem Odzyskanych, Władysława Gomółki, wicestarostą Starostwa Myśliborskiego został **Józef Kolenda,** który po odejściu Stanisława Orzechowskiego z Urzędu w Myśliborzu pełnił również funkcję p.o. Starosty Myśliborskiego.

[11] Określenia „starosta" dla stanowiska Pełnomocnika Rządu RP na obwód Myślibórz używał również Inspektor obwodów J. Górski w sprawozdaniu w kontroli z 26.05.1945r. [APS, sygn. 65/317/0/3.2/739].
[12] Datę odwołania S. Orzechowskiego z funkcji Starosty Myśliborskiego podano za APS, sygn. 65/317/0/3.2/739 – Protokoły z inspekcji generalnej Starostwa Myśliborskiego.

Tabela 5. Osoby zarządzające Obwodem Myśliborskim w latach 1945–1950

LP.	Funkcja	Wyszczególnienie	Data powołania	Data odwołania
1.	Pełnomocnik Rządu RP na Obwód Myślibórz	Inż. Marian Szczepański	22.05.1945	Brak daty pewnej
2.	Pełnomocnik Rządu RP na Obwód Myślibórz	Stanisław Schiller	brak daty pewnej – 23.05.1945/początek czerwca 1945r.	18.01.1946
3.	Pełnomocnik Rządu RP na Obwód Myślibórz, Starosta Myśliborski	Bogdan Holtzer	19.01.1945	16.04.1946
4.	Starosta Myśliborski	Stanisław Orzechowski	19.04.1946	30.09.1949
5.	z-ca Pełnomocnika Rządu RP na Obwód Myślibórz, v-ce Starosta Myśliborski	Witold Sankowski	23.05.1945 brak daty pewnej	30.06.1946 30.06.1946
7.	v-ce Starosta Myśliborski po. Starosty Myśliborskiego[13]	Józef Kolenda	09.02.1948 01.10.1949	01.06.1950 01.06.1950

Źródło: opracowanie własne w oparciu o APS, sygn. 65/317/0 i Matuszak, Kolenda i Kmita, 1966.

Na mocy Ustawy z 20 marca 1950r. o terenowych organach administracji państwowej z dniem 02.06.1950r. zlikwidowano urzędy wojewódzkie i starostwa i powołano jako organy wykonawcze władzy państwowej Prezydia Rad Narodowych. Funkcje kierownicze w zarządzie terytorialnym sprawowali odtąd Przewodniczący Prezydiów Rad Narodowych.

Tabela 6. Skład Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Myśliborzu w latach 1950–1955

LP.	Wyszczególnienie	Funkcja	Data powołania	Data odwołania
1.	Irena Śmietanowska	Przewodniczący	01.06.1950	29.09.1952
2.	Henryk Graczyk	Przewodniczący	27.02.1953	23.08.1954
3.	Bogumił Wypych	Przewodniczący	23.11.1954	03.12.1956
4.	Roman Sobczak	Z-ca przewodniczącego	01.06.1950	03.09.1951
5.	Jan Bielicki	Z-ca przewodniczącego	03.09.1951	10.12.1952
6.	Jan Hnatkowski	Z-ca przewodniczącego	28.11.1952	03.12.1956
7.	Robert Wilkus	Sekretarz	01.06.1950	23.01.1951
8.	Bronisław Kołodziejczyk	Sekretarz	23.01.1951	16.10.1954
9.	Wacław Jankowski	Sekretarz	23.11.1954	03.12.1956

Źródło: Matuszak, Kolenda i Kmita [1966].

Przedstawicielami Barlinka w składzie Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Myśliborzu w latach 1950-1955r. byli: Jan Hnatkowski, Robert Wilkus i Bronisław Kołodziejczyk.

2.2.2. Zarząd Miasta Barlinka w latach 1945–1950

Zarząd Miejski w Barlinku został utworzony w dniu 15.03.1945r. przez Wojenną Komendanturę Radziecką z przebywających na terenie miasta Polaków: Franciszka Biedy i Zygmunta Baumanna. Do czasu przybycia na teren Pomorza Zachodniego przedstawicieli polskiej administracji wypełniał on polecenia tej Komendantury. Powstanie w dniu 23.05.1945r. Urzędu Pełnomocnika Rządu RP na Obwód Myślibórz oznaczało podporządkowanie władz miejskich w Barlinku Pełnomocnikowi Obwodu w Myśliborzu, a następnie Starostwu Myśliborskiemu. W dniu 06.06.1945r. Pełnomocnik Rządu RP na Obwód Myślibórz, Stanisław Schiller zatwierdził nominacje Franciszka Biedy i Zygmunta Baumanna. Następni członkowie Zarządu Miasta Barlinka byli mianowani i odwoływani przez Starostwo Powiatowe w Myśliborzu.

[13] Józef Kolenda nie otrzymał nominacji na stanowisko Starosty Myśliborskiego, lecz jako Wicestarosta pełnił obowiązki Starosty do czasu zmian w organach administracji państwowej, wprowadzonych w czerwcu 1950r.

Od 01.02.1947r. Zarząd Miejski obradował kolegialnie w składzie: burmistrz, wiceburmistrz, sekretarz Zarządu i ławnicy. Ostatnie posiedzenie Kolegium Zarządu Miejskiego w Barlinku odbyło się 2 czerwca 1950r. w związku z likwidacją Zarządów Miejskich na mocy ustawy z 20 marca 1950r. W okresie 1945–1950 funkcję burmistrza Zarządu Miasta Barlinka pełniło 8 osób. Byli to: Franciszek Bieda, kpt. Konstanty Supiński, Franciszek Piotrowski, Antoni Bielawski, Stanisław Szymczak, Czesław Urbański oraz Robert Wilkus, a także Wacław Wilczyński, który przez kilka dni w czerwcu 1947r. pełnił funkcję p.o. burmistrza.

Tabela 7. Wykaz osób sprawujących funkcję burmistrza Zarządu Miasta Barlinka w latach 1945 - 1950

LP.	Imię i nazwisko	Data urodzin	Miejsce urodzenia	Data powołania	Data odwołania
1.	Franciszek Bieda	13.01.1908	Zakościele pow. Mościska	15.03.1945	05.10.1945
2.	Konstanty Supiński	23.07.1898	Dzikowicze pow. Pińsk	12.10.1945	brak daty pewnej
3.	Franciszek Piotrowski	03.12.1913	Warszawa	01.05.1946	03.06.1947
4.	Wacław Wilczyński -p.o. burmistrza	19.11.1891	Słuck	04.06.1947	08.06.1947
5.	Antoni Bielawski	17.01.1881	Rymanów pow. Sanok	09.06.1947	08.01.1948
6.	Stanisław Szymczak	05.06.1925	Łódź	16.01.1948	10.05.1948
7.	Czesław Urbański	05.03.1907	Nowy Jork	10.05.1948	28.05.1949
8.	Robert Wilkus	20.02.1901	Dolne Marklowice pow. Będzin	01.06.1949	12.06.1950

Źródło: opracowanie własne w oparciu o materiały APSS, sygn. 68/11, 68/8, 68/3.

Tabela 8. Wykaz osób pełniących funkcję wiceburmistrza Zarządu Miasta Barlinka w latach 1945– 1950

Lp.	Imię i nazwisko	Data urodzin	Miejsce urodzin	Data objęcia stanowiska	Data zakończenia pracy
1.	Zygmunt Bauman	24.04.1915	Mała Tuchola pow. Leszno	15.03.1945	5.10.1945
2.	Kazimierz Nowak	18.02.1901	Poznań	listopad 1945	czerwiec 1946[14]
3.	Adam Koralewski	08.12.1916	Berlin	22.06.1946	03.06.1947
4.	Brunon Bartkowski	13.02.1905	Berlin	09.06.1947	01.09.1948
5.	Henryk Jancewicz	01.10.1911	Warszawa	07.09.1948	28.05.1949
6.	Jan Staszak	27.05.1913	*Glattbeck,* Westfalia	listopad 1949	12.06.1950

Źródło: opracowanie własne w oparciu o materiały APSS, sygn. 68/11, 68/8, 68/3.

Tabela 9. Wykaz osób sprawujących funkcję sekretarza Zarządu Miasta Barlinka w latach 1945–1950

Lp.	Imię i nazwisko	Data urodzin	Miejsce urodzin	Data objęcia stanowiska	Data odwołania
1.	Zbigniew Gąsiorowski	21.01.1910	pow. Jarocin	15.03.1945	05.10.1945
2.	Maria Pieńkow	21.06.1895	Kamień pow. Chełm Lubelski	01.04.1945	październik 1945

[14] Zgodnie z zaświadczeniem z 1950r., Kazimierz Nowak z dniem 01.04.1946r. podjął pracę w Spółdzielni PSS „Jedność" w Barlinku. Podana w tabeli data odwołania Kazimierza Nowaka z funkcji wiceburmistrza Zarządu Miasta Barlinka bazuje na wykazach pracowników Zarządu Miasta Barlinka, sporządzonych przez Franciszka Piotrowskiego. [PSS. „Społem"; APSS sygn. 68/11, sygn. 68/3].

3.	Franciszek Piotrowski	03.12.1913	Warszawa	06.10.1945	listopad 1945
4.	Leon Nowak	05.02.1917	*Kattenberg* pow. Essen	06.12.1945	30.03.1946
5.	Adam Koralewski	08.12.1916	Berlin	08.04.1946	21.06.1946
6.	Wacław Grossman	25.09.1899	Pniewy pow. Szamotuły	22.06.1946	03.06.1947
7.	Jan Rogowski	20.03.1925	Warszawa	20.06.1947	sierpień 1947
8.	Bolesław Tuchmacher	20.11.1892	Zembrów pow. Sokołowski	01.09.1947	19.09.1949
9.	Kazimierz Nowak	18.02.1901	Poznań	01.09.1949	12.06.1950

Źródło: opracowanie własne w oparciu o materiały APSS, sygn. 68/11, 68/8, 68/3.

Tabela 10. Wykaz osób pełniących funkcje ławników/członków kolegium Kolegialnego Zarządu Miasta Barlinka w latach 1947–1950.

Lp.	Funkcja	Imię i nazwisko	Data urodzin	Data powołania	Data odwołania
I.	Ławnik	Wacław Wilczyński	19.11.1891	01.02.1947	24.11.1948
2.	Ławnik	Bronisław Grynia	20.10.1884	01.02.1947	24.11.1948
3.	Ławnik	Michał Kaczmarczyk	21.03.1906	01.02.1947	01.06.1950
4.	Członek Kolegium	Robert Wilkus	20.02.1901	24.11.1948	12.06.1949
5.	Członek Kolegium	Tadeusz Siwiec	27.10.1919	24.11.1948	12.06.1950
6.	Członek Kolegium	Jan Staszak	27.05.1913	27.10.1949	15.11.1949

Źródło: opracowanie własne w oparciu o materiały APSS, sygn. 68/11, 68/8, 68/3.

Tabela 11. Skład pierwszego Zarządu Miasta Barlinka

Lp.	Funkcja	Imię i nazwisko	Data powołania	Data odwołania
I.	Burmistrz	Franciszek Bieda	15.03.1945	05.10.1945
2.	Wiceburmistrz	Zygmunt Bauman	15.03.1945	05.10.1945
3.	Sekretarz Zarządu	Zbigniew Gąsiorowski	15.03.1945	b.d.
4.	Sekretarz Zarządu	Maria Pieńkow	01.04.1945	05.10.1945

Źródło: opracowanie własne w oparciu o dokumenty archiwalne APSS, sygn. 68/11, 68/8, 68/3.

Tabela 12. Skład drugiego Zarządu Miasta Barlinka

Lp.	Funkcja	Imię i nazwisko	Data powołania	Data odwołania
I.	Burmistrz	Konstanty Supiński	12.10.1945	b.d.
2.	Sekretarz Zarządu/p.o. wiceburmistrza	Franciszek Piotrowski	06.10.1945	listopad 1945
3.	Wiceburmistrz	Kazimierz Nowak	listopad 1945	czerwiec 1946
4.	Sekretarz Zarządu	Leon Nowak	06.12.1945	30.03.1946
5.	Sekretarz Zarządu	Adam Koralewski	08.04.1946	21.06.1946

Źródło: opracowanie własne w oparciu o dokumenty archiwalne APSS, sygn. 68/11, 68/8, 68/3.

Tabela 13. Skład trzeciego Zarządu Miasta Barlinka

Lp.	Funkcja	Imię i nazwisko	Data powołania	Data odwołania
I.	Burmistrz	Franciszek Piotrowski	01.05.1946	03.06.1947
2.	Wiceburmistrz	Kazimierz Nowak	grudzień 1945	czerwiec 1946
3.	Wiceburmistrz	Adam Koralewski	22.06.1946	03.06.1947
4.	Sekretarz Zarządu	Wacław Grossman	22.06.1946	03.06.1947
5.	Ławnik	Wacław Wilczyński	01.02.1947	24.11.1948

6.	Ławnik	Bronisław Grynia	01.02.1947	24.11.1948
7.	Ławnik	Michał Kaczmarczyk	01.02.1947	01.06.1950

Źródło: opracowanie własne w oparciu o materiały archiwalne APSS, sygn. 68/11, 68/8, 68/3.

Tabela 14. Skład czwartego Zarządu Miasta Barlinka.

Lp.	Funkcja	Imię i nazwisko	Data powołania	Data odwołania
I.	Burmistrz	Antoni Bielawski	09.06.1947	08.01.1948
2.	Wiceburmistrz	Brunon Bartkowski	09.06.1947	01.09.1948
3.	p.o. Sekretarz Zarządu	Jan Rogowski	20.06.1947	sierpień 1947
4.	Sekretarz Zarządu	Bolesław Tuchmacher	01.09.1947	19.09.1949
5.	Ławnik	Wacław Wilczyński	03.02.1947	24.11.1948
6.	Ławnik	Bronisław Grynia	03.02.1947	24.11.1948
7.	Ławnik	Michał Kaczmarczyk	03.02.1947	12.06.1950

Źródło: opracowanie własne w oparciu o materiały APSS, sygn. 68/11, 68/8, 68/3.

Tabela 15. Skład piątego Zarządu Miasta Barlinka

Lp.	Funkcja	Imię i nazwisko	Data powołania	Data odwołania
I.	Burmistrz	Stanisław Szymczak	08.01.1948	10.05.1948
2.	Wiceburmistrz	Brunon Bartkowski	01.06.1947	01.09.1948
3.	Sekretarz Zarządu	Bolesław Tuchmacher	01.09.1947	19.09.1949
4.	Ławnik	Wacław Wilczyński	03.02.1947	24.11.1948
5.	Ławnik	Bronisław Grynia	03.02.1947	24.11.1948
6.	Ławnik	Michał Kaczmarczyk	03.02.1947	12.06.1950

Źródło: opracowanie własne w oparciu o materiały APSS, sygn. 68/11, 68/8, 68/3.

Tabela 16. Skład szóstego Zarządu Miasta Barlinka

Lp.	Funkcja	Imię i nazwisko	Data powołania	Data odwołania
I.	Burmistrz	Czesław Urbański	10.05.1948	28.05.1949
2.	Wiceburmistrz	Brunon Bartkowski	01.06.1947	01.09.1948
3.	Wiceburmistrz	Henryk Jancewicz	07.09.1948	28.05.1949
4.	Sekretarz Zarządu	Bolesław Tuchmacher	01.09.1947	19.09.1949
5.	Ławnik	Robert Wilkus	24.11.1948	12.06.1949
6.	Ławnik	Michał Kaczmarczyk	03.02.1947	12.06.1950
7.	Ławnik	Tadeusz Siwiec	24.11.1948	12.06.1950

Źródło: opracowanie własne w oparciu o materiały APSS, sygn. 68/11, 68/8, 68/3.

Tabela 17. Skład siódmego Zarządu Miasta Barlinka

Lp.	Funkcja	Imię i nazwisko	Data powołania	Data odwołania
I.	Burmistrz	Robert Wilkus	01.06.1949	12.06.1950
2.	p.o. Wiceburmistrz	Jan Staszak	listopad 1949	12.06.1950
3.	Sekretarz Zarządu	Bolesław Tuchmacher	01.09.1947	19.09.1949
4.	Sekretarz Zarządu	Kazimierz Nowak	01.09.1949	12.06.1950
5.	Ławnik	Michał Kaczmarczyk	03.02.1947	12.06.1950
6.	Ławnik	Tadeusz Siwiec	24.11.1948	12.06.1950
7.	Ławnik	Jan Staszak	01.10.1949	12.06.1950

Źródło: opracowanie własne w oparciu o materiały APSS, sygn. 68/11, 68/8, 68/3.

1. Siedziba pierwszego Zarządu Miasta Barlinka do lipca 1947r. mieściła się niedaleko siedziby Radzieckiej Komendantury Wojennej przy ul. Lipowej 1 w Barlinku. **Pierwszym burmistrzem** miasta, które początkowo nazywało się *Berlinchen*, został **Franciszek Bieda (1908–1984),** 37 lat, były więzień i robotnik przymusowy z miejscowości *Plözing* (polska nazwa Płonak) pow. Pyrzyce.

Został on powołany przez radziecką Komendanturę Wojenną w dniu 15.03.1945r. Datę tę podaje Franciszek Bieda w swoim sprawozdaniu z 29.09.1945r. [APS, sygn. 65/317/0/6.3/1812]. Jego zastępcą został **Zygmunt Baumann** (30 lat), były pracownik przymusowy *Holzfabrik Hagemann w Berlinchen*. Pierwszym sekretarzem Zarządu Miejskiego był **Zbigniew Gąsiorowski** (35 lat, ur. w Jarocinie), który znajduje się na liście II Grupy Operacyjnej na Obwód Myślibórz - oznacza to, że przed zakwalifikowaniem się do władz obwodowych pełnił on już funkcję w Zarządzie Barlinka. [APS, sygn. 65/317/0/3.1/430]. W dniu 06.06.1945r. Stanisław Schiller zatwierdził nominację Franciszka Biedy i Zygmunta Baumanna na funkcję burmistrza i wiceburmistrza. Funkcję sekretarza miasta od 01.04.1945r. pełniła **Maria Pieńkow**, była nauczycielka języka niemieckiego.

Okres zarządzania miastem przez Franciszka Biedę i Zygmunta Baumanna sprowadzał się początkowo do wykonywania poleceń Komendanta Wojennego Radzieckiego, *Michaiła Zajkina.* Po utworzeniu polskich władz administracyjnych na Pomorzu Zachodnim, Zarząd Miasta Barlinka pozostawał w relacji bezpośredniego podporządkowania wobec Urzędu Obwodowego w Myśliborzu. Do jego zadań należała opieka nad przybywającymi do miasta osiedleńcami, uczestnictwo w wysiedlaniu mieszkańców narodowości niemieckiej, zabezpieczanie pozostawionego przez nich mienia, przejmowanie zakładów przemysłowych, handlowych i usługowych, uruchamianie zakładów komunalnych, uruchomienie szkolnictwa oraz służby zdrowia w Barlinku i walka z epidemią chorób zakaźnych i szabrownictwem.

Skutkiem przeprowadzonej w dniach 26-29.09.1945r. przez Wojewódzkiego Inspektora Związków Samorządowych w Koszalinie, Edmunda Kubiaka, lustracji pracy Zarządu Miasta w Barlinku, było stwierdzenie m.in. bałaganu w aktach sekretariatu, braku fachowego przygotowania do pracy, nieprawidłowości w rachunkowości magistratu. Inspektor wskazał w raporcie, że „*ocena Zarządu Miejskiego w Berlinku, pozostawia wiele do życzenia*". [APS, sygn. 65/317/0/6/1805]. Wynikiem ponownej kontroli przeprowadzonej w dniu 03.10.1945r. przez zastępcę Pełnomocnika Rządu RP na obwód Myślibórz, Witolda Sankowskiego i referenta samorządowego, Jana Sieję, był raport do Obwodowego Pełnomocnika Rządu RP, Stanisława Schillera z wnioskiem o odwołanie Zarządu Miasta Barlinka z zajmowanych funkcji. [APS, sygn. 65/317/0//893]. Wniosek ten poparł Pełnomocnik Rządu na Okręg Pomorze Zachodnie, wskazując na konieczność zmiany na stanowisku burmistrza i wiceburmistrza Barlinka z „*powodu zastanego kompletnego chaosu gospodarki pieniężnej i organizacyjnej*". Obwodowy Pełnomocnik Rządu RP, Stanisław Schiller odwołał Franciszka Biedę z funkcji burmistrza i Zygmunta Baumanna z funkcji wiceburmistrza w dniu 05.10.1945r. [APS, sygn. 65/317/0//893]. Jednocześnie przeciwko Franciszkowi Biedzie, Zygmuntowi Baumannowi i innym mieszkańcom Barlinka (Stanisław Witt, Felicjan Dolny, Brunon Bartkowski, Feliks Kruś, Czesław Marciniak, Aleksander Janowski, Eugeniusz Frąckowiak) Sąd Okręgowy w Szczecinie wszczął postępowanie, natura zarzutów nie została jednak ustalona. [APSS, sygn. 68/11/0/2/58]. Z dniem 05.10.1945r. Walerian Konarkowski przejął protokołem zdawczo-odbiorczym kasę Zarządu.

2. **Drugim burmistrzem** miasta, które nazywano już Berlinkiem był **kpt. Konstanty Supiński (1898-1974)**, 47 lat, były jeniec wojenny Oflagów XA *Itzehohe*, XB *Nienburg*, XC *Lübeck* i II C w Woldenbergu, zatrudniony w wydziale wojskowym Urzędu Pełnomocnika Rządu RP w Myśliborzu, członek Grupy Operacyjnej na Obwód Myśliborski. Został on powołany na stanowisko Burmistrza Barlinka przez Stanisława Schillera z dniem 12.10.1945r. Sekretarzem Zarządu Miasta, pełniącym jednocześnie funkcję p.o. wiceburmistrza został **Franciszek Piotrowski**, wcześniej zatrudniony w PPT i MR (Państwowe Przedsiębiorstwo Traktorów i Mechanizacji Rolnictwa) w Barlinku. Funkcję tę Franciszek Piotrowski pełnił krótko[15] - w listopadzie 1945r. na stanowisko wiceburmistrza został wyznaczony przez Pełnomocnika Rządu RP, S. Schillera, **Kazimierz Nowak** (44 lata), wcześniej wójt gminy Różańsko. Kazimierz Nowak bardzo sumienne i aktywnie wykonywał swoje obowiązki w Zarządzie Miasta. W dniu 06.12.1945r. na stanowisko sekretarza Zarządu Miasta, w miejsce Franciszka Piotrowskiego został przeniesiony **Leon Nowak** (28 lat), pracujący

[15] Franciszek Piotrowski po nominacji na stanowisko sekretarza Zarządu Miasta Barlinka wyjechał na okres kilku tygodni dla załatwienia spraw osobistych z Barlinka – po powrocie został zatrudniony w Referacie Mieszkaniowym Zarządu Miasta. [APSS, sygn. 68/3/0/1.1/3].

od 07.07.1945r. w Zarządzie Gminy Myślibórz na stanowisku sekretarza i posiadający doświadczenie w pracy kancelaryjnej komornika sądowego w Szamotułach i Poznaniu. Funkcję rachmistrza w Zarządzie Miasta powierzono Walerianowi Konarkowskiemu (39 lat).[16]

Okres zarządzania miastem przez kapitana Supińskiego to wprowadzenie regulaminu pracy Zarządu Miasta, utworzenie Gminnej Spółdzielni „Samopomocy Chłopskiej", Komitetu Opieki Społecznej, Tymczasowej Rady Doradczej przy Zarządzie Miejskim, uruchomienie Publicznej Szkoły Powszechnej i Gimnazjum Handlowego w Barlinku. Kpt. Konstanty Supiński sam zrezygnował z pełnionej funkcji burmistrza, uzasadniając decyzję stanem zdrowia – odniósł trwały uszczerbek na zdrowiu w wyniku zranienia przez nieznanego sprawcę. Dokładnej daty ustąpienia z urzędu nie ustalono. Po długim leczeniu w szpitalu, w trakcie którego zastępował go Kazimierz Nowak, nie powrócił już do Barlinka. [Krzeszewska, 2017]. W okresie jego zarządzania miastem przewodniczący miejscowego komitetu PPR rozpętał przeciwko Zarządowi Miasta nagonkę, której przyczyną było wykwaterowanie z zajmowanego mieszkania na rzecz nowego sekretarza, Leona Nowaka. Jednym z argumentów przeciwko Burmistrzowi była jego bezpartyjność i posiadanie dwóch krów oraz jednego buhaja. Podobne zarzuty o posiadanie krów postawiono wiceburmistrzowi, Kazimierzowi Nowakowi. Wynikiem pisma przesłanego do Pełnomocnika Rządu RP w Myśliborzu przez przewodniczącego barlineckiego koła PPR był cykl przesłuchań szeregu osób, w tym Alfreda Sopke, Franciszka Biedy, Franciszka Piotrowskiego, Kazimierza Nowaka, Feliksa Krusia, Kazimierza Kasperskiego. [APSS, sygn. 68/3/0/1.1/3].

3. **Trzecim burmistrzem** miasta, zwanym w dalszym ciągu Berlinkiem został **Franciszek Piotrowski (1913–1948).** Funkcję tę pełnił od 01.05.1946r. Miał wówczas 33 lata. Już wcześniej pracował w Zarządzie Miasta, najpierw na stanowisku sekretarza/ wiceburmistrza, a następnie w Referacie Mieszkaniowym. Absolwent szkoły oficerskiej z 3-letnim doświadczeniem w pracy samorządowej, aktywny członek PPR. Do końca czerwca 1946r. funkcję wiceburmistrza pełnił w dalszym ciągu Kazimierz Nowak. Z dniem 22.06.1946r. funkcję wiceburmistrza objął **Adam Koralewski** (30 lat), a sekretarzem Zarządu Miasta został **Wacław Grossman** (47 lat), zastępcą sekretarza pozostała Maria Pieńkow, teściowa Franciszka Piotrowskiego. Adam Koralewski z dniem 01.02.1947r. przestał pełnić funkcję po. wiceburmistrza i objął obowiązki referenta finansowo-gospodarczego.

Burmistrz Franciszek Piotrowski bardzo aktywnie organizował życie społeczne miasta. Za jego kadencji w dniu 26.10.1946 roku ukonstytuowała się Miejska Rada Narodowa, został utworzony Robotniczy Klub Sportowy „Pogoń" w Barlinku, utworzono zespół śpiewaczy „Halka", w dniu 01.12.1946r. poświęcono kościół ewangelicki na potrzeby kultu rzymskokatolickiego, a w dniu 13.03.1947r. powołano Bank Rolny w Barlinku.

Po rocznym sprawowaniu urzędu z dniem 03.06.1947r. został odwołany ze stanowiska Burmistrza Barlinka przez Przewodniczącego Wydziału Powiatowego i starostę Myśliborskiego, Stanisława Orzechowskiego. Przyczyną odwołania były wyniki kontroli rozliczenia dotacji samorządowych przyznanych dla miasta Barlinka, przeprowadzonej przez inspektora samorządowego. Kwoty pobrane w Starostowie Powiatowym w Myśliborzu i nie rozliczone przez Franciszka Piotrowskiego były tak duże, że podjęto działania wyjaśniające na poziomie Powiatowej Rady Narodowej w Myśliborzu i Wydziału Powiatowego, a także przez organa ścigania. Z tego powodu w dniu 03.06.1947r. został aresztowany cały Zarząd Miasta Barlinka: burmistrz, wiceburmistrz i sekretarz. Szczegóły kontroli zawierają akta APSS, sygn. 68/8/0/2.4/124.

4. **Czwartym burmistrzem**, wprawdzie pełniącym obowiązki tylko przez okres 7 dni - był **Wacław Wilczyński (1891–1964).** Przejściowo pełnił on funkcję p.o. Burmistrza Barlinka w okresie od 03.06.1947r. do 09.06.1947r. – do czasu powołania nowego Zarządu. Miał wówczas 56 lat i był członkiem Miejskiej Rady Narodowej w Barlinku. Z zawodu aptekarz.

5. **Piątym burmistrzem** Barlinka (taką nazwę posiadało miasto od połowy 1947r.) był **Antoni Bielawski (1881– b.d.).** Został wybrany na stanowisko burmistrza Barlinka przez Miejską Radę

[16] Walerian Konarkowski, syn Jana i Weroniki z d. Baszyńskiej, ur. w dniu 03.11.1906r. w Castrop, pow. Dortmund, Westfalia. Przed wybuchem wojny mieszkał w Poznaniu. [Akta Miasta Poznania]. W czasie wojny służył w 9 pułku artylerii polowej, jeniec Stalagu II A, nr jeńca 7288. Stopień wojskowy - plutonowy. [straty.pl]. Zatrudniony w Zarządzie Miejskim jako rachmistrz od 05.10.1945r. do czasu aresztowania w dniu 03.06.1947r. w związku z różnicami kasowymi z tytułu dotacji na rzecz miasta. Zwolniony w listopadzie 1947r. z braku dowodów winy.

Narodową w Barlinku w dniu 09.06.1947r. z rekomendacji Starostwa Powiatowego w Myśliborzu. Miał wówczas 66 lat. Urodzony w dniu 17.01.1881r. w Rymanowie, pow. Sanok, wykształcenie wyższe pedagogiczne, posiadał 10-letnie doświadczenie jako inspektor samorządowy administracji. Z ramienia Związku Zawodowego Metalowców wszedł w skład pierwszej Powiatowej Rady Narodowej w Myśliborzu. Pracował w PPTiMR w Myśliborzu. Był członkiem PPR. Dopiero w dniu 03.11.1947r. Starosta Powiatowy Myśliborski skierował do Urzędu Wojewódzkiego Szczecińskiego Wydział Samorządowy pismo o zatwierdzenie Antoniego Bielawskiego na stanowisku burmistrza Zarządu Miasta Barlinka. Antoni Bielawski zamieszkał w Barlinku przy ul. Sienkiewicza. Na wiceburmistrza Miejska Rada Narodowa w Barlinku wybrała **Brunona Bartkowskiego** (42 lata, budowlaniec). Obowiązki sekretarza Zarządu Miasta w okresie lipiec-sierpień 1947r. pełnił świeżo zatrudniony w urzędzie **Jan Rogowski** (22 lata). Z dniem 01.09.1947r. funkcję sekretarza Zarządu Miasta powierzono **Bolesławowi Tuchmacherowi** (55 lat), posiadającemu 20-letnie doświadczenie w pracy samorządowej. Od 07.09.1947r. pracę w Urzędzie Miasta podjął także Czesław Urbański na stanowisku rachmistrza w miejsce aresztowanego Waleriana Konarkowskiego.

Za kadencji Antoniego Bielawskiego Zarząd Miasta obradował i podejmował decyzje kolegialnie. W skład Zarządu Miejskiego Kolegialnego wchodzili: burmistrz - Antoni Bielawski, wiceburmistrz - Brunon Bartkowski oraz ławnicy Bronisław Grynia, Wacław Wilczyński i Michał Kaczmarczyk. Od końca 1947r. w posiedzeniach Kolegialnego Zarządu Miejskiego w Barlinku uczestniczył przewodniczący Miejskiej Rady Narodowej, Jerzy Bocian.

Na okres sprawowania funkcji burmistrza Barlinka przez Antoniego Bielawskiego przypada bardzo ważne wydarzenie w życiu barlineckiej społeczności, jakim była wizyta prymasa Polski kardynała Augusta Hlonda w Barlinku w dniu 27.10.1947r. Podczas wizytacji Pomorza Zachodniego, w drodze z Gorzowa Wlkp. do Szczecina, przyjechał on do Barlinka wraz z Administratorem Apostolskim, Edmundem Nowickim. Pod koniec lipca 1947r. została przeniesiona siedziba Zarządu Miasta do Ratusza, mieszczącego się przy rynku (ul. M. Stalina 26, obecnie Niepodległości 20). Prace przygotowawcze do tej przeprowadzki, remont wnętrz, poczynił już jego poprzednik Franciszek Piotrowski.

Antoni Bielawski pełnił funkcję burmistrza przez pół roku, do 08.01.1948r. Na zebraniu Miejskiej Rady Narodowej w dniu 12.12.1947r. stwierdził, że praca w Barlinku przekracza jego możliwości i złożył rezygnację z urzędu z dniem 31.12.1947r., podając jako uzasadnienie swój podeszły wiek. W dniu 02.01.1948 złożył pismo Ldz. 2/5/1948 do Wydziału Powiatowego w Myśliborzu o zwolnienie go z zajmowanego stanowiska z dniem 15.01.1948r., a z dniem 19.03.1948r. złożył rezygnację z funkcji radnego w Powiatowej Radzie Narodowej ze względu na przeprowadzkę. [APSS, sygn. 68/8/0/1.1/18]. Od maja do lipca 1948r. Antoni Bielawski pełnił funkcję burmistrza Miasta Myśliborza. Jak pisali Matuszak, Kolenda i Kmita [1966], *„stanowisko burmistrza piastował bardzo krótko, gdyż na skutek systematycznego nadużywania napojów alkoholowych, musiał być odwołany ze stanowiska”.* Jego dalsze losy nie zostały ustalone.

6. **Szóstym burmistrzem** Barlinka był **Stanisław Szymczak (1925– b.d.).** Wybrany na stanowisko burmistrza Barlinka z dniem 08.01.1948r. przez Miejską Radę Narodową w Barlinku. Funkcję burmistrza w Barlinku objął z dniem 16.01.1948r. W chwili nominacji miał 23 lata! - urodzony 05.05.1925r. w Łodzi, wykształcenie niepełne średnie. W sierpniu 1945r. pełnił funkcję podsołtysa we wsi *Kriening*. Do Barlinka został przeniesiony z Pełczyc (Bursztynowo), gdzie od 15.09.1945r. do 15.01.1948r. pracował w Zarządzie Gminnym jako Referent Aprowizacji i Handlu. W 1947r. został mianowany Przewodniczącym Miejskiej Rady Narodowej w Pełczycach. Należał do PPR. [APSS, sygn. 68/8/0/2.1/75].

Jego okres urzędowania nie należał do długich, bo trwał tylko 3,5 miesiąca, do 10.05.1948r. Stanowisko wiceburmistrza za jego kadencji sprawował **Brunon Bartkowski** (43 lata), a sekretarza **Bolesław Tuchmacher** (56 lat). W skład Zarządu Kolegialnego Barlinka w tym okresie wchodzili ławnicy: Wacław Wilczyński, Bronisław Grynia i Michał Kaczmarczyk. Za jego kadencji Zarząd Miasta Barlinka przekazał szpital miejski wraz z przyległym placem i ogrodem w zarząd Wydziałowi Powiatowemu w Myśliborzu, w wyniku czego nastąpiła zmiana jego nazwy na Powiatowy Szpital Myśliborski w Barlinku. [APSS, sygn. 68/11/0/1.1/2].

Stanisław Szymczak został odwołany ze stanowiska Burmistrza Miasta Barlinka przez starostwo Powiatowe w Myśliborzu. W dokumentach Archiwum Państwowego w Stargardzie znajdu-

jemy pismo Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Barlinku z dnia 30.04.1948r. do Komitetu Wojewódzkiego Polskiej Partii Robotniczej w Szczecinie z prośbą o pozostawienie go na stanowisku Burmistrza miasta Barlinka. Następnym dokumentem jest rezygnacja Stanisława Szymczaka z funkcji burmistrza Barlinka z dnia 10.05.1948r. Za jego kadencji wprowadzony został w zarządzie miasta wzorcowy statut organizacyjny, w ramach którego utworzono cztery referaty: Ogólno-Organizacyjny, Finansowy, Społeczny i Techniczny. Przekazano także szpital miejski w Barlinku pod zarząd Starostwa Powiatowego w Myśliborzu.

7. **Siódmym burmistrzem** Barlinka był **Czesław Urbański (1907–1992).** Urodzony w dniu 25.03.1907r. w Nowym Jorku, jeniec wojenny, wykształcenie średnie, przed wojną był komornikiem sądowym. W Zarządzie Miasta w Barlinku zaczął pracować w dniu 10.09.1947r. Na stanowisko burmistrza Barlinka został powołany przez Miejską Radę Narodową z dniem 10.05.1948r. Funkcję tę sprawował do 28.05.1949r. W skład Zarządu Miasta za jego kadencji wchodzili także: sekretarz Zarządu – **Bolesław Tuchmacher** (56 lat), wiceburmistrz – **Brunon Bartkowski**, który z dniem 01.09.1948r. złożył rezygnację ze stanowiska, a w jego miejsce został powołany **Henryk Jancewicz** (37 lat), pracujący wcześniej w Spółdzielni PSS „Jedność" w Barlinku, a w Urzędzie Miasta od 01.02.1948r. Zastępcą sekretarza mianowano Marię Waśkowską.

Od 24.11.1948r. w miejsce Wacława Wilczyńskiego i Bronisława Gryni w skład Kolegium Zarządu Miasta Barlinka weszli: Tadeusz Siwiec i Robert Wilkus. Trzecim ławnikiem pozostał Michał Kaczmarczyk.

W czasie jego kadencji w wyniku nasilenia walki politycznej po zjednoczeniu partii PPR i PPS z Miejskiej Rady Narodowej w Barlinku zostało odwołanych wielu członków rady o poglądach niezgodnych z nowymi realiami politycznymi. W Fabryce Pługów w Barlinku trwało postępowanie skierowane przeciwko dyrekcji zakładu o dokonanie sabotażu gospodarczego. W dniu 08.04.1949r. na rozprawie wyjazdowej Wojskowego Sądu Rejonowego w Szczecinie, która odbyła się na terenie Zakładu w Barlinku, został wydany wyrok skazujący „winnych sabotażu gospodarczego" na długoletnie kary więzienia. Treść wyroku została opublikowana w budynku Zarządu Miasta w Barlinku. Burmistrz Czesław Urbański w czasie pełnienia swej funkcji borykał się z deficytem budżetowym oraz z kolejnymi próbami zamknięcia ksiąg rachunkowych za lata 1946–1948. Powiększał się deficyt budżetu miasta. [APSS, sygn. 68/11/0/2/61].

Na posiedzeniach Miejskiej Rady Narodowej w Barlinku wypominano burmistrzowi brak właściwego zaangażowania w sprawy miasta i pijaństwo. W dniu 15.02.1949r. Przewodniczący Powiatowej Rady Narodowej w Myśliborzu, Henryk Staszak wystosował ściśle poufne pismo do Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Barlinku z uwagi na „*dochodzące do PRN nieprzychylne wiadomości o Burmistrzu Miasta Barlinka*", w którym polecił bezzwłoczne przesłanie opinii do Biura Prezydialnego PRN. [APSS, sygn. 68/8/0/1.1/42]. Czesław Urbański został odwołany ze stanowiska wraz z wiceburmistrzem Henrykiem Jancewiczem z tytułu niegospodarności przez Miejską Radę Narodową w Barlinku w dniu 28.05.1949r.

8. **Ósmym i ostatnim burmistrzem** Barlinka, przed zmianą organów administracji terenowej w Polsce w czerwcu 1950r., był **Robert Wilkus (1901–1979).** Urodzony w dniu 20.02.1901r. w Dolnych Marklowicach, powiat Włodzisław, pochodzenie robotnicze, wykształcenie - 7 klas Szkoły Powszechnej. Od 1948r. wchodził w skład Miejskiej Rady Narodowej w Barlinku jako reprezentant PZPR. W chwili powołania na stanowisko burmistrza Barlinka był pracownikiem Fabryki Pługów w Barlinku na stanowisku ślusarza. Miał wówczas 48 lat. Urząd burmistrza Barlinka objął w dniu 01.06.1949r. i pełnił go do 12.06.1950r. Najpierw kierował Zarządem Miasta Barlinka jako p.o. burmistrza, a od 15.08.1949r. jako burmistrz. Zarząd Miejski za jego kadencji składał się z burmistrza, sekretarza i czterech członków zarządu. Sekretarzem był **Bolesław Tuchmacher** (57 lat), który z dniem 19.09.1949r. złożył rezygnację z pełnionej funkcji i z pracy w Urzędzie, a od 01.09.1949r. jego stanowisko objął **Kazimierz Nowak** (48 lat). Członkami zarządu byli: Michał Kaczmarczyk (33 lata), Tadeusz Siwiec oraz Jan Staszak (36 lat). Od listopada 1949r. **Jan Staszak** sygnował dokumenty Zarządu Miasta Barlinka jako wiceburmistrz.[17] Podobnie jak burmistrz Robert Wilkus, był również pracownikiem fizycznym Fabryki Pługów w Barlinku. Funkcję rachmistrza do 30.08.1949r. pełnił Jan Rogowski, a od 01.09.1949r. na tym stanowisku zatrudniono ponownie

[17] Biogram Jana Staszaka znajduje się w monografii „Historia Zakładu z Doliny Płoni. Pionierzy". [Dzierbunowicz i Rewers, 2016].

Czesława Urbańskiego - uchwała MRN nr 30 z 1949r., który pełnił również funkcję urzędnika Stanu Cywilnego. [APSS, sygn. 68/11/0/2/69].

Robert Wilkus uzyskał dotacje od władz wojewódzkich na uzupełnienie budżetu miejskiego w Barlinku. Doprowadził do upaństwowienia w 1950r. Publicznej Średniej Szkoły Zawodowej w Barlinku, odciążając budżet miejski z konieczności finansowania oświaty. Ostatnie posiedzenie Kolegium Zarządu Miejskiego w Barlinku odbyło się 2 czerwca 1950r. Po zdaniu obowiązków, Robert Wilkus przeszedł do pracy w Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Myśliborzu na stanowisku sekretarza Prezydium.

2.2.3. Tymczasowa Rada Doradcza w Barlinku w latach 1945–1946

Tymczasowe Rady Doradcze były przejściowymi organami administracji terenowej na Pomorzu Zachodnim do czasu utworzenia rad narodowych, działającymi w oparciu o instrukcję dla burmistrzów, wydaną w dniu 18 sierpnia 1945r. przez Pełnomocnika Rządu na Okręg Pomorze Zachodnie, Leonarda Borkowicza.

Par.11. tej instrukcji brzmi: „*Celem prowadzenia racjonalnej gospodarki miejskiej powołać należy w porozumieniu z Pełnomocnikiem Obwodowym na okres przejściowy do czasu ukonstytuowania się rad narodowych, rady doradcze. Do ich zadań należy: wydawanie opinii w sprawach społecznych, kontrola nad majątkiem miejskim, rozpatrywanie i opiniowanie preliminarza budżetowego, przyjmowanie do wiadomości rocznego sprawozdania rachunkowego, wyrażanie opinii w sprawach ustalenia i zmiany nazw ulic i placów. Podstawowym zadaniem tych rad jest troska o zwiększenie i utrwalenie polskiego stanu posiadania, likwidacja wszelkich wpływów hitlerowskich z życia społecznego oraz współdziałanie w organizowaniu akcji przesiedleńczej".* [APSS, sygn. 68/11/0/2/58]. Zgodnie z par. 12 instrukcji winny się składać z przedstawicieli grup społecznych i związków zawodowych. Par. 13 ustanawiał, że rady doradcze „*winny składać się z Polaków moralnie nieposzlakowanych i nie splamionych pracą z okupantem. Będą one organem opiniodawczym i doradczym w sprawach wchodzących w zakres kompetencji rad narodowych oraz w dziedzinie odbudowy państwowości polskiej, życia gospodarczego i społecznego na ziemiach zachodnich."* Par. 14: *„Tymczasowe organa doradcze powinny być ciałem, które ułatwi w przyszłości normalne ukonstytuowanie się rad narodowych. Po powstaniu rad narodowych, powołane na okres przejściowy rady doradcze ulegają rozwiązaniu.".* Par. 15: „*Na posiedzeniu organów doradczych przewodniczy burmistrz względnie wice burmistrz".* [APSS, sygn. 68/11/0/2/58].

Tymczasowa Rada Doradcza w Barlinku konstytuowała się dwukrotnie - po raz pierwszy w dniu 09.12.1945r. w trakcie spotkania, które odbyło się o godz. 11.30 w sali parafialnej kościoła poewangelickiego w Barlinku.

Tabela 18. Skład Tymczasowej Rady Doradczej w Barlinku wybranej w dniu 09.12.1945r.

Lp.	Wyszczególnienie	Desygnowany przez	Funkcja
1.	Brunon Bartkowski	Związek Leśników	Przewodniczący
2.	Ks. Proboszcz Antoni Purol	Bezpartyjny	Członek
3.	Mikołaj Kościuk	Związek Leśników	Zastępca sekretarza
4.	Marian Jezierski	PPR	Członek
5.	Stanisław Witt	Bezpartyjny	Zastępca Przewodniczącego
6.	Franciszek Mroczkowski	Bezpartyjny	Członek
7.	Feliks Kruś	PPS	Komisja Kontroli Kasy
8.	Jan Downar[18]	Bezpartyjny	Członek
9.	Franciszek Piotrowski	PPR	Sekretarz
10.	Jan Kaczmarek	Bezpartyjny	Członek
11.	Felicjan Dolny	Bezpartyjny	Członek
12.	Paweł Mienik	PPS	Komisja Kontroli Kasy

Źródło: opracowanie własne w oparciu o APS, sygn. 68/11/0/2/58*.*

[18] Pod nazwiskiem Jana Downara kandydował do Tymczasowej Rady Doradczej Janusz Kaftański, pseudonim „Downar", członek POS „Jerzyki".

Spotkanie, w którym uczestniczyło 57 osób otworzył burmistrz kpt. Konstanty Supiński, sekretarzem zebrania został Olbracht Maksymowicz, a obowiązki przewodniczącego powierzono Kazimierzowi Kasperskiemu. Z kandydatur zgłoszonych przez działające w Barlinku partie polityczne i organizacje społeczne, a także spośród osób bezpartyjnych dokonano wyboru 12-osobowej Rady Doradczej. Na Przewodniczącego Tymczasowej Rady Doradczej wybrano Brunona Bartkowskiego, zastępcą został ks. Antoni Purol. Ustalono, że zebrania będą się odbywały w soboty i na każde wezwanie burmistrza. Pierwszymi sprawami, którymi się zajmowano była rozbiórka uszkodzonych domów, zabezpieczenie mebli z opuszczonych mieszkań, wydatki związane z urządzeniem szkół oraz działanie komisji mieszkaniowej. Tymczasowa Rada Doradcza w Barlinku zebrała się pięciokrotnie w następujących terminach: 09.12.1945r., 12.12.1945r., 15.12.1945r., 16.12.1945r. oraz w dniu 08.01.1946r. Podczas zebrania w dniu 12.12.1945r. dyskutowano o organizacji służby zdrowia w Barlinku. W trakcie posiedzenia w dniu 15.12.1945r. przedstawiciel Międzypartyjnej Komisji Porozumiewawczej, Kazimierz Kasperski (referent gminny UBP w Barlinku) zakwestionował wybór do rady osób bez przynależności partyjnej - dotyczyło to przewodniczącego Brunona Bartkowskiego oraz jego zastępcy, ks. Antoniego Purola.

Pismem z dnia 07.01.1946r. Obwodowy Pełnomocnik Rządu, Stanisław Schiller uchylił i odwołał Tymczasową Radę Doradczą w Barlinku jako niezgodną z par. 12 Instrukcji Pełnomocnika Rządu na Okręg Pomorze Zachodnie - jej członkowie zostali bowiem wybrani, a nie powołani z przedstawicieli grup społecznych i związków zawodowych. Zarządził ponowne powołanie Tymczasowej Rady Doradczej w Barlinku najpóźniej do dnia 8.02.1946r. W ślad za unieważnieniem wyboru z uczestniczenia w tym organie zostali wykluczeni: Zygmunt Baumann, Stanisław Witt, Feliks Kruś, Felicjan Dolny i Brunon Bartkowski z uwagi na toczące się przeciwko nim karne postępowanie sądowe. [APSS, sygn. 68/11/0/2/58].

Tymczasowa Rada Doradcza w Barlinku zgodnie z instrukcją Pełnomocnika Rządu została powołana w dniu 06.04.1946r.

Tabela 19. Skład Tymczasowej Rady Doradczej w Barlinku powołanej w dniu 06.04.1946r.

Lp.	Imię i Nazwisko	data urodzin	Desygnowany	Pełnione funkcje
1.	Franciszek Piotrowski	03.12.1913	PPR	Urzędnik, pracownik PPTiMR w Barlinku
2.	Bolesław Szałek	17.02.1917	PPR	Robotnik
3.	Olbracht Maksymowicz	28.03.1907	PPS	Technik drogowy, sekretarz PPS
4.	Zenon Noszczyński	10.07.1881	PPS	Z zawodu - Kierownik Mleczarni, wójt Gminy Barlinek
5.	Alfred Fibilski	05.02.1898	PSL	Urzędnik, kierownik Zakładów Przemysłu Drzewnego w Barlinku
6.	Wacław Wilczyński	19.11.1891	PSL	Drogerzysta
7.	Jan Kaczmarek	14.11.1902	PSL	Rolnik, kierownik przedsiębiorstwa handlowego
8.	Ignacy Walczyk	25.07.1908	PPS	Fryzjer, kierownik zakładu fryzjerskiego
9.	Józef Majewski	12.09.1898	PPR	Handlowiec, sekretarz PPR
10.	Marian Orządała	17.08.1912	PPS	Asystent pocztowy, Naczelnik Poczty w Barlinku
11.	Franciszek Mroczkowski	21.03.1915	PSL	Kierownik Mleczarni, sekretarz PSL
12.	Karol Gwizdek	01.01.1908	PPR	Kowal, pracownik PPT i MR w Barlinku

Źródło: opracowanie własne w oparciu o APSS, sygn. 68/11/0/2/58

Pierwsze posiedzenie ponownie wybranej Tymczasowej Rady Doradczej odbyło się 11.04.1946r. Przewodniczył mu wiceburmistrz Kazimierz Nowak. Przedmiotem obrad było m.in. wypłacenie zaległych wynagrodzeń dla pracowników Zarządu Miasta za okres od 1 maja 1945r. do września 1945r. W trakcie posiedzenia dokonano wyboru komisji finansowo - budżetowej w składzie: Bolesław Szałek, Franciszek Piotrowski, Olbracht Maksymowicz, Zenon Noszczyński,

Alfred Fibilski, Wacław Wilczyński. W skład komisji rewizyjnej weszli: Karol Gwizdek, Marian Orządała i Franciszek Mroczkowski. Następne posiedzenie odbyło się w dniu 18.04.1946r. W dniu 11.05.1946r. posiedzeniu TRD w Barlinku przewodniczył już nowy burmistrz, Franciszek Piotrowski. [APSS, sygn. 68/11/0/2/58]. Tymczasowa Rada Doradcza w Barlinku działała do października 1946r., do czasu powołania Miejskiej Rady Narodowej.

2.2.4. Miejska Rada Narodowa w Barlinku w latach 1946–1950

W przeciwieństwie do Tymczasowej Rady Doradczej, spełniającej funkcje opiniodawcze, Miejska Rada Narodowa miała charakter organu zwierzchniego – pełniła rolę uchwałodawczą i kontrolną wobec władzy wykonawczej, jaką był Zarząd Miasta. Wszystkie uchwały Kolegialnego Zarządu Miejskiego wymagały zatwierdzenia przez Miejską Radę Narodową. Podlegała ona Powiatowej Radzie Narodowej w Myśliborzu. W Barlinku Miejska Rada Narodowa ukonstytuowała się 26 października 1946r. W jej skład weszli: Jerzy Bocian – nauczyciel, Marian Orządała – Naczelnik Poczty, Jan Samoraj, Jan Hnatkowski, Henryk Jancewicz, Olbracht Maksymowicz, Józef Skulski, Feliks Kruś, Zygmunt Czechowski, Marian Danisz, Bronisław Grynia, Brunon Bartkowski, Jan Mazerewicz, Ignacy Kozioł. W posiedzeniu MRN w Barlinku w dniu 01.02.1947r. uczestniczyli: Jerzy Bocian, Henryk Jancewicz, Jan Samoraj, Jan Halusiak, Franciszek Piotrowski, Ignacy Kozioł, Marian Łukasiak, Michał Kaczmarczyk, Marian Danisz, Jan Mazerewicz, Bronisław Grynia, Władysław Goździcki, Józef Skibski.

Tabela 20. Wykaz radnych Miejskiej Rady Narodowej w Barlinku według danych za miesiąc wrzesień 1947r.

LP.	Wyszczególnienie	Data urodzin	Przynależność	Stanowisko
I.	Prezydium			
1.	Jerzy Bocian	1899	PPR	Nauczyciel
2.	Marian Orządała	1912	PPS	Naczelnik Poczty
3.	Henryk Jancewicz	1911	PPS	Urzędnik
4.	Jan Samoraj	1899	PPR	Robotnik
5.	Jan Halusiak	1898	PPR	Rolnik
II.	Członkowie			
6.	Stefan Lipiński	1918	PPR	Sekretarz PPR
7.	Marian Łukasiak	1908	PPS	Placowy
8.	Michał Kaczmarczyk	1906	PPR	Trakowy
9.	Marian Danisz	1913	Bezpartyjny	Młynarz
10.	Jan Mazerewicz	1907	PPR	Kowal
11.	Bronisław Grynia	1884	PPR	Kierownik szkoły
12.	Feliks Kruś	1912	PPS	Kupiec
13.	Zygmunt Chadaj	1895	PPS	Drogomistrz
14.	Władysław Goździcki	1892	SD	Kierownik Przedsiębiorstwa Gospodarki
15.	Aleksander Seniuk	1902	Bezpartyjny	Rzeźnik
16.	Antoni Bielawski	1881	PPR	Burmistrz

Źródło: opracowanie własne w oparciu o APSS, sygn. 68/11/0/2/59-70, sygn. 68/8/0.

Tabela 21. Wykaz przewodniczących Miejskiej Rady Narodowej w Barlinku w latach 1946–1950.

Lp.	Imię i nazwisko	Data urodzin	Data powołania	Data odwołania
1.	Jerzy Bocian	24.08.1899	26.10.1946	26.04.1949
2.	Antoni Nowak	b.d.	26.04.1949	12.09.1949
3.	Jan Hnatkowski	14.09.1915	12.09.1949	12.06.1950

Źródło: opracowanie własne w oparciu o APSS, sygn. 68/11/0/2/59-70

Pierwszym przewodniczącym Miejskiej Rady Narodowej w Barlinku został **Jerzy Bocian**, nauczyciel, który pełnił tę funkcję przez 2,5 roku. W dniu 21.03.1949r. złożył rezygnację z funkcji ze względu na stan zdrowia. W dniu 26.04.1949r. został odwołany z funkcji, ale pozostał nadal

aktywnym członkiem MRN. Po nim krótko, bo przez pięć miesięcy przewodniczącym MRN w Barlinku był **Antoni Nowak**, zrezygnował on jednak z pracy w Miejskiej Radzie Narodowej i z funkcji przewodniczącego we wrześniu 1949r. z uwagi na przeciążenie pracą, którą wykonywał poza terenem Barlinka. Na jego miejsce został wybrany J**an Hnatkowski,** który pełnił funkcję przewodniczącego Miejskiej Rady Narodowej w Barlinku do czasu likwidacji Miejskich Rad Narodowych w czerwcu 1950r.

Poniżej kolejne składy Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Barlinku.

Tabela 22. Skład pierwszego Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Barlinku powołanego w dniu 26.10.1946r.

LP.	Funkcja	Wyszczególnienie
1.	Przewodniczący MRN	Jerzy Bocian
2.	Członek prezydium	Marian Orządała
3.	Członek prezydium	Jan Samoraj
4.	Członek prezydium	Jan Hnatkowski
5.	Członek prezydium	Henryk Jancewicz

Źródło: opracowanie własne w oparciu o APSS, sygn. 68/11/0/2/59-70

Tabela 23. Skład Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Barlinku w grudniu 1948r.

LP.	Funkcja	Wyszczególnienie
1.	Przewodniczący	Jerzy Bocian
2.	Wiceprzewodniczący	Wojciech Sokół
3.	Członkowie	Jan Hnatkowski, Jan Halusiak, Marian Danisz

Źródło: opracowanie własne w oparciu o APSS, sygn. 68/11/0/2/59-70

Tabela 24. Skład Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Barlinku w czerwcu 1949r.

LP.	Funkcja	Wyszczególnienie
1.	Przewodniczący	Antoni Nowak
2.	Wiceprzewodniczący	Bronisław Kołodziejczyk
3.	Członkowie	Jan Hnatkowski, Marian Danisz, Jan Halusiak

Źródło: opracowanie własne w oparciu o APSS, sygn. 68/11/0/2/59-70

Tabela 25. Skład Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Barlinku od 12.09.1949r.

Lp.	Funkcja	Wyszczególnienie
1.	Przewodniczący	Jan Hnatkowski
2.	Wiceprzewodniczący	Bronisław Kołodziejczyk
3.	Członkowie	Marian Danisz, Alfred Fibilski, Zygmunt Jakubowski

Źródło: opracowanie własne w oparciu o APSS, sygn. 68/11/0/2/59-70

Funkcję sekretarza Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Barlinku w latach 1946-1950 pełnili kolejno: Kazimierz Nowak, Henryk Jancewicz, Leokadia Lewandowska oraz Bolesław Tuchmacher.

W ramach MRN powoływano komisje, które zajmowały się wydzielonymi obszarami administrowania miastem. W dniu 02.12.1946r. powołano komisje: Budżetowo-Gospodarczą, Kontroli Społecznej, Osiedleńczą, Oświatową i Specjalną.

Tabela 26. Wykaz przewodniczących komisji MRN w Barlinku, wyłonionych w dniu 02.12.1946r.

Lp.	Wyszczególnienie	Imię i nazwisko
1.	Przewodniczący Komisji Oświatowej	Bronisław Grynia
2.	Przewodniczący Komisji Gospodarczej	Jan Samoraj
3.	Przewodniczący Komisji Społecznej	Marian Orządała
4.	Przewodniczący Komisji Osiedleńczej	Marian Łukasiak
5.	Przewodniczący Komisji Specjalnej	Marian Danisz

Źródło: opracowanie własne w oparciu o APSS, sygn. 68/11/0/2/59-70

W następnych latach następowały zmiany w liczebności i charakterze komisji. W dniu 01.02.1947r. spośród członków MRN w Barlinku wybrano ławników do Zarządu Kolegialnego Miasta w składzie: Bronisław Grynia, Wacław Wilczyński i Michał Kaczmarczyk. Od tej pory Zarząd Miasta Barlinka obradował kolegialnie, oprócz Burmistrza, jego zastępcy oraz sekretarza, w posiedzeniach Zarządu Miasta uczestniczyli również ławnicy – reprezentanci Miejskiej Rady Narodowej. [APSS, sygn. 68/3/0/1.1/9]. Na posiedzeniach MRN wymagana była obecność burmistrza. Franciszek Piotrowski uczestniczył dopiero w czwartych obradach MRN w dniu 12.12.1946r. Przewodniczący Miejskiej Rady Narodowej w Barlinku uczestniczył w posiedzeniach Zarządu Miasta dopiero od 1949 roku. Ostatnia sesja Miejskiej Rady Narodowej w Barlinku, podobnie jak ostatnie posiedzenie Kolegialnego Zarządu Miasta, odbyła się w 12 czerwca 1950r.

2.2.5. Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Barlinku w latach 1950-1955

Na mocy ustawy z 20 marca 1950r. o terenowych organach jednolitej władzy państwowej, w czerwcu 1950r. zostały zniesione stanowiska: wojewody, wicewojewody, starosty, wicestarosty, prezydenta i wiceprezydenta miasta, burmistrza, wiceburmistrza, wójta i podwójta. Zniesione zostały także: urzędy wojewódzkie i starostwa, wydziały wojewódzkie i powiatowe oraz zarządy miejskie i gminne. W ich miejsce powołane zostały Prezydia Rad Narodowych jako organy wykonawcze władzy państwowej na podległym terenie. Składały się one z czterech osób: przewodniczącego, zastępcy, sekretarza i członka prezydium rady. Samorząd terytorialny zastąpiono tworem, którego rola sprowadzała się do wykonywania zarządzeń organów wyższego szczebla. Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Barlinku ukonstytuowało się na sesji w dniu 02 maja 1950r., działalność rozpoczęło 14 lipca 1950 roku. Podlegało ono Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Myśliborzu. W składzie Miejskiej Rady Narodowej w październiku 1950r. powołano komisje: finansowo-budżetową, gospodarki drogowej, kulturalno-oświatową, mieszkaniową, rolną, zdrowia, pracy i pomocy społecznej oraz komisję urządzeń osiedli.

Tabela 27. Wykaz Przewodniczących Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Barlinku w latach 1950–1955

LP.	Wyszczególnienie	Data urodzin	Data powołania	Data odwołania
1.	Jan Hnatkowski	14.09.1915	12.06.1950	23.12.1952
2.	Tadeusz Michalczyk	23.07.1924	23.12.1952	28.10.1968

Źródło: opracowanie własne w oparciu o APSS, sygn. 68/11/0/2/59-70

W dniu 23.12.1952r. nastąpiła zmiana na stanowisku Przewodniczącego Prezydium Miejskiej Rady Narodowej: w miejsce **Jana Hnatkowskiego** (37 lat) został powołany **Tadeusz Michalczyk** (28 lat), który pełnił tę funkcję przez 16 lat, do 1968r. Funkcję wiceprzewodniczącego od końca 1952r. do 1954r. pełnił **Mieczysław Burdziński** a w 1955r. – **Henryk Glapiak**. Na stanowisku sekretarza MRN w okresie 23.12.1952 – 23.12.1954r. pracował **Tadeusz Kasietczuk**, od 24.12.1954 do 30.06.1955r. – **Ludwik Bajer**, od 30.06.1955r. do grudnia 1961r. – **Henryk Maciejewski**.

Tabela 28. Skład Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Barlinku w latach 1950–1952

LP.	Funkcja	Wyszczególnienie	Data urodzin	Data powołania	Data odwołania
1.	Przewodniczący	Jan Hnatkowski	14.09.1915	12.06.1950	23.12.1952
2.	Z-ca przewodniczącego (sekretarz)	Kazimierz Nowak	18.02.1901	29.06.1950	lipiec 1951
3.	V-ce przewodniczący	Jan Staszak	27.05.1913	b.d.	23.12.1952
4.	Członek	Jan Sobolewski	b.d.	12.06.1950	b.d.
5.	Sekretarz	Tadeusz Michalczyk	23.07.1924	lipiec 1951	23.12.1952

Źródło: opracowanie własne w oparciu o APSS, sygn. 68/11/0/2/59-70

Tabela 29. Skład Prezydium Miejskiej Rady Narodowej w Barlinku w latach 1952–1955

LP.	Funkcja	Wyszczególnienie	Data powołania	Data odwołania
1.	Przewodniczący	Tadeusz Michalczyk	23.12.1952	28.10.1968
2.	v-ce Przewodniczący	Mieczysław Burdziński	23.12.1952	1954
3.	V-ce Przewodniczący	Henryk Glapiak	1955	1955
4.	Sekretarz	Tadeusz Kasietczuk	23.12.1952	23.12.1954
5.	Sekretarz	Ludwik Bajer	24.12.1954	30.06.1955
6.	Sekretarz	Henryk Maciejewski	01.07.1955	grudzień 1961

Źródło: opracowanie własne w oparciu o APSS, sygn. 68/11/0/2/59-70

Tabela 30. Wykaz radnych Miejskiej Rady Narodowej w Barlinku w 1950r.

LP.	Imię i nazwisko	Funkcja
1.	Jan Hnatkowski	Przewodniczący Prezydium MRN w Barlinku
2.	Alfred Fibilski	Przewodniczący Komisji Finansowo-Budżetowej
3.	Jan Sobolewski	Członek Komisji Finansowo- Budżetowej
4.	Marian Danisz	Przewodniczący Komisji Mieszkaniowej
5.	Maria Ochocka	Członek Komisji Mieszkaniowej
6.	Henryk Kwieciszewski	Członek Komisji Mieszkaniowej
7.	Edward Czajka	Przewodniczący Komisji Zdrowia i Opieki Społecznej
8.	Ksenia Tomaszewska	Członek Komisji Zdrowia i Opieki Społecznej
9.	Czesław Najkowski	Członek Komisji Zdrowia i Opieki Społecznej
10.	Teodor Szyszka	Przewodniczący Komisji Rolnej
11.	Stanisław Papuga	Członek Komisji Rolnej
12.	Michał Kaczmarczyk	Przewodniczący Komisji Gospodarczo-Drogowej
13.	Wawrzyniec Siewiera	Członek Komisji Gospodarczo- Drogowej
14.	Walenty Melerowicz	Przewodniczący Komisji Kulturalno-Oświatowej
15.	Janina Arszelewska	Członek Komisji Kulturalno-Oświatowej

Źródło: opracowanie własne w oparciu o APSS, sygn. 68/11/0/2/59-70

Zmian osobowych w składzie Miejskiej Rady Narodowej w Barlinku i osób przewodniczących poszczególnym komisjom w następnych latach nie analizowano.

2.3. Organy administracji terenowej Gminy Barlinek w latach 1945–1955

2.3.1. Zarząd Gminy Barlinek w latach 1945–1950

Zarząd Gminy w Barlinku, w skład której wchodziło 15 gromad, rozpoczął działalność na piętrze budynku magistratu przy ul. Lipowej 1 w dniu 31.05.1945r. [APSS, sygn. 68/3/0/1.1/10].

Tabela 31. Wykaz wójtów Zarządu Gminy w Barlinku w latach 1945–1950

LP.	Wyszczególnienie	Data urodzin	Data powołania	Data odwołania
1.	Zenon Noszczyński	10.07.1881	20.04.1945	wrzesień 1948
2.	Władysław Kubas	24.05.1919	28.09.1948	12.06.1950

Źródło: opracowanie własne w oparciu o APSS, sygn. 68/8/0/2.1/75.

Tabela 32. Skład pierwszego Zarządu Gminy w Barlinku

Lp.	Funkcja	Wyszczególnienie	Data urodzin	Data powołania	Data odwołania
1.	Wójt	Zenon Noszczyński	10.07.1881	20.04.1945	wrzesień 1948
2.	Sekretarz	Jerzy Pieńkow	25.04.1919	11.06.1945	sierpień 1946
3.	Sekretarz	Władysław Stachura	20.06.1901	26.08.1946	b.d.
4.	Sekretarz	Wacław Grossman	25.09.1899	10.06.1948	12.06.1950

Źródło: opracowanie własne w oparciu o APSS, sygn. 68/8/0/2.1/75.

Tabela 33. Skład drugiego Zarządu Gminy w Barlinku

Lp.	Funkcja	Wyszczególnienie	Data urodzin	Data powołania	Data odwołania
1.	Wójt	Władysław Kubas	24.05.1919	28.09.1948	12.06.1950
2.	Podwójt	Ignacy Giżyński	20.12.1909	15.11.1948	12.06.1950
3.	Sekretarz	Wacław Grossman	25.09.1899	10.06.1948	12.06.1950

Źródło: opracowanie własne w oparciu o APSS, sygn. 68/8/0/2.1/75.

Pierwszym wójtem Gminy Barlinek był **Zenon Noszczyński.** Funkcję tę sprawował on od 20.04.1945r. do września 1948r. Jego następcą został **Władysław Kubas**, podwójtem Ignacy Giżyński. Pierwszym sekretarzem Zarządu Gminy Barlinek był **Jerzy Pieńkow.** Następnym sekretarzem gminy Barlinek był **Władysław Stachura.** Od 10.06.1948r. do czerwca 1950r. funkcję sekretarza Gminy Barlinek pełnił **Wacław Grossman**. Na stanowisku rachmistrza pracował **Otto Czerny**.

2.3.2. Gminna Rada Narodowa w Barlinku w latach 1946–1950

Gminna Rada Narodowa w Barlinku została utworzona w dniu 20.10.1946r. Jej pierwszym przewodniczącym został **Albert Sopke**, który pełnił tę funkcję do marca 1949r. Następnym przewodniczącym Gminnej Rady Narodowej w Barlinku w okresie od 01.04.1949 do 01.06.1950r. był **Jan Raszkowski.**

Tabela 34. Wykaz przewodniczących Gminnej Rady Narodowej w Barlinku w latach 1946–1950

Lp.	Wyszczególnienie	Data urodzin	Data powołania	Data odwołania
1.	Albert Sopke	11.11.1911	20.10.1946	30.03.1949
2.	Jan Raszkowski	03.11.1913	01.04.1949	01.06.1950

Źródło: opracowanie własne w oparciu o APSS, sygn. 68/8/0/2.1/75.

Tabela 35. Wykaz zastępców przewodniczącego Gminnej Rady Narodowej w Barlinku w latach 1946–1950

LP.	Wyszczególnienie	Data urodzin	Data powołania	Data odwołania
1,	Michał Nowak	29.09.1912	20.10.1946	15.03.1948
2.	Konrad Skolimowski	28.09.1918	15.03.1948	b.d.
3.	Zygmunt Marciniec	b.d.	b.d.	grudzień 1949
4.	Karol Łukasik	01.02.1922	grudzień 1949	12.06.1950

Źródło: opracowanie własne w oparciu o APSS, *sygn. 68/8/0/2.1/75.*

Tabela 36. Skład pierwszego Prezydium Gminnej Rady Narodowej w Barlinku w styczniu 1947r.

Lp.	Wyszczególnienie	Imię i nazwisko	Data urodzin	Partia
1.	Przewodniczący	Albert Sopke	11.11.1911	PPS
2.	Wiceprzewodniczący	Michał Nowak	29.09.1912	PPS
3.	Członek	Jan Raszkowski	03.11.1913	PPR
4.	Członek	Władysław Bojko	1913	PPS
5.	Członek	Wincenty Brodziński	09.10.1914	PPR

Źródło: opracowanie własne w oparciu o APSS, sygn. 68/8/0/2.1/75.

Tabela 37. Skład Prezydium Gminnej Rady Narodowej w Barlinku na dzień 01.04.1949r.

LP.	Wyszczególnienie	Imię i nazwisko	Data urodzin	Partia
1.	Przewodniczący	Jan Raszkowski	03.11.1913	PZPR
2a.	Z-ca przewodniczącego	Zygmunt Marciniec – do grudzień 1949	b.d.	bezpartyjny
2b.	Z-ca przewodniczącego	Karol Łukasik – od grudzień 1949	01.02.1922	PZPR
3.	Członek GRN	Tadeusz Brzuchacz	b.d.	b.d.
4.	Członek GRN	Wincenty Brodziński	09.10.1914	PZPR
5.	Członek GRN	Bolesław Krasowiak	b.d.	b.d.

Źródło: opracowanie własne w oparciu o APSS, sygn. 68/8/0/2.1/75.

Z dniem 15.03.1948r. funkcję wiceprzewodniczącego Gminnej Rady Narodowej w Barlinku objął **Konrad Skolimowski**, natomiast Michał Nowak pozostał członkiem Prezydium tej rady. [APSS, sygn. 68/8/0/2.1/75].

W grudniu 1949r. w składzie Prezydium GRN w Barlinku nastąpiły zmiany na stanowisku wiceprzewodniczącego - w miejsce **Zygmunta Marcińca** wszedł **Karol Łukasik**. [APSS, sygn. 68/8/0/1.1/35].

Skład osobowy Gminnej Rady Narodowej w Barlinku ulegał zmianie. Według protokołu nr 1 posiedzenia Gminnej Rady Narodowej w Barlinku z 30.01.1947r. w jej skład wchodzili następujący radni: Albert Sopke, Edmund Baumann, Jan Raszkowski, Michał Nowak, Władysław Bojko, Kazimierz Tomaszewski, Stanisław Sobczak, Zdzisław Skalniak, Leon Małkowski, Wincenty Brodziński. [APSS, sygn. 68/8/0/1.1/75]. Na dzień 27.11.1948r. w skład Gminnej Rady Narodowej w Barlinku wchodzili: Jan Raszkowski, Karol Łukasik, Wincenty Brodziński, Tadeusz Brzuchacz, Bolesław Krasowiak, Ludwik Sroczyński, Antoni Dereżyński, Stanisław Łentek, Stanisław Sobczyk, Walerian Gracewicz, Leon Małkowski, Edward Kordy, Wincenty Ziemba, Mikołaj Popiak, Zygmunt Marciniec, Stanisław Popielski, Józef Serweta, Ignacy Giżyński. [APSS, sygn. 68/8/0/2.1/35]. W 1949r. do GRN w Barlinku weszli: Ludwik Sroczyński, Stanisław Łentek, Stanisław Sobczak, Walerian Kracewicz, Leon Małkowski, Antoni Dereżyński, Edward Kordy, Wincenty Ziemba, Karol Łukasik, Mikołaj Popiak, Antoni Pawełoszek, Stanisław Popielski, Józef Serweta, Ignacy Giżyński, Władysław Kiełbus, Józef Podkościelny, Jan Wyderski, Jan Banasiak, Jan Nowak. [APSS, sygn. 68/8/0/2.1/75].

2.3.3. Prezydium Gminnej Rady Narodowej w Barlinku w latach 1950–1955

Tabela 38. Wykaz przewodniczących Prezydium Gminnej Rady Narodowej w Barlinku w latach 1950–1955

LP.	Nazwisko	Data urodzin	Data powołania	Data odwołania
1.	Jan Samoraj	23.10.1899	12.06.1950	31.12.1950
2.	Karol Łukasik	01.02.1922	09.01.1951	27.11.1952
3.	Karol Podyma	b.d.	28.11.1952	14.09.1954
5.	Jan Oleszczuk	12.03.1924	15.09.1954	22.12.1954
6.	Stefan Burba	b.d.	23.12.1954	18.01.1956

Źródło: opracowanie własne w oparciu o Matuszak, Kolenda i Kmita [1966] i APS sygn. 68/8/0/2/75.

Tabela 39. Skład pierwszego Prezydium Gminnej Rady Narodowej w Barlinku

LP.	Wyszczególnienie	Imię i nazwisko	Data urodzin	Data powołania	Partia
1.	Przewodniczący Prezydium GRN	Jan Samoraj	23.10.1899	12.06.1950	PZPR
2.	Wiceprzewodniczący	Tomasz Aksman	29.12.1899	12.06.1950	ZSL
3a.	Sekretarz	Franciszek Tomczyk	b.d.	12.06.1950	b.d.
3b.	Sekretarz	Jadwiga Wysocka	03.09.1924	29.06.1950	PZPR

Źródło: opracowanie własne w oparciu o APSS sygn. 68/8/0/2.1/75.

Tabela 40. Skład drugiego Prezydium GRN w Barlinku wybranego w dniu 09.01.1951r.

LP.	Wyszczególnienie	Imię i nazwisko	Data urodzin	Partia
1.	Przewodniczący Prezydium GRN	Karol Łukasik	01.02.1922	PZPR
2.	Wiceprzewodniczący	Tomasz Aksman	29.12.1899	ZSL
3.a.	Sekretarz	Zdzisław Kalinowski	29.04.1930	PZPR
3.b.	Sekretarz	Mieczysław Kowalski	1929	b.d.

Źródło: opracowanie własne w oparciu o APSS sygn. 68/8/0/2.1/75.

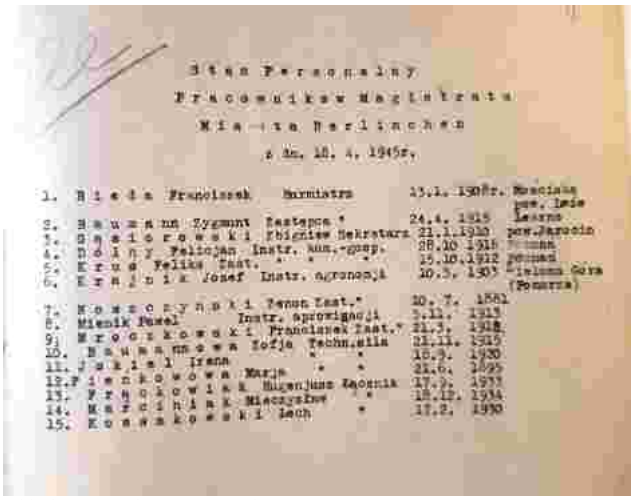
Pierwszym przewodniczącym Prezydium Gminnej Rady Narodowej w Barlinku w okresie od 12.06.1950r. do 31.12.1950r. był **Jan Samoraj**. Po jego rezygnacji, w dniu 09.01.1951r. przewodniczącym Prezydium GRN został **Karol Łukasik**. Następnie od 28.11.1952r. do 14.09.1954r. funkcję tę sprawował **Karol Podyma**. W okresie od 15.09.1954r. do 22.12.1954r. przewodniczącym Prezydium GRN w Barlinku był **Jan Oleszczuk**. Po nim, do 18.01.1956r. funkcję tę sprawował **Stefan Burba**. [Matuszak, Kolenda i Kmita, 1966].

W składzie pierwszej Gminnej Rady Narodowej powołanej w dniu 12.06.1950r. znaleźli się: Jan Raszkowski, Wincenty Brodziński, Tadeusz Brzuchacz, Bolesław Krasowiak, Karol Łukasik, Ignacy Giżyński, Jan Banasiak, Robert Kucharski, Antoni Pietrzak, Stanisław Gryglak, Jan Kiełbasiak, Stanisław Wielgus, Szczepan Przybyłek, Jan Fabiański, Adam Nowakowski, Franciszek Tomczyk, Tadeusz Mil, Marta Cieślak, Regina Grebasz, Mikołaj Drobotko, Tomasz Aksman, Jan Samoraj, Stanisław Horniak, Piotr Rejmer. [APSS, sygn. 68/8/0/2.1/75]

W 1951r. w skład Gminnej Rady Narodowej w Barlinku wchodzili: Mieczysław Kowalski, który zastąpił Zdzisława Kalinowskiego na stanowisku sekretarza Prezydium, Szczepan Przybyłek, Stanisław Gryglak, Czesława Mierzwa, Regina Grebasz, Marian Pierzgalski, Adam Nowakowski, Stanisław Wielgus, Ignacy Giżyński, Stanisław Grzybowski, Szczepan Szymkowiak, Władysław Książek, Teodor Kościuszuk, Stanisław Kądziołka, Julia Trafalska, Henryk Kraszewski, Natalia Bartłomiejczyk.

2.4. Obsada personalna Zarządu Miasta i Gminy Barlinek w latach 1945–1950

Liczba osób zatrudnionych w Zarządzie Miasta Barlinka w okresie 1945–1950r. była zmienna i ewoluowała wraz z zadaniami realizowanymi przez administrację terenową.

Stan Personalny
Pracowników Magistratu
Miasta Berlinchen
z dn. 18. 4. 1945r.

1.	Bieda Franciszek	Burmistrz	13.1. 1908r.	Wrocław pow. Inowr
2.	Baumann Zygmunt	Zastępca "	24.4. 1915	Lesno
3.	Gąsiorowski Zbigniew	Sekretarz	21.1.1920	pow.Jarocin
4.	Dolny Felicjan	Instr. kom.-gosp.	28.10 1918	[illegible]
5.	Kruś Feliks	Zast. " "	15.10.1912	[illegible]
6.	Krajnik Józef	Instr. agronom.ji	10.3. 1907	Wielkie Góra (Pomorze)
7.	Noszczyński Zenon	Zast."	20. 7. 1881	
8.	Mienik Paweł	Instr. aprowizacji	3.11. 1913	
9.	Mroczkowski Franciszek	Zast."	21.3. 1918	
10.	Baumannowa Zofja	Techn.siła	23.11. 1915	
11.	Jokiel Irena	" "	10.3. 1930	
12.	Pieńkowowa Marja	" "	21.6. 1895	
13.	Frąckowiak Eugenjusz	Członek Zarządu	17.9. 1927	
14.	Marciniak Mieczysław	"	18.12. 1934	
15.	Kossakowski Lech	"	12.2. 1930	

Skład personalny pracowników Magistratu Miasta Berlinchen z dnia 18.04.1945r. Źródło: APSS, sygn. 68/11/0/1.1/7

W skład pracowników Magistratu Miasta *Berlinchen* w dniu 18.04.1945r. wchodziło 15 osób. Byli to członkowie Zarządu Miasta w osobach: Franciszek Bieda – burmistrz, Zygmunt Baumann – zastępca burmistrza oraz sekretarz – Zbigniew Gąsiorowski oraz pracownicy, którzy pełnili funkcje instruktorów, sił pomocniczych oraz łączników. Do pracowników Magistratu należeli:

– instruktorzy komunalno-gospodarczy: Felicjan Dolny i Feliks Kruś,

– instruktorzy agronomii: Józef Krajnik i Zenon Noszczyński,

– instruktorzy aprowizacji: Paweł Mienik i Franciszek Mroczkowski,

– siła techniczna: Zofia Baumann, Irena Jokiel (przyszła żona Felicjana Dolnego) i Maria Pieńkow,

– łącznik: Eugeniusz Frąckowiak, Mieczysław Marciniak i Lech Kossakowski.

Pracownicy pełniący funkcję łącznika mieli od 11-15 lat, w tym najmłodszym pracownikiem magistratu był jedenastoletni wówczas Mieczysław Marciniak s. Czesława[19]. W pierwszym Zarządzie Miejskim Barlinka pracowały również osoby, których brak jeszcze w dokumencie z 18.04.1945r., ale nie zostały już wymienione w wykazie z 01.10.1945r. Byli to: Zbigniew Koliński[20],

[19]Mieczysław Marciniak, syn Czesława według danych na tablicy nagrobkowej urodził się. 01.01.1932r. Zmarł 07.05.2011r.

[20] Zbigniew Koliński (1921–1954) przyjechał do Barlinka latem 1945r. wraz z rodziną Silskich. W okresie od 15.06.1945r. do 24.07.1945r. pracował w Zarządzie Miejskim w Barlinku. W dniu 19.08.1945r. zawiadamiał mieszkańców Barlinka o otwarciu kawiarni i cukierni pod nazwą „Wielkopolanka" przy Rynku i prosił o *„łaskawe zaszczycenie swą obecnością w dniu otwarcia i poparcie go w przyszłości"*. Wyjechał do Poznania w 1950r. po bezskutecznej walce „o handel". Zmarł na gruźlicę płuc w wieku 33 lat w dniu 11.03.1954r. Został pochowany na cmentarzu w Poznaniu - Junikowie. To jemu Barlinek zawdzięcza nazwę restauracji „Wielkopolanka".

zatrudniony w Magistracie w Barlinku w okresie 15.06.1945 – 24.07.1945r. oraz Lech Nowakowski, praktykant biurowy, zatrudniony w okresie 01.04.1945 – 01.09.1945r. [APSS, sygn. 68/11/0/1.1/7].

Osoby wchodzące w skład pierwszego Zarządu Miasta Barlinka wywodziły się z grupy pierwszych osadników, względnie z osób, które na tym terenie przebywały podczas II wojny światowej jako robotnicy przymusowi w Barlinku lub w jego okolicach. Należeli do nich m.in.: Franciszek Bieda, Zygmunt Baumann, Zofia Baumann, Felicjan Dolny, Irena Jokiel, Eugeniusz Frąckowiak, Mieczysław Marciniak s. Czesława. Wkrótce w miejsce instruktorów utworzono stanowiska referentów i zaczęto tworzyć referaty. W sierpniu 1945r. w Zarządzie Miasta Barlinka wydzielono pięć referatów: Aprowizacji i Handlu, Ewidencji, Pracy, Przemysłu, Rolnictwa, później doszedł Referat Mieszkaniowy oraz Referat Wojskowy. Pracowało wówczas łącznie 18 osób. Liczba zatrudnionych w Zarządzie Miasta Barlinka na dzień 01.10.1945r. wynosiła już 19 osób. Liczba referatów nie uległa zmianie, wzmocniony został Referat Aprowizacji przy pomocy Jana Gawryluka. W Zarządzie Miasta brakowało już Feliksa Krusia, Zenona Noszczyńskiego, Ireny Jokiel, Zofii Baumannowej i młodocianych gońców. Zenon Noszczyński przeszedł w międzyczasie do pracy w Zarządzie Gminy Barlinek na stanowisku wójta, Feliks Kruś zajął się prowadzeniem działalności gospodarczej, Irena Jokiel po wyjściu za mąż za Felicjana Dolnego, prowadziła gospodarstwo domowe. Również Zofia Baumann poświęciła się prowadzeniu domu.

Tabela 41. Obsada personalna Zarządu Miasta Barlinka na dzień 01.10.1945r.

LP.	Obsada personalna	Data urodzin	Funkcja	Data zatrudnienia
1.	Franciszek Bieda	13.01.1908	Burmistrz	15.03.1945
2.	Zygmunt Baumann	24.04.1915	Zastępca	15.03.1945
3.	Tadeusz Barankiewicz	07.11.1914	Referat Pracy	01.06.1945
4.	Marian Cieślak	30.07.1923	Referat Pracy	01.07.1945
5.	Czesław Dolny	01.06.1914	Referat Mieszkaniowy	22.07.1945
6.	Felicjan Dolny	28.10.1916	Referat Przemysłowy	15.03.1945
7.	Henryk Gabryel	08.06.1922	Kasjer	08.08.1945
8.	Helena Gardzińska	15.03.1901	Kancelistka	28.09.1945
9.	Jan Gawryluk	09.05.1905	Referat Aprowizacji	15.06.1945
10.	Hanna Kossakowska	21.03.1926	Urząd Stanu Cywilnego	14.05.1945
11.	Olbracht Maksymowicz	28.03.1907	Referent Wojskowy	01.09.1945
12.	Franciszek Mroczkowski	21.03.1915	Referent Aprowizacji	20.04.1945
13.	Maria Pieńkow	21.06.1895	Sekretarz	01.04.1945
14.	Halina Pieńkow	24.05.1923	Referent Ewidencji	14.05.1945
15.	Bolesław Poprawski	19.03.1925	Referent Ewidencji	15.05.1945
16.	Walerian Rolbiecki	22.01.1912	Referent Rolniczy	22.07.1945
17.	Władysław Rowiński	26.09.1914	Referent Mieszkaniowy	01.08.1945
18.	Romuald Szura	20.06.1931	Goniec	15.07.1945
19.	Jan Markowicz	11.11.1897	Woźny	02.05.1945

Źródło: APSS, sygn. 68/11/0/1.1/7.

W dniu 10.02.1947r. w Zarządzie Miasta Barlinka pracowali: Anna Zawada – Referat Urzędu Stanu Cywilnego, Henryk Gabryel – Referat Aprowizacji, Władysław Rowiński – Referat Przemysłowy, Bolesław Poprawski – Referat Opieki Społecznej, Jan Broda – Referat Rolny, Antoni Kowalski – Referat Mieszkaniowy, Emil Morawiec – Referat Wojskowy, Wanda Czernikiewicz – Referat Ewidencji Ludności, Walerian Konarkowski – rachmistrz, Hanna Kossakowska – buchalterka, Władysława Makowska – kasjerka, Helena Samborska, Maria Fijołek, Jan Nowakowski, Leokadia Arciszewska, Lucjan Wittenberg – kanceliści, Maria Pieńkow – zastępca sekretarza, Julia Pilikowicz – maszynistka, Józef Arciszewski – Kierownik Gazowni, Czesław Paśnik – Kierownik Wodociągów, Jan Markowicz – kasztelan, Jan Marczewski – ogrodnik miejski, Kazimierz Lewandowski – goniec. [APSS, sygn. 68/11/0/1.1/7].

Wykaz osób zatrudnionych w Zarządzie Miasta Barlinka za kadencji ostatniego burmistrza, Roberta Wilkusa pod koniec 1949r. obejmował 47 etatów. W jego skład wchodziły następujące

osoby: Robert Wilkus – burmistrz, Kazimierz Nowak – Sekretarz Zarządu, Władysław Rowiński – USC, Aleksander Zatowka – Referat Wojskowy, Jan Czajka – Referat Podatkowy, Czesław Kaczmarczyk – Poborca podatkowy, Alfreda Starowicz – Referat Ewidencji Ludności, Czesław Urbański – Rachmistrz, Maria Mrotkówna – kasjer, Albina Sokólska – kancelistka, Anastazy Franke – woźny, Ludwika Ciesielska – sprzątaczka, Jan Kuzdak – stróż nocny, Eugeniusz Mazurek – goniec, Izabela Bocian – bibliotekarka, Władysław Nowacki – rakarz, Władysław Czapka i Józef Szeląg – woźny Szkoły Podstawowej, Wacława Romocka – woźna przedszkolna, Władysław Strzelecki – palacz, Jan Rogowski – Kierownik Zarządu Nieruchomości, Władysław Burdziński – kancelista, Władysław Lisiecki i Wojciech Sokół – administrator, Szczepan Rosiak i Marian Jesiołowski – woźnica, Otto Leisner, Marta Zander, Emma Radke i Anna Schatz – sanista, Szczepan Wańczyk – stróż, Franciszek Sosnowski – badacz mięsa, Tadeusz Michalczyk – referent Wodociągów, Paweł Pawłowski – inkasent, Karol Gwizdek – wodomistrz, Wawrzyniec Siewiera – instalator, Ignacy Nowak, Leon Ciupka, Zdzisław Knieja – maszynista, Bolesław Mucha – kanalizator, Feliks Kruś – Kierownik Przedsiębiorstwa Przewozowego, Boguchwał Strzała – woźnica, Wacław Wojdat – instruktor OSP, Henryk Wasiński – szofer OSP, Stefan Cywiński – Kierownik Odbudowy, Franciszek Bieda i Krystyna Kowalska – kanceliści w Referacie Odbudowy. [APSS, sygn. 68/11/0/1.1/7].

Przedstawione wykazy nie obejmują wszystkich osób, które pracowały w Zarządzie Miejskim w Barlinku w latach 1945-1950, stanowią tylko obraz stanu zatrudnienia na wybrany okres.

Skład osobowy Zarządu Gminy Barlinek w 1945r. przedstawiają dwa dokumenty, wchodzące w skład zespołu archiwalnego APSS, sygn. 68/42/0/1.1/1 - Gminna rada Narodowa. Organizacja Zarządu Gminnego, 1945-1947. Pierwszy dokument został sporządzony w dniu 14.07.1945r. i zawiera wykaz osób zatrudnionych w Zarządzie Gminy oraz w sołectwach, wchodzących w skład gminy. Drugi dokument powstał w dniu 05.11.1945r. i zawiera charakterystykę osób zatrudnionych w Zarządzie Gminy Barlinek. Autorem obu dokumentów był Zenon Noszczyński.

Tabela 42. Wykaz osób zatrudnionych w Zarządzie względnie w Gminie Barlinek na dzień 14.07.1945r.

Lp.	Wyszczególnienie	Data urodzenia	Miejsce urodzenia	funkcja	Stan cywilny	Data zatrudnienia
1.	Zenon Noszczyński	10.07.1981	Byszki pow. Chodzież	wójt	żonaty	20.04.1945
2.	Jerzy Pieńkow	24.04.1919	Kielce	sekretarz	kawaler	11.06.1945
3.	Weronika Stachura	10.09.1898	Łódź	nie ustalona	wdowa	27.06.1945
4.	Maria Kamieńska	22.06.1896	Konin	nie ustalona	wdowa	10.06.1945
5.	Albert Sopke	11.11.1911	Warszawa	sołtys	żonaty	15.03.1945
6.	Stefan Figiel	22.11.1906	Chobanin, pow. Wieluń	sołtys		
7.	Edward Pawlikowski	01.06.1904	Krusza, Strzelno	sołtys	kawaler	01.04.1945
8.	Antoni Zalewski	13.03.1907	Rosochacz, Kołomyja	sołtys	żonaty	31.03.1945
9.	Stefan Stachera	05.05.1904	Janówka, Piotrków Trybunalski	sołtys	kawaler	31.03.1945
10.	Michał Marcynyszyn	10.07.1908	Luzek Dolny Drohobycz	sołtys	żonaty	20.05.1945
11.	Stanisław Kaczmarek	28.01.1907	Kozmin	sołtys	kawaler	05.03.1945
12.	Michał Nowak	29.09.1912	Turza, Wągrowiec	sołtys	żonaty	28.02.1945
13.	Stanisław Felczak	25.10.1910	Borów, Łęczyca	sołtys	żonaty	01.04.1945

14.	Franciszek Kubiak	24.09.1889	Wieluń	sołtys	żonaty	05.03.1945
15.	Antoni Derczyński	16.05.1914	Kiedrowo, Wągrowiec	sołtys	kawaler	03.03.1945
16.	Bolesław Kubit	20.04.1914	Głowienko, Krosno	sołtys	żonaty	05.03.1945
17.	Jerzy Jakubowski	15.07.1934	Krosno, Pruszków	sołtys	kawaler	01.06.1945

Źródło: Opracowanie własne w oparciu o APSS, sygn. 68/42/0/1.1/1

Charakterystyka osób zatrudnionych w Zarządzie Gminy Barlinek według pisma Zenona Noszczyńskiego 05.11.1945 r. L. dz. 404 do Pełnomocnika Rządu RP na Obwód Myślibórz:

„Skład Zarządu Gminy Berlinek stanowią: wójt, sekretarz, zast. sekretarza, 1-a siła biurowa (ref. apr. handlu i przemysłu oraz ref. opieki społecznej), 2-ga siła biurowa (ref. ewidencji ludności oraz ref. Wojskowy), po. agronoma, maszynistka (razem 7 osób). Ogólną cechą doboru i składu pracowników jest przypadkowość, spowodowana kolejnym zgłaszaniem się kandydatów, przyjmowanych z konieczności wobec braku odpowiedniejszych zgłoszeń. Stwierdzić należy, że ze strony władz przełożonych daje się odczuć brak zrozumienia dla tego stanu rzeczy.

Poniżej podajemy zasadnicze dane personalne o każdym pracowniku z zaopiniowaniem o przydatności na zajmowanym stanowisku.

*Wójt: **Noszczyński Zenon**, ur. dnia 10.7.1881 w Byszkach (pow. Chodzież), żonaty, wykształcenie 7 klas.sz. powsz., 3 kl. przygotowawcze do seminarium, 2 kl. seminarium nauczycielskiego, ukończona szkoła mleczarska. Pracował do wybuchu pierwszej wojny światowej i w czasie niewoli, przebytej na Syberii, w mleczarstwie, po wojnie w firmie „Cegielski" jako kierownik biura wypłat, skąd przeszedł do Zarządu Miejskiego Poznania jako kierownik mleczarni a po wybuchu drugiej wojny światowej jako kierownik biura rzeźni i targowiska. W 1940r. wysiedlony do Radomia, gdzie pracował w Izbie Przemysłowo- Handlowej jako kasjer, a następnie od 1943r. jako kierownik mleczarni spółdzielczej w Radomiu. Od kwietnia 1945r. pracował w Zarządzie Miejskim m. Berlinka, w połowie maja objął stanowisko wójta gminy Berlinek.*

***Pieńkow Jerzy** – sekretarz, ur. 25.04.1919r. w Kielcach, kawaler, wykształcenie średnie (8 klas gimnazjum humanistyczne) oraz 2 semestry Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej. Spełnia funkcje sekretarza od chwili utworzenia Zarządu Gminnego tj. od końca maja 1945r. i może być uważany za pracownika czasowego ze względu na nieposiadanie obywatelstwa polskiego. Przedstawia sobą typ wzorowego pracownika, oddanego całkowicie pracy nad tworzeniem polskiej administracji na Zachodzie od podstaw,*

***Kamieńska Maria** – zastępca sekretarza, ur. 22.02.1896r. w Koninie, wdowa, wykształcenie średnie, pracowała w latach od 1915 do 1919 jako nauczycielka, od 1920 do 1928 jako sekretarka Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Poznańskiego, w 1941r. w Zarządzie Miejskim miasta stołecznego Warszawy w Wydziale Oświaty i Kultury – sekcja szkolnictwa średniego. 15 stycznia 1941r. aresztowana przez Gestapo i wywieziona do obozu koncentracyjnego w Ravensbruck, gdzie przebywała do zakończenia wojny. W zarządzie Gminy Barlinek zatrudniona od 07.06.1945r. jako zastępca sekretarza i zastępca Urzędnika Stanu Cywilnego. Przydatność na zajmowanym stanowisku określają wystarczająco wyżej przytoczone dane,*

***Stachura Weronika** – siła biurowa, Referat Aprowizacji, Handlu i Przemysłu i Referat Opieki Społecznej, ur. 10.09.1898 r. w Łodzi, wdowa, wykształcenie – trzy klasy gimnazjum rosyjskiego. Brała czynny udział w działalności P.O. W. jako pielęgniarka. Po śmierci męża pracowała w przemyśle „dzianym" w Łodzi. Od 27.06.1945 r. pracuje w Zarządzie Gminy Barlinek pokrywając braki wykształcenia sumienną pracą i rutyną biurową.*

***Betzówna Eugenia** – siła biurowa w Referacie Ewidencji Ludności i Referacie Wojskowym, ur. 01.12.1923r. w Warce, pow. Grójec, panna 6 klas szkoły powszechnej i 3 klasy gimnazjum ogólnokształcącego. Pracowała w Zarządzie Miejskim w Warce od 1940r. do 1941r. w dziale ewidencji ludności, następnie w biurze budowlanym i sklepie tekstylnym jako buchalterka i ekspedientka – do chwili wywiezienia do Niemiec w 1944r. W zarządzie Gminy Barlinek od 03.08.1945r. i wywiązuje się z nałożonych obowiązków pod każdym względem zadawalająco.*

Karczewski Władysław *– po. agronoma, ur. 02.09.1923r. w Hucie Stepańskiej, powiat Kostopol, kawaler, wykształcenie 4 klasy gimnazjum ogólnokształcącego, w czasie okupacji sowieckiej pracował jako pomocnik buchaltera w kooperatywie, następnie od 1943r. w Niemczech w gospodarstwie rolnym. W zarządzie Gminy Barlinek pracuje od 26.09.1945r. załatwiając wszelkie sprawy związane z rolnictwem i statystyką rolną. W pracy swej wykazuje sumienność i chęć osiągania jak najlepszych wyników.*

Duszyńska Irena *– maszynistka, ur. 21.07.1925r. w Oroslavie, Jugosławia, panna, 6 klas szkoły powszechnej i 1 klasa gimnazjum nowego typu. W czasie wojny pracowała w Warszawie jako ekspedientka, od kwietnia 1945 r.* w *Łowiczu jako maszynistka M.O. W Zarządzie Gminy Barlinek od 06.08.1945r., zasługując na miano sumiennej pracownicy. /-/Wójt".* [APSS, sygn. 68/42/0/1.1/1].

1946r. Pracownicy Gminy Barlinek przed pierwszą siedzibą Zarządu Gminy przy ul. Lipowej 1. Od lewej stoją: Irena Duszyńska (później Nikoliszyn), Eugenia Betzówna (później Karczewska), Jan Felczak, Stanisław Witt, Jerzy Pieńkow, Weronika Stachura, Maria Kamieńska. Z lewej strony na budynku znajduje się tablica Zarządu Miasta w Barlinku. Źródło: zbiory prywatne E. Dadun.

Skład osobowy Zarządu Gminy w Barlinku ulegał zmianom, jedni pracownicy odchodzili, w tym m.in.: Jerzy Pieńków, Irena Duszyńska (Nikoliszyn), inni przychodzili: m.in. w 1946r. zatrudniono Jana Felczaka, od 1947r. Piotra Supińskiego, brata kpt. Konstantego Supińskiego. Jednak w przeciwieństwie do ciągłych zmian personalnych w Zarządzie Miasta, na stanowisku wójta Gminy Barlinek przez ponad 3 lata istniała stabilizacja. Zenon Noszczyński ze stanowiskiem wójta pożegnał się dopiero pod koniec 1948r. na skutek zmian politycznych w Polsce, a nie z powodu niegospodarności, jak to miało miejsce w przypadku jego następcy.

W grudniu 1949r. w Zarządzie Gminy w Barlinku pracowali: Władysław Kubas – wójt, Ignacy Giżyński – podwójt, Wacław Grossman – sekretarz, Otto Czerny – rachmistrz, Janina Kawecka – maszynistka, Piotr Supiński – referent wojskowy, Kazimiera Ratajczak – referent aprowizacji, Stanisław Kubiak – referent podatkowy, Władysław Wolski – referent podatkowy, Stanisław Jędrzejczak – bibliotekarz, Aleksander Skawysz – furman. [APSS, sygn. 68/42/0/1.1/1].

Rozdział III. Od demokracji do „reakcji…" – o tym jak władzę zdobywano

Podjęte podczas konferencji poczdamskiej decyzje usankcjonowały nowy podział terytorialny Europy, skutkiem którego naród Polski został skonfrontowany z systemem politycznym, sprzecznym z polską tradycją wzorowaną na ideach demokracji. Przekazanie terenowej władzy administracyjnej polskim obywatelom tworzyło pozory „wolności" na terenach całkowicie podporządkowanych władzy radzieckiej. Narzędziem zniewolenia polskiego społeczeństwa był system partyjny, oparty na ideologii marksizmu - leninizmu, podporządkowujący wszystkie sfery życia społecznego i gospodarczego polityce partii komunistycznej. W teorii realizujący wolę klasy robotniczej, w praktyce oznaczał on władzę jednej partii, ograniczając rolę jednostki do realizacji centralnie ustalonych zadań.

Do istotnych etapów w zniewoleniu polskiego społeczeństwa należały: referendum przeprowadzone w dniu 30 czerwca 1946r. oraz pierwsze wybory do Sejmu Ustawodawczego, przeprowadzone 19 stycznia 1947r. Ich wyniki przesądziły o dalszym losie narodu, ocenianego odtąd pod kątem akceptacji „nowej rzeczywistości". Referendum z 1946r. i wybory z 1947r. wykreowały model farsy wyborczej, której główną rolą było pokazanie manifestacyjnego poparcia społeczeństwa dla władzy, jednocześnie pozbawiając je całkowicie wpływu na kształt elit rządzących krajem.

Przegląd dokumentów archiwalnych dotyczących organizacji politycznych i społecznych w Barlinku ukazuje przebieg zdarzeń, które doprowadziły do ubezwłasnowolnienia polskiego społeczeństwa na kilkadziesiąt następnych lat.

Sprawozdanie sytuacyjne Pełnomocnika Obwodowego RP na Obwód Myślibórz, S. Schillera z 01.10.1945r. do Pełnomocnika Rządu RP na Okręg Pomorze Zachodnie w Koszalinie wymienia pięć partii politycznych działających w Obwodzie Myśliborskim: Polską Partię Robotniczą, Polską Partię Socjalistyczną, Stronnictwo Ludowe, Partię Pracy i Stronnictwo Demokratyczne w trakcie organizacji. [APS, sygn.65/317/0/5/891]. Sprawozdanie Starosty Myśliborskiego, Stanisława Orzechowskiego z dnia 20.07.1946r., l.dz. 4465/0/46 mówi o funkcjonowaniu na terenie powiatu myśliborskiego 6 stronnictw politycznych: Polskiej Partii Robotniczej, Polskiej Partii Socjalistycznej, Stronnictwa Demokratycznego, Stronnictwa Ludowego, Polskiej Partii Socjalistycznej i Stronnictwa Pracy. Informuje ono również, że: „*Największą żywotność przejawia PPR, bardzo silnie PSL, najsłabiej Stronnictwo Pracy. Poważnym przeciwnikiem PPR jest PSL, jakkolwiek słabsze ilością członków, natomiast znacznie przewyższa wszystkie partie sympatykami*". [65/317/0/5/892].

We wrześniu 1945r. w skład Międzypartyjnej Komisji Porozumiewawczej na Miasto i Gminę Barlinek wchodziły dwie partie: PPS i PPR. W skład zarządu pierwszej Międzypartyjnej Komisji Porozumiewawczej w Barlinku wchodzili: Albert Sopke - przewodniczący z ramienia PPS i Adam Awęcki z ramienia PPR. [APSS, sygn. 68/3/0/1.1/3]. Te właśnie partie wysunęły w dniu 09.12.1945r. kandydatów do składu Tymczasowej Rady Doradczej w Barlinku: Polska Partia Robotnicza – 2 osoby (Marian Jezierski i Franciszek Piotrowski) oraz Polska Partia Socjalistyczna – 2 osoby (Feliks Kruś i Paweł Mienik). Pozostali kandydaci byli bezpartyjni, względnie reprezentowali organizacje społeczne w Barlinku. Przewodniczącym Międzypartyjnej Komisji Porozumiewawczej w grudniu 1945r. był Kazimierz Kasperski, referent gminny Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego na Barlinek. W styczniu 1946r. na terenie Barlinka działały już trzy partie polityczne: PPR, PPS i PSL - utworzone 28.11.1946r. [APSS, sygn. 68/11/0/2/58].

Tabela 43. Wykaz partii politycznych na terenie Barlinka na dzień 10–19.01.1946r.

LP.	Nazwa partii	Przewodniczący	Sekretarz
1.	Polska Partia Socjalistyczna	Franciszek Bieda	b.d.
2.	Polska Partia Robotnicza	Kazimierz Kasperski	Józef Majewski
3.	Polskie Stronnictwo Ludowe	Brunon Bartkowski	Franciszek Mroczkowski
4.	Międzypartyjna Komisja Porozumiewawcza	Marian Jezierski	b.d.

Źródło: opracowanie własne w oparciu o APSS, sygn. 68/11/0/2/58.

Przewodniczącym Międzypartyjnej Komisji Porozumiewawczej w Barlinku w styczniu 1946r. był Marian Jezierski, reprezentant PPR. [APSS, sygn. 68/11/0/2/58]. Adam Awęcki z dniem

01.02.1946r. objął stanowisko I sekretarza Powiatowego Komitetu PPR w Myśliborzu. Funkcję tę pełnił przez dwa lata do końca 1948r.

Ilość kandydatów wyznaczonych przez Międzypartyjną Komisję Porozumiewawczą do Tymczasowej Rady Doradczej w Barlinku pozwala na ustalenie, że wszystkie partie polityczne działające w mieście w styczniu 1946r. dysponowały porównywalną liczbą członków. Polską Partię Robotniczą reprezentowali: Karol Gwizdek, Bronisław Szałek, Franciszek Piotrowski i Józef Majewski. Reprezentantami Polskiej Partii Socjalistycznej byli: Olbracht Maksymowicz, Zenon Noszczyński, Ignacy Walczyk i Marian Orządała. Z ramienia Polskiego Stronnictwa Ludowego kandydowali: Stanisław Witt, Alfred Fibilski, Jan Downar i Brunon Bartkowski. Skład mianowanej w dniu 06.04.1946r. Rady odpowiadał układowi sił politycznych w mieście. [APSS, sygn. 68/22/0/2/58]. Również skład osobowy powołanej w dniu 28.05.1946r. przez Starostę Myśliborskiego Obwodowej Komisji Głosowania Ludowego na Obwód nr 3 w Barlinku dla celów organizacji referendum ludowego zawiera proporcjonalną reprezentację trzech partii politycznych: PPR, PPS i PSL. Z ramienia PPR wyznaczeni zostali: Józef Majewski, Karol Gwizdek. PPS reprezentowali: Henryk Jancewicz, Ignacy Piasecki, natomiast reprezentantami PSL byli: Wacław Wilczyński i Franciszek Mroczkowski. [APSS, sygn. 68/11/0/1.3/ 50].

Atmosferę przygotowań do referendum i stosowane w walce o władzę w Polsce narzędzia obrazuje pismo Międzypartyjnej Komisji Porozumiewawczej Stronnictw Politycznych w Myśliborzu z 27.05.1946r., skierowane do Zarządu Miasta w Barlinku o następującej treści: „*Niniejszym pod protektoratem Pełnomocnika R.P. na Obwód Myśliborski ob. Orzechowskiego Stanisława, z ramienia Stronnictw Bloku Demokratycznego w dniu 20 czerwca 1946r. o godz. 17.00 odbędzie się „OGÓLNY WIEC" z udziałem stronnictw politycznych, związków zawodowych, związku Samopomocy Chłopskiej, organizacji młodzieżowych, funkcjonariuszy państwowych (sołtysów) z jak najszerszym udziałem całego społeczeństwa, tak z gminy, jak i poszczególnych gromad.*

Omawiane tematy.

1. *Głosowanie w „Referendum Ludowym".*
2. *Zagadnienia społeczno-polityczne, związane z P.P.O.K.*

   Prosimy wyżej wymienione instytucje i organizacje o powiadomienie i spowodowanie wzięcia jak najliczniejszego udziału.

   Ze względu na ważność poruszanych spraw

   STAWIENNICTWO OBOWIĄZKOWE.

   Starosta powiatowy /-/ St. Orzechowski

   Przewodniczący /-/ Adam Awęcki

   Sekretarz /-/ Tomecki." [APSS, sygn. 68/11/0/1.1/13].

Następne pismo z dnia 24.06.1946r. skierowane przez Zarząd Miasta w Barlinku do ob. Czarneckiego Bernarda odsłania dalsze szczegóły przygotowań władz administracyjnych do referendum. Do działania przystąpiły grupy agitacyjne - narzędzie bezpośredniej indoktrynacji społeczeństwa: „*Proszę stawić w dniu dzisiejszym, tj. dnia 24.6.46 (poniedziałek) na godz. 17.00 po południu podwodę pod Zarząd Miejski. Podwoda będzie użyta do przewiezienia członków propagandy do miejscowości Chursdorf.*[21] *W razie niestawienia się podwody zostanie Obywatel ukarany w drodze karno-administracyjnej. Burmistrz z pol. /-/ A.* Koralewski *(sekretarz Miejski).* [APSS, sygn. 68/11/0/1.1/13].

O przebiegu głosowania informuje szereg telefonogramów, wysyłanych przez Starostę Myśliborskiego w dniu 30.06.1946r. i 01.07.1946r: „*Telefonogram z dnia 30.06.1945r. godz. 21.00 do Urząd Wojewódzki Szczecin. Referendum. Pilne. Komisje kończą prace. Głosowało około 90%. W niektórych komisjach jeszcze oczekuje po kilkadziesiąt osób na możliwość głosowania nastrój dobry mam jedną komisję z 100 %, dwie z 95% ze względu na kończące się głosowanie następne komunikaty nie ulegną poważnym zmianom. Czy wobec tego wezwać na jutro gońca. Starosta Myśliborski Orzechowski Stanisław."* [65/317/0/5/893].

Następny telefonogram z 01.07.1947r. godz. 5.10. posiada treść: *„Komisje Obwodowe Referendum obliczają wyniki głosowania i przekażą akta Pełnomocnikowi Wojewódzkiemu od Referendum. Komunikaty moje więc się urywają rezultat ogólny około 95% mogą być odchylenia raczej na plus przebieg głosowania pracownicy wszystkie gromady i organizacje przybywały w zwartym*

[21] Obecnie Mostkowo.

szyku na wozach umajonych i często ze sztandarami miasto i wsie udekorowane, nastrój uroczysty. 30 czerwca, godz. 23.00. Starosta Myśliborski /-/ Stanisław Orzechowski." [65/317/0/5/893].

Jako podsumowanie oraz komentarz do rozwoju sytuacji może posłużyć treść telefonogramu z dnia 01.07.1946r., godz. 6.00: „*Do Urzędu Wojewódzkiego Szczecińskiego. Uzupełniając swe komunikaty z przebiegu Referendum w dniu 30.VI.1946 nadawane telefonicznie oraz reasumując je, uprzejmie komunikuję: 1) Komisje działały bez zarzutu, skończą swe czynności za 3 godziny – o godz. 9-10 w dniu dzisiejszym. 2) Ogólny wynik głosowania 95-96%. 3) meldunków o ekscesach do dnia dzisiejszego do godz. 6.00 nie miałem. Moi mężowie zaufania wrócili wszyscy z terenu przed chwilą i zgodnie składają relacje o światowym wyglądzie wsi i miast, o uroczystym nastroju i iście obywatelskim wysiłku przewodniczących, członków komisji obwodowych, wojska, U.B., M.O., burmistrzów, wójtów, pracowników samorządu i sołtysów. Wszystkie konie i wozy po wsiach były zmobilizowane i czynne. Organizacja sprawna.* ***Dobre wrażenie pozostawiło po sobie wojsko 12 Dywizji z Komendantem na czele, przedstawiciel D.O.W.[22], przedstawiciel wojewódzki P.P.R. i grupa młodzieży przywieziona na teren przez ob. Wyszyńską.*** *Starosta Myśliborski S. Orzechowski."* [65/317/0/5/893].

Nad przygotowaniami do wyborów do Sejmu Ustawodawczego również czuwały dziesiątki tysięcy funkcjonariuszy UB, MO, ORMO i Wojska Polskiego. Przeprowadzano wiece propagandowe w miastach i na wsi, w trakcie których rzesze agitatorów przekonywały o konieczności glosowania na listę nr. 3 – listę Bloku Demokratycznego.

W aktach Muzeum Regionalnego w Barlinku znajduje się „*Protokół z zebrania Komisji Międzypartyjnej z dnia 04.01.1947r"*., poświęconego wyłonieniu Komitetu Wyborczego Bloku Stronnictw Politycznych w Barlinku. W jego skład weszli: przewodniczący – Franciszek Piotrowski, sekretarz – Wacław Grossman, skarbnik – Jerzy Bocian. Członkami komitetu wyborczego zostali: Jan Samoraj, Olbracht Maksymowicz, Albert Sopke, Władysław Goździcki, Stanisław Zakrzewski, Alfred Fibilski, Brunon Bartkowski, ks. Józef Czapran, Zenon Noszczyński, Felicjan Dolny, Stanisław Leśny, Felis Kruś, Wacław Witkowski, Marian Jezierski, Józefa Deruszewska, Adam Koralewski, Bronisław Grynia, Michał Nowak, Kazimierz Tomaszewski, Edward Czajka, Szczepan Szymkowiak, Kalinowski, Stefan Przybyłek, Jan Raszkowski, Zalas, Dąbrowski, inż. Stefan Orłowski, Michał Kaczmarczyk. Wśród członków wyłonionego w Barlinku Komitetu Wyborczego znajdowali się już także przedstawiciele utworzonego w dniu 30.12.1946r. Stronnictwa Demokratycznego – Wacław Grossman, Władysław Goździcki, Adam Koralewski, inż. Stefan Orłowski. [Paśnik, 1978]. Przewodniczącym Komitetu Wyborczego na Miasto Barlinek został Albert Sopke. [65/317/0/5/893]. Szeroka reprezentacja polityczna mieszkańców Barlinka i ich mobilizacja w przygotowanie wyborów, nie zapewniła jednak obrony interesów wszystkich grup społecznych w mieście. Ich wykluczeniu służyła propaganda realizowana przez PPR na rzecz tzw. „demonstracyjnego głosowania" na listę nr 3 jako wyraz „*przywiązania do Rządu Jedności Narodowej i zrozumienia ideałów Demokracji Ludowej.*" Agitował za nią podczas konferencji burmistrzów, wójtów, prezesów stronnictw politycznych, organizacji społecznych, radnych i sołtysów w Myśliborzu oraz w Barlinku w dniach 10- 11.01.1947r. sekretarz powiatowego komitetu PPR, Adam Awęcki wspierany przez Starostę Powiatowego, Stanisława Orzechowskiego oraz przewodniczącego Powiatowej Rady Narodowej, Antoniego Osieckiego. [65/317/0/5/893].

W działania władz centralnych włączone zostały władze terenowe. Burmistrz Franciszek Piotrowski zobowiązał pracowników Zarządu Miasta Barlinka do uczestnictwa w Wiecu Przedwyborczym, zorganizowanym w Sali Leśnika w dniu 16.01.1947r. W dniu wyborów zobowiązano obywateli do wywieszenia flag „w barwach państwowych" [APSS, sygn. 68/11/0/1.3/ 50]. W tym samym dniu Urząd Bezpieczeństwa Publicznego zrealizował tzw. prewencyjne aresztowania osób, podejrzewanych o wrogie nastawienie wobec „aktualnej rzeczywistości". Dotknęły one m.in. Zygmunta Baumanna i członków Jego rodziny, inż. Mariana Szczepańskiego, na liście osób przewidzianych do aresztowania znajdował się również Janusz Kaftański.

Według informacji przekazanej przez Starostę Myśliborskiego, Stanisława Orzechowskiego w dniu 19.01.1947r. o godz. 21.20, frekwencja wyborcza w Obwodzie Myśliborskim wynosiła 90%. Manifestacyjnie głosowało 50–60%. „*PSL przypuszczalnie zyskało 5–8% głosów. Aktywność*

[22] D.O.W. – Dowództwo Okręgu Wojskowego. [Wykaz skrótów].

PSL słaba, więcej ożywiona w ostatnich 3 dniach. Wieś głosowała lepiej niż miasto. Dobrze była zorganizowana, żywiej i powszechniej manifestowała." [APS, sygn. 65/317/0/5/893].

Podczas konferencji odbytej w dniu 05.02.1947r. z udziałem przedstawicieli urzędów, organizacji społecznych i partii politycznych, starosta Stanisław Orzechowski oświadczył, że ***„reakcja skapitulowała przed umową i jednolitą postawą narodu polskiego w dniu 19.1.47r.*** *Była to bitwa bezkrwawa i została wygrana zdecydowanie i to zwycięstwo nie może być zmarnowane. Rząd nasz i Sejm na pewno go nie zmarnują. Społeczeństwo polskie w ogóle a powiatu myśliborskiego w szczególności winno wyciągnąć daleko idące wnioski w kierunku dalszego montażu osiągnięć demokracji polskiej. To wielkie zadanie musimy spełnić przez uświadamianie mas."* [APS, sygn. 65/317/0/5/893]. Na konferencji tej zebrani podjęli decyzję o wysłaniu do Prezydenta Rzeczpospolitej Polskiej rezolucji w związku z wynikami wyborów o następującej treści:

„Myślibórz, dnia 8 luty 1947 r.

Do
Obywatela Prezydenta Rzeczpospolitej Polskiej
Bolesława Bieruta
w Warszawie

Przedstawiciele urzędów państwowych, organizacyj społecznych i partyj politycznych, zebranych w dniu 5. lutego 1947 r. na konferencji w Starostwie Powiatowym w Myśliborzu, poświęconej aktualnym zagadnieniom polityczno-społecznym i odbudowie regionu południowego Województwa Szczecińskiego, na wieść o dokonanym wyborze Prezydenta Rzeczpospolitej, Marszałka i Wice - Marszałków Sejmu Ustawodawczego wyrażają hołd i przywiązanie do bojowników Polski Ludowej, wypróbowanych Kierowników polskiej nawy państwowej, melduję że dzierżę straż nad Odrą, wiążę Ziemie Odzyskane z Macierzą mocą serc swych, wytrwałą pracą polityczno-gospodarczą i krzewieniem ideałów Polski – Ludu Pracującego oraz składają Ci, Dostojny Obywatelu Prezydencie, życzenia pomyślnego kierowania Polską i prowadzenie Jej do pełnego rozkwitu w myśl zasad P.K.W.N. i Kr.R.N.

Przewodniczący Powiatowej Rady Narodowej /-/ Antoni Osiecki
Starosta Powiatowy Myśliborski /-/ S. Orzechowski
Prezes Powiatowego Zarządu Samopomocy Chłopskiej /-/Marian Nowakowski". [APS, sygn. 65/317/0/5/893].

Pierwsze wybory przynoszące zdecydowane zwycięstwo partii komunistycznej zamknęły okres nadziei na demokrację i otworzyły drogę do budowy systemu totalitarnego w Polsce. Od tej chwili przez ponad czterdzieści lat naród polski „*demonstrował i manifestował swoje poparcie dla jedynie słusznej koncepcji światopoglądowej, przyjaźnił się i bratał z narodem, który go wyzwolił i który strzegł przed zakusami światowego imperializmu, a także walczył z wrogimi ośrodkami o utrwalenie systemu dobrobytu i światowego pokoju."* O obsadzie wszelkich stanowisk kierowniczych w administracji i gospodarce decydowała partia komunistyczna. Kryterium doboru kadr było „*oblicze polityczne*" kandydata, na które składały się m.in. takie kryteria jak: stosunek do istniejącego ustroju i władz, stosunek do ZSRR i przyjaźni polsko-radzieckiej oraz do innych sojuszników, akceptacja spółdzielczości i kolektywizacji rolnictwa, brak kontaktów z osobami podejrzewanymi o wrogą postawę wobec władz komunistycznych, oddanie sprawom demokracji i pewność polityczna.[23]

[23] Takie kryteria oceny znajdujemy w dokumentach personalnych osób kwalifikowanych przez PZPR do przyjęcia do pracy.

Rozdział IV. Aparat represji w Barlinku w latach 1945–1955

4.1. Milicja Obywatelska w Barlinku w latach 1945–1955

4.1.1. KP MO w Myśliborzu – organ nadrzędny Milicji Obywatelskiej w Barlinku

Zgodnie z art.1. Dekretu o Milicji Obywatelskiej PKWN z 7 października 1944r. (Dz.U. 1944, nr 7, poz.33), Milicja Obywatelska stanowiła prawno-publiczną formację służby Bezpieczeństwa Publicznego. Do jej zadań, zgodnie z art. 2 dekretu należały: ochrona bezpieczeństwa, spokoju i porządku publicznego, dochodzenie i ściganie przestępstw, prowadzenie dochodzenia i ściganie przestępców, wykonywanie zaleceń władz administracyjnych, sądów i prokuratury w zakresie prawem przewidzianym. Art. 4. podporządkował ją Kierownikowi Resortu Bezpieczeństwa Publicznego. Uregulowania art. 5 i 6 sprawiały, że Milicja Obywatelska została wprzęgnięta w ramy totalitarnego systemu walki o wprowadzenie i utrzymanie ustroju komunistycznego w Polsce. Zawierający 61 artykułów Dekret o Milicji Obywatelskiej z 20 lipca 1954r. definiował jej cele jak następuje: „*Milicja Obywatelska, działając w ramach Służby Bezpieczeństwa Publicznego, jest powołana do ochrony ludowego porządku prawnego, opartego na zasadach Konstytucji Polskiej Rzeczpospolitej Ludowej. Milicja Obywatelska strzeże porządku i ładu wewnętrznego, prowadzi nieubłaganą walkę z wszelką działalnością godzącą w ustalony wolą ludu pracującego porządek prawny, ochrania własność społeczną, strzeże bezpieczeństwa, spokoju i mienia obywateli."* [Dz. U. nr 34 poz. 142 i 143].

Wprawdzie z dniem 07.12.1954r. (Dz.U. 1954 nr 54 poz. 269) nadzór nad jej działalnością powierzono Ministerstwu Spraw Wewnętrznych, oddzielając ją od służb bezpieczeństwa, jednak ustawa z 13 listopada 1956r. o zmianie organizacji naczelnych organów administracji publicznej w zakresie bezpieczeństwa publicznego podporządkowała obie te służby Ministerstwu Spraw Wewnętrznych - w konsekwencji Milicję Obywatelską połączono ze Służbami Bezpieczeństwa, działającymi odtąd pod osłoną Milicji Obywatelskiej. [(Dz.U. 1956, nr 54 poz. 241; Gawroński, 2011; Majer, 2003].

Działalność służb MO w Barlinku pozostawała w relacji podrzędności wobec Komendy Powiatowej MO w Myśliborzu, decydującej o całokształcie pracy i organizacji Posterunku w Barlinku. Utworzenie Komendy Powiatowej MO w Myśliborzu wiąże się z przybyciem na Pomorze Zachodnie Grupy Operacyjnej MO, liczącej 218 osób, która dotarła do Piły z Trzebnicy pod dowództwem kpt. Aleksandra Suchanka najprawdopodobniej 6 kwietnia 1945r. i w tym mieście utworzyła pierwszą Komendę Wojewódzką MO na Pomorze Zachodnie.[24] [Łach, 1997]. Do każdej grupy operacyjnej, wysyłanej do obwodów przydzielano po kilku funkcjonariuszy MO, którzy tworzyli podstawy kadrowe przyszłych komend powiatowych. [Lach, 1997]. W pierwszej Grupie Operacyjnej na Obwód Myśliborski, kierowanej przez inż. Mariana Szczepańskiego, znajdowały się osoby, które zgłosiły się do pracy w służbach bezpieczeństwa, względnie MO: Kazimierz Kasperski - przyszły pracownik PUBP w Myśliborzu, chorąży Franciszek Ksawery Wurkowski z Poznania - przyszły komendant miejskiej Komendy MO w Myśliborzu, a także Janusz Kawa z Poznania - przyszły kierownik wydziału śledczego w KP MO w Myśliborzu. W składzie drugiej grupy operacyjnej ze Stanisławem Schillerem na czele, nie zidentyfikowano osób reprezentujących te służby. [Rymar, 1998; Katalog funkcjonariuszy; Karolczak, 1981; APS, sygn. 65/317/0/3.2/739].

Pierwszym komendantem Milicji Obywatelskiej Obwodu Myśliborskiego został kapitan Edward Kotłubaj, jego zastępcą i jednocześnie komendantem na miasto Myślibórz, podporucznik Franciszek Jurkowski. Kierownikiem wydziału śledczego – podporucznik Zbigniew Dancewicz, jego zastępcą Janusz Kawa, szefem kancelarii komendy obwodowej – sierżant Franciszek Juszczyk. Komenda obwodu składała się z 4 oficerów i 10 szeregowców. Na Posterunku MO Myślibórz - miasto pracował 1 oficer i 31 szeregowców. [APS, sygn. 65/317/0/5/891]. W miesiącu lipcu 1945r.

[24] Aleksander Suchanek, syn Bronisława i Tekli, ur. 09.12.1909r. w Kielcach. Walczył w szeregach Armii Czerwonej, od 1943r. w szeregach I Dywizji Piechoty im. Tadeusza Kościuszki. W 1944r. wstąpił do Milicji Obywatelskiej. Od 20.09.1944r. był kierownikiem Wydziału Personalnego Komendy Wojewódzkiej MO w Warszawie. W kwietniu 1945r. został dowódcą Grupy Operacyjnej MO na obszar Pomorza Zachodniego, a następnie pierwszym Komendantem KW MO w Szczecinie. [Suchanek, Wikipedia].

KP MO w Myśliborzu liczyła łącznie 165 funkcjonariuszy, z czego 151 tworzyło posterunki terenowe. [Kachnicz, 2003].

1946r. Powiatowa Komenda Milicji Obywatelskiej w Myśliborzu ul. Ogrodowa. Na zdjęciu funkcjonariusze komendy MO w Myśliborzu. W pierwszym rzędzie w środku stoi Komendant Powiatowy MO w Myśliborzu - Marian Wróbel, następca Edwarda Kotłubaja. Pozostałe osoby nierozpoznane. Źródło: Muzeum Regionalne w Myśliborzu. Zdjęcie wyszukał M. Karolczak.

Analiza danych zawartych w zbiorach IPN - „*Katalogu funkcjonariuszy aparatu bezpieczeństwa*", a także w udostępnionych jednostkach IPN, w tym jednostkach o sygnaturze IPN Sz 008/480–484, pozwoliła na wskazanie osób, które pełniły funkcję Komendanta Komendy Powiatowej Milicji Obywatelskiej w Myśliborzu w pierwszych latach po II wojnie światowej.

Tabela 44. Wykaz pierwszych komendantów KP MO w Myśliborzu

LP.	Imię i nazwisko	Data nominacji	Data odwołania
1.	Edward Kotłubaj	25.07.1945	07.01.1946
2.	Marian Wróbel	08.01.1946	31.01.1947
3.	Kazimierz Bilski	01.02.1947	14.08.1949
4.	Kazimierz Sakwa	15.08.1949	połowa 1951
5.	Medard Kapciński	21.10.1951	24.04.1953
6.	Edward Słaboń	15.11.1953	01.04.1956

Źródło: opracowanie własne w oparciu o akta IPN Sz 008/480-484, Katalog funkcjonariuszy IPN.

1. **Edward Kotłubaj (1908–1948), kpt. „Wicher",** syn Pawła i Balbiny, ur. 24.02.1907r. w Baranowiczach. Wykształcenie wyższe rolnicze. Brał udział w kampanii wrześniowej w 1939r. W czasie wojny był członkiem Powstańczych Oddziałów Specjalnych „Jerzyki". Brał udział w Powstaniu Warszawskim jako dowódca kompanii batalionu „Jerzyki". [powstańcze biogramy; Rybałko, 2016; Derlicki, 2012]. Po wojnie przyjechał na Pomorze Zachodnie i z dniem 25.07.1945r. podjął służbę w KP MO w Myśliborzu na stanowisku Komendanta. W dniu 07.01.1946r. został zwolniony z pracy organach Milicji Obywatelskiej. [IPN Sz 025/1918; IPN Sz 008/480]. Następnie przez dwa lata do stycznia 1948r. pełnił funkcję Komisarza Ziemskiego w Powiatowym Urzędzie Ziemskim w Myśliborzu - dokładnej daty Jego nominacji na to stanowisko nie ustalono. Przynależność partyjna - Stronnictwo Demokratyczne. Z ramienia tej partii został radnym w Powiatowej Radzie Narodowej w Myśliborzu. [APSS, sygn. 68/3/0/3/107].

Zginął tragicznie podczas polowania w lasach w okolicach Osiny k. Barlinka w dniu 11.01.1948r., postrzelony śmiertelnie przez oficera Wojska Polskiego. [IPN Sz 008/480]. Istniało

podjerzenie, że został zamordowany przez Urząd Bezpieczeństwa Publicznego za swoją działalność w POS „Jerzyki" i kontynuację działalności wrogiej wobec nowego systemu politycznego w Polsce. [Majewski, 1994]. Jego biogram znajduje się w dalszej części opracowania.

2. Marian Wróbel (1923–1968), ppor., pseudonim „Czarny", syn Jana i Leokadii z d. Tomczyk, ur. 05.03.1923r. w miejscowości Rajec, pow. Radom, woj. kieleckie**.** Wykształcenie średnie, ukończył 2-letni kurs w zawodzie technika budowlanego. Przed wojną mieszkał w miejscowości Pionki, pow. Kozienice, woj. mazowieckie. W latach 1941–1943r. pracował w budownictwie. Od 1943r. przebywał na Ukrainie. Po wejściu wojsk sowieckich do Charkowa znalazł się w obozie jenieckim. W listopadzie 1943r. zgłosił się do Wojska Polskiego w Siedlcach, gdzie ukończył kurs oficerski. W maju 1944r. został zrzucony na kielecczyznę; w oddziałach AL w Górach Świętokrzyskich pełnił funkcję instruktora minerskiego. We wrześniu 1944r. skierowano go do Milicji Obywatelskiej na stanowisko dowódcy 1 Plutonu 1 Kompanii Batalionu Operacyjnego KG MO w Lublinie, a od listopada 1944r. do 16.12.1944r. służył w charakterze adiutanta dowódcy Batalionu Operacyjnego KG MO w Lublinie. W lutym 1945r. jako oficer werbunkowy trafił do Okręgu Kielecko-Radomskiego w celu zorganizowania Zapasowego Batalionu MO w Kielcach. W dniu 20.02.1945r. został mianowany dowódcą batalionu MO w Radomiu. W kwietniu 1945r. otrzymał skierowanie do Warszawy, a następnie do Piły na stanowisko zastępcy operacyjnego Komendanta Wojewódzkiego MO. Od 15.09.1945r. pełnił funkcję Komendanta KP MO w Stargardzie. Z dniem 08.01.1946r. został przeniesiony na stanowisko p.o. Komendanta KP MO w Myśliborzu. Funkcję tę pełnił do 25.01.1947r. W dniu 01.02.1947r. otrzymał awans na porucznika i został skierowany na Kurs Przeszkolenia Kierowników Jednostki w Łodzi. Po ukończeniu kursu z dniem 01.11.1947r. został mianowany Komendantem KP MO w Wolinie. W dniu 01.04.1950r. otrzymał nominację na Kierownika Komisariatu KM MO w Szczecinie. Służbę zakończył jako Komendant Dzielnicowy KM MO w Szczecinie-Pogodnie w stopniu majora. Od 1963r. pracował jako wykładowca Kompanii Szkolnej ZOMO w Szczecinie, a od 1967r. jako wykładowca Kompanii Szkolnej Wojskowego Ośrodka Szkoleń MO w Szczecinie. [APS, sygn. 65/317/0/5/1233; IPN Sz 0023/5652]. Zmarł w dniu 17.01.1968r. w wieku 45 lat w Szczecinie i tam został pochowany. [cmentarz.szczecin].

3. Kazimierz Bilski (1922–1998), chor., syn Wojciecha i Tekli, ur. 01.03.1922r. w Iwaczowie Dolnym k. Tarnopola, pochodzenie chłopskie, wykształcenie gimnazjalne. W aktach osobowych, wchodzących w skład jednostki archiwalnej IPN SZ 0023/6657, brak jest informacji o jego losach przedwojennych i działalności w czasie okupacji. W dniu 18.06.1945r. wstąpił do organów MO w Katowicach. W 1946r. ukończył szkołę Oficerską Centrum Wyszkolenia MO w Słupsku i z dniem 15.04.1946r. został przeniesiony do dyspozycji Komendanta Wojewódzkiego MO w Gdańsku. W okresie od 30.04.1946r. do 31.01.1947r. był Komendantem Powiatowym MO w Słupsku. Z dniem 01.02.1947r. został przeniesiony na stanowisko Komendanta Powiatowego MO w Myśliborzu i jednocześnie ukarany upomnieniem. W trakcie pracy w Myśliborzu, w dniu 22.03.1947r. ponownie ukarany naganą. Z dniem 12.12.1947r. otrzymał awans na stopień podporucznika, a od 18.07.1947r. na stopień porucznika. Służbę w KP MO w Myśliborzu pełnił do 14.08.1949r. Z dniem 15.08.1949r. został powołany na stanowisko komendanta Kursu Przeszkolenia Szeregowych MO w Szczecinie. W dniu 26.08.1949r. otrzymał karę dyscyplinarną za nadużycie władzy. Z dniem 01.10.1950r. został mianowany na stanowisko komendanta Centralnego Kursu Przeszkolenia MO w Łodzi. W latach 1954–1955 pełnił służbę w strukturach MO, lecz brak jest informacji o jej charakterze. Zmarł w 1998r. w wieku 76 lat w Łodzi i tam został pochowany. [IPN Sz 0023/6657; Pączek, 2018; cmentarzekomunalne.lodz]

4. **Kazimierz Sakwa, ppr.** Był Komendantem KP MO w Myśliborzu przez prawie 2 lata, w okresie od 15.08.1949r. do połowy 1951r., jednak w zbiorach IPN, poza raportami z pracy KP MO w Myśliborzu, sygnowanymi jego podpisem, nie znaleziono żadnych informacji osobowych. [IPN Sz 008/480].

5. **Medard/Medord Kapciński vel Kopczyński vel Medord Kapczyński (1922– b.d.), ppor**., syn Wacława i Petroneli z d. Cichockiej, ur. 24.05.1922r. w miejscowości Baboszew, pow. Płońsk, woj. mazowieckie. Wykształcenie – 7 klas szkoły powszechnej i 3 klasy gimnazjum. W czasie wojny pracował w gospodarstwie ojca w Karwowie, pow. Opatów, woj. świętokrzyskie. W organach MO pracował w okresie od 15.12.1945r. do 02.07.1953r. Najpierw przez rok służył w KP MO w Koszalinie. W dniu 20.11.1946r. został skierowany na kurs Przeszkolenia Szeregowych MO. Po kursie

z dniem 20.05.1947r. został Komendantem Posterunku Śmiechów, w gminie Będzino, pow. Koszalin. W dniu 27.12.1947r. został skierowany do Szkoły Podoficerów, a następnie od 01.02.1948r. do Szkoły Oficerskiej CWMO w Słupsku. Po jej ukończeniu z dniem 14.04.1949r. został zatrudniony jako inspektor społeczno-polityczny, a następnie jako starszy referent w KP MO w Kamieniu Pomorskim. 15.05.1950r. powierzono mu funkcję zastępcy Komendanta KP MO w Kamieniu Pomorskim. Z dniem 01.10.1951r. został przeniesiony do Myśliborza i awansowany na stanowisko Komendanta KP MO w Myśliborzu, gdzie służył do 24.04.1953r. W dniu 22.07.1952r. został awansowany do stopnia podporucznika. [IPN Sz 0023/2646]. Na temat jego metod pracy znajdujemy wzmiankę w publikacji R. Ptaszyńskiego, „*chcąc zmusić do dalszej współpracy informatora zakuł go w kajdanki i brutalnie pobił grożąc przy tym bronią".* [Ptaszyński, 2010]. Wydalony ze służby 31.07.1953r. za samowolne opuszczenie jednostki w „*okresie wzmożonej czujności*". W 1981r. mieszkał w Kamieniu Pomorskim. Znajduje się na liście Wildsteina jako tajny współpracownik Służb Bezpieczeństwa.

6. Edward Słaboń (1917–b.d.), por., syn Walentego i Marii z d. Frocin, ur. 10.12.1917r. w Uniejowie, pow. poddębicki, woj. kieleckie. Skończył 6 klas szkoły powszechnej. Brał udział w Wojnie Obronnej Polski we wrześniu 1939r. W czasie wojny pracował w kopalni „Modrzejów" – Niwka pow. Będzin jako robotnik dołowy. Służbę w MO rozpoczął w Katowicach z dniem 09.02.1945r. W okresie 09.04.1945 – 09.06.1945r. przeszedł przeszkolenie w Centrum Szkolenia w Łodzi i został skierowany do KW MO w Lublinie do służby zewnętrznej jako referent. Z dniem 27.06.1945r. został mianowany na stanowisko Komendanta KP MO w Kraśniku. W okresie od 14.08.1946r. do 18.11.1946r. pracował w KW MO w Katowicach jako referent. 19.11.1946r. został przeniesiony do Bielsko Białej, następnie w dniu 25.01.1947r. powrócił do KW MO w Katowicach i pracował tam do 31.12.1951r. na różnych stanowiskach, poczynając od funkcji Komendanta KP MO w Oleśnie, referenta sieci służby ochronnej obiektów i kierownika Wydziału II, sekcji II i sekcji III. Z dniem 15.11.1953r. został przeniesiony do KP MO w Myśliborzu, gdzie do 15.03.1956r. pełnił funkcję Komendanta. Ze służby w organach MO i z partii został wydalony dyscyplinarnie za wykorzystywanie stanowiska dla celów prywatnych. [IPN Sz 0023/4603].

4.1.2. Posterunek Milicji Obywatelskiej w Barlinku po II wojnie światowej

Milicja Obywatelska w Barlinku została utworzona wraz z powołaniem przez Radziecką Komendanturę Wojenną pierwszego polskiego Zarządu Miasta. O składającej się z 5 osób grupie milicjantów, bez broni, pisze Franciszek Bieda w swoim sprawozdaniu z dnia 29.09.1945r., jednak nie podaje żadnych szczegółów dotyczących jego składu osobowego. [APS, sygn. 65/317/0/6.3/1805]. Pierwszy Posterunek MO w Barlinku został utworzony w dniu 17.04.1945r. z inicjatywy przybyłego do miasta wysłannika Rządu Polskiego, por. Leona *Leblanca*, jeszcze przed przybyciem Grupy Operacyjnej Pełnomocnika Rządu RP na Obwód Myśliborski. W jego składzie znaleźli byli pracownicy przymusowi III Rzeszy, zatrudnieni w czasie II wojny światowej w fabryce *Hagemanna* w Barlinku. Byli to: Antoni Lenart i Maksymilian Wiśniewski. Ponadto w obsadzie pierwszego Posterunku znalazło się kilku byłych jeńców wojennych Stalagu III B – *Fürstenberg*, którzy wracali z robót przymusowych z miejscowości *Woltersdorf* pow. *Königsberg (*obecnie Mirowo koło Chojny): Maksymilian Dykier, Walenty Kunikowski, Jan Świątek, Roman Tomkowiak, Stanisław Jędrzejczak, Wojciech Bąkowski oraz Władysław Szak. Na Komendanta Posterunku i jego zastępcę zostali wyznaczeni: Antoni Lenart i Maksymilian Wiśniewski. Tak oni, jak

Pierwsza siedziba MO w Barlinku, ul. 1 Maja 23. Stan na 2017r. Zdjęcie wykonał S. Rewers.

i pozostałe osoby, w tym wyznaczony na sekretarza Posterunku MO Maksymilian Dykier, na pracownika gospodarczego – Walenty Kunikowski i milicjanci – Jan Świątek i Roman Tomkowiak, nie posiadali żadnego przeszkolenia w zawodzie milicjanta. [Świątek, 1984; Katalog funkcjonariuszy]. Podobnie było z Józefem Połtynem, który w dniu 19.04.1945r. dołączył do obsady Posterunku MO w Barlinku. Pierwsi milicjanci zostali skoszarowani w budynku przy ul. 1 Maja 23A, naprzeciwko budynku Zarządu Miejskiego w Barlinku i niedaleko sowieckiej Komendantury Wojennej. Część z nich mieszkała przy ul. Tunelowej 28. Z początkiem 1946r. siedziba Posterunku MO w Barlinku została przeniesiona do budynku byłego sądu, przy ul. Sądowej. [APSS, sygn. 68/11/0/1.3/50].

„*W styczniu 1945 r. uzyskaliśmy wolność na skutek zbliżającego się wojska. Ruszyliśmy (Jan Bączkowski, Wojciech Bąkowski, Szczepan Broński, Maksymilian Dykier, Franciszek Doskonały, Stanisław Jędrzejczak, Walenty Kunikowski, Józef Połtyn, Władysław Szak, Roman Tomkowiak, Józef Krajnik) do domu na kierunek Poznań. W drodze zostaliśmy zatrzymani przez wojska radzieckie i radzili nam, że iść do domu jest jeszcze za wcześnie, ponieważ niektóre drogi, szosy i lasy są niebezpieczne od wojska niemieckiego i skierowali nas do miejscowości Jädickendorf (obecnie Godków), gdzie był sztab wojskowy. (…) Po kilku dniach pobytu w Jädickendorfie*[25]*, zostaliśmy samochodami zawiezieni do Dzikowa, tutaj zostaliśmy przydzieleni do pomocy kapitanowi radzieckiemu w zabezpieczeniu wielkiego stada bydła, które tam się gromadziło. (…) 15 kwietnia zjawił się u nas polski porucznik, który organizował Milicję Obywatelską w Barlinku. Co wy tutaj robicie, nie wiecie, że krowy należą do Polski, a niedaleko stąd w Barlinku jest już władza polska i urzęduje burmistrz tego miasta, czy chcecie wstąpić w szeregi Milicji Obywatelskiej, którą ja organizuję…, każdy z nas chętnie wyraził zgodę i tak rano 17 kwietnia zameldowaliśmy się w Barlinku u porucznika, który miał kwaterę w budynku, gdzie urzędował burmistrz miasta Franciszek Bieda i Zarząd Miejski*."- tak opisywał utworzenie pierwszego Posterunku Milicji w Barlinku po II wojnie światowej, Jan Świątek. [1984].

Polski porucznik *Leon Leblanc*, organizator MO na terenie Pomorza Zachodniego, urzędował w kwietniu 1945r. w budynku Zarządu Miejskiego w Barlinku przy ul. Lipowej 1. Wspominał o nim Franciszek Bieda w swoim sprawozdaniu z działalności Zarządu Miejskiego w Barlinku za okres od 15.03.1945r. [APSS, sygn. 65/317/0/6.3/1805]. Według Golczewskiego [1966], *Leon Leblanc* był oficerem polityczno-wychowawczym w Kwatermistrzostwie 1 Armii Wojska Polskiego i zgodnie z wytycznymi Głównego Zarządu Polityczno-Wychowawczego WP pomagał organizować władze polskie na Pomorzu Zachodnim. Dzięki jego propozycji byli więźniowie III Rzeszy mogli wydostać się z kolejnych prac przymusowych – tym razem wykonywanych na rzecz wojsk sowieckich. [IPN Sz 025/1789].

Barlinek, 1947r. Milicjanci z Posterunku MO w Barlinku. Od lewej: Leon Gos, Kazimierz Jankowski i Bolesław Szałek. Źródło: Muzeum Regionalne w Barlinku.

Wkrótce do obsady posterunku MO dołączyli: Janusz Kaftański vel Jan Downar[26], Kazimierz Jankowski, Mieczysław Szczepański, Michał Zając, Dionizy Zambrzycki, Jan Rogowski, Leon Gos. Według raportu sytuacyjnego inspektora Stefana Kosiora z dnia 24–27.07.1945r., w miesiącu lipcu 1945r. w Barlinku urzędowało już 20 milicjantów. [APS, sygn. 65/317/0/5/891; APS, sygn. 65/317/0/3.2/739]. Natomiast zgodnie z „*Raportem sprawozdawczym za czas od 25.7. do 24.8.1945r*.", sporządzonym przez kpt. Edwarda Kotłubaja, na dzień 24.08.1945r. na posterunku MO w Barlinku

[25] *Jädickendorf* – obecnie Godków.

[26] Prowadzone badania pozwoliły na ustalenie, że Jan Downar to pseudonim konspiracyjny Janusza Kaftańskiego, członka POS „Jerzyki".

było zatrudnionych łącznie 36 funkcjonariuszy, w tym 1 oficer, 5 podoficerów i 28 w stopniu szeregowego. [IPN Sz 008/483].

Początki działalności MO wspomina również były z-ca komendanta posterunku w Barlinku, Dionizy Zambrzycki, w liście skierowanym w dniu 29.01.1989r. do Komendanta Komisariatu MO w Barlinku: *„Mocno jestem tym wzruszony, że po tylu latach (44), stanąłem na tej ziemi, którą przejmowaliśmy po Niemcach w swe posiadanie. (…) Idąc do dworca autobusowego, dawną ulicą Zwycięstwa, a obecną ul. 1 Maja 23, rozpoznałem naszą siedzibę byłego posterunku MO (willa koloru zielonego z kolumnami), niżej pod numerem nr 23A mieściły się nasze kwatery do spania. Pod numerem 11 po drugiej stronie mieściła się komendantura radziecka. Z byłych milicjantów z roku 1945-1946 nikogo żywego nie spotkałem. Może już są w grobie, a może powyjeżdżali? A przecież razem na posterunku miejskim i gminnym było nas 15. (Jeden zmarł i jeden został od bandy NSZ zabity). Dwóch nas z tego posterunku zostało oficerami MO (ja i Stanisław Rogowski).” – Dionizy Zambrzycki, chorąży rezerwy WP i MO, były I-wszy Komendant posterunku MO w Barlinku przy ul. 1 Maja 23*.” [Zambrzycki, 1989].

Jan Świątek pisał: „*do moich obowiązków należało między innymi pilnowanie wydawania jedzenia z piekarni i mleczarni. Oprócz tego musieliśmy także eskortować pocztę z Choszczna i do Choszczna, a jak zaczęły się wywózki Niemców, eskortować ich do Myśliborza*”. Jednak wkrótce pojawiły się dodatkowe zadania poza ochroną obywateli, zabezpieczaniem opuszczonych zakładów przemysłowych i handlowych, likwidowaniem szabrowników - związane z „**umacnianiem władzy ludowej” i „zwalczaniem elementów wrogich władzy ludowej**”. [Świątek 1984].

Barlinek, początek lat 50-tych XX w. Milicjanci Posterunku MO w Barlinku. Źródło: Kronika MO w Barlinku, Muzeum Regionalne w Barlinku.

Barlinek, początek lat 50-tych XX w. Milicjanci Posterunku MO w Barlinku. Źródło: Kronika MO w Barlinku, Muzeum Regionalne w Barlinku.

Barlinek, 1950r. Od lewej stoją: funkcjonariusz UBP - prawdopodobie Leonard Paruszewski, członek ORMO - Czesław Dogoda, funkcjonariusz MO – nierozpoznany i członek ORMO – Henryk Rosiński. Źródło: Kronika MO w Barlinku, Muzeum Regionalne w Barlinku.

1950r. Barlinek. Lokal gastronomiczny w Barlinku ul. Lipowa. Leon Gos (w ubraniu cywilnym) z żoną, Komendant Posterunku MO w Barlinku – Stanisław Błaszków, pozostali milicjanci nierozpoznani. Źródło: zbiory prywatne.

„Byliśmy bez broni, ale po paru dniach każdy z nas miał karabin, broń zdobywało się na własną rękę. Służba była ciężka i niebezpieczna. W tym czasie w mieście mieszkało około osiem ty-

sięcy Niemców oraz kilku Polaków. Porucznik Downar raz w tygodniu urządzał z wszystkimi milicjantami rajd rowerowy, miało to na celu by Polacy, którzy się osiedlili wiedzieli, że w tym mieście jest Milicja Obywatelska, która ***chroni ich życia i dobytku przed grabieżą****."* [Świątek, 1984]

Entuzjazm i zapał nie wystarczał – wiceburmistrz Kazimierz Nowak w piśmie skierowanym w dniu 30.11.1945r. do Pełnomocnika Rządu RP na Obwód Myślibórz pisał: „S*tosunek MO niewystarczający, dochodzenia na prośby Zarządu Miejskiego z reguły nie są załatwiane, a tym samym wiele spraw nie może przyjąć należytego biegu. MO pisma Zarządu Miejskiego pod znakiem poufne ujawnia, a ponadto źle interpretuje treść tych pism, które są redagowane dostatecznie jasno i niedwuznacznie".* [APSS, sygn.68/3/0/1.1./1]. Natomiast burmistrz kpt. Konstanty Supiński w dniu 31.01.1946r. raportował do Pełnomocnika: *„W mieście mnożą się wypadki kradzieży i tzw. „szabru", który nie tylko nie jest zwalczany przez Milicję Obywatelską, ale w pewnych wypadkach Milicja Obywatelska nawet ułatwia, jak może świadczyć załączony protokół. Z każdym dniem w mieszkaniach wolnych, a zabezpieczonych przez Zarząd Miejski, drzwi gwałtem są otwierane przy pomocy wytrychów przez nieznanych sprawców a zawartość mieszkań wywożona. Giną nawet okna i drzwi."* [APSS, sygn. 68/3/0/1.1/9].

4.1.3. Pierwsi funkcjonariusze Posterunku MO w Barlinku po II wojnie światowej

Lista pierwszych komendantów Posterunku MO w Barlinku, ustalona w oparciu o dokumenty Archiwum Państwowego w Stargardzie, Muzeum Regionalnego w Barlinku, zbiory IPN Sz 008/480–484 – KP MO Myślibórz, 1945–1953 oraz „Katalog funkcjonariuszy aparatu bezpieczeństwa" IPN jest długa, chociaż niekompletna i wskazuje na ciągłe zmiany w obsadzie Posterunku.

Tabela 45. Wykaz Komendantów Posterunku MO w Barlinku w latach 1945–1955

Lp.	Imię i nazwisko	Data nominacji	Data odwołania
1.	Antoni Lenart	17.04.1945	lipiec 1945
2.	Janusz Kaftański vel Jan Downar	01.07.1945	listopad 1945
3.	Mieczysław Szczepański	listopad 1945	27.02.1946
4.	Józef Jędrzejczak	luty 1946	23.12.1946
5.	Kazimierz Jankowski	grudzień 1946	styczeń 1947
6.	Franciszek Mazan	styczeń 1947	marzec 1947
7.	Franciszek Ciesielski	23.04.1947	31.05.1947
8.	Władysław Tomicki	czerwiec 1947	lipiec 1947
9.	Stanisław Skoczek	sierpień 1947	30.11.1947
10.	Wacław Buczel	01.12.1947	03.06.1948
11.	Ferdynand Franciszek Bałys	09.06.1948	31.10.1949
12.	Stanisław Błaszków	04.11.1949	30.04.1951
13.	Edward Hertel	01.05.1951	30.10.1951[27]
14.	Leon Augustyniak	15.10.1953	31.08.1954
15.	Wenanty Ryba	14.12.1954	1956

Źródło: opracowanie własne w oparciu o akta osobowe, akta IPN Sz 008/480-484 oraz Katalog funkcjonariuszy IPN.

1. Antoni Lenart (1902–1995) – był pierwszym Komendantem Posterunku MO w Barlinku, wyznaczonym przez porucznika Leona *Leblanc*a. Syn Augustyna i Jadwigi z d. Gwardzik, ur. 17.01.1902r. w miejscowości Mieczkowo pow. Szubin, woj. bydgoskie. W czasie wojny był pracownikiem przymusowym w Tartaku *Hagemanna w Berlinchen*. Na komendanta posterunku mianowany przez por*. Leona Leblanca* z uwagi na znajomość miasta. Jego nominację na pierwszego Komendanta w Barlinku potwierdzają wspomnienia Józefa Plucińskiego i Jana Świątka. [1984]. Miał wówczas 43 lata. Z funkcji komendanta Posterunku MO w Barlinku zwolniony w lipcu 1945r. W aktach IPN brak jest dokumentacji o Jego pracy w Milicji Obywatelskiej, w tym określenia dokładnej daty Jego zwolnienia z resortu bezpieczeństwa. [inwentarz.ipn]. Po zaprzestaniu pracy

[27] Dla okresu 01.11.1951 – 14.10.1953r. nie pozyskano danych o osobach kierujących posterunkiem MO w Barlinku. W sprawozdaniach KP MO w Myśliborzu imienny wykaz komendantów posterunków MO w powiecie myśliborskim był przekazywany tylko do 1951r. [IPN Sz 008/480–484].

w Milicji Obywatelskiej Antoni Lenart zatrudnił się w Betoniarni PGR w Barlinku. Ostatnie miejsce zamieszkania ul. 1 Maja 11 w Barlinku. Zmarł w dniu 17.12.1995r. w wieku 93 lat. Pochowany na cmentarzu komunalnym w Barlinku.

2. Janusz Kaftański vel ppor. Jan Downar (1921–1980) – był drugim z kolei Komendantem Posterunku MO w Barlinku i kierował nim od 1 lipca do końca listopada 1945r. Na dokumentach Posterunku MO w Barlinku podpisywał się pseudonimem konspiracyjnym Jan Downar. Janusz Kaftański, syn Henryka i Józefy z d. Ostrowskiej, urodził się 07.07.1921r. w Warszawie. [IPN Sz 118/450]. Był członkiem Armii Krajowej - Powstańczych Oddziałów Specjalnych „Jerzyki". Na Pomorze Zachodnie przybył uciekając przed wojskami sowieckimi. Na stanowisko Komendanta Posterunku MO w Barlinku rekomendował go kpt. Edward Kotłubaj, Jego towarzysz broni z POS „Jerzyki". Najpóźniejszy dokument sygnowany nazwiskiem ppor. Jana Downara jako Komendanta Posterunku MO w Barlinku pochodzi z początku listopada 1945r. Zwolniony ze służby w MO w styczniu 1946r. [IPN Sz 118/450]. Po ujawnieniu przynależności do AK i POS „Jerzyki", znajdował się pod stałym nadzorem UBP. Z Barlinka wyjechał w 1951r. do Józefowa k. Warszawy. [Kaftańska, 2018]. Zmarł w Otwocku w dniu 09.04.1980r. w wieku 59 lat. [powstańcze biogramy]. Jego biogram znajduje się w dalszej części opracowania.

3. Mieczysław Szczepański (1919–b.d.), st. sierżant. Trzeci Komendant Posterunku MO w Barlinku. Syn Michała i Heleny, z d. Motylewicz, ur. 22.11.1919r. w miejscowości Hucisko, pow. Brzeżany, obwód tarnopolski, byłe Kresy Wschodnie II Rzeczposoplitej. Wykształcenie: 7 klas szkoły powszchnej. Zawód: muzyk wojskowy, znajomość języków: polski, rosyjski i ukraiński. Pochodzenie społeczne: kolejarz. W latach 1934-1939 służył w 51 Pułku Piechoty w Brzeżanach jako muzyk wojskowy. Stopień - starszy sierżant. W czasie wojny służył w 4 Zapasowym Pułku Piechoty w Białymstoku (pułk ten powstał w maju 1944r. i działał do maja 1945r.). Po wojnie wyjechał na Pomorze Zchodnie. 20.08.1945r. podjął służbę w KP MO w Myśliborzu. Z dniem 22.09.1945r. został skierowany na Posterunek MO w Barlinku, gdzie od listopada 1945r. powierzono mu funkcję Komendanta. Z uwagi na „*niewłaściwe wykonywanie zadań i podważanie autorytetu milicji" w* grudniu 1945r. został zawieszony w obowiązkach i z dniem 27.02.1946r. zwolniony ze służby dyscypilinarnie. [IPN Sz 0023/5358]. Zgodnie z raportem Komendanta Edwarda Kotłubaja z 28.12.1945r. „*starszy sierżant został zakwestionowany na stanowisko Komendanta posterunku MO w Barlinku, gdyż nieodpowiednio wywiązywał się ze swych zadań, jednocześnie podważając autorytet Milicji.*" [IPN Sz 008/480].

4. Józef Jędrzejczak. Stopień służbowy – plutonowy**.** W protokole ze spotkania Zarządu Miasta Barlinka z 20.02.1946r. Józef Jędrzejczak wymieniony został jako Komendant Posterunku MO w Barlinku. Według dokumentacji KP MO w Myśliborzu funkcję Komendanta Posterunku MO w Barlinku pełnił w okresie od marca do grudnia 1946r. [IPN Sz. 008/483]. Z powyższego wynika, że obowiązki Komendanta Posterunku przejął po Mieczysławie Szczepańskim. Poszukiwania w aktach IPN nie przyniosły o nim żadnych dodatkowych informacji.

5. Kazimierz Jankowski (**1922–b.d.)**, syn Władysława i Józefy z d. Zaplickiej, urodził się 02.06.1922r. w miejscowości Skulsk, pow. Konin, woj. wielkopolskie. Stopień służbowy – szeregowy. W Barlinku zameldował się 04.08.1945r. przy ul. Tunelowej 26 i z dniem 15.08.1945r. rozpoczął pracę na Posterunku MO w Barlinku. Według akt IPN Sz 025/1853 pracował tam do 15.03.1947r., pełniąc w ostatnim okresie funkcję Komendanta Posterunku. W wykazie pracowników Komendy Powiatowej Milicji Obywatelskiej w Myśliborzu, sporządzonym na dzień 28.12.1947r., Kazimierz Jankowski został wymieniony przez por. Mariana Wróbla jako Komendant Posterunku MO w Barlinku. [APS, sygn. 65/317/0/5/1233]. W jego aktach osobowych brak jest jednak informacji o pełnieniu przez niego funkcji komendanta. Z Barlinka wyprowadził się do Dzikowa. Akta Kazimierza Jankowskiego zostały zamknięte w 1986r. [Katalog funkcjonariuszy, IPN Sz 025/1853].

6. Franciszek Mazan (1916–1989), syn Sylwestra i Antoniny z d. Jarząbek, ur. 25.12.1916r. w miejscowości Dąbrówka, gmina Wilanów, woj. mazowieckie. Przed wojną pracował jako najemny robotnik na roli, a następnie w Zakładach Ceramicznych w Łubnej, pow. Grójec. W styczniu 1939r. został powołany do służby wojskowej w Baonie Silnikowym w Modlinie, we wrześniu 1939r. brał udział w obronie Warszawy. W dniu 05.05.1941r. został wywieziony na roboty przymusowe do Frankfurtu nad Odrą i tam pracował do 24.05.1945r. w firmie *Schermann*. [straty.pl]. Po wyzwoleniu przyjechał do Myśliborza, gdzie z dniem 14.07.1945r. rozpoczął służbę w KP MO

w plutonie operacyjnym. W styczniu 1947r. został czasowo oddelegowany do pełnienia funkcji Komendanta Posterunku MO w Barlinku, co wynika z akt IPN Sz 008/480. W marcu 1947r. otrzymał nominację na stanowisko Komendanta Posterunku MO w Myśliborzu, funkcję tę sprawował do maja 1949r. Następnie został skierowany na kurs oficerów CWMO w Słupsku. Po szkole pracował w KW MO w Szczecinie, początkowo na stanowisku referenta, a później piastował stanowiska kierownika sekcji. W 1955r. został zastępcą Kierownika Wydziału IV KW MO w Szczecinie, a w latach 1962-1965 w stopniu kapitana pełnił funkcję zastępcy Naczelnika Wydziału IV. [Knap. Ozga i Stefaniak, 2008; IPN Sz 0023/3007; IPN Sz 61/101]. Zwolniony z pracy w MO w 1965r. Zmarł w Szczecinie w dniu 08.08.1989r. w wieku 73 lat. [cmentarz.szczecin].

7. Franciszek Ciesielski (1910–1990), syn Antoniego i Heleny z d. Kuklińskiej, urodził się 01.04.1910r. w Bydgoszczy, obecnie woj. kujawsko - pomorskie. Wykształcenie - 7 klas szkoły powszechnej. Służbę wojskową, którą odbył w latach 1932 - 1933 w 62 pp w Bydgoszczy, ukończył w stopniu kaprala. W latach 1934-1939 pracował jako urzędnik pocztowy. Brał udział w wojnie obronnej Polski we wrześniu 1939r. W listopadzie 1939r. został wywieziony na roboty przymusowe do Szczecina i tam pracował do końca wojny. Z dniem 08.05.1945r. zgłosił się do pracy w KP MO w Myśliborzu i został zatrudniony na Posterunku w Myśliborzycach jako jego kierownik. W dniu 23.04.1947r. został przeniesiony na stanowisko Komendanta Posterunku MO w Barlinku jako wzorowy komendant. Stopień służbowy plutonowy. Z dniem 31.05.1947r. zwolniony ze służby w MO na własną prośbę z uwagi na konieczność prowadzenia gospodarstwa rolnego w Myśliborzycach. Pod koniec życia mieszkał w Gdańsku. Zmarł w dniu 08.11.1990r. w wieku 80 lat. Został pochowany na cmentarzu Łostowickim w Gdańsku. [Katalog funkcjonariuszy; IPN Sz 0023/634, IPN Sz 008/480].

8. Władysław Tomicki (1909–b.d.), syn Edwarda i Magdaleny z d. Łysiak, ur. 06.06.1909r. w miejscowości Laski, pow. Piotrków Trybunalski, woj. łódzkie. Wykształcenie – 7 klas szkoły powszechnej. Przed wojną prowadził warsztat stolarski, w latach 1939-1945 prowadził sklep spożywczy. Po wojnie przyjechał na Pomorze Zachodnie i z dniem 07.08.1945r. podjął służbę w organach MO w Myśliborzu. 07.02.1946r. został przeniesiony na Posterunek MO w Barlinku i w okresie od czerwca do lipca 1947r. pełnił funkcję Komendanta tego Posterunku. Utracił ją wskutek interwencji członka MRN, Mariana Orządały w związku z prowadzonym przez funkcjonariuszy MO „szabrem". We wrześniu 1948r. został skierowany na kurs przeszkolenia szeregowych MO w Szczecinie. W lutym 1950r. przeniesiono go na Posterunek MO w Różańsku, gdzie pracował jako szeregowy milicjant, a następnie jako dyżurny klucznik. Od czerwca 1955r. do czasu przejścia na emeryturę w 1967r. pracował jako posterunkowy na Posterunku MO w Barlinku. Odznaczony dwukrotnie srebrnym Krzyżem Zasługi – w 1957r. i w 1959r., Medalem „10 lat w Służbie Narodu" w 1955r. oraz Medalem „20 lat w Służbie Narodu". [IPN Sz 61/46; IPN Sz 008/480; IPN Sz 0023/5126].

9. Stanisław Skoczek (1927–1981), syn Władysława i Zuzanny z d. Kobus, urodził się 25.10.1927r. w Magierowej Woli, pow. Grójec, woj. mazowieckie. Wykształcenie - szkoła handlowa w Warszawie. Pracę w służbach MO podjął z dniem 16.07.1945r., pełniąc w KP MO w Myśliborzu funkcję przewodnika psa. Od 01.01.1947r. pracował na stanowisku brygadiera w służbie śledczej w KP MO Myślibórz. Od sierpnia 1947 do 30.11.1947r. pełnił funkcję Komendanta Posterunku MO w Barlinku. Jego „karierę" zakończyło bezpodstawne aresztowanie w dniu 22.09.1947r. Naczelnika Poczty w Barlinku, Mariana Orządały i przetrzymanie go w areszcie do dnia następnego. Z dniem 01.12.1947r. został przeniesiony na Posterunek MO w Golenicach na stanowisko milicjanta, a w dniu 15.03.1948r. został skazany przez Rejonowy Sąd Wojskowy w Szczecinie na 6 miesięcy więzienia z zawieszeniem na okres 1 roku i z dniem 05.04.1948r. wydalono go z milicji. Stopień służbowy - starszy strzelec. [IPN Sz 61/46; Katalog funkcjonariuszy; IPN Sz 008/480; IPN Sz 025/2121]. Zmarł w Warszawie w dniu 27.10.1981r. w wieku 54 lat. [cmentarzekomunalne.com.pl].

10. Wacław Buczel (1924–1980), syn Józefa i Michaliny z d. Karbaczewskiej, ur. 07.07.1924r. w Wilnie. Wykształcenie – 6 klas szkoły powszechnej, które ukończył w Oszmianie, pow. Mołodeczno. W latach 1939-1942 pracował jako uczeń kowalski. W 1942r. został wywieziony na roboty przymusowe do Niemiec do miejscowości *Lübeck* i pracował tam do maja 1945r. Po wojnie przyjechał na Pomorze Zachodnie do Myśliborza i podjął pracę w charakterze ślusarza i kowala, najpierw w przedsiębiorstwie prywatnym, a następnie w PPTi MR w Myśliborzu. Z dniem 27.07.1946r. został przyjęty do pracy w organach KP MO Myślibórz jako milicjant na Posterunku

MO w Pełczycach. Po przeszkoleniu w Szkole Szeregowych MO w Słupsku został skierowany na etat Komendanta Posterunku MO w Barlinku. Funkcję tę pełnił w okresie 01.12.1947 do 30.06.1948r. W związku z pobiciem Mikołaja Kościuka, został przeniesiony z Barlinka do KP MO Drawsko, gdzie z dniem 19.06.1948r. powierzono mu funkcję Komendanta Posterunku Świerczyno. Wyrokiem Wojskowego Sądu Rejonowego w Szczecinie z dnia 20.07.1949r. został skazany na półtora roku więzienia za pijaństwo i pobicie osób cywilnych. 10.08.1949r. zwolniono go ze służby w organach MO. Zmarł w Ostrowcu Świętokrzyskim w dniu 13.12.1980r. w wieku 56 lat. [IPN Sz 0023/471; IPN Sz 008/480; IPN Sz 62/52; nekropole.info].

11. Ferdynard Franciszek Bałys (1925–b.d.), syn Jana i Rozalii z d. Stańczyk, ur. 18.08.1925r. w Bachowicach, pow. Wadowice, woj. małopolskie. Pracę w MO rozpoczął na Posterunku w Myśliborzu w dniu 09.07.1945r. jako milicjant w plutonie operacyjnym. W okresie od 30.01. - 02.04.1946r. był słuchaczem V Kursu Przeszkolenia Szeregowych przy KW MO Koszalin, a następnie KW MO Szczecin. 20.07.1946r. został mianowany zastępcą Komendanta Posterunku MO Różańsko, a z dniem 01.07.1947r. został Komendantem Posterunku MO w Myśliborzycach. W okresie od 27.12.1947 do 09.06.1948r. uczestniczył w kursie w Centrum Wyszkolenia MO w Słupsku. Po jego ukończeniu, z dniem 09.06.1948r. przeszedł do pracy na stanowisku Komendanta Posterunku MO w w Barlinku, gdzie pracował do 31.10.1949r. Następnie pełnił funkcję Komendanta Posterunku MO w Myśliborzu, a od 01.04.1951r. pracował w KP MO Pyrzyce jako Kierownik Referatu III. Od 15.03.1953r. do 14.12.1954r. był zastępcą Komendanta KP MO w Pyrzycach w stopniu chorążego. W dniu 24.09.1958r. został zatrudniony w Szkole Oficerów MO w Szczytnie. 27.05.1959r. powrócił do pracy w KP MO w Pyrzycach na stanowisko zastępcy Komendanta. Od 20.02.1962r. pełnił funkcję Komendanta KP MO w Pyrzycach. 04.08.1964r. został przeniesiony na stanowisko Komendanta KP MO Łobez. 18.12.1969r. został mianowany zastępcą naczelnika Wydziału Transportu w KW MO w Szczecinie. Służbę w MO zakończył 30.09.1975r. w wieku 50 lat w stopniu majora. Ostatni jego adres to Łobez. [rejestr.io/osoby; Katalog funkcjonariuszy; IPN Sz 0023/6406].

12. Stanisław Błaszków (1920–1981), syn Stefana i Katarzyny z d. Tokarz, ur. 15.08.1920r. w Tłuste, pow. Zaleszczyki, woj. Tarnopol. Przed wojną ukończył sześć lat szkoły powszechnej. W 1943r. uciekając przez ukraińskimi bandami, wyjechał do znajomych w Kalwarii Zebrzydowskiej, gdzie jako furman pracował do końca wojny. Po wyzwoleniu zgłosił się do MO i w dniu 29.05.1945r. rozpoczął pracę w MO Katowicach, następnie jako szeregowy milicjant pracował w KP MO Gliwice na Posterunku w Pławnowicach. Po ukończeniu w 1949r. Kursu Szkoły Podoficerskiej w Centrum Wyszkolenia MO w Słupsku, został z dniem 04.11.1949r. przeniesiony na stanowisko Komendanta Posterunku MO w Barlinku, gdzie pracował do 30.04.1951r. Za pracę w Barlinku otrzymał pochwałę. Z Barlinka został przeniesiony na stanowisko Komendanta w Gryficach, a następnie na stanowisko oficera dyżurnego w Łobzie. Służbę w MO zakończył w 1973r. na własną prośbę w wieku 53 lat w stopniu podporucznika, ale kontynuował współpracę z MO jako członek ORMO. [Katalog funkcjonariuszy; IPN Sz 0023/2885; IPN Sz 352/19021]. Zmarł w dniu 12.06.1981r. w wieku 61 lat, został pochowany na cmentarzu komunalnym w Łobzie. [grobnet].

13. Edward Hertel (1926–2013), syn Juliana i Adolfiny, ur. 03.04.1926r. w miejscowości Zelwa, obwód grodzieński, rejon zelwieński, obecnie Białoruś. Jako młodociany, w wieku 17 lat został wysłany do III Rzeszy na roboty przymusowe i od maja 1943r. do kwietnia 1945r. był zatrudniony w zakładach *Schelter & Giesecke AG* w Lipsku. [straty.pl]. Pracę w MO podjął w dniu 05.07.1949r. w KP MO Gryfice jako szeregowy milicjant, a następnie pracował jako milicjant w miejscowości Brójce. W 1949r. odbył kurs przeszkolenia szeregowych w KW MO Szczecin i z dniem 01.05.1950r. został awansowany na stanowisko Komendanta Posterunku MO w Mrzeżynie. Komendantem Posterunku MO w Barlinku był krótko, bo w okresie 01.05.1951 – 03.10.1951r. Stopień służbowy chorąży. Po odbyciu rocznego kursu Szkoły Podoficerskiej pozostał w CW MO w Słupsku do dyspozycji komendanta, na następnie służył jako dowódca plutonu w tejże Szkole Podoficerskiej. Od 10.10.1954r. uczestniczył w rocznym kursie Doskonalenia Kwalifikacji Zawodowych Oficerów MO w Szczytnie jako zastępca dowódcy kompanii. Pracę w organach MO kontynuował do 15.02.1977r. [Katalog funkcjonariuszy; IPN Po 059/6494]. Zmarł 09.05.2013r. w wieku 87 lat. Został pochowany na cmentarzu komunalnym w Poznaniu-Junikowie.

14. Leon Augustyniak (1927–2001), syn Czesława i Julii, ur. w dniu 08.01.1927r. w miejscowości Stara Wieś, pow. Wieluń, woj. łódzkie. Wykształcenie 3 klasy szkoły powszechnej.

W czasie wojny pracował w gospodarstwie rolnym we wsi Sadków pow. Grójec, woj. warszawskie. W 1947r. wyjechał z rodziną na Pomorze Zachodnie, gdzie otrzymał gospodarstwo rolne. Pracę w organach MO rozpoczął w dniu 24.01.1949r. w KP MO Wolin na Posterunku w Świnoujściu. Po odbyciu Kursu Przeszkolenia Szeregowych MO w Szczecinie, z dniem 01.01.1951r. został zatrudniony jako wywiadowca w Referacie Służby Kryminalnej w Wolinie. Stamtąd przeniesiono go do Barlinka, gdzie w okresie od 15.03.1953r. do 31.08.1954r. sprawował funkcję Komendanta Posterunku MO. Z dniem 01.09.1954r. został przeniesiony do KP MO Myślibórz i tam do 14.12.1954r. pełnił funkcję dyżurnego klucznika. Z dniem 30.03.1955r. został zwolniony dyscyplinarnie z pracy w MO za nadużywanie alkoholu, niemoralne prowadzenie się i „podrywanie autorytetu MO". W 1985r. pracował w Rejonie Dróg Publicznych w Gryficach. Zmarł 18.10.2001r. w wieku 74 lat w Świnoujściu i tam też został pochowany. [Katalog funkcjonariuszy; IPN Sz 025/1688].

15. Wenanty Ryba (1931–b.d.), syn Jana i Zofii, ur. 23.04.1931r. w miejscowości Borów, pow. strzelliński, woj. dolnośląskie. Pracę w organach MO rozpoczął 03.08.1949r. na Posterunku MO w Barlinku jako szeregowy milicjant. W okresie od 05.08.1949r. do 27.11.1949r. uczestniczył w Kursie Przeszkolenia Szeregowych MO przy KW MO w Szczecinie. Po odbyciu służby wojskowej, z dniem 15.10.1952r. został zatrudniony w KP MO w Myśliborzu na stanowisku wywiadowcy w Referacie III w stopniu sierżanta. W dniu 14.12.1954r. został awansowany do stopnia straszego sierżanta i przeniesiony na Posterunek MO w Barlinku na stanowisko Komendanta. Funkcję tę pełnił do początku 1956r. W organach MO pracował do 31.07.1980r. Służbę zakończył w stopniu porucznika. [Katalog funkcjonariuszy; IPN Po 0075/6559; IPN Sz 0023/5126].

Tabela 46. Wykaz pierwszych zastępców Komendanta Posterunku MO w Barlinku po II wojnie św.

Lp.	Imię i nazwisko	Data nominacji	Data odwołania
1.	Maksymilian Wiśniewski	17.04.1945	maj 1945
2.	Ignacy Piasecki	15.05.1945	18.10.1945
3.	Dionizy Zambrzycki	18.10.1945	13.03.1946
4.	Jan Adam Rogowski	01.11.1946	27.05.1947

Źródło: opracowanie własne w oparciu o akta IPN.

1. Maksymilian Wiśniewski (1915–b.d.), syn Jana i Antoniny Golder, ur. 18.03.1915r. w miejscowości Sugajenko, pow. nowomiejski, woj. warmińsko-mazurskie. Ukończył 7 klas szkoły powszechnej, następnie wyuczył się fryzjerstwa. Pracował w tym zawodzie do 1938r., do czasu powołania do wojska. Służbę wojskową odbywał w Grudziądzu w 16 Pułku Artylerii Lekkiej w Szkole Podoficerskiej. Stopień służbowy – kapral. We wrześniu 1939r. dostał się do niewoli; w okresie od 11.08.1941r. do 1945r. pracował jako pracownik przymusowy w fabryce *Carla Hagemanna w Berlinchen*. W dniu 17.04.1945r. został zwerbowany przez por. Leona *Leblanca* na stanowisko zastępcy Komendanta MO w Barlinku. Już w dniu 04.07.1945r. złożył podanie o zwolnienie go z pracy w MO. Pisał: „*Chciałbym nadal kontynuować pracę w zawodzie fryzjerskim. Funkcję w MO przyjąłem jako tymczasowe zatrudnienie, poczuwając się do obowiązku obywatelskiego z powodu braku Polaków na tych terenach. Chcę kontynuować pracę w swojej dziedzinie zawodowej."* [IPN Sz 025/2226]. Pozostał w Barlinku, tutaj przyszło na świat czworo jego dzieci ze związku z Heleną z d. Samsonowską, córką Franciszka i Franciszki (ur. 19.01.1929r. w Gostyniu, pow. Konin). Pracował w Zakładach Przemysłu Drzewnego w Barlinku. [Akta Miasta Barlinka]. Dalszych jego losów nie ustalono.

2. Ignacy Piasecki (1907–1969), syn Marcina i Marianny z d. Lutkowskiej, ur. 25.09.1907r. w miejscowości Kolebki, pow. Konin, woj. wielkopolskie. W czasie służby wojskowej ukończył szkołę podoficerską. Przed wojną wyjechał do Gdyni, gdzie prowadził sklep kolonialno-spożywczy. W 1939r. dostał się do niewoli i przebywał w obozie koncentracyjnym w Stargardzie, a następnie w Neunbrandenburgu. W 1940r. przeszedł na status pracownika przymusowego III Rzeszy jako pomocnik szewca w *Nossentiner Hutte.* Po wojnie trafił do Barlinka i zamieszkał przy ul. Wolności 27. Służbę na Posterunku MO w Barlinku jako zastępca komendanta pełnił w okresie 15.05.1945r. do 25.10.1945r. Stopień służbowy – kapral. Pracy w organach MO nie kontynuował, zwolnił się na własny wniosek, by otworzyć sklep spożywczy przy Al. 1 Maja 27 w Barlinku. Sklep ten został

zarejestrowany w lutym 1946r. na nazwisko jego żony, Heleny. Z ramienia PPS był kandydatem do Tymczasowej Rady Doradczej w Barlinku. Zmarł 08.07.1969r. w wieku 62 lat w rodzinnej miejscowości Kolebki, pow. Konin. [Katalog funkcjonariuszy; IPN Sz 025/2054].

3. **Dionizy Zambrzycki (1923–b.d.),** syn Franciszka, ur. 04.12.1923r. w miejscowości Wymokłe pow. Brodnica, woj. Bydgoszcz. Wykształcenie: szkoła powszechna i dwie klasy gimnazjum w Brodnicy. W latach 1939-1944 pracował w Fabryce Maszyn Rolniczych „Unia" w Brodnicy jako ślusarz. W 1944r. został wywieziony do Szczecina, gdzie do początku maja 1945r. pracował jako robotnik przymusowy w *Hydrowerke* Szczecin. Po zakończeniu wojny wstąpił w dniu 10.05.1945r. do służby w Komendzie Powiatowej MO w Szczecinie. Następnie został przeniesiony do Komendy MO w Myśliborzu, a stamtąd na Posterunek MO w Barlinku, gdzie w okresie od 18.10.1945r. do 13.03.1946r. pełnił funkcję zastępcy komendanta ds. polityczno-wychowawczych. Z dniem 13.03.1946r. został przeniesiony do Powiatowej Komendy MO w Myśliborzu na stanowisko instruktora ds. społeczno-politycznych. [IPN Sz 023/5825]. Oceniano go jako człowieka bardzo ambitnego, ale bez doświadczenia życiowego. Podczas pracy w Tomaszowie Lubelskim w charakterze zastępcy Komendanta Powiatowego MO był obrońcą w sfingowanych procesach politycznych przeciwko Michałowi Juryńcowi i Janowi Borkowemu, których skazano na śmierć. Następnie pracował w jednostkach MO w Lublinie, Koszalinie i Dębnie jako instruktor polityczno-wychowawczy. [IPN Sz 023/5825; Represje]. W 1980r. jako przedstawiciel Malborka wchodził w skład komitetu zjazdowego „Solidarności Rzemieślniczej". [Rotarski, 2010].

4. **Jan Adam Rogowski (1925–b.d.),** syn Zygmunta i Ireny z d. Kwiatkowskiej, ur. 28.03.1925r**.** w Warszawie. Pochodził z rodziny robotniczej. Wykształcenie średnie – w Warszawie ukończył 3-letnią szkołę zawodową o specjalności elektromonter. W czasie II wojny światowej pracował w Fabryce Maszyn i Kotlarska „Moc" w Warszawie. Po Powstaniu Warszawskim został wywieziony na roboty przymusowe do Głogowa. Po wojnie ożenił się z Cecylią Michalczyk, siostrą Tadeusza Michalczyka, późniejszego wieloletniego przewodniczącego Prezydium MRN w Barlinku. Do Barlinka przyjechał już w sierpniu 1945r. i zamieszkał przy ul. Krętej. [APSS, sygn. 68/11/01/1.3/44]. Od sierpnia 1945r. podjął pracę na Posterunku MO w Barlinku jako milicjant, od 01.11.1946r. pełnił funkcję zastępcy Komendanta tego Posterunku. [IPN Sz 008/480]. Z dniem 27.05.1947r. został zwolniony z szeregów MO na własne żądanie. W okresie od 20.06.1947r. do sierpnia 1947r. pracował w Zarządzie Miasta na stanowisku p.o. sekretarza burmistrza Antoniego Bielawskiego. Następnie powierzono mu stanowisko Kierownika Gazowni i Wodociągów w Barlinku. Od 10.05.1948r. do 30.09.1949r. pełnił funkcję rachmistrza w Zarządzie Miasta za kadencji burmistrza Czesława Urbańskiego. W okresie od 01.10.1949r. do 30.06.1950r. był Kierownikiem Referatu Administracji Nieruchomościami w Zarządzie Miasta Barlinka i zajmował się sprawami kwaterunkowymi. [APSS, sygn. 68/11/0/1.1/7]. W historii Barlinka zapisał się jako długoletni pracownik zakładów drzewnych, Tartaku „B". W dniu 07.11.1961r. wraz z dwojgiem dzieci wyjechał do Katowic. [Akta Miasta Barlinka]. Pod koniec życia mieszkał w Siemianowicach Śląskich. [IPN Sz 0023/4077].

Na Posterunku MO w Barlinku w latach 1945–1950 pracowali ponadto m.in.: Leon Dogoda, Marian Józef Krajewski, Adam Awęcki, Jan Doskonały, Stanisław Domalewski, Edward Głuszczyk, Władysław Kubas, Władysław Iwanowski, Stefan Kuzia, Emil Lewicki, Piotr Nowak, Bolesław Nowopolski, Mieczysław Pawlak, Bolesław Szczodrowski, Józef Owczarz, Antoni Pinda, Marian Prodanowski, Tadeusz Śliwiński, Władysław Wacinowski, Franciszek Włoszyński, Marian Woźniak, Michał Zając, Stefan Lipiński. [Katalog funkcjonariuszy; inwentarz.ipn].

4.2. Służby Bezpieczeństwa Publicznego w Barlinku w latach 1945–1955

4.2.1. Struktury Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Obwodzie Myśliborskim w latach 1945–1955

Wielu autorów wskazuje, że strukturę i zasady funkcjonowania aparatu bezpieczeństwa w Polsce po II wojnie światowej ustalono w Moskwie w trakcie rozmów delegatów Krajowej Rady Narodowej, PPR i przedstawicieli Związku Patriotów Polskich, w których decydentem był Józef Stalin. [Dominiczak, 1997; Szwagrzyk, 2005]. Pierwsze komórki Resortu Bezpieczeństwa Publicznego tworzono w sierpniu 1944r. w Lublinie w oparciu o wyszkolonych w Kujbyszewie funkcjonariuszy

lub oficerów Wojska Polskiego, wywodzących się z przedwojennej Komunistycznej Partii Polski. Od początku wszystkie struktury Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego znajdowały się pod ścisłą kontrolą i nadzorem sowieckich władz bezpieczeństwa. Komendy UB były uzależnione i ściśle powiązane z ekspozyturami NKWD i kontrwywiadu wojskowego „Smiersz". [Dominiczak, 1997].

Organami I-szej instancji były Wojewódzkie Urzędy Bezpieczeństwa Publicznego, II-giej instancji Powiatowe Urzędy Bezpieczeństwa - **na szczeblu gmin tworzono trzyosobowe komórki bezpieczeństwa przy posterunkach milicji. Kierownicy UB byli z urzędu przełożonymi komendantów MO równorzędnego szczebla.** [Dominiczak, 1997]. Od stycznia 1945r. na mocy ustawy Krajowej Rady Narodowej z 31 grudnia 1944r. (Dz.U. 1944, nr 19, poz. 99), Resort Bezpieczeństwa podlegał Ministerstwu Bezpieczeństwa Publicznego, od 7 grudnia 1954r. Komitetowi ds. Bezpieczeństwa Publicznego przy Radzie Ministrów (Dz.U. 1954 nr 54 poz.269), a od 13 listopada 1956r. Ministerstwu Spraw Wewnętrznych. [Dz.U. 1956 nr 54 poz.241). W grudniu 1956r. Urzędy Bezpieczeństwa Publicznego przekształcono w Służby Bezpieczeństwa działające w strukturach Milicji Obywatelskiej. [Skubisz, 2008]. Dekret z 7 grudnia 1954r. o naczelnych organach administracji państwowej w zakresie spraw wewnętrznych i bezpieczeństwa publicznego w art. 6 pkt. 2 głosił: „*Zadaniem Komitetu ds. Bezpieczeństwa Publicznego jest ochrona ustroju ludowo-demokratycznego, ustalonego w konstytucji PRL*." Art. 6. Pkt. 3 tegoż Dekretu stanowił: „*Komitet Bezpieczeństwa Publicznego prowadzi na podstawie praw Polskiej Rzeczpospolitej Ludowej walkę z wszelką działalnością wymierzoną przeciwko ustrojowi ludowo-demokratycznemu."*

Tworzenie struktur służby bezpieczeństwa publicznego w Obwodzie Myśliborskim opierało się o Grupy Operacyjne Służb Bezpieczeństwa, które skierowano na teren Ziem Odzyskanych w marcu 1945r. **Na czele Grupy Operacyjnej Służby Bezpieczeństwa** wysłanej na Pomorze Zachodnie stał kapitan Jerzy Kilanowicz, który pełnił również funkcję zastępcy Pełnomocnika Rządu na Okręg Pomorze Zachodnie, Leonarda Borkowicza.[28] [Łach, 1997]. Na początku kwietnia Grupa Operacyjna SB dotarła do Piły i w dniu 10.04.1945r. przybyła do Szczecina. [Łach, 1997]. Wojewódzki Urząd Bezpieczeństwa Publicznego na Pomorze Zachodnie zorganizowano najpierw w Stargardzie, następnie przeniesiono do Koszalina i dopiero 15 marca 1946r. znalazł się ostatecznie w Szczecinie [Dominiczak, 1997]. Niezwłocznie przystąpiono do organizacji Powiatowych Urzędów Bezpieczeństwa, a te z kolei organizowały gminne Służby Bezpieczeństwa.

Z zadaniem utworzenia struktur Bezpieczeństwa Publicznego w Myśliborzu i w Obwodzie Myśliborskim skierowano ze Szczecina w dniu 12.05.1945r. członka Grupy Operacyjnej UBP na Pomorze Zachodnie, Henryka Manesa. Przybył on do Myśliborza w dniu 17.05.1945r., przed dotarciem do tego miasta grupy operacyjnej Obwodowego Pełnomocnika Rządu na Obwód Myślibórz. Również w dniu 17.05.1945r. do Myśliborza przybył funkcjonariusz UBP na Pomorze Zachodnie, Filip Ettinger (Fiszel Ettinger), który wspomagał pierwszego szefa PUBP w Myśliborzu w realizowanych przez niego zadaniach. [Knap, Ozga, Stefaniak, 2008].

Tabela 47. Szefowie PUBP w Myśliborzu w latach 1945-1955.

LP.	Imię i nazwisko	Data rozpoczęcia pełnienia funkcji[29]	Data odwołania
1.	Henryk Manes	17.05.1945	31.01.1946
2.	por. Zygmunt Gliński	25.03.1946	26.03.1948
3.	por. Stanisław Wiśniewski	01.04.1948	01.10.1950
4.	por. Feliks Szyćko	01.10.1950	14.05.1951
5.	ppor. Antoni Koczorowski	15.05.1951	31.08.1951
6.	por. Jerzy Dankowski	01.03.1952	31.03.1955
7.	por. Bazyli Antkiewicz	01.04.1955	31.12.1956

Źródło: opracowanie w oparciu o Knap, Ozga i Stefaniak [2008] oraz Skubisz [2008] i Katalog funkcjonariuszy IPN.

[28] Uchwała Rady Ministrów z 14 marca 1945r. w sprawie podziału administracyjnego Ziem Odzyskanych oraz utworzenia instytucji pełnomocników Rządu R.P. dla tych obszarów, ustalała również, że pierwszymi zastępcami pełnomocników okręgowych będą delegaci Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego. [Majer, 2012].

[29] Data rozpoczęcia pełnienia funkcji nie zawsze jest zgodna z datą nominacji, na co zwracają uwagę Fruzik, Musiał i inni [2008]. W tabeli nr 47 i 48 podane daty są zgodne z datami zawartymi w zestawieniach tabelarycznych P. Skubisza [2008] oraz P. Knapa, M. Ozgi, M. Stefaniaka [2008]. W związku ze stwierdzonym stanem rzeczy w prezentowanych zestawieniach zamiast nominacji na stanowisko wprowadzono termin „data rozpoczęcia pełnienia funkcji".

1. **Henryk Manes (1927–b.d.),** pierwszy szef PUBP w Myśliborzu **–** urodzony w Biłgoraju woj. lubelskie, syn Arona i Zysli z d. Kohel, pozostanie na zawsze zagadką dla służb bezpieczeństwa, które nigdy nie ustaliły jego prawdziwej tożsamości, jak i miejsca jego pobytu. Wątpliwości budzi data urodzenia, wykształcenie, posiadany stopień wojskowy, uzyskane odznaczenia wojskowe, przebieg działalności w partyzantce i stan rodzinny Henryka Manesa. Brak jego zdjęcia w aktach utrudnia jakiekolwiek poszukiwania. W kwestionariuszu osobowym Henryk Manes podawał, że jest wysoki i nie posiada żadnych znaków szczególnych. Przeprowadzone badania wskazują, że urodził się w 1927r., co oznacza, że pełniąc funkcję szefa PUBP w Myśliborzu nie ukończył jeszcze 18 lat. Nie posiadał również stopnia podporucznika, którym sygnował dokumenty PUBP w Myśliborzu, gdyż dopiero pismem z 12.12.1945r. Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego przyznało mu stopień chorążego ze skutkiem od 16.11.1945r. [IPN Sz 0019/2156].

Rok 1927 jako datę urodzin podawał Henryk Manes m.in. w kwestionariuszu osobowym i życiorysie odręcznym z 14.12.1944r., stanowiącym część składową wniosku o pracę w WUBP Lublin. Data ta zawarta jest także w opinii sztabu NKWD o jego służbie w Dywizji Partyzanckiej im. Kowpaka oraz w Karcie Ewidencyjnej Współpracownika Ministerstwa Publicznego nr akt 156. W dokumentach tych zawarta jest również informacja, że Henryk Manes nie posiadał stopnia wojskowego i odznaczeń wojskowych i był kawalerem. Dopiero w kwestionariuszu osobowym z 10.04.1945r. Henryk Manes informował, że urodził się 20.10.1924r. oraz że posiadał stopień wojskowy sierżanta oraz odznaczenia wojskowe „Złotą Gwiazdę" i Medal Partyzancki I klasy i że jest żonaty. Niejasna jest data jego działalności w partyzantce. Wiadomo jedynie, że w okresie od 20 marca do 10 listopada 1944r. służył w 1 Ukraińskiej Dywizji Partyzanckiej zwanej dywizją Kowpaka, organizatora radzieckiego ruchu partyzanckiego na Ukrainie. Treść wniosku o przyjęcie do WUBP Lublin z 14.12.1944r. pozwala na wyrażenie wątpliwości, co do ukończenia przez niego 7-klasowej szkoły powszechnej i 2 klas gimnazjum. Henryk Manes pisał: *„Do Wojewódzkiego Wydziału Bezpieczeństwa Publicznego w Lublinie, Uprzejmnie proszę urzędu Woj. o przyjęcie mnie Manesa Heńka na stałą robotę w urzędzie Bez. Woj. Manes Heniek. Lublin, dnia 14.12.1944r."*

Służbę w PUBP rozpoczął w Jędrzejowie w dniu 12.01.1945r. jako wywiadowca. W kwestionariuszu osobowym z 10.04.1945r. podawał, że w PUBP Końskich służył już od 15.10.1944r. jako Kierownik Kontroli Wywiadu. Z zaświadczenia PUBP w Końskich z 11.04.1945r. wynika, że był tam zatrudniony jako Kierownik Kontroli Wywiadu od 15.01.1945r. W dniu 04.05.1945r. został przeniesiony do Łodzi celem wyjazdu na Pomorze Zachodnie. Do Szczecina przybył w dniu 12.05.1945r. jako członek Grupy Operacyjnej Służby Bezpieczeństwa Publicznego Pomorze Zachodnie. Z dniem 17.05.1945r. został skierowany do Myśliborza na stanowisko p.o. kierownika PUBP. W dniu 11.08.1945r. otrzymał nominację na starszego referenta z rozszerzeniem do p.o. kierownika PUBP w Myśliborzu.

Liczne skargi mieszkańców Obwodu na postępowanie funkcjonariuszy PUBP z Myśliborza, przyczyniły się do zakończenia jego „kariery" zawodowej. [APS, sygn. 65/317/0/5/1201]. O konfliktowej sytuacji w Obwodzie Myśliborskim raportował inspektor Stefan Kosior w raporcie sytuacyjnym z 24-27.07.1945 roku, jak również w piśmie z dnia 28.07.1945r. do Pełnomocnika Rządu na Okręg Pomorze Zachodnie w Koszalinie [APS, sygn. 65/317/0/5/954; APS, sygn. 65/317/0/5/891].

Zdesperowany zaostrzającą się sytuacją Stanisław Schiller pisał w dniu 28.11.1945r. do Pełnomocnika Rządu R.P. na Okręg Pomorze Zachodnie: *„Uprzejmie donoszę, że pracownicy P.U.B.P. przy załatwianiu różnego rodzaju spraw używają terroru, grożąc aresztowaniem i w tej sprawie miałem ustne raporty z całego terenu obwodu. Niezależnie od powyższego pracownicy P.U.B.P. samowolnie przeprowadzają lustrację różnych dziedzin życia gospodarczego. W tej sprawie obywatel inspektor wojewódzki został poinformowany i wziął odnośny dokument. Podając powyższe uprzejmie proszę, Obywatela Pełnomocnika o wydanie poleceń, by pracownicy P.U.B.P. zaprzestali podobnego postępowania i nie dyskredytowali władz cywilnych".* [APSS, sygn. 68/3/0/1.1/6.].

Konsekwencją zatargu było odwołanie w dniu 18 styczniu 1946r. Pełnomocnika Rządu RP na Obwód Myślibórz S. Schillera oraz z dniem 01.02.1946r. Henryka Manesa, szefa PUBP w Myśliborzu. Decyzją kierownika Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Szczecinie, mjr Longina Kołarza, Henryk Manes otrzymał przeniesienie na stanowisko zastępcy kierownika PUBP w Gryfinie. Z dniem 10.04.1946r. Henryk Manes został skierowany do miejscowości Zagórze jako starszy referent z rozszerzeniem do p.o. zastępcy szefa. Z Zagórza skierowano go na zastępcę

Szefa UB w Drawsku, gdyż „*nie sprawdził się"* w nowej placówce, a nawet „zachowywał się niemoralnie" w nowym miejscu pracy. W dniu 01.08.1946r. został skierowany do Wojewódzkiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Szczecinie do wydziału IV (ochrona gospodarki) na stanowisko referenta w stopniu chorążego, ale jak wynika z akt, w okresie 18.07. – 01.08.1946r. uzyskał urlop na wjazd w rodzinne strony i do Szczecina już nie powrócił. Z dniem 01.08.1946r. zwolniono go ze służby w UBP jako dezertera. 02.10.1946r. skierowano pismo w sprawie poszukiwań za zbiegłym funkcjonariuszem UB, a w dniu 28.09.1949r. wystawiono za nim list gończy. Pismo Naczelnika Wydziału III Komendy MO w Szczecinie ze statusem „ściśle tajne" z 24.11.1955r. mówi o dalszym prowadzeniu poszukiwań Henryka Manesa za dezercję i zabójstwo oraz rabunek na obywatelu niemieckim. Poszukiwania były kontynuowane w 1973 i 1979r. [Katalog funkcjonariuszy; IPN Sz 0019/2156].

2. Zygmunt Gliński (**1924–1985)**, syn Józefa i Julii, ur. 12.07.1924r. w miejscowości Górno, pow. Kielce, woj. świętokrzyskie był następnym szefem PUBP w Myśliborzu. Pracę w UB rozpoczął 21.09.1944r. jako funkcjonariusz ochrony PUBP w Kolbuszowej. Od 13.01.1945r. był funkcjonariuszem ochrony PUBP w Krakowie. Od 03.04.1945r. był słuchaczem Centralnej Szkoły Oficerów BP w Centrum Wyszkolenia MBP. Następnie został skierowany do dyspozycji kierownika UBP Pomorze Zachodnie i od 04.06.1945r. pracował jako starszy referent Sekcji 5 Wydziału I UBP Pomorze Zachodnie w Koszalinie. Pracę w PUBP w Myśliborzu rozpoczął w dniu 25.03.1946r. na stanowisku starszego referenta. Z dniem 29.08.1946r. powierzono mu funkcję starszego referenta z dopuszczeniem do pełnienia obowiązków szefa PUBP w Myśliborzu, od 02.01.1948r. został zastępcą szefa z dopuszczeniem do pełnienia obowiązków szefa PUBP w Myśliborzu.[30] Funkcję tę pełnił do 26.03.1948r. w związku z postawieniem go w stan oskarżenia o wymuszanie zeznań w trakcie przesłuchiwania zatrzymanych. Dochodzenie przeciwko niemu toczyło się przy dużym oporze władz zwierzchnich, gdyż wśród funkcjonariuszy zarówno MO, jak i UB przeważało przekonanie, że „*bez bicia nie będą mogli pracować*". [Ptaszyński, 2010]. Z dniem 01.06.1948r. został przeniesiony do Szczecina, a następnie od 01.08.1948r. do Złotowa na stanowisko starszego referenta. Dopiero po ukończeniu w 1950r. Rocznej Szkoły Oficerskiej w Centrum Wyszkolenia MBP w Legionowie powrócił do pełnienia kierowniczych stanowisk w Urzędach Bezpieczeństwa Publicznego w Krakowie, Nowym Sączu, Warszawie i znowu w Krakowie. W okresie od 01.09.1950r. do 01.05.1952r. był szefem PUBP w Nowym Sączu. W okresie od 01.06.1953r. do 01.07.1954r. był naczelnikiem Wydziału XI WUBP w Krakowie. Od 1956r. do 1977r. pracował w Komendzie Wojewódzkiej MO w Krakowie w Inspektoracie Służb Bezpieczeństwa na kierowniczych stanowiskach, włącznie z funkcją Naczelnika i Kierownika Inspektoratu. Służbę skończył w 1977r. w stopniu podpułkownika MO. [Katalog funkcjonariuszy; Skubisz, 2008; IPN Ka 0190/404]. Zmarł 01.03.1985r. w wieku 61 lat. [Terlecki i Szczepaniak, 2007; Frazik, Musiał i inni, 2009].

3. Stanisław Wiśniewski (1920–1993), syn Aleksandra i Antoniny ur. 30.03.1920r. w Warszawie. Służbę w WUBP Pomorze Zachodnie w Koszalinie, Wydział IV Sekcja I rozpoczął jako młodszy referent w dniu 12.09.1945r. Od 16.04.1947r. został starszym referentem Wydziału I WUBP w Szczecinie. Od 01.04.1948r. do 28.02.1950r. był zastępcą szefa dopuszczonym do pełnienia obowiązków szefa PUBP w Myśliborzu. 0d 01.03.1950r. do 30.09.1950r. pełnił funkcję p.o. szefa PUBP w Myśliborzu. Od 01.10.1950r. do 14.09.1952r. pracował w WUBP Szczecin jako kierownik Wydziału V, Sekcja III w stopniu majora. Od 01.09.1951 do 21.07.1952r. był słuchaczem Rocznej Szkoły Oficerskiej w CW MBP w Legionowie. W okresie 15.09.1952 – 01.03.1953r. był szefem PUBP Łobez. Następnie kontynuował służbę w WUBP Szczecin na kierowniczych stanowiskach w Wydziale IV. W 1956r. przeszedł do KW MO w Szczecinie, gdzie pracował w Wydziale II jako starszy oficer operacyjny, a następnie od 16.06.1965 r. jako kierownik Grupy 2 Wydziału II SB KW MO w Szczecinie. Pracę w służbach bezpieczeństwach zakończył w 1972r. na stanowisku inspektora Inspektoratu SB KW MO w Szczecinie w stopniu majora MO. [katalog funkcjonariuszy; Skubisz, 2008]. Zmarł 23.04.1993r. w wieku 73 lat, pochowany na cmentarzu centralnym w Szczecinie. [cmentarze.szczecin.pl].

4. Feliks Szyćko (1925–1963), syn Mikołaja i Antoniny, ur. 17.03.1925r. w miejscowości Kanok (ZSRR), rozpoczął służbę w PUBP w Białogardzie w dniu 05.08.1946r. Następnie

[30] Rozbieżności pomiędzy faktycznym podjęciem pracy na stanowisku a datą nominacji na stanowisko sprawiają, że podane daty nie są pewne.

od 15.11.1948r. służył w WUBP w Szczecinie jako starszy referent i kierownik Sekcji III w Wydziale V. Z dniem 01.10.1950r. przeszedł do PUBP w Myśliborzu na stanowisko szefa tej placówki. Funkcję tę sprawował do 14.05.1951r. Z dniem 15.05.1951r. został zastępcą naczelnika WUBP w Szczecinie. Po ukończeniu Kursu Aktywu Kierowniczego MBP w Warszawie, z dniem 01.08.1952r. przeszedł do pracy w Sekcji 2 Wydziału II Departamentu III MBP w Warszawie na stanowisku starszego referenta. Z dniem 30.11.1952r. zwolniony z resortu w stopniu porucznika. [Katalog funkcjonariuszy; Skubisz, 2008; IPN Sz 0019/4078]. Zmarł w Szczecinie 16.01.1963r. w wieku 38 lat i tam został pochowany. [cmentarze.szczecin.pl].

5. Antoni Koczorowski (1919–1988), syn Piotra i Józefy, ur. 13.10.1919r. w Essen (Niemcy). Zatrudniony w PUBP w Wałczu od 01.03.1946r. jako referent. Następnie pracował w WUBP w Szczecinie oraz w Lipianach jako zastępca szefa i następnie szef. Według katalogu funkcjonariuszy IPN był szefem PUBP w Myśliborzu w okresie 15.05.1951 do 25.09.1951r. Od 01.12.1951r. był zatrudniony w WUBP Gdańsk najpierw jako referent Wydziału VIII „A", a od 01.02.1952r. jako starszy referent ochrony przy Zarządzie Portu Gdańsk - Gdynia. Od 01.04.1953r. przeniesiony do WUBP Zielona Góra Wydział VIII na stanowisko Kierownika. Od 01.09.1954r. do 31.12.1956r. pracował w WUBP Poznań na stanowisku Kierownika Wydziału VIII, następnie Wydziału V, a od 01.04.1956r. był starszym oficerem operacyjnym Wydziału V. [katalog funkcjonariuszy; IPN Po 084/ 2580]. Zmarł w dniu 10.07.1988r. w wieku 69 lat, został pochowany na cmentarzu w Poznaniu-Junikowie. [cmentarze.poznan].

6. Jerzy Dankowski (1926–1978), syn Bolesława i Marii, ur. 04.01.1926r. (względnie 04.10.1929r.)[31] w miejscowości Stryj, obwód lwowski, obecnie Ukraina. Rozpoczął służbę w organach bezpieczeństwa w dniu 10.03.1945r. na stanowisku funkcjonariusza ochrony w PUBP Kępno, gdzie pracował do 28.09.1945r. Następnie służył w WUPB Poznań, Wrocław, Szczecin jako szofer. Od 01.06.1949r. został zatrudniony w Sekcji 1 Wydziału III WUBP w Szczecinie jako młodszy referent. Od 15.06.1950r. przeszedł do Sekcji 3 Wydziału III WUBP w Szczecinie jako starszy referent. W latach 1950/1951 był słuchaczem Rocznej Szkoły Oficerskiej w Centrum Wyszkolenia MBP w Legionowie. Po jej skończeniu powrócił do pracy w WUBP w Szczecinie na uprzednio zajmowanym stanowisku. W okresie od 01.03.1953r. do 31.03.1955r. był szefem PUBP w Myśliborzu. Od 01.04.1955 do 31.08.1956r. sprawował funkcję kierownika PUdsBP w Łobzie. Zwolniony z resortu w stopniu kapitana 31.08.1956r. [Katalog funkcjonariuszy; Skubisz, 2008; IPN Sz 0019/356]. Zmarł 16.02.1978r. w Szczecinie w wieku 52 lat i tam też został pochowany. [cmentarz szczecin].

7. Bazyli Antkiewicz (1926–2002), syn Andrzeja i Reginy, ur. 13.06.1926r. w Kostrzy, woj. małopolskie. Ze służbami BP w Myśliborzu był związany przez czternaście lat. Tutaj w dniu 07.03.1946r. rozpoczął pracę w PUBP Myślibórz jako wartownik, a następnie jako referent i starszy referent. W referacie V pracował w Myśliborzu do 31.08.1949r. W następnych latach pracował w Świnoujściu, Stargardzie, Gryficach i Szczecinie. Po ukończeniu Kursu Aktywu Kierowniczego w Ośrodku Szkoleniowym MBP w Warszawie w latach 1952/1953 pracował jako szef PUBP w Stargardzie. W okresie od 01.04.1955 do 31.12.1956r. był szefem PUBP w Myśliborzu, a następnie od 01.01.1957r. do 14.07.1966r. kontynuował pracę w strukturach MO jako zastępca komendanta powiatowego ds. bezpieczeństwa w Myśliborzu. W lipcu 1966r. został przeniesiony do Stargardu na stanowisko zastępcy komendanta powiatowego MO ds. bezpieczeństwa. Z dniem 16.10.1967r. przeszedł do pracy w SB KW MO w Szczecinie jako naczelnik Wydziału Paszportów i Dowodów Osobistych. Zwolniony z resortu z dniem 31.08.1971r. w stopniu podpułkownika MO. [Katalog funkcjonariuszy; Piotrowski, 2006; Skubisz, 2005; IPN Sz 019/485]. Zmarł w Szczecinie 14.04.2002r. w wieku 76 lat i tam też został pochowany. [cmentarz.szczecin].

Tabela 48. Zastępcy szefa PUBP w Myśliborzu w latach 1945–1955.

Lp.	Imię i nazwisko	Data rozpoczęcia pełnienia funkcji	Data odwołania
1.	Filip Ettinger (Fiszel Ettinger)	01.02.1946	02.03.1946
2.	Zygmunt Gliński	25.03.1946	26.03.1948
3.	Stanisław Wiśniewski	01.04.1948	28.02.1950

[31] Według danych umieszczonych na tablicy nagrobnej Dankowski Jerzy urodził się 01.04.1926r.

4.	Leonard Paruszewski	01.03.1950	30.04.1951[32]
5.	Walenty Kapuściński	01.09.1952	31.03.1955

Źródło: Knap, Ozga, Stefaniak [2008]; Skubisz [2008], Katalog funkcjonariuszy IPN.

1. Filip Ettinger vel Fiszel Ettinger (1911–b.d.), syn Izaaka, ur. 23.01.1911r. Do 1953r. posługiwał się imieniem Fiszel. Przed wojną pracował w wydziale prawnym Dyrekcji Kolei Żelaznych we Lwowie. [Dz.U. MK, 1926 nr 2].[33] W Myśliborzu pracował jako funkcjonariusz PUBP razem z Henrykiem Manesem już od 17.05.1945r. Od 01.02.1946r. do 01.03.1946r. był zastępcą szefa PUBP w Myśliborzu. W okresie 02.03.1946 – 10.05.1946 – pełnił funkcję zastępcy kierownika PUBP w Szczecinku, od 11.05.1946 do 09.01.1948r. – p.o. naczelnika Wydziału VIII WUBP w Szczecinie, a następnie do 31.12.1951r. – był naczelnikiem Wydziału II w Szczecinie. Od 01.01.1952r. do 31.12.1953r. pracował na kierowniczych stanowiskach w Ministerstwie Bezpieczeństwa Publicznego w Warszawie. Z dniem 01.01.1954r. przeszedł do Komendy Głównej MO w Warszawie, gdzie pracował jako Naczelnik Wydziału Naukowo-Technicznego Oddziału Śledczego Komendy Głównej MO, następnie od 15.05.1955r. był naczelnikiem Wydziału Studiów Instytutu Kryminalistyki Oddziału Śledczego KG MO w Warszawie, a od 01.06.1956r. naczelnikiem Wydziału Instytutu Kryminalistyki Oddziału Śledczego w tejże instytucji. Z dniem 31.12.1956r. zwolniony ze służby w stopniu majora. [Knap, Ozga, Stefaniak, 2008; Skubisz, 2008].

2. Stanisław Wiśniewski – jego sylwetkę przedstawiono powyżej.

3. Leonard Paruszewski (1916–b.d.), syn Władysława i Anieli z d. Łuczak ur. 13.09.1916r. w miejscowości Turek, woj. poznańskie. Wykształcenie – 7 klas szkoły powszechnej. Z zawodu był tkaczem. Przed wybuchem wojny pracował jako robotnik portowy w Gdyni. W 1939r. został zmobilizowany do 29 pp Strzelców Kaniowskich w Kaliszu i brał udział w Kampanii Wrześniowej. Podczas walk został ciężko ranny. W czasie wojny został wysiedlony z rodziną do Generalnej Guberni, do miejscowości Majkowice, pow. Bochnia. Z dniem 27.03.1945r. rozpoczął pracę w PUBP Turek jako referent gminny. [IPN Sz 0019/3053]. Z dniem 17.05.1945r. wszedł w skład Grupy Operacyjnej UBP na Pomorze Zachodnie w Koszalinie i od 30.05.1945r. pełnił obowiązki wartownika więzienia UBP Pomorze Zachodnie w Koszalinie, a od 10.09.1945r. był dowódcą Plutonu Ochrony UBP Pomorze Zachodnie. Po przeszkoleniu w Centralnej Szkole MBP w Łodzi, od lutego 1946r. pozostawał w dyspozycji kierownika WUBP w Koszalinie. Następnie pracował jako referent Sekcji 4 Wydziału III WUBP w Szczecinie. Od 23.06.1947r. przeszedł do pracy w PUBP w Świnoujściu i w Dębnie. W Myśliborzu jako zastępca Szefa PUBP pracował w okresie od 01.03.1950r. do 30.04.1951r. Z dniem 01.05.1951r. został postawiony do dyspozycji WUBP w Szczecinie – tam pełnił funkcję referenta Wydziału IV, a od 15.06.1952r. referenta Wydziału II. W dniu 28.02.1955r. został zwolniony z pracy w resorcie Bezpieczeństwa Publicznego w stopniu podporucznika w ramach „reorganizacji" ze względu na stan zdrowia. Początkowo pracował w Urzędzie Pocztowym w Szczecinie jako magazynier. W 1956r. powrócił do miejscowości Turek, gdzie podjął pracę w Powszechnej Spółdzielni Spożywców „Spójnia" w charakterze kierownika kiosku spożywczego, następnie pracował w Przedsiębiorstwie Komunikacji Samochodowej na stanowisku magazyniera oraz dozorcy. [Katalog funkcjonariuszy; Skubisz, 2008; IPN Sz 0019/3053; IPN BU 1867/1].

4. Walenty Kapuściński (1922–b.d.), syn Walentego i Józefy z d. Majewskiej, ur. 28.06.1922r. w Pruszkowie, woj. mazowieckie. Wykształcenie – 7 klas szkoły powszechnej. W czasie wojny został wywieziony na roboty przymusowe do Niemiec. W PUBP Myślibórz rozpoczął pracę z dniem 12.05.1948r. na stanowisku młodszego referenta w Referacie V. Od 15.09.1948r. był słuchaczem Kursu Specjalnego w Wojewódzkiej Szkole Specjalnej WUBP w Szczecinie. Od 15.12.1949r. był referentem PUBP w Myśliborzu. Następnie został skierowany na Kurs w Krajowym Ośrodku Szkolenia BP w Gdańsku, a po jego ukończeniu od 01.08.1952r. pełnił funkcję starszego referenta PUBP w Myśliborzu. Z dniem 01.09.1952r. otrzymał awans na stanowisko zastępcy szefa PUBP w Myśliborzu – funkcję tę pełnił do 31.03.1955r. Następnie 01.04.1955r. został przeniesiony na stanowisko zastępcy kierownika w PUdsBP w Łobzie, gdzie pracował do 20.07.1955r. Po zwolnieniu ze służby z dniem 31.12.1955r. powrócił do Myśliborza. Jego dalsze losy nie zostały ustalone. [Katalog funkcjonariuszy; Knap, Ozga, Stefaniak, 2008; Skubisz, 2008; IPN Sz 0019/1435].

[32] Dla okresu 01.05.1951 – 31.08.1952r. brak jest danych. [Szwagrzyk, 2005].

[33] Filip Ettinger wchodził w skład utworzonego w 1940r. w Rabce Judenratu. [Rapta, Tupta, Moskal, 2009].

4.2.2. Pierwsi funkcjonariusze Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Barlinku

Daty utworzenia placówki Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Barlinku po II wojnie światowej nie ustalono. Jej lokalizacja też nie jest do końca jasna. Z analizy dokumentów IPN Sz 0116/1256 wynika, że pierwsza willa UBP w Barlinku, zarejestrowana na ten urząd znajdowała się przy ul. Jasnej 6, obecnie ul. Św. Bonifacego. Mieszkał w niej pierwszy referent gminny UBP w Barlinku, Kazimierz Kasperski. Spis adresowy urzędów i instytucji w Barlinku z grudnia 1945r., sporządzony przez wiceburmistrza Kazimierza Nowaka wskazuje na lokalizację placówki UBP w budynku przy obecnej ul. Sądowej, gdzie mieścił się również Posterunek MO. [APSS, sygn. 68/11/0/1.3/50]. Jak wynika z notatki służbowej z 17.06.1947r., wchodzącej w zakres akt IPN Sz 0116/1256, w okresie od lutego 1946r. do lipca 1947r., biuro placówki gminnej Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Barlinku mieściło się w domu przy ul. Jasnej 10 – obecnie ul. Św. Bonifacego, który otrzymał drugi kierownik placówki, Jerzy Mironik od Zarządu Miejskiego w Barlinku. [IPN Sz 0116/1256]. Po jego odwołaniu, willa została przekazana w ręce prywatne[34], a placówka UBP w Barlinku „chwilowo" zlikwidowana, natomiast wszystkie akta przeniesione do budynku Posterunku MO w Barlinku przy ul. Sądowej. Z kolei z akt IPN Sz 61/46 wynika, że funkcjonariusze UBP w Barlinku we wrześniu 1947r. urzędowali wraz z funkcjonariuszami Posterunku MO przy ul Sądowej w Barlinku.

Szczątkowe informacje, zawarte w protokołach posiedzeń Zarządu Miasta Barlinka oraz analiza akt IPN wskazują na nazwiska pierwszych referentów gminnych – kierowników placówki Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Barlinku po II wojnie światowej w okresie 1945–1947r. i 1949–1953r. Byli to m.in.: Kazimierz Kasperski, Jerzy Mironik, Ryszard Bejenka, Antoni Jaruszek oraz Stanisław Przęzak. Dla okresu 07.08.1947 – 31.12.1948r. oraz od 01.06.1953r. wymagane są dalsze poszukiwania.

Tabela 49. Kierownicy placówki Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Barlinku w latach 1945–1953

Lp.	Imię i nazwisko	Data nominacji	Data odwołania
1.	Kazimierz Kasperski	Sierpień 1945	18.02.1946
2.	Jerzy Mironik	Luty 1946	06.08.1947
3.	Ryszard Bejenka	15.01.1949	30.06.1951
4.	Antoni Jaruszek	15.12.1951	30.04.1952
5.	Stanisław Przęzak	30.04.1952	30.05.1953

Źródło: opracowanie własne w oparciu o akta IPN Sz 0019/1670, IPN Sz 0116/1256.

1. Kazimierz Kasperski (1919–b.d.) – referent gminny PUBP w Barlinku. Syn Jana i Antoniny z d. Biełza, ur. 19.12.1919r. w Pleszewie pow. Jarocin, woj. Poznań. Do Myśliborza przybył w składzie I Grupy Operacyjnej z inż. Marianem Szczepańskim na czele. [Rymar, 1998; APS, sygn. 65/317/0/3.1/430]

Z dniem 20.05.1945r. rozpoczął pracę w Komendzie MO w Myśliborzu jako referent śledczy. W dniu 28.05.1945r. złożył podanie o przyjęcie go do pracy w Powiatowym Urzędzie Bezpieczeństwa Publicznego w Myśliborzu. [IPN Sz 0019/1670]. Do pracy został przyjęty na stanowisko referenta przez Henryka Manesa. Od sierpnia 1945r. do 18.02.1946r. pełnił funkcję referenta gminnego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Barlinku, kierując tą placówką. Zamieszkał w Barlinku przy ul. Jasnej 8, obecnie Św. Bonifacego. [IPN Sz 0019/1670]. Aktywnie uczestniczył w życiu społecznym miasta – w dniu 08.11.1945r. wziął udział w zebraniu organizacyjnym Spółdzielni Spożywców „Jedność" w Barlinku i wszedł w skład Rady Nadzorczej Spółdzielni. [Różak, 1984]. W dniu 09.12.1945r. przewodniczył spotkaniu organizacyjnemu Tymczasowej Rady Doradczej w Barlinku, a w dniu 15.12.1945r. występował jako przedstawiciel Komisji Porozumiewawczej Międzypartyjnej. [APSS, sygn. 68/11/0/2/58]. Zaliczany był do wybitnych obywateli miasta Barlinka. [APSS, sygn. 68/11/0/1.3/51]. Znajdował się na liście wybitnych działaczy politycznych i społecznych w powiecie myśliborskim w 1948r. [APSS, sygn. 68/3/0/3/107].

[34] Willę przy ul. Jasnej 10, po wyprowadzeniu się Jerzego Mironika do Bytowa, jesienią 1947r. otrzymał Feliks Kruś. [IPN Sz 0016/1256].

W dniu 12.03.1946r. został awansowany na stanowisko starszego referenta PUBP w Myśliborzu w Wydziale V (odpowiedzialny za walkę z infiltracją wroga w partiach i organizacjach i walkę z kościołem), jednocześnie zastępował szefa PUBP w Myśliborzu, Zygmunta Glińskiego. We wszelkich ocenach PUBP otrzymywał pozytywne oceny. Pierwszy szef PUBP w Myśliborzu, Henryk Manes pisał.: „*Inteligentny, zdolny, energiczny, ze swoich obowiązków wywiązuje się nienagannie, umiejący sobie radzić w terenie, samodzielny i z inicjatywą".* Następny szef PUBP w Myśliborzu, Zygmunt Gliński, w dniu 17.06.1946r. również wystawił mu pochlebną charakterystykę: „*Jest to człowiek godny zaufania i poszanowania. Cieszy się bardzo dobrym autorytetem wśród pracowników, jak i mieszkańców naszego powiatu. Można powiedzieć, że ob. Kazimierz Kasperski jest głównym trybem naszego urzędu*". Z dniem 19.03.1948r. Kazimierz Kasperski został awansowany na stanowisko p.o. szefa PUB w Pyrzycach z siedzibą w Lipianach. [Szwagrzyk, 2005].

Doskonale rozwijającą się karierę w służbach UB przerwało rozpoznanie na stacji Choszczno, dokonane przez byłą mieszkankę Krasnegostawu, w którym Kazimierz Kasperski od 1940r. pełnił służbę w *Sonderdienst* jako komendant tej formacji[35]. 12.02.1949r. Kazimierz Kasperski został zatrzymany przez UB i w trakcie przesłuchań przyznał się „częściowo" do zarzucanych mu czynów. Z dniem 19.02.1949r. został wydalony dyscyplinarnie ze służby ze skutkiem na 01.04.1949r. [Szwagrzyk, 2005]. Wyrokiem Rejonowego Sądu Wojskowego w Lublinie z dnia 13.01.1950r. został skazany na łączną karę 8 lat pozbawienia wolności za zatajenie faktu odstąpienia od narodowości polskiej i służbę w *formacji Sonderdienst* oraz na 5 lat pozbawienia wszelkich praw obywatelskich i honorowych za dokonanie podstępnych zabiegów celem uzyskania stanowiska urzędnika. Wyrok odsiedział w Więzieniu Karnym w Barczewie, woj. Olsztyn. W trakcie dochodzenia nie uzyskano wyjaśnień dotyczących jego rzeczywistego pochodzenia ani kontaktów rodzinnych. Z akt wynika, że w 1973r. mieszkał w Kielcach i służbę w UBP zakończył w stopniu podporucznika. W dniu 30.06.1980r. wyjechał do USA. [IPN Sz 0065/1670; Szwagrzyk, 2005]. Daty Jego śmierci i miejsca pochówku nie ustalono.

2. Jerzy Mironik vel Jerzy Mironiuk (**1913**–**b.d.),** syn Maksymiliana i Stanisławy (Stefanii, Anastazji, względnie Olgi)[36] z d. Car, urodził się 25.05.1913r. w Łucku woj. wołyńskie, byłe Kresy Wschodnie II Rzeczpospolitej – obecnie Ukraina. Przed wojną w Łucku ukończył siedmioklasową szkołę powszechną i następnie wyuczył się zawodu szofera. Służbę wojskową odbył w 1 batalionie Mostów Kolejowych w Krakowie, gdzie ukończył kurs podoficerski i uzyskał stopień kaprala. W 1939r. został zmobilizowany, a po klęsce wrześniowej wrócił do Łucka, gdzie skierowano go do pracy w wołyńskim *Obłspołkomie*. 17.04.1941r. został powołany do Armii Czerwonej, służył w 95 brygadzie pancernej, początkowo przy stacji Czabatówka, a od grudnia 1941r. do 17 maja 1944r. na tyłach frontu jako mechanik parku samochodowego. 17.05.1944r. został powołany do Wojska Polskiego w Charkowie – służył w 4 Pomorskiej Dywizji Piechoty sformowanej w Sumach na Ukrainie, gdzie pełnił funkcję szefa garażu w 14 Polowym Ruchomym Szpitalu. Z Charkowa przeszedł szlak bojowy do Berlina. W czasie wojny uzyskał stopień sierżanta i został odznaczony brązowym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Grunwaldu i Krzyżem za Zwycięstwo. Rozkazem MON nr 0181 z 18.08.1945r. został zdemobilizowany w drodze z *Birkenwerder* do Modlina i skierowany do zamieszkania w Myśliborzu woj. pomorskie. [IPN Sz 0116/1256].[37]

Z dniem 23.10.1945r. podjął pracę w PUBP Myślibórz jako referent. Henryk Manes określał go jako „*sumiennego, szczerego demokratę, wypełniającego obowiązki ku zadowoleniu przełożonych".* 10.03.1946r. szef WUBP w Szczecinie mianował go starszym referentem gminnym i awansował do stopnia chorążego. Jerzy Mironik został wówczas przeniesiony do pracy w UBP w Barlinku, gdzie otrzymał od Zarządu Miasta dom przy ul. Jasnej 10 (obecnie Św. Bonifacego), w którym urządził biuro placówki UBP w Barlinku. W kwietniu 1947r. został ukarany przez szefa PUBP w Myśliborzu, Zygmunta Glińskiego karą nagany za zaniedbywanie obowiązków służbowych, a w lipcu 1947r. siedmiodniowym aresztem domowym. „*Przed wyborami starszy referent Jerzy Mironik otrzy-*

[35] *Sonderdienst* – to niemiecka policja pomocnicza powołana 06.05.1940r. przez Hansa Franka, działająca na terenie Generalnej Guberni. Kadrę *Sonderdienstu* stanowili *Volksdeutsche i Volksdeutscher Selbstschutz.* [wikipedia].

[36] W różnych kwestionariuszach osobowych Jerzy Mironik podawał inne imię matki i tak były to: Stanisława, Stefania, Anastazja i Olga. [IPN Sz 0116/1256].

[37] Według danych M. Karolczaka, Jerzy Mironik wraz z Kornelią Mironik złożył wniosek o przydział mieszkania w Myśliborzu już 30.07.1945r.

mał zadanie, by wrogie elementy lub osoby podejrzane brać na ewidencję, które będą objęte prewencyjnym aresztem w czasie wyborów. Wyżej wymieniony bez porozumienia się ze mną, zaangażował maszynistkę, która pisała wykaz osób objętych prewencyjnym aresztem. Po odejściu z Urzędu kobieta uprzedziła ob. Downara zamieszkałego w Barlinku, który miał być objęty tym aresztem." „*Mironik Jerzy z początku w organach bezpieczeństwa wykazywał chęć do pracy, był zdyscyplinowany i pewny politycznie. W późniejszym czasie zaczął zaniedbywać swe obowiązki i często zaglądał do kieliszka, tak że będąc w stanie podpitym często lubiał się odgrażać osobom cywilnym"* - raportował w dniu 29.05.1947r. Zygmunt Gliński, szef PUBP w Myśliborzu, do WUBP w Szczecinie.

W maju 1947r. Jerzy Mironik, będąc w stanie nietrzeźwym, dokonał aresztowania w restauracji „Wielkopolanka" w Barlinku por. Jana Downara pod zarzutem pisania na niego donosów do PUBP w Myśliborzu. Kuriozalny w przeprowadzonym aresztowaniu był fakt, że aresztant musiał prowadzić pod rękę zataczającego się kierownika palcówki do urzędu UBP w Barlinku. Z dniem 06.08.1947r. Jerzy Mironik został odwołany z Barlinka i z dniem 01.10.1947r. przeniesiony na stanowisko starszego referenta gminnego UBP w Bytowie. W kwietniu 1948r. został aresztowany w związku z zarzutami o współpracę z Niemcami podczas okupacji, jednak prowadzone postępowanie nie potwierdziło zarzutów i dochodzenie umorzono. 14.06.1948r. został przeniesiony służbowo do PUBP w Drawsku na stanowisko referenta Referatu III. W dniu 30.11.1948r. podjęto decyzję o jego dyscyplinarnym wydaleniu ze służby za przywłaszczenie pieniędzy przeznaczonych na opłatę informatora „Miszy" i za „*niegodne zachowanie się na ulicy w stanie nadużycia alkoholu"* oraz za bezpodstawne aresztowanie, przeprowadzone w stanie nietrzeźwym, oficera Wojska Polskiego w Drawsku, pracownika Powiatowej Komendy Służba Polsce. Prawomocnym wyrokiem Rejonowego Sądu Wojskowego w Szczecinie w dniu 28.02.1949r. został skazany na półtora roku więzienia oraz degradację do stopnia szeregowego. [IPN Sz 62/84]. W dniu 18.03.1949r. został wydalony ze służby w UBP i uwięziony w Więzieniu Karno-Śledczym w Szczecinie a następnie w Warszawie. Warunkowo zwolniony z odbycia reszty kary w dniu 20.08.1949r. W dniu 08.07.1950r. starał się o wyjazd do ZSRR. Jego dalszych losów nie ustalono.

3. Ryszard Bejenka (1928–2015), syn Czesława i Rozalii, ur. 07.04.1928r. w Łankowicach, pow. Nakło, woj. kujawsko-pomorskie. W czasie wojny, wraz z bratem Henrykiem (1930–2001) został wywieziony na roboty przymusowe do Niemiec. W latach 1942-1943 jako robotnik przymusowy III Rzeszy pracował w rolnictwie w miejscowości Huta Kalna, pow. Starogard Gdański, woj. pomorskie, a następnie do 1944r. w miejscowości Steklin, pow. Toruń, woj. kujawsko-pomorskie. [straty.pl]. Służbę w organach bezpieczeństwa rozpoczął w dniu 15.08.1948r. w PUBP Człuchów na stanowisku wartownika. Do placówki w Barlinku w charakterze młodszego referenta gminnego PUBP Myślibórz został skierowany z dniem 15.01.1949r. W dniu 01.11.1950r. został awansowany na stanowisko referenta gminnego UB w Barlinku. Z dniem 01.07.1951r. został przeniesiony do Myśliborza na stanowisko oficera śledczego. W okresie od 01.05.1952r. do 30.04.1953r. pełnił służbę w PUBP Nowogard na stanowisku oficera śledczego. Pracę w organach SB zakończył w stopniu kaprala. [katalog funkcjonariuszy]. W 1955r. znajdował się w wykazie pracowników Fabryki Sprzętu Okrętowego w Barlinku. [Księga 10-lecia]. Daty jego wyjazdu z Barlinka nie ustalono. Zmarł w Gorzowie Wlkp. w dniu 16.10.2015r. w wieku 87 lat. Pochowany na cmentarzu komunalnym w Gorzowie Wlkp., kw. 56B-14-12. [cmentarz.gorzow].

4. Antoni Jaruszek (1926–1992), syn Cyryla i Serafiny, ur. 18.08.1926r. w Grodzisku, pow. brzeziński, woj. łódzkie. Przed wybuchem wojny jego rodzina mieszkała w Górze Kalwarii, pow. Piaseczno, woj. warszawskie. W czasie wojny wraz z rodzicami i młodszymi braćmi: Janem (1933–b.d.) i Mieczysławem (1936–2001) od października 1941r. do kwietnia 1945r. był zatrudniony jako pracownik przymusowy III Rzeszy w rolnictwie w miejscowości *Erdmannshohe, Mecklenburg-Westpommern*. [straty.pl]. W Barlinku rozpoczął służbę jako młodszy referent gminny PUBP w dniu 15.12.1951r. Po pięciu miesiącach, z dniem 01.05.1952r. został przeniesiony na stanowisko referenta gminy Karsko i Nowogródek, a od 01.04.1953r. pełnił służbę jako referent gminny PUBP w gminie Staw i Różańsko. Dalszych jego losów nie ustalono. [katalog funkcjonariuszy]. Zmarł w dniu 30.01.1992r. w wieku 66 lat w Myśliborzu i tam też został pochowany. [grobnet.mysliborz].

5. Stanisław Przęzak (1925–2005), syn Izydora i Katarzyny, ur. 26.01.1925r. w miejscowości Bugaj, gmina Pobiedziska, woj. wielkopolskie. Służbę w organach UBP rozpoczął 16.03.1945r.

w MUBP Kraków na stanowisku wywiadowcy. Po przeszkoleniu w Centrum Szkolenia MBP w Łodzi, w dniu 16.09.1945r. został skierowany na Pomorze Zachodnie do WUBP Koszalin. Stamtąd przeniesiono go do PUBP Gryfino na stanowisko referenta. 21.04.1948r. został postawiony do dyspozycji szefa WUBP Szczecin. 10.10.1950r. skierowano go na stanowisko starszego referenta do PUBP Myślibórz. Z dniem 30.04.1952r. został mianowany starszym referentem gminnym UB na gminę Barlinek – funkcję tę sprawował do 30.05.1953r. Następnie do 14.09.1958r. pracował w WUBP Szczecin na stanowiskach starszy referent i oficer operacyjny. W okresie od 15.09.1958r. do 30.09.1965r. pełnił funkcję zastępcy Komendanta ds. Bezpieczeństwa w KO MO Kamień Pomorski. Z dniem 01.10.1965r. został przeniesiony do KP MO Łobez, również na stanowisko zastępcy Komendanta ds. Bezpieczeństwa. Pracę zakończył w KPMO Łobez w dniu 31.08.1970r. na stanowisku I-szego zastępcy Komendanta ds. Służby Bezpieczeństwa w stopniu majora. [katalog funkcjonariuszy; Piotrowski, 2006]. Po śmierci żony Haliny (1930–1981) wyjechał do Stargardu. Zmarł 28.12.2005r. w Stargardzie w wieku 80 lat, został pochowany na cmentarzu komunalnym w Giżynku - Stargard. [grobnet.stargard].

W skład obsady placówki UBP w Barlinku w latach 1945–1950 wchodzili ponadto m.in.: Bolesław Poprawski, Stefan Lipiński, Władysław Ponichtera, Jan Zieliński.

1. Bolesław Józef Poprawski (1925–1986) – referent gminny Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego zatrudniony w Zarządzie Miejskim w Barlinku. Syn Bogusława i Anny z d. Szul, urodził się 19.03.1925r. w Poznaniu w rodzinie robotniczej. Ukończył 7 klas szkoły powszechnej. W czasie wojny jako młodociany pracownik zatrudnił się w Przedsiębiorstwie Maszyn Biurowych w Poznaniu. Po wyzwoleniu miasta wstąpił do Milicji Obywatelskiej w Poznaniu i służył tam przez 1 miesiąc, po czym zwolnił się i w dniu 27.04.1945r. wyjechał na Pomorze Zachodnie do Barlinka. W dniu 10.11.1945r. przybyła do Barlinka także jego siostra, Helena.

Jego służba w PUBP Myślibórz była specyficzna – pracując w Zarządzie Miasta w Barlinku prowadził pracę operacyjną na rzecz UB jako referent ewidencji ludności, wojskowości i pożarnictwa. Formalnie od 20.12.1945r. do 05.03.1946r. pracował w P.U.B.P. w Myśliborzu jako wartownik. Znajdował się w wykazie pierwszych pracowników Zarządu Miejskiego w Barlinku, od 15.05.1945r. pracował w Referacie Ewidencji, od października 1945r. podlegała mu także wojskowość oraz pożarnictwo. [APSS, sygn. 68/11/0/1.3/40; IPN Sz 018/882]. Fakt ten potwierdza pismo Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Barlinku do Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Myśliborzu z dnia 21.01.1946r o treści: *„Bolesław Poprawski od 29.06.1945r. był jednym z bardzo dobrych informatorów. Zadania wypełniał bardzo dobrze. Politycznie jest uświadomiony, należał do komitetu organizacyjnego PPS w Berlinku. Umysłowo dobrze rozwinięty i może być dobrym pracownikiem. Podpisał ref. UBP w Berlinku, Kasperski*." Na uwagę zasługuje również dokument zatytułowany „Charakterystyka pracy z dnia 12.02.1946r." o treści: „*Ob. Poprawski Bolesław pracuje w P.U.B.P. Myślibórz od dnia 20.12.1945r. jako referent gminny. Przez cały czas zatrudnienia jest pracownikiem sumiennym i zdyscyplinowanym wykonując swoje obowiązki ku zadowoleniu przełożonych. Moralnie prowadzi się nienagannie. /-/ Gliński*." Jednak z dniem 30.07.1946r. zwolniono go z UB, a w uzasadnieniu ppor. Z Gliński wskazał na „*nieudolność i brak rezultatów w operacyjnej pracy oraz zaniedbywanie obowiązków służbowych".* [IPN Sz 018/882].

W okresie od 01.08.1946r., do początku 1947r. Bolesław Poprawski pracował w Zarządzie Miejskim w Barlinku w Referacie Opieki Społecznej. Brał udział w organizacji Robotniczego Klubu Sportowego „Pogoń" w Barlinku jako sekretarz pierwszego zarządu klubu i protokolant zebrania założycielskiego, które odbyło się w dniu 05.05.1946r. Po latach w dniu 23.06.1973r. uczestniczył w uroczystości wręczenia sztandaru klubowego dla ZKS Pogoń Pomorska przez pracowników ZUO Bomet w Barlinku. [Kowalczyk, 1996]. Z terenu Barlinka w dniu 16.12.1946r. został wybrany na ławnika Sądu Okręgowego w Wałczu. Z dokumentów zachowanych w Muzeum Regionalnym w Barlinku wynika, że Bolesław Poprawski w październiku 1949r. był zatrudniony w Zakładach Drzewnych Lasów Państwowych w Barlinku, Oddział Krynica. Wystąpił wówczas o przekazanie mu na własność domu jednorodzinnego przy ul. Słonecznej 1. Daty jego wyjazdu z Barlinka nie ustalono. Najpierw mieszkał w Bydgoszczy, a następnie w Krakowie, gdzie kontynuował pracę w służbach UB. Na emeryturę odszedł w stopniu podpułkownika. [IPN Sz 018/882]. Zmarł w 1986r. w wieku 61 lat i został pochowany na Cmentarzu Komunalnym w Krakowie–Podgórze Kw.25, rząd 2, m.1. [e-cmentarze].

2. Stefan Lipiński (1918–1983) – referent gminny PUBP w Barlinku. Syn Władysława, ur. 27.10.1918r. w Pile pow. Wągrowiec. W Barlinku przebywał od 1940r. jako robotnik przymusowy III Rzeszy - pracował w fabryce *Eduard Schwartz & Sohn GmbH Pflugfabrik bei Berlinchen* jako formierz i zalewacz do 1945r. Po zakończeniu wojny pozostał w Barlinku i z dniem 17.05.1945r. podjął pracę na Posterunku MO w Barlinku jako milicjant. Pracował tam do 05.06.1945r. Z dniem 15.06.1945r. zgłosił się do PUBP w Myśliborzu na stanowisko referenta – jego podanie zostało zaakceptowane przez szefa PUBP w Myśliborzu, Henryka Manesa. [IPN Sz 018/844]. W dniu 05.03.1946r. zwolnił się z pracy w UBP na własną prośbę. W podaniu o zwolnienie wyjaśniał, że zatrudnił się w tej instytucji, gdyż Fabryka Pługów w Barlinku już nie funkcjonowala i nie było innych możliwości zatrudnienia. Od 05.03.1946r. powrócił do pracy w Fabryce Pługów w Barlinku, gdzie pełnił funkcję kierownika Odlewni. W 1947r. został członkiem Miejskiej Rady Narodowej w Barlinku, pełnił również funkcję sekretarza PPR. Po zwolnieniu z Fabryki Pługów w Barlinku, pracował na kierowniczych stanowiskach w spółdzielczości i handlu. Dalsze Jego losy, które związał z Barlinkiem, zostały przedstawione w publikacji „Historia Zakładu z Doliny Płoni. Pionierzy". Zmarł w Barlinku w dniu 07.11.1983r. i został pochowany na cmentarzu komunalnym w tym mieście. [Dzierbunowicz i Rewers, 2016].

3. Władysław Ponichtera (1912–1955), syn Piotra i Marianny z d. Dębek, urodził się 26.09.1912r. w miejscowości Jaszczułty, pow. wyszkowski, woj. mazowieckie. Jego matka zmarła w 1918r., ojciec zaś w 1943r. W czasie wojny mieszkał w Kostopolu na Wołyniu. Z zawodu rolnik. W Barlinku zamieszkał przy ul. Jasnej 10 (obecnie Św. Bonifacego) w willi, którą w lutym 1946r. Zarząd Miasta w Barlinku przekazał Jerzemu Mironikowi. [APSS, sygn. 68/3/0/1.1/17]. W Barlinku ożenił się z wdową, Adolfiną Branicką z d. Białostocką (ur.1907 w miejscowości Lachwa, pow. Pińsk). [Akta Miasta Barlinek; myheritage]. Pochodził z wielodzietnej rodziny. Jego brat, Antoni, były porucznik Legionów Polskich, został zamordowany przez NKWD w Katyniu w 1940r. Nazwisko Władysława Ponichtery jako funkcjonariusza UB w Barlinku znajdujemy na dokumencie z listopada 1945r. w sprawie zgłoszenia kradzieży konia Zygmunta Baumanna, dokonanej przez Rosjan. [Bauman G., 2018]. W Urzędzie Bezpieczeństwa Publicznego w Barlinku pracował bardzo krótko. W katalogu funkcjonariuszy IPN brak jest jego akt. Zmarł 02.12.1955r. w wieku 43 lat w Barlinku.

4. Jan Zieliński (1923–1998), syn Władysława i Leokadii z d. Szostek, urodził się 14.04.1923r. w Rawie Mazowieckiej. W Barlinku mieszkał przy ul. Tunelowej 48a. Wykształcenie - 6 klas szkoły powszechnej. Fakt jego służby w Urzędzie Bezpieczeństwa Publicznego w Barlinku potwierdza kilka źródeł. [IPN Sz 0116/1256; IPN Sz 61/46]. W wojsku nie służył. Był współpracownikiem Jerzego Mironika i pełnił funkcję referenta gminnego. Dokładnej daty jego służby w Barlinku nie ustalono. Z Barlinka został przeniesiony do Myśliborza do Referatu IV. Według charakterystyki wystawionej mu przez szefa PUBP w Myśliborzu, Zygmunta Glińskiego, „*w Barlinku bardzo słabo wywiązywał się z pracy, lubił często wódkę pić. Zapatrywań zdrowych, w pracy daje się odczuć brak przeszkolenia, a także bez energii i decyzji. Nadaje się tylko, aby ktoś nim pokierował*". [IPN Sz 0116/1256]. W 1948r. prowadził przesłuchania podejrzanych o sabotaż gospodarczy pracowników Fabryki Pługów w Barlinku: Kazimierza Koźmy, Bronisława Lemke i Pawła Koschke. [IPN, 4096/III]. W katalogu funkcjonariuszy IPN brak o nim informacji. Zmarł w dniu 25.07.1998r. w wieku 75 lat w Szczecinie i tam też został pochowany. [timenote.info].

Nazwisk pozostałych funkcjonariuszy Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Barlinku w latach 1945–1955 nie ustalono.

Rozdział V. „Polska nie zwycięży bronią, ale modlitwą…” [38]

5.1. Wspólnota chrześcijańska na Pomorzu Zachodnim po II wojnie światowej

Wynikiem prowadzonej na ogromną skalę akcji wysiedleńczej ludności polskiej, głównie z terenów Lwowszczyzny i Wileńszczyzny, na przejęte przez Armię Czerwoną tereny niemieckie oraz wysiedlania ludności niemieckiej, był gwałtowny wzrost liczby katolików na terenach zamieszkałych dotychczas przez protestantów - przybywający na Pomorze Zachodnie repatrianci byli bowiem w zdecydowanej większości wyznania katolickiego. Kościół rzymskokatolicki, sprawujący do tej pory opiekę duchową nad zaledwie 4 % społeczeństwa, stanął przed zadaniem zapewnienia posługi dla ogromnej liczby wiernych. [Wiązowski, 1992; Wilk, 2016; Kozłowski, 2005]. Główny problem, wynikający ze zmian terytorialnych, związany był z koniecznością ustanowienia polskiej administracji kościelnej na terenach, znajdujących się w granicach diecezji niemieckich. Zasadniczą rolę w tym procesie odegrał prymas Polski, kardynał August Hlond, który po uwolnieniu z internowania w kwietniu 1945r., udał się do Watykanu i w dniu 28 czerwca 1945r. skierował do Kongregacji do Spraw Nadzwyczajnych Kościoła memoriał, w którym zaproponował tymczasowe rozwiązania obsady personalnej dla diecezji znajdujących się na wschód od linii Curzona, jak i świeżo przyłączonych, na zachodzie i północy. Przedstawił także wykaz uprawnień i *facultates* liczący 21 punktów, określający podstawowe prawa i czynności, niezbędne dla prawidłowego funkcjonowania diecezji, oraz relacje ordynariusza z głową Kościoła Katolickiego. Uprawnienia te miały stanowić zabezpieczenie na wypadek trudności komunikacyjnych pomiędzy duchowieństwem polskim a Watykanem w sytuacjach nadzwyczajnych. Obejmowały one m.in. prawo do restytuowania kapituł katedralnych, władzę bierzmowania dla ordynariuszy bez sakry biskupiej, udzielania wszelkiego rodzaju dyspens i zwalniania od cenzur, obsadzania beneficjów zastrzeżonych dla Stolicy Apostolskiej oraz mianowania i odwoływania proboszczów. [Wierzchnicki, 2016].

Interpretacja przekazanych mu listownie w dniu 08.07.1945r., specjalnych uprawnień w związku z ich małą precyzją i dynamicznym rozwojem sytuacji, była przedmiotem wielu kontrowersji, tak ze strony hierarchii kościelnej, jak i polskiego rządu. [Wierzchnicki, 2016; Śmierzchalski -Wachocz, 2005; Wilk, 2016; Wejman, 2009; Włodkowski, 2010; Siedziako, Stanuch, Wejman, 2016]. Bezsprzeczne jest, że papież utrzymał w mocy wszelkie prawa nadane biskupom w czasie wojny. W przypadku braku łączności z Watykanem prymas miał prawo udzielać wszelkich łask i dyspens, które zwykła udzielać stolica Apostolska, z wyłączeniem prawa mianowania biskupów oraz dyspensowania w kilku ściśle określonych wypadkach, m.in. od prawa celibatu. Prymas Hlond otrzymał od papieża prawo mianowania tam, gdzie nie byłoby możliwe wybranie wikariusza kapitulnego - administratorów apostolskich, pod warunkiem porozumienie się z ordynariuszami, którzy posiadali jurysdykcje na obsadzanych terytoriach. [Wilk, 2016]. Nominacje te mogły być w każdej chwili, w momencie odzyskania łączności z Watykanem cofnięte przez papieża, bez podawania uzasadnienia. [Śmierzchalski-Wachocz, 2005; Siedziako, Stanuch, Wejman, 2016].

Przedmiotem sporu był zasięg terytorialny udzielonych pełnomocnictw. Tekst dekretu *mons*. *Domenico Tardiniego*, wydanego przez Kongregację Nadzwyczajnych Spraw Kościelnych (Num Di Prot. 4167/45), zawiera zdanie: *„in tutto il teritorio polacco*”, co oznaczało „*że z pełnomocnictw prymas Hlond może korzystać na całym polskim terytorium”.* [Socha, 1998; Kozłowski, 2007]. Jednocześnie, jak wskazuje Wejman G. [2009], dekret nie wspomina o tworzeniu nowych kościelnych jednostek administracyjnych przez prymasa Polski i nie upoważnia go do likwidacji istniejących podziałów kościelnych. [Śmierzchalski-Wachocz, 2005]. Wskazuje się również, że w jednej z odręcznych not *Monsignore Tardini* zauważył, że stolica Apostolska nie zwykła czynić jakichkolwiek zmian w organizacji Kościoła przed zawarciem pokoju. [Siedziako, Stanuch, Wejman, 2016]. U podstaw udzielonych pełnomocnictw leżało założenie o tymczasowym charakterze decyzji

[38] Treść proroctwa Kard. Augusta Hlonda brzmi: „Polska nie zwycięży bronią, ale modlitwą, pokutą, wielką miłością bliźniego i różańcem. Trzeba ufać i modlić się. Jedyną bronią, której Polska używając odniesie zwycięstwo - jest różaniec. On tylko uratuje Polskę od tych strasznych chwil, jakim może narody będą karane za swą niewierność względem Boga. Polska będzie pierwsza, która dozna opieki Matki Bożej. Maryja obroni świat od zagłady zupełnej. Całym sercem wszyscy niech się zwracają z prośbą do Matki Najświętszej o pomoc i opiekę pod jej płaszczem. Nastąpi wielki triumf Serca Matki Bożej, po którym dopiero zakróluje Zbawiciel nad światem przez Polskę”. Źródło: Kamiński [1998].

w sprawie organizacji Kościoła do czasu podjęcia ostatecznych rozstrzygnięć na konferencji pokojowej. [Śmierzchalski-Wachocz, 2005]. Konferencja poczdamska, która odbyła się po zakończeniu wojny, zadecydowała bowiem o przekazaniu niemieckich terytoriów, leżących na wschód od Odry i Nysy Łużyckiej **w zarząd państwu polskiemu.** Oznaczało to, zgodnie z zasadami budowania administracji kościelnej, brak podstaw do budowy na tych ziemiach stałych ordynariatów, jakimi są diecezje. [Śmierzchalski-Wachocz, 2005; Marek, 1976; Kufel, 2016].

Po powrocie do Polski, Kardynał Hlond ustanowił z dniem 15.08.1945r. na ziemiach przekazanych w zarząd państwu polskiemu pięć administracji apostolskich, a mianowicie: dla Dolnego Śląska z siedzibą we Wrocławiu, dla Śląska Opolskiego w Opolu, dla Gdańska w Gdańsku, dla Pomorza Zachodniego, Ziemi Lubskiej i Prałatury Pilskiej w Gorzowie Wlkp., a dla Warmii i Mazur w Olsztynie. Administracja apostolska Pomorza Zachodniego, Lubuska i Prałatury Pilskiej obejmowała swym zasięgiem całość województwa szczecińskiego i koszalińskiego, większość województwa zielonogórskiego oraz małe fragmenty województwa poznańskiego i gdańskiego. [Włodkowski, 2010]. Jej stolicą został Gorzów Wlkp., gdyż Piła była doszczętnie zniszczona na wskutek działań wojennych, natomiast w sprawie Szczecina prowadzone były debaty międzynarodowe dotyczące jego przynależności państwowej. [Wejman, 2009; 2016]. Administratorem apostolskim w Gorzowie Wlkp. został ks. dr Edmund Nowicki. [Woźny, 2014].

W wyniku decyzji kardynała Hlonda, istniejąca kanonicznie, legalna władza kościelna, sprawowana przez biskupstwo berlińskie, została zastąpiona prowizorium, bez diecezji o ważnych kanonicznie granicach, kierowanych przez biskupów rezydencjalnych. [Wejman G., 2009]. Barlinek wszedł w skład administracji apostolskiej w Gorzowie Wlkp., a od 1946r., po erygowaniu przez ks. Edmunda Nowickiego dekanatu w Choszcznie, znalazł się w jego granicach. [Woźny, 2014; Michalski,1949]. Taki układ organizacyjny trwał aż do 1972 roku, a więc przez prawie 27 lat. Ratyfikacja układu o normalizacji stosunków pomiędzy PRL i RFN i uznaniu granicy na Odrze i Nysie, stworzyła przesłanki do ustalenia przez Stolicę Apostolską kształtu organizacji kościelnej, uznającego zwierzchnictwo polskiego Kościoła na terenach określanych mianem Ziem Odzyskanych. Po erygowaniu w dniu 28 czerwca 1972r. przez papieża Pawła VI nowych diecezji na Ziemiach Odzyskanych, parafia rzymskokatolicka w Barlinku weszła w skład diecezji szczecińsko - kamieńskiej. Po reorganizacji sieci dekanalnej z dniem 7 sierpnia 1973r., Barlinek wszedł w skład dekanatu myśliborskiego. [Woźny, 2014].

5.2. Walka o polskość kościoła rzymsko-katolickiego na „Ziemiach Odzyskanych"

O ustanowieniu administracji apostolskich i mianowaniu nowych administratorów kardynał August Hlond powiadomił Stolicę Apostolską pismem z dnia 28 sierpnia 1945r., powiadomiony został także rząd PRL. Decyzje te spotkały się jednak z brakiem aprobaty wszystkich powiadomionych stron. Polskie władze państwowe spodziewając się uzgodnienia kandydatur z rządem, wyraziły swe niezadowolenie, odmawiając przyjęcia ks. Edmunda Nowickiego, którego kardynał Hlond delegował jako pierwszego do przedstawienia się władzom państwowym. [Wilk, 2016]. Biskupstwo berlińskie nie zgadzało się natomiast na przekazanie prymasowi Polski jurysdykcji dla terenów diecezji, przejętych przez Polskę decyzją konferencji poczdamskiej. [Wejman, 2009]. Od połowy października 1945r. do Watykanu zaczęły napływać skargi na kardynała Hlonda z terenów niemieckich i z Czechosłowacji [Wilk, 2016]. W związku z wzrastającą liczbą zażaleń, Watykan poddał analizie prawnej treść dekretu o nadzwyczajnych uprawnieniach prymasa Polski. Sytuacja stała się tak napięta, że kardynał Hlond w dniu 24.10.1946r. złożył do Sekretariatu Stanu w Watykanie sprawozdanie, w którym przyznał się do błędnej interpretacji instrukcji, udzielonych mu przez Kongregację. [Woźny, 2014]. Ojciec Święty uznał ostatecznie wszystkie akty prawne administratorów apostolskich już dokonane i te, których dokonają w przyszłości, aż do nowego uregulowania spraw granicznych, jednak odmówił prośbie kardynała Hlonda z 12 grudnia 1945r. o podniesienie administratorów do godności pronotariuszy apostolskich *ad instar participantum* i odwołał nadzwyczajne uprawnienia udzielone prymasowi Polski. [Wilk, 2016].

W marcu 1948r. papież Pius XII skierował list do biskupów niemieckich, w którym wyraził współczucie z powodu wysiedlenia Niemców. Został on odebrany przez rząd Polski jako negacja zmian granic, a także polskich jednostek kościelnych na Ziemiach Zachodnich i przyczynił się

do zintensyfikowania nagonki przeciwko Kościołowi, a także wzrostu napięcia pomiędzy Episkopatem Polskim i Niemieckim. [39] Decyzji Watykanu nie zmieniło zawarcie w lipcu 1950r. układu o uznaniu granicy między PRL i NRD na Odrze i Nysie. W związku z tym w styczniu 1951r. władze polskie bez zgody Stolicy Apostolskiej usunęły administratorów apostolskich, ustanawiając w ich miejsce wikariuszy generalnych. Aby nie doszło do schizmy, prymas Polski uzyskał od Stolicy Apostolskiej akceptację takiej sytuacji. [Sikorski, 2005]. Z punktu widzenia prawa kanonicznego nie zmieniło to jednak formalnego podporządkowania terytoriów pozyskanych przez Polskę po II wojnie światowej biskupstwu berlińskiemu. Starania biskupów polskich o stabilizację organizacji kościelnej na Ziemiach Zachodnich dały połowiczny skutek dopiero w 1967 roku, gdy urzędujący od 1963r. papież Paweł VI uznał mianowanych na Ziemiach Zachodnich wikariuszy generalnych administratorami apostolskimi na prawach biskupów rezydencyjnych. Ustanowienie tych administratur, bezpośrednio podporządkowanych Stolicy Apostolskiej, przecinało definitywnie – istniejące dotąd – z punktu widzenia prawa kanonicznego – związki tych obszarów kościelnych z biskupami niemieckimi. W dalszym ciągu brak było jednak na Ziemiach Zachodnich polskich diecezji o ważnych kanonicznie granicach, kierowanych przez biskupów rezydencjalnych.

Uporządkowanie organizacji terytorialnej Kościoła na poziomie diecezji nastąpiło dopiero po 1972r. po uznaniu granic na Odrze i Nysie przez Republikę Federalną Niemiec w dniu 10 maja 1972r. Dopiero wówczas Stolica Apostolska uznała, że spełnione zostały warunki prawa międzynarodowego, dotyczące ostatecznego charakteru granicy zachodniej i może być spełniona prośba polskiego Episkopatu, postulująca erekcję nowych diecezji. Pod koniec czerwca 1972 roku papież Paweł VI ogłosił bullę *Episcoporum Poloniae coetus,* ustanawiającą nowy podział terytorialny dla Kościoła w Polsce. Na mocy tego dokumentu utworzono w Polsce pięć metropolii: gnieźnieńską, warszawską, krakowską, poznańską i wrocławską. [Wejman, 2016; Kozłowski, 2007]. Utrzymano również administratury w Lubaczowie i Białymstoku. Bulla stanowiła także o erygowaniu czterech nowych diecezji: opolskiej, gorzowskiej, szczecińsko-kamieńskiej i koszalińsko-kołobrzeskiej na terenach zwanych Ziemiami Odzyskanymi. [Klima, 2011].

Po prawie trzydziestu latach walka o polskość Kościoła katolickiego na Pomorzu Zachodnim została zakończona.

5.3. Walka o „rząd dusz"

Dużo trudniejsza i dłuższa, bo trwająca pół wieku, była walka o „rząd dusz". Kształtujący się od 1944 roku system polityczny, oparty na ideologii marksistowsko-leninowskiej, dążył do marginalizacji i całkowitej eliminacji Kościoła z życia społecznego. [Sikorski J., 2005]. Istniejące w literaturze rozbieżności co do liczby prześladowanych w tym okresie duchownych, nie zmieniają faktu, że przez cały okres Polski Ludowej dochodziło do prześladowania oraz zabójstw księży. Według Włodkowskiego R. [2014] w latach 1945–1953 zginęło 37 kapłanów diecezjalnych, 4 zakonników i sióstr zakonnych, a ponad 2,5 tys. duchownych i zakonników aresztowano, zesłano w miejsca odosobnienia lub wypędzono z miejsc pobytu.

Ks. Józef Marecki [2010] pisze: „*walka o Polskę rozpoczęła się kilkanaście miesięcy przed zakończeniem działań wojennych. Naprzeciw siebie stanęły dwie ideologie, dwa modele państwowości - demokracja, w którą wierzył ogół polskiego społeczeństwa, i system komunistyczny, który swoim populizmem i hasłami bez pokrycia, miał w przyszłości zniewolić Polskę"*. Komunizm zakładał wyeliminowanie „otumanienia religijnego" w społeczeństwie [Żaryn, 2016]. Atak przeciwko Kościołowi wzmogło wrogie nastawienie Watykanu do zmian terytorialnych na Zachodzie Polski - instytucję kościelną traktowano w tej sytuacji jako agenturę Watykanu i państw kapitalistycznych, duchowieństwo zaś jako dywersantów lub kolaborantów. Te dwie płaszczyzny: ideologiczna i polityczna były podłożem dla regularnej akcji niszczenia Kościoła katolickiego, represji wobec wszelkich przejawów nieakceptowania „nowego porządku publicznego". Wyrazem stanowiska rządu było zerwanie z dniem 12 września 1945 roku konkordatu ze Stolicą Apostolską. [Marecki J., 2010].

Wielu autorów wskazuje, że w początkowym okresie sporadycznie dochodziło do otwartych ataków na kościół katolicki, ataki przycichły przed nadchodzącym referendum ludowym. [Sikorski

[39] List ten wywołał w Polsce prawdziwą burzę i stał się podstawą szerokiej akcji propagandowej przeciwko Watykanowi, przeprowadzonej w zakładach pracy i w szkołach.

J., 2005; Marecki J., 2010; Żaryn J., 2016]. Taka dychotomia postaw i działań komunistów wynikała z pragmatyzmu politycznego, związanego z dążeniem do poszerzenia bazy społecznej dla utworzenia przyszłego rządu. W latach 1945–1947 próbowano nawet zdobyć przychylność Kościoła dla legitymizacji nowej władzy - tak było po zdobyciu Lublina przez komunistów, gdy Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego podjął rozmowy z przedstawicielami Kościoła na temat jak najszybszego uruchomienia Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Jak pisze Żaryn J. [2016], w okresie tym komuniści podkreślali też swoje uczestnictwo w procesjach Bożego Ciała.

W Barlinku również w początkowym okresie po wojnie relacje pomiędzy organami władzy państwowej i Kościołem układały się poprawnie. Już 12.09.1945r. Obwodowy Pełnomocnik Rządu RP S. Schiller w piśmie do Zarządu Miejskiego w Barlinku, polecał Burmistrzowi miasta, Franciszkowi Biedzie, przekazać w przeciągu dwóch tygodni wszystkie majątki i nieruchomości kościoła protestanckiego do dyspozycji kościoła rzymskokatolickiego. [APSS, sygn. 68/11/0/1.3/51]. Zebranie wyborcze Tymczasowej Rady Doradczej odbyło się w dniu 09.12.1945r. w sali parafialnej kościoła ewangelickiego w Barlinku. Uczestniczyli w nim przedstawiciele partii politycznych działających w Barlinku, organizacji społecznych i ksiądz parafii, Antoni Purol. [APSS, sygn. 68/11/0/2/58]. Już po jej ukonstytuowaniu, w dniu 25.05.1946r., Rada włączyła się do walki o przejęcie kościoła ewangelickiego na potrzeby kultu religijnego, a także w pozyskanie środków wśród miejscowych kierowników przedsiębiorstw na remont kościoła. Tymczasowa Rada Doradcza w Barlinku zajmowała się także organizacją procesji Bożego Ciała: „*Ustalono program uroczystości, który przedstawia się następująco: o godz. 10-tej suma, po sumie wyruszamy z procesją wg następującej trasy; Jasnej, Wolności, Rynek i z powrotem do kościoła. W sprawie ołtarzy postanowiono, że zostaną postawione przez: I Kupców, II Przemysł Drzewny, III Partie, IV Urzędy. W końcu ob. Przewodniczący zwrócił się do obecnego na zebraniu miejscowego ks. Proboszcza, aby więcej współpracował z Zarządem Miejskim oraz brał czynniejszy udział w życiu społecznym i okazał więcej inicjatywy, gdyż jego powinnością jest, aby spowodować jak najwcześniej otwarcie kościoła poewangelickiego”*. [APSS, sygn. 68/11/0/2/58]. TRD w Barlinku wsparła również remont kościoła parafialnego, przydzielając stolarzy i dekarza. [APSS, sygn. 68/11/0/2/58]. Na trzecim posiedzeniu Miejskiej Rady Narodowej w Barlinku w dniu 20.11.1946r. w skład Komisji Opieki Społecznej włączono księdza Józefa Czaprana. [Protokół nr. 3. MRN - APSS, sygn. 68/11/0/2/59]. W dniu 04.01.1947r. został on również powołany w skład Komitetu Honorowego Bloku Wyborczego Stronnictw Demokratycznych w Barlinku. [Muzeum Regionalne w Barlinku].

Barlinek, ok. 1960r. Procesja Bożego Ciała. Ksiądz wikary Ludwik Walerowicz i ks. Józef Wileński pod baldachimem zasłonięty monstrancją wśród wiernych na rynku przed kościołem. Źródło: Muzeum Regionalne w Barlinku.

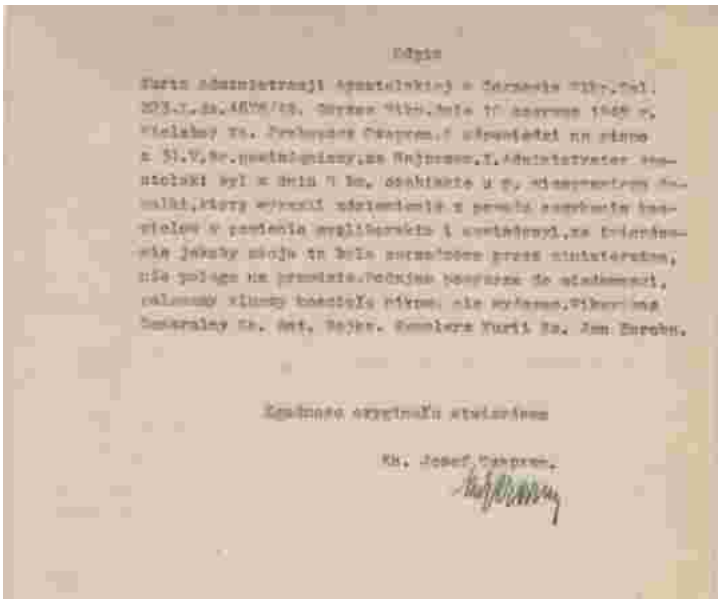
Władze miasta Barlinka brały udział w okolicznościowych nabożeństwach na rynku. [Paśnik, 1945-1964]. Również Starosta Myśliborski, Stanisław Orzechowski angażował się w wydarzenia religijne w Barlinku [APSS, sygn. 68/11/0/1.3/54; sygn. 68/3/0/1.1/3].

Przykładem niekonfrontacyjnej jeszcze polityki władz wobec Kościoła była organizacja zakończenia roku szkolnego w Gimnazjum Handlowym w Barlinku w 1948 roku, w ramach której przewidziano uroczysty wymarsz młodzieży szkolnej do Kościoła i jej uczestnictwo w nabożeństwie. Podobny przykład znajdujemy również na ulotkach reklamujących zjazd Motoklubu z Poznania w maju 1947 roku, które zawierają informację o organizowanej w kościele parafialnym w Barlinku mszy świętej. [Muzeum Regionalne w Barlinku].

W tym samym jednak czasie, bo w 1948 roku na odprawach kierowników Referatu Społeczno-Politycznego w Urzędzie Wojewódzkim w Szczecinie, udzielane były wskazówki w sprawie zamykania poniemieckich kościołów. Na tajnej konferencji zalecenie to przekazano wójtom, którzy

niezwłocznie przystąpili do realizacji zadania, bez powiadomienia starostów obwodowych. Starosta Myśliborski, Stanisław Orzechowski był na tyle przewidujący, że zwolnił kierownika referatu, który podjął działania bez jego wiedzy, nakazał zwrot kluczy do kościołów radom parafialnym, aby zapobiec „incydentom". Jednocześnie wystosował pismo do Urzędu Wojewódzkiego, w którym poprosił o przesyłanie mu protokołów odpraw, aby „zapobiec zbyt daleko posuniętej samodzielności Kierowników Referatu Społeczno-Politycznego". [APS, sygn. 66/927/0/25/1291].

O niespójności polityki państwa w sprawie Kościoła świadczy odpis pisma z Kurii Administracji Apostolskiej w Gorzowie Wlkp. z dnia 10.06.1948r., skierowanego do proboszcza parafii w Barlinku, ks. Józefa Czaprana z informację, że wiceminister Władysław Gomółka zaprzecza prowadzeniu akcji zamykania kościołów w powiecie myśliborskim.

Odpis pisma Kurii Administracji Apostolskiej w Gorzowie Wlkp. do ks. Józefa Czaprana w sprawie zamykania kościołów. Źródło: Muzeum Regionalne w Barlinku.

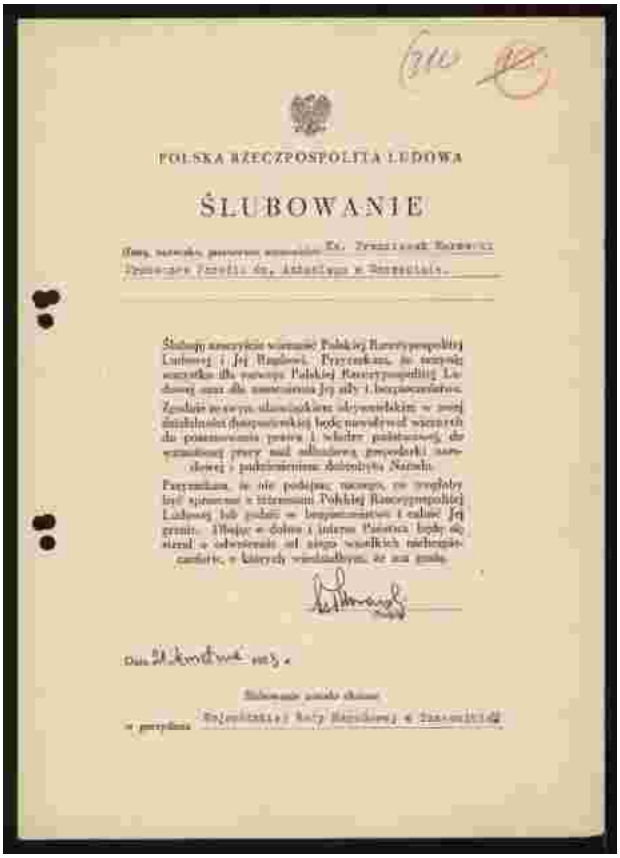
Po wygranych wyborach parlamentarnych w 1947r. przystąpiono do eliminowania Kościoła katolickiego z życia społecznego w Polsce. Wskazuje się, że najtrudniejsze dla Kościoła były lata 1948-1956. Instytucją, która realizowała antykościelną politykę państwa był aparat bezpieczeństwa. Już w 1944r. w strukturach Referatu Bezpieczeństwa Publicznego powołano komórkę nadzorującą sprawy religijne i działalność duchowieństwa. W strukturach PPR, a później PZPR na różnych poziomach funkcjonowały komórki, których zadaniem była inwigilacja Kościoła katolickiego. [Marecki, 2010]. W 1950 roku przy prezydiach rad narodowych powstał Urząd do Spraw Wyznań, którego zadaniem była „opieka nad Kościołem". W rzeczywistości chodziło o inwigilowanie środowiska wiernych i ścisłą współpracę z pionami Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego. [Marecki, 2010]. Duchowni, oskarżani o współpracę z okupantem, popieranie wrogów władzy ludowej, posiadanie broni bądź też o kontaktowanie się z obcym wywiadem, byli skazywani na długoletnie więzienia. Pokazowe procesy sądowe były często poprzedzone brutalnym śledztwem, podczas którego wymuszano zeznania torturami, prowokacją lub preparowanymi dowodami. Przystąpiono również do budowy sieci agenturalnej wśród kleru i w środowisku osób świeckich. Duchowni określani „patriotami" byli dopuszczani do zajmowania stanowisk kościelnych. Na mocy art. 1.4 i 5 dekretu z 6 września 1946r. „*O ustroju rolnym i osadnictwie na Ziemiach Zachodnich i Północnych"* dobra kościelne przeszły na własność skarbu państwa i zostały włączone w skład państwowego funduszu ziemi. Zlikwidowano katolickie drukarnie i wydawnictwa, rozbito, a później przejęto organizację Caritas. Dekret z 5 sierpnia 1949r. „*O zmianie niektórych przepisów prawa o stowarzyszeniach*" [Dz.U. RP z 1950r., nr 8, poz.87] nakazał ponowną rejestrację wszystkich zakonów, kongregacji duchownych oraz zrzeszeń kultu religijnego. Aby zapobiec represjonowaniu osób świeckich, episkopat zawiesił działalność wszystkich organizacji katolickich. [Włodkowski, 2010]. W 1952 roku zlikwidowano małe seminaria duchowne, szkoły i internaty prowadzone przez Kościół katolicki, katechezę w szkołach oraz emblematy religijne znajdujące się w budynkach publicznych. Pretekstem do usuwania katechetów ze szkół była akcja składania w 1950r. podpisów pod Apelem Sztokholmskim w sprawie zakazu broni jądrowej. Obywatele odmawiający podpisu zostali wciągnięci do kartotek Ministerstwa Bezpieczeństwa jako „wrogi element". [Wikipedia].

Narzędziem prawnym pozwalającym kształtować politykę personalną Kościoła był dekret Rady Państwa z 9 lutego 1953r. *„O obsadzaniu duchownych stanowisk kościelnych"*, Dz.U. PRL 1961, nr 32, poz.160. W zakładach pracy i na uczelniach organizowano masówki, podczas których

domagano się zniesienia „tymczasowości kościelnej” a na członków PZPR wywierano presje zmuszając ich do deklaracji ateizmu. [Włodkowski, 2010].

W proteście przeciwko restrykcyjnym działaniom komunistów, episkopat skierował w dniu 08 maja 1953r. do Rady Ministrów memoriał nazywany potocznie „non possumus”, zawierający stanowisko wobec represji, jakich doznał Kościół. W odpowiedzi rząd PRL usunął kardynała Wyszyńskiego z funkcji prymasa i pozbawił go wolności. Dopiero po trzech latach kardynał opuścił areszt. Sterroryzowani biskupi w grudniu 1953 roku złożyli przysięgę na wierność PRL. Treść tej przysięgi wskazywała jednoznacznie, że Kościół był z założenia traktowany jako siła wroga systemowi komunistycznemu: *„będę nawoływał wiernych do poszanowania prawa i władzy państwowej”. „Przyrzekam, że nie podejmę niczego, co mogłoby być sprzeczne z interesami Polskiej Rzeczpospolitej Ludowej lub godzić w bezpieczeństwo i całość jej granic".* [APG, sygn. 66/927/0/25/1291].

Chociaż represje zelżały na krótko po śmierci Stalina, jednak już w 1961r. ponownie usunięto katechezę ze szkół, kapelanom uniemożliwiono pracę w szpitalach i więzieniach, do minimum ograniczono szkolnictwo katolickie. Zakazywano prowadzenia remontów obiektów sakralnych, ograniczano przydział materiałów budowlanych, utrudniano kontaktowanie się ze stolicą apostolską. W drugiej połowie lat siedemdziesiątych funkcjonariusze SB zainicjowali działalność nazywaną „dialogiem operacyjnym”, który polegał na rozpoznaniu środowiska i stanowiska władz kościelnych i konkretnych osób w trakcie regularnych spotkań z duchownymi. W trakcie sondowania nastrojów prowadzono werbunek duchownych. W 1973 roku w Departamencie IV SB Ministerstwa Spraw Wewnętrznych powołano samodzielną grupę D, która dała początek podobnym grupom na szczeblu wojewódzkim. Jej zadaniem było konfliktowanie środowiska kościelnego przez dezinformację i kompromitację. [Marecki, 2010].

POLSKA RZECZPOSPOLITA LUDOWA

ŚLUBOWANIE

Treść ślubowania wierności dla Polskiej Rzeczpospolitej Ludowej z 1953 r. Źródło: APG, sygn. 66/927/0/25/1291.

Pomimo angażowania znacznych nakładów, tysięcy ludzi, pozyskiwania konfidentów, nigdy nie przejęto kontroli nad Kościołem. [Marecki, 2010]. Zgoda na ratyfikację konkordatu, zawartego w 1993 roku pomiędzy Rządem RP i Stolicą Apostolską, oznaczająca zmianę polityki rządu wobec Kościoła katolickiego w Polsce, zamyka trwającą pół wieku walkę o „rząd dusz”. [Włodkowski, 2010]. Wojna z Kościołem doprowadziła do wzmocnienia jego autorytetu jako głosu sumienia narodu i symbolu oporu przeciwko reżimowi komunistycznemu.

5.4. Duszpasterze parafii rzymskokatolickiej w Barlinku po II wojnie światowej

Rezultatem badań przeprowadzonych w oparciu o Schematyzmy Ordynariatu Gorzowskiego i Diecezji Gorzowskiej, zapisy w „Księdze ochrzczonych” parafii NSNMP w Barlinku, dokumenty APSS i APG, publikacje ks. R.R. Kufla i prof. E. Rymara, było ustalenie kolejności sprawowania opieki duszpasterskiej w parafii rzymskokatolickiej w Barlinku po II wojnie światowej. W związku ze stwierdzonymi różnicami pomiędzy faktycznie sprawującymi w Barlinku służbę kapłańską duszpasterzami, a danymi wynikającymi z dekretów nominacyjnych, poniżej zaprezentowano dwa zestawienia. Nie obejmują one duszpasterzy utworzonej 20.08.1978r. parafii Św. Bonifacego oraz parafii Św. Wojciecha w Barlinku, która została erygowana 01.07.1997r.

Tabela 50. Wykaz duszpasterzy parafii rzymskokatolickiej w Barlinku według dekretu nominacyjnego

Lp.	Wyszczególnienie	Data dekretu nominacyjnego
1.	Ks. Antoni Purol	20.10.1945
2.	Ks. Józef Czapran	11.06.1946
3.	Ks. Leon Izdebski	22.06.1952
4.	Ks. Józef Wileński	04.01.1956
5.	Ks. Franciszek Morawski	22.11.1961
6.	Ks. Bronisław Lose	30.06.1994

Źródło: opracowanie własne w oparciu o „Schematyzm" [1949,1955,1959,1969, 1976, 2002], „Księga ochrzczonych" parafii NSNMP w Barlinku oraz Kufel [2017; 2018].

Powyższe zestawienie nie zawiera nazwisk księży, którzy świadczyli posługę kapłańską w parafii rzymskokatolickiej w Barlinku bez dekretu nominacyjnego. Należeli do nich: ks. Edmund Helewski, który pozostał w parafii na prośbę Administratora Apostolskiego w Gorzowie Wlkp. oraz ks. Jan Łyczek, który przybył na Pomorze Zachodnie wraz z ks. Janem Wojtysiakiem [40], jednak nie otrzymał dekretu nominacyjnego i wkrótce powrócił do swojej parafii.

Tabela 51. Wykaz wszystkich duszpasterzy parafii rzymskokatolickiej w Barlinku po II wojnie światowej

Lp.	Wyszczególnienie	Data dekretu nominacyjnego	Data rozpoczęcia pracy w Barlinku według „Schematyzmu"	Pierwszy wpis w „Księdze ochrzczonych" Parafii NSNMP w Barlinku	Ostatni wpis w „Księdze ochrzczonych" Parafii NSNMP w Barlinku	Data objęcia następnej parafii według „Schematyzmów" (zakończenia służby).
1.	Ks. Edmund Helewski	brak	brak	13.05.1945	listopad 1945	05.08.1946
2.	Ks. Jan Łyczek	brak	brak	brak wpisów	brak wpisów	b.d.
3.	Ks. Antoni Purol	20.10.1945	b.d.	25.11.1945	14.07.1946	04.07.1946
4.	Ks. Józef Czapran	11.06.1946	11.07.1946	14.07.1946	24.02.1952	27.02.1952
5.	Ks. Leon Izdebski	22.02.1952	22.02.1952	02.03.1952	21.05.1956	04.05.1956
6.	Ks. Józef Wileński	04.01.1956	04.01.1956	27.05.1956	03.12.1961	05.12.1961
7.	Ks. Franciszek Morawski	21.11.1961	21.11.1961	30.12.1961	b.d.	30.06.1994
8.	Ks. Bronisław Lose	30.06.1994	30.06.1994	b.d.	pracuje nadal	pracuje nadal

Źródło: opracowanie własne w oparciu o „Schematyzm" [1949,1955,1959,1969, 1976, 2002], „Księga ochrzczonych" parafii pw. NSNMP w Barlinku oraz Kufel [2017; 2018].

W wykazach widoczne są rozbieżności pomiędzy datami dekretów, zapisami w Schematyzmach a rzeczywistym objęciem parafii w Barlinku przez poszczególnych księży. Tak jest w przypadku ks. Antoniego Purola, który zgodnie z „Księgą ochrzczonych" parafii NSNMP w Barlinku w dniu 14.07.1946r. udzielał sakramentu chrztu świętego, natomiast według Schematyzmu [1949], z dniem 04.07.1946r. objął następną parafię. Istotna nieścisłość dotyczy daty objęcia obowiązków duszpasterskich w Barlinku przez ks. Józefa Wileńskiego – rejestry parafii w Barlinku wskazują na datę 27.05.1956r., podczas gdy Schematyzm [1959] podaje datę 04.01.1956r. Data styczniowa jest niespójna z datą wyjazdu z parafii w Barlinku ks. Leona Izdebskiego. Osobnym zagadnieniem

[40] Ks. Jan Wojtysiak pozostał w parafii w Myśliborzu i był pierwszym proboszczem tej parafii w latach 1945-1951. [Schematyzm, 2002].

jest status ks. Jana Łyczka w parafii w Barlinku w związku z brakiem dekretu nominacyjnego oraz zapisów w księgach parafialnych.

Poniżej charakterystyka duszpasterzy pełniących posługę kapłańską w Barlinku po II wojnie światowej.

1. Ks. Edmund Helewski (1902–1975) – w *Berlinchen* od 1937 do XI 1945r.

Pomijany w wykazie księży katolickich w Barlinku, tym niemniej to właśnie ks. Edmunda Helewskiego należy wymienić jako pierwszego kapłana, opiekującego się wiernymi wyznania rzymskokatolickiego i parafią katolicką w Barlinku po II wojnie światowej. Pierwszy wpis w „Księdze ochrzczonych" parafii NSNMP w Barlinku sygnował ks. Edmund Helewski w dniu 15.05.1945r., ostatni w listopadzie tego roku. Na Jego obecność w Barlinku podczas wojny i po wojnie wskazywali robotnicy przymusowi, którzy pozostali w tym mieście po zakończeniu działań wojennych. [Tomaszewski, 1985; Pluciński, 1985].

Edmund Helewski. Źródło: G. Sopiński

Ks. Edmund Helewski, urodził się 25 grudnia 1902r. w Szczecinie. Był synem Polaka i Niemki. Jak wspominają robotnicy przymusowi, którzy spotykali się z nim na mszy, on i jego siostra Gerda polszczyznę znali bardzo słabo, jednak zapiski w „*Totenbuch*" parafii Chrapowo w 1946 roku ks. Helewski prowadził po polsku. [Piskorski, 2010; Sopiński, 2017]. Wyświęcony na księdza 01.02.1931r. w kościele św. Jadwigi w Berlinie. Mszę prymicyjną odprawił w Szczecinie w 1933r. w kościele Jana Chrzciciela. W latach 1931–1933 pracował w kościele parafialnym pod wezwaniem Wniebowstąpienia Najświętszej Marii Panny w Berlin-Tegel [Berliner Adressbuch, 1933]. Od 01.05.1933 r. był wikariuszem w parafii pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii w dzielnicy Berlin-Charlottenburg.

Jak twierdzi J. Piskorski, „*na prowincję został zesłany z Berlina*" za krytykę nacjonalizmu. [Piskorski, 2010; 2013]. Od 01.11.1937r. pełnił funkcję kuratusa[41], a od 22.11.1941r. był proboszczem w *Hohengrape* (Chrapowo). W czasie wojny opiekował się okolicznymi kościołami filialnymi, w tym również parafią katolicką św. Bonifacego w *Berlinchen.* Na stałe rezydował w Chrapowie koło Pełczyc, a na msze w kościele św. Bonifacego był dowożony przez parafian. W tym czasie udzielał potajemnie ślubów, chrztów i pogrzebów przywiezionym na roboty przymusowe Polakom i Francuzom. „*Wszyscy Polacy wiedzieli, że mogą liczyć na niego, serdecznie odnosił się do pracowników sezonowych i przymusowych. Śmialiśmy się, że to musi być nasz człowiek, bo miał imię i nazwisko brzmiące po polsku."* [Kłys, 2013].

Po wojnie w porozumieniu z Administratorem Apostolskim z Gorzowa Wlkp. pozostał na miejscu i kontynuował opiekę duszpasterską w swojej parafii, w tym również w Barlinku. [Woźny, 2014; Parafia w Pełczycach]. Jak wynika z akt Archiwum Państwowego w Szczecinie, w dniu 06.06.1946r. na polecenie starosty powiatowego na plebanii w Chrapowie przeprowadzono rewizję, w trakcie której kierownik UBP w Barlinku, Jerzy Mironik, a także komendant milicji z Myśliborza i z Pełczyc (Bernstein) oraz przedstawiciel PPR „*zdawali się namawiać go do pozostania w Polsce, licząc najwyraźniej na skłonienie go do współpracy z tajnymi służbami. Gdy jednak stanowczo odmówił, motywując to między innymi niedostateczną znajomością polszczyzny, wyzwali go od hitlerowskich świń i obrabowali".* Ks. Helewski złożył skargę do starosty powiatowego, w której opisał całe zajście. Uczestnicy zostali ukarani za podejmowanie działań nie zleconych przez UBP. [APS, sygn. 65/317/0/5/1225].

Ostatni zapis dokonany przez ks. Helewskiego w „*Totenbuch*" nosi datę 11.07.1946r. [Sopiński, 2018]. W dniu 14.07.1946r. przekazał on parafię polskiemu duchownemu, ks. Franciszkowi Łojkowi i z dniem 05.08.1946r. został wysiedlony z Pomorza Zachodniego. [Kufel, 2017]. Po wyjeździe w dniu 01.11.1947r. otrzymał probostwo w parafii św. Klary w Berlinie. Od 01.06.1949 do 14.10.1957r. był księdzem więziennym w miejscowości *Anrath* koło *Krefeld* (południe Niemiec). W dniu 15.10.1957r. powrócił do Berlina, by pełnić tam funkcję duszpasterza, a od 21.03.1967r. rektora kaplicy w areszcie śledczym Berlin-Moabit. Posługę więzienną pełnił do 31.12.1967r.

[41] Kuratus, względnie rektor kościoła, nie był proboszczem w kanonicznym znaczeniu. To duchowny sprawujący opiekę nad kościołem katolickim niebędącym kościołem parafialnym, kapitulnym, przynależącym do domu zakonnego lub do stowarzyszenie życia apostolskiego. [Wikipedia].

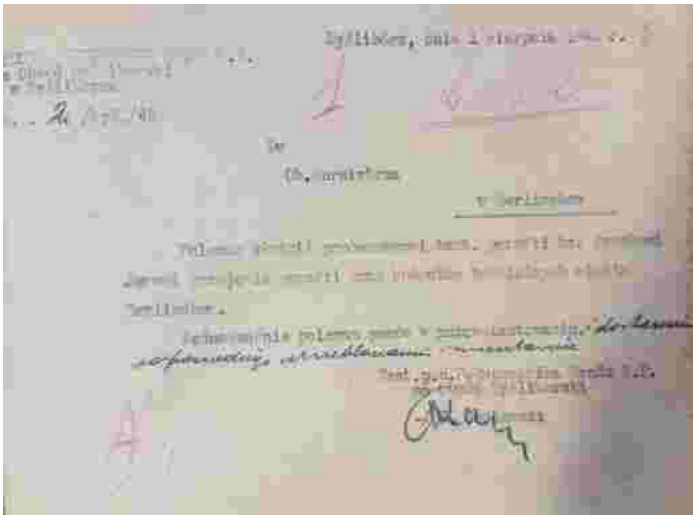
Po przejściu na emeryturę w 1968r. jeszcze przez 4 lata pracował jako opiekun duchowny w *Niederlangen-Siedlung*. Z dniem 19.12.1967r. został mianowany członkiem Rady Kapłańskiej. W dniu 19.12.1964r. został odznaczony godnością kanonika *ad honores*, a od 18.12.1967r., radcy duchownego. Z uwagi na chorobę, w 1972r. przeniósł się do gminy „*Marie zum Frieden*" w *Meppen* w Zagłębiu Ruhry. [Kufel, 2017]. Zmarł w dniu 21.05.1975r. w szpitalu Św. Wincentego *w Haselünne*, w dniu 26.05.1975r. został pochowany na berlińskim cmentarzu *Niederlangen*. [Kufel, 2017; Nekrolog; Gruber, Plock, Thiele, 2004].

2. Ks. Jan Łyczek (1908–1981) – w Barlinku od VIII – do IX 1945r.

Ks. Jan Łyczek. Źródło: Janas, Wolanów.

Ks. Jan Łyczek w aktach parafii NSNMP w Barlinku nie pozostawił po sobie żadnych śladów. Brak jest też dekretu nominacyjnego w archiwum diecezjalnym. [Kufel, 2018]. Informację o Jego pobycie w Barlinku zawiera publikacja E. Rymara z 1993r. pt. „*Z dziejów parafii w Jesionowie w latach 1945–1948"*, w „Prezbiterium", nr 5-6, s.151. E. Rymar twierdzi, w oparciu o kwerendę wykonaną przez Diecezję Sandomiersko - Radomską z dnia 25.10.1984r, że ks. Jan Łyczek przybył do Barlinka z Radomia 19.08.1945r. i w dniu 26.09.1945r. wyjechał z Barlinka do Kowali w pow. radomskim. Okoliczności Jego przyjazdu do Administracji Gorzowskiej i do Barlinka nie są znane. W czasie pobytu w Barlinku opiekował się kościołem Św. Bonifacego i mieszkał na plebanii przy tym kościele. Na prośbę mieszkańców dojeżdżał również do opuszczonej parafii pw. Chrystusa Króla w Jesionowie[42]. Pozostawał w tym czasie w kontakcie ze swoim przyjacielem, ks. Janem Wojtysiakiem, który otrzymał nominację na pierwszego proboszcza w Myśliborzu.[43]

Pismo z dnia 01.08.1945r. zastępcy Starosty Myśliborskiego, Witolda Sankowskiego do Burmistrza Berlinka w sprawie przejęcia parafii przez ks. Jana Łyczka. Źródło: APSS, sygn. 68/3/0/1.1/10.

Pozyskane w trakcie poszukiwań pismo Obwodowego Pełnomocnika Rządu R.P. na Obwód Myśliborski, podpisane przez jego zastępcę, Witolda Sankowskiego z 01.08.1945r., skierowane do burmistrza w *Berlinchen*, zawiera polecenie udzielenia pomocy ks. Janowi Łyczkowi w przejęciu parafii i budynków kościelnych w *Berlinchen*. Jednocześnie Witold Sankowski prosi o zaprowiantowanie księdza i przekazanie mu mieszkania i umeblowania.[44]

W treści wspomnień ks. Jana Łyczka, spisanych przez Jego przyjaciela, ks. Stanisława Legięcia, brak jest potwierdzenia obecności ks. Jana Łyczka w parafii w Barlinku. [Legięć, 1981]. Zawarta jest tam informacja o treści: „*Po skończonej wojnie, ks. Jan Łyczek miał chęć przenieść się na Ziemie Odzyskane. Nie mógł jednak otrzymać na to pozwolenia od pasterza, ponieważ w diecezji odczuwał się wielki brak kapłanów*". Nie wyklucza ona obecności ks. Jana Łyczka w parafii w Barlinku w 1945r., lecz może stanowić wyjaśnienie Jego krótkiego pobytu w barlineckiej parafii po II wojnie światowej.

Ze spisanych przez ks. Legięcia wspomnień wynika, że ks. Jan Łyczek był osobą o ogromnym poczuciu odpowiedzialności, posiadającą doświadczenie w organizacji i zarządzaniu parafiami. „Miał wyrobione poczucie przyjętych obowiązków, starał się zawsze dobrze je wypełnić". „*W parafii Wolanów przez 20 lat pracował sam, uczył też w szkołach (miewał po 34 godziny tygodniowo). Odznaczał się staropolską gościnnością*". [Legięć, 1981].

[42] W 1945r. Rosjanie zabili ks. Zawadzkiego, opiekującego się parafią w Jesionowie [Rymar, 2018].
[43] Kwerenda przeprowadzona przez Kurię Sandomiersko- Radomską 25.1o.1984r. na zlecenie E. Rymara [Rymar, 2018].
[44] Jest to dokument zdeponowany w Muzeum Regionalnym w Barlinku przez Tadeusza Michalczyka, Przewodniczącego Miejskiej Rady Narodowej w Barlinku w latach 1952-1967.

Urodzony 15.03.1908r. *w* Kazanowie Starym koło Końskich, *s*yn Władysława i Marianny z d. Owczarek, po skończeniu nauki w Szkole Podstawowej i w Państwowym Gimnazjum w Końskich, kontynuował naukę w liceum kurii diecezjalnej w Sandomierzu, gdzie w 1931r. uzyskał świadectwo dojrzałości. Następnie wstąpił do Wyższego Seminarium Duchownego, gdzie przez pięć lat studiował. W czasie studiów był seniorem (dziekanem) kursu. Po święceniach w 1936r., przez 2 lata pracował w parafii Czyżów Szlachecki jako wikariusz i prefekt. Od lipca 1938 roku pracował w parafii Wiązownica, gdzie wybudował dom - wikariat. Od 1939r. był kapelanem wojskowym w randze kapitana. W dniu 03.09.1939r. otrzymał przydział do jednostki wojskowej na wschodzie Polski. Po ustaniu działań wojennych powrócił na placówkę w Wiązownicy i tam nawiązał łączność z polskim ruchem oporu. Od 04.06.1942r. przez 4 lata pracował z ks. proboszczem Kozińskim, późniejszym prałatem kapituły Kolegiaty Opatowskiej. [Legięć, 1981].

Przedstawiona charakterystyka poddaje w wątpliwość założenie, że przyczyną krótkiego pobytu tego księdza w parafii był brak umiejętności poradzenia sobie z ciężkim warunkami życia w powojennym Barlinku. [Rymar, 1993; Woźny, 2014]. Zgodnie z podanymi przez Niego informacjami, władze kościelne nie wyraziły zgody na Jego pracę na Pomorzu Zachodnim.

Ks. Jan Łyczek w parafii Wolanów. Źródło: Janas, Wolanów, 2018.

Do końca życia pełnił posługę kapłańską na południu Polski. W sierpniu 1946r. otrzymał samodzielną placówkę, beneficjum w Kaszowie, woj. radomskie, gdzie pracował do 1957r. Wyremontował tam kościół, wybudował plebanię i budynki gospodarcze, aktywnie działał wśród miejscowej społeczności. W 1955r. został wybrany wicedziekanem dekanatu potworowskiego, woj. sandomierskie. W maju 1957r. objął beneficjum w Wolanowie, diecezja radomska, gdzie pracował przez 23 lata. Zmarł w 1981r. w wieku 72 lat. [Legięć, 1981]. Na prośbę parafian został pochowany na cmentarzu w Wolanowie.

3. Ks. Antoni Purol (1894–1977) – w Barlinku od X 1945 do VI 1946

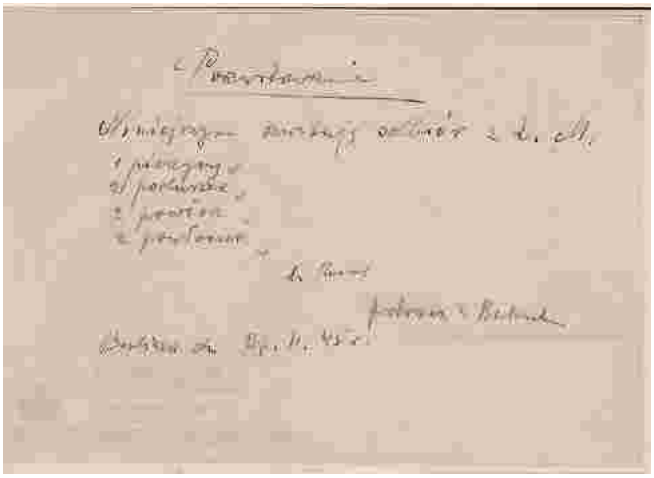

Ks. Antoni Purol. Źródło: Tylus, 2017.

Urodził się 04.06.1894r. w Dębłowie, w parafii Modliszewko, w archidiecezji gnieźnieńskiej, w rodzinie Jana i Rozalii z d. Krysińskiej. W 1910r. rozpoczął naukę w gimnazjum w Wadowicach, którą przerwał w 1914r. w związku z wcieleniem do wojska. Wziął udział w I wojnie światowej, z której powrócił na początku 1919r. Po ukończeniu studiów gimnazjalnych, z dniem 01.10.1919r. wstąpił do nowicjatu Stowarzyszenia Braci Pallotynów. W latach 1920-1925 studiował w Wadowicach teologię i filozofię. Święcenia kapłańskie przyjął w dniu 05.07.1925r. w Krakowie z rąk bpa krakowskiego Adama Stefana Sapiehy. Od 08.08.1926r. przynależał do Domu Pallotynów w Sucharach, od 1927r. pełnił tam funkcję magistra kleryków. W 1933r. został magistrem gimnazjum oraz radcą domu zakonnego w Chełmnie, a w 1938r. leczył się w Lublinie, mieszkając u swej siostry. [Księga Ochrzczonych; Kufel, 2018]. W 1945r. przez ponad pół roku pracował w parafii Kościelec Kujawski. Na Ziemie Zachodnie przybył z Lublina w październiku 1945r. Dekretem z 20.10.1945r. mianowano go tymczasowym wikariuszem kooperantem w Myśliborzu z rezydencją oraz prawami i obowiązkami proboszcza w Barlinku – objął kościół Św. Bonifacego w Barlinku i zamieszkał na plebanii przy tym kościele. [Kufel, 2018; APNSNMP]. W dniu 27.11.1945r. pokwitował odbiór z Zarządu Miejskiego pościeli, w tym: 1 pierzynę, 2 poduszki, 2 powłoki i 2 powłoczki. [Muzeum Regionalne w Barlinku].

Gdy przybył do Barlinka, miał 39 lat. Od 17 grudnia 1945r. administrował również na prośbę Gorzowskiej Administracji Apostolskiej w kościele w Jesionowie k. Przelewic. [Kufel, 2018].

W czasie Jego pobytu w Barlinku, miastem zarządzał burmistrz kpt. Konstanty Supiński. W dniu 09.12.1945r. ks. Antoni Purol został wybrany do Tymczasowej Rady Doradczej w Barlinku w charakterze zastępcy Przewodniczącego Rady. [APSS, sygn. akt: 68/11/0/1/58]. W czasie swojej pracy w Barlinku, uporządkował teren małego kościoła oraz odtworzył zaplecze liturgiczne, które zaginęło podczas wojny. [Paśnik, 1945–1964]. Z uwagi na wzrastające potrzeby wiernych, złożył wniosek do urzędu Pełnomocnika Obwodowego w Myśliborzu o przydzielenie dla parafii katolickiej kościoła poewangelickiego w Barlinku. [APSS, sygn. 68/11/0/1.3/54].

Pokwitowanie odbioru pościeli. Podpisane przez ks. Purola, proboszcza z Berlinchen. Data 27.11.1945.r. Źródło: Muzeum Regionalne w Barlinku.

Był w Barlinku zaledwie przez pół roku. Ostatni zapis ks. Antoniego Purola w księdze parafialnej w Barlinku został dokonany w dniu 14.07.1946r. [APN-SNMP]. W dniu 04.05.1946r. otrzymał zgodę przełożonych na przejście do duchowieństwa Gorzowskiej Administracji Apostolskiej. Z dniem 4 lipca 1946r. dekretem Rady Generalnej został mianowany wikariuszem kooperantem w Myśliborzu z rezydencją i obowiązkami proboszcza parafii w Trzcinnej, pow. Myślibórz. [APSS, sygn. 68/11/0/1/58; Schematyzm, 1949; Kufel, 2018]. Pracował tam przez sześć lat, obsługiwał także kościół w Stawie, pow. Myślibórz. Dekretem z 29.08.1952r. został mianowany wikariuszem w Krośnie Odrzańskim z rezydencją oraz prawami i obowiązkami proboszcza w Bytnicy. Dekretem z 11.09.1952r. ustanowiono go administratorem w Toporowie, pow. Świebodzin. W tym celu został wikariuszem w Obłocku z rezydencją oraz prawami i obowiązkami proboszcza w Toporowie. Pracował tam przez trzy lata, do 1955r. Dekretem z 01.08.1955r. otrzymał do końca tego roku jurysdykcję do słuchania spowiedzi św. oraz misję kanoniczną do głoszenia Słowa Bożego na terenie ordynariatu gorzowskiego. [Kufel, 2018]. W 1959r. przebywał poza Diecezją Gorzowską w Pieszycach, a w 1969r. był w Zamartem (diecezja pelplińska) k. Człuchowa. Zmarł w dniu 25.03.1977r. w Zamartem w wieku 83 lat i tam został pochowany na cmentarzu zakonnym Karmelitów Bosych. [Tylus, 2017; Kufel, 2018].

4. Ks. Józef Czapran (1893–1972) – w Barlinku od VI 1946 do II 1952

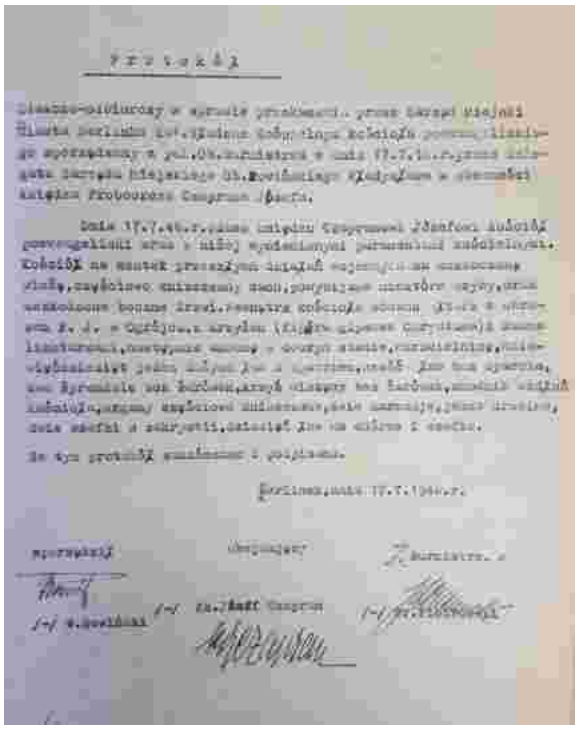

Ks. Józef Czapran

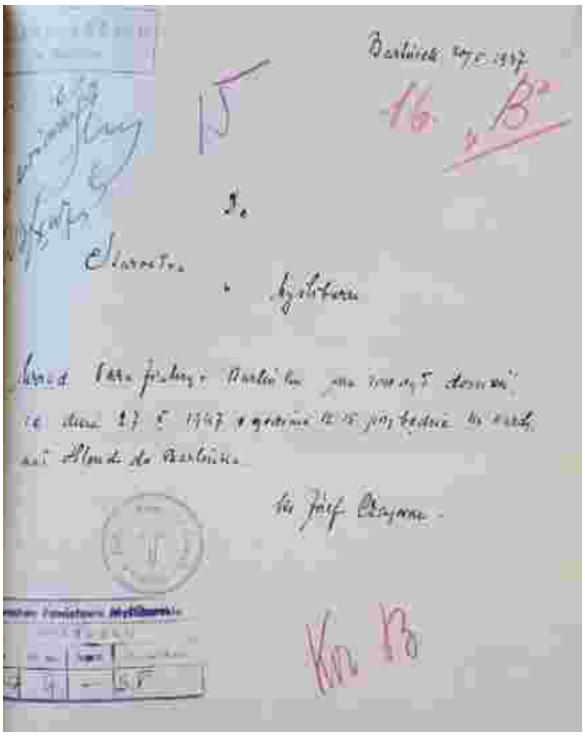
Ksiądz Józef Czapran był kolejnym proboszczem parafii rzymskokatolickiej w Barlinku po II wojnie światowej – zarządzał barlinecką parafią przez sześć lat. Syn Marcina i Józefy z d. Krzysztofowicz, urodził się 11.04.1893r. we Lwowie, tam też uczęszczał do szkoły podstawowej i do Gimnazjum nr 8. Po maturze w 1912r. zapisał się na filologię, a następnie podjął studia na wydziale teologicznym Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie. Święcenia kapłańskie otrzymał 08.07.1917r. z rąk ks. arcybiskupa Józefa Bilczewskiego. Następnie pracował na wikariatach w Nadwornej, Żółkwi, Tarnopolu, Buczaczu i Złoczowie. Z dniem 04.01.1928r. został administratorem parafii w Kopyczyńcach, a w dniu 12.12.1928r. objął probostwo w Kołodziejówce. Z dniem 15.07.1930r. został przeniesiony do Lwowa do parafii Św. Antoniego. Najpierw pracował jako prefekt w gimnazjum żeńskim im. Zimorowicza, następnie z dniem 15.09.1939r. otrzymał nominację na stałego nauczyciela religii, a od 16.02.1941r. pełnił funkcję administratora tej parafii. Pracował w niej do 1946 roku. [Sanktuarium św. Antoni]. Po wojnie w związku z przesiedleniami ludności z terenów wschodnich, przejętych przez Rosjan, przyjechał na Pomorze Zachodnie i rozpoczął pracę duszpasterską w Barlinku. Miał wówczas 53 lata. [Sanktuarium Św. Antoni; Czapran, 1957].

Data dekretu nominacyjnego ks. Józefa Czaprana do parafii w Barlinku to 11.06.1946r. [Kufel, 2016]. Potwierdza ją sam ks. Czapran i uwiarygadnia protokół z posiedzenia Tymczasowej Rady Doradczej w Barlinku z dnia 15.06.1946 r., w którym uczestniczył ks. Józef Czapran, a którego tematem było ustalenie przebiegu pierwszej po II wojnie światowej procesji Bożego Ciała,

przypadającej na dzień 20 czerwca. [APSS, sygn. 68/11/0/2/58; [APSS, sygn. 68/11/0/1.3/54]. Datę tę podaje także J. Zysnarski [Zysnarski, 2007 za: Michalski 1972].

Protokół przekazania kościoła poewangelickiego ks. Józefowi Czapranowi. Źródło: APSS, sygn. 68/11/0/1.3/54]

Odręczne pismo ks. Józefa Czaprana z 20.10.1947r. w sprawie wizyty ks. kardynała Augusta Hlonda w Barlinku. Źródło: APSS, sygn. 68/3/0/1.1/3.

Schematyzm Administracji Apostolskiej Kamieńskiej, Lubuskiej i Prałatury Pilskiej z 1949r. jako termin objęcia przez niego parafii w Barlinku podaje jednak datę 11.07.1946r. Pierwszy wpis ks. Józefa Czaprana w „Księdze ochrzczonych" parafii w Barlinku nosi datę 14.07.1946r. [APNSNMP]. Karta ewidencyjna parafii w Barlinku informuje o przejęciu parafii przez ks. Józefa Czaprana już w dniu 02.06.1946r. [APG, sygn. 66/927/0/25/1291].

17.07.1946r. Zarząd Miasta w Barlinku przekazał ks. Czapranowi kościół poeawangelicki, znajdujący się w centrum miasta. W skład komisji zdawczo-odbiorczej wchodzili: Franciszek Piotrowski, Władysław Rowiński oraz ks. Józef Czapran. Przekazanie odbyło się jednak z pominięciem Urzędu Likwidacyjnego w Myśliborzu, w związku z czym ks. Józef Czapran musiał uzyskać zgodę Urzędu na przejęcie kościoła. W działaniach tych wspierała go Tymczasowa Rada Doradcza przy Zarządzie Miejskim w Barlinku oraz Kuria Administracji Apostolskiej w Gorzowie Wlkp. [APSS, sygn. 68/11.0/1.3/54]. Przekazanie byłego zboru protestanckiego Radzie Parafialnej w Barlinku nastąpiło w dniu 19.11.1946r. Do parafii zostały przydzielone dwa kościoły filialne: w Płonnie, Rychnowie oraz kaplica w Barlinku (Kościół św. Bonifacego). [Michalski, 1972; Zysnarski, 2007]. Ksiądz Czapran posługiwał również w Jesionowie, a także uczył religii w Gimnazjum Handlowym i Średniej Szkole Krawieckiej w Barlinku. Był także kapelanem barlineckiego szpitala. [Schematyzm, 1949].

Prace remontowe kościoła rozpoczęły się już w sierpniu 1946r. i dzięki dużej ofiarności parafian, zakończono je w listopadzie 1946r., a w dniu 01.12.1946r. przy licznej obecności wiernych ks. proboszcz dokonał poświęcenia kościoła. [Mielcarek, 2011; Paśnik, 1945–1964; Tomaszewski, 1987]. W uroczystej procesji przeniesiono najświętszy sakrament z kościoła św. Bonifacego do kościoła NMP. W erygowaniu kościoła wzięło udział wielu księży, władze miasta, członkowie partii politycznych i ludność Barlinka. Obecny wówczas w Barlinku warszawski dziennikarz, Jerzy Konrad Maciejewski tak opisywał to zdarzenie: *„Niedziela, 1 grudnia 1946r. Mieliśmy dziś poświęcenie kościoła. Odbyło się wszystko, jak zwyczaj każe: chłopcy w czerwonych komżach niosący krzyż na przodzie, białe skromne chorągwie (nie wiem, czy stowarzyszeń, czy bractw kościelnych), potem zaś ludek, głównie kobiety, po drodze przyłączyli się ci, co byli opóźnieni, tak że niebawem tłum walił całą ulicą, obok słupa do plakatowania z napisem*

„Sława wielikomu Stalinu" Komendantury sowieckiej, skąd wyglądali Rosjanie. Postój przed kościołem wypadł bardzo długo, bo zanim procesja obeszła świątynię, zanim ksiądz poświecił samo wnętrze i gdy wreszcie otwarto wierzeje, tłum ruszył do środka". [Maciejewski, 1946].

Po poświęceniu stał się on głównym kościołem w Barlinka, od 01.12.1948r. został siedzibą dekanatu choszczeńskiego, zaś ksiądz Józef Czapran jego dziekanem. [Schematyzm, 1949; Michalski, 1972; Zysnarski, 2007; Kufel, 2016].

W dniu 27.10.1947r. ks. Józef Czapran gościł w Barlinku ks. kardynała Augusta Hlonda, któremu towarzyszył administrator apostolski ks. Edmund Nowicki. [Mielcarek, 2011]. Msza z kardynałem Hlondem zgromadziła, według relacji ówczesnych mieszkańców miasta, bardzo wiele osób, również z okolicznych miejscowości, w tym przedstawicieli władz administracyjnych Barlinka [Mielcarek, 2011]. Z tego okresu zachowało się odręczne pismo ks. Józefa Czaprana z dnia 20.10.1947r. skierowane do Starostwa w Myśliborzu, w którym Urząd Parafialny w Barlinku *„ma zaszczyt donieść, że dnia 27.10.1947r. o godz. 12.15 przybędzie ks. Kardynał Hlondt do Barlinka."* [APSS, sygn. 68/3/0/1.1/3].

1950r. Barlinek. przed nawą boczną kościoła NSNMP w Barlinku. W pierwszym rzędzie siedzą od lewej: osoba nierozpoznana, ks. Józef Czapran, ksiądz ze zgromadzenia oblatów – misjonarz przybyły na rekolekcje. Stoją: mieszkanki parafii w Barlinku. Źródło: zbiory Muzeum Regionalnego w Barlinku. W opisie osób pomocy udzielił ks. R.R. Kufel.

Ks. Józef Czapran był honorowym członkiem Komitetu Wyborczego Stronnictw Demokratycznych w Barlinku, powołanego w dniu 04.01.1947 roku przed pierwszymi w powojennej Polsce wyborami parlamentarnymi. [Muzeum Regionalne w Barlinku]. Pozostał w pamięci społeczności miasta jako człowiek wyrozumiały, ze znajomością psychiki ludzkiej i jednocześnie odznaczający się wysoką kulturą osobistą oraz jako dobry organizator i wychowawca. [Woźny, 2014]. Komunistyczne władze oceniały go jako „*wrogo ustosunkowanego do obecnej rzeczywistości".* [APG, sygn. 66/927/0/25/1291].

W dniu 30.05.1950r. został mianowany sędzią prosynodalnym, a 06.10.1951r. audytorem sądu biskupiego w Gorzowie Wlkp. [Schematyzm, 1955]. W dniu 18.02.1952r. zrezygnował z urzędu proboszcza i dziekanatu Choszczno i z dniem 27.02.1952r. objął parafię katedralną pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Gorzowie Wlkp. [Czapran, 1957]. Dekretem z 24.05.1952r. został mianowany wikariuszem substytutem administratorem w Kłodawie. 18.04.1952r. mianowano go członkiem rady administracyjnej, a 01.07.1952r. delegatem wzajemnej pomocy kapłańskiej. Dwukrotnie pełnił funkcję egzaminatora prosynodalnego oraz sześć razy (1951, 1954, 1957, 1960, 1963 i 1976) konsultora diecezjalnego. [Schematyzm, 1955; Schematyzm, 1959]. Pismem z 13.10.1956r. dodatkowo ustanowiono go niezależnym wikariuszem współpracownikiem Kościoła Podwyższenia Krzyża Św. w Gorzowie Wlkp. Decyzją papieża Pawła VI

został tajnym szambelanem papieskim. 17.12.1963r. przeszedł na emeryturę. 06.08.1969r. mianowano go członkiem rady kapłańskiej na okres trzech lat. Zmarł 31.05.1972r. w Gorzowie Wlkp. w wieku 79 lat. Pochowany 03.06.1972r. na cmentarzu w Gorzowie Wlkp. [Michalski, 1972; Kufel, 2016].

5. Ks. Leon Izdebski (1896–1957) – w Barlinku od II 1952 do V 1956

Ks. Leon Izdebski

Ks. Leon Izdebski, syn Jana i Franciszki z d. Bloch, urodził się 20.03.1896r. w Parczewie, woj. częstochowskie. Po maturze, którą zdał w dniu 23.06.1912r., złożył dokumenty do Wyższego Seminarium Duchownego, jednak nie został wówczas przyjęty, gdyż nie miał jeszcze ukończonych 18 lat. Udało mu się jednak w Sandomierzu, gdzie po zdaniu egzaminów został przyjęty do Seminarium. Święcenia kapłańskie otrzymał w dniu 21.09.1918r. z rąk bpa Mariana Ryxa. [Schematyzm, 1949; Katalog, 1939; Kufel, 2017]. Przez trzy lata pracował jako wikariusz. Pierwsze probostwo otrzymał w 1923r. w Nieznamierowicach w diecezji radomskiej, gdzie brał aktywny udział w budowie kościoła. W 1925r. został przeniesiony do Krasnej. W latach 1931–1933 był proboszczem w Konopnicy, pow. wieluński, woj. łódzkie. [Konopnica]. W skład tej parafii wchodził również Szynkielów, gdzie parafianie przygotowali mu uroczyste wprowadzenie do kościoła [Szynkielów]. W latach 1933–1935 był proboszczem w parafii Św. Rocha w Naramicach [Naramice]. W latach 1935–1945 był proboszczem w parafii Św. Stanisława Biskupa Męczennika w Cykarzewie, dekanat Mstowski, pow. częstochowski, woj. kieleckie. Dzięki jego wysiłkom w latach 1939-1941 powstał tam nowy kościół, który poświęcono w dniu 08.05.1941r. [Cykarzew].

Przed wojną, w latach 1931-1939 był aktywnym członkiem Stowarzyszenia Wychodźców Polskich w diecezji częstochowskiej i dyrektorem stowarzyszenia na dekanaty wieluński i wieruszowski. [Związek, 1983]. Na wniosek bpa Teodora Kubiny został sekretarzem Stowarzyszenia Królowej Polski na Wychodztwie.[45] W latach 1945–1946 był proboszczem w parafii św. Marcina w Żytniowie. [Żytniów]. Dzięki Jego staraniom oraz Jego następcy nastąpiła renowacja tego kościoła. W dniu 06.02.1946r. mianowano Go dziekanem dekanatu pruszkowskiego w diecezji częstochowskiej.

Barlinek, 1953r. Ksiądz Leon Izdebski jako katecheta w Szkole Podstawowej w Barlinku. Od lewej: kierownik szkoły - Kazimierz Babral, nauczycielki - Emilia Rogala, Cecylia Góral, Stanisława Fałat. Źródło: zbiory prywatne E. Grzelak.

Pismem bpa Teodora Kubiny z dnia 02.08.1946r. został zwolniony z parafii Żytniów i otrzymał zgodę na wyjazd z diecezji częstochowskiej na Ziemie Odzyskane. Najpierw pracował w okolicach Wrocławia, a następnie na Pomorzu Zachodnim i Północnym. Pierwszą Jego placówką na Pomorzu Zachodnim były Pieszyce, gdzie w 1946r. został proboszczem, zajmując miejsce dotychczasowego niemieckiego proboszcza. W parafii tej podjął starania powołania wspólnoty chrześcijańskiej na bazie świątyni protestanckiej. Od 01.08.1947r. do 09.10.1947r. był proboszczem i dziekanem w parafii św. Jadwigi w Bolkowie [Bolków; Parafiabolków]. Na własną prośbę opuścił tę parafię i przeniósł się do Administracji Apostolskiej w Gorzowie Wlkp. [Kufel, 2017]. W okresie od 14.10.1947r. do 30.12.1948r. był proboszczem w parafii św. Anny w Krajence,

[45] Celem tego stowarzyszenia była opieka nad Polakami pracującymi sezonowo za granicą.

następnie w okresie 24.01.1949[46] – 03.02.1952r. służył w Brzeźnie Lęborskim w parafii pod wezwaniem św. Apostołów Piotra i Pawła. [Kufel, 2017]. Przystosował wówczas kościół ewangelicki dla celów wyznania rzymskokatolickiego. Od 04.11.1950r. podlegała mu także parafia w Zwartowie (dekanat lęborski). W lipcu 1950r. przyjmował w parafii wizytację ks. Administratora Apostolskiego, Edmunda Nowickiego.

Pismem z 22.02.1952r. został mianowany administratorem z prawami i obowiązkami proboszcza w Barlinku. [Schematyzm, 1959]. Pierwszy jego wpis w „Księdze ochrzczonych" parafii w Barlinku nosi datę 03.03.1952r. [APNSNMP]. Gdy przybył do Barlinka miał 56 lat. Z dniem 30.06.1953r. otrzymał do pomocy wikariusza, Oswalda Kobielę (ur.28.11.1928r.). Według „Schematyzmu, 1959", ks. Leon Izdebski pracował w Barlinku do końca 1955r., jednak zgodnie z wpisami w „Księdze ochrzczonych" kościoła NSNMP w Barlinku, był w tej parafii do 21.05.1956r [Schematyzm, 1959; APNSNMP].

Z Barlinka został skierowany na probostwo w Człuchowie. Data objęcia tej parafii przez ks. Leona Izdebskiego, podana w Schematyzmie [1959] – 04.05.1956r. w świetle zapisów w „Księdze ochrzczonych" Parafii w Barlinku jest dyskusyjna. Ks. Leon Izdebski, oprócz posługi w Człuchowie, od 13.10.1956r. do 10.12.1956r. dodatkowo pełnił funkcję proboszcza w Polanicy. [Kufel, 2017]. W Człuchowie służył do końca swego życia. Zmarł w dniu 27.11.1957r. w wieku 62 lat w szpitalu na wylew krwi do mózgu. Został pochowany w dniu 01.12.1957r. na cmentarzu parafialnym w Człuchowie. [Schematyzm, 1968; Człuchów-parafia; Kufel, 2017].

6. Ks. Józef Wileński (1900–1987) – w Barlinku od V 1956 do XI 1961

Ks. Józef Wileński

Urodził się 22.11.1900r. Data święceń: 24.06.1928r. [Diecezja Koszalińsko-Kołobrzeska. Józef Wileński]. W latach 1934–1936 był proboszczem w parafii rzymskokatolickiej św. Marcina w Straszewie. [Straszewo]. O Jego działalności w okresie od 1936 do 1946r. nie pozyskano informacji. Od 01.09.1946r. do 04.05.1956r., przez dziesięć lat był proboszczem w Człuchowie w kościele pw. św. Jakuba Apostoła. Nauczał tam religii w Gimnazjum, Liceum Ogólnokształcącym i Szkole Zawodowej [Schematyzm 1949; Człuchów-parafia]. Na jego miejsce z dniem 04.05.1956r. przyszedł ks. Leon Izdebski, natomiast ks. Józef Wileński przybył do Barlinka. Według Schematyzmu [1959], pracę w Barlinku rozpoczął w dniu 04.01.1956r., jednak pierwszy zapis w „Księdze Ochrzczonych" parafii w Barlinku został przez Niego dokonany w dniu 27.05.1956r. Według „Kroniki parafialnej" objął probostwo w Barlinku w dniu 23.05.1956r. W chwili przybycia do Barlinka miał 56 lat. Od 18.05.1957r. w posłudze duszpasterskiej w parafii pomagał mu ks. wikariusz Ludwik Walerowicz. [Jagodziński, 1969].

Barlinek, 1958r. Pierwsza Komunia Św. Przed wejściem do kościoła parafilanego NSNMP w Barlinku. Od lewej siedzą: ks. Józef Wileński i ks. wikary Ludwik Walerowicz. Źródło: zdjęcie udostępnił Stanisław Smoleń.

Ks. Józef Wileński walczył o odzyskanie plebanii parafii ewangelickiej, budynku przy ul. Kościelnej nr 7 na cele parafii, jednak pomimo wykorzystania kontaktów parlamentarnych, nie uzyskał pozytywnej decyzji ani Zarządu Miasta w Barlinku, ani władz administracyjnych w Starostwie Myśliborskim. W rozmowach z funkcjonariuszami UB określał siebie mianem

[46] Zgodnie z informacjami na stronie internetowej parafii w Brzeźnie Lęborskim, ks. Leon Izdebski podjął tam pracę duszpasterską z dniem 02.02.1949r. [Brzeźno Lęborskie, 2018].

„księdza patrioty”. W sprawie prób odzyskania przez niego budynku plebanii zachowała się w Archiwum Państwowym w Gorzowie Wlkp. bogata korespondencja archiwalna. [APG, sygn. 66/927/0/25/1291].

W Barlinku pracował do 1961 roku, a więc przez prawie pięć lat. Ostatni Jego wpis w „Księdze Ochrzczonych” nosi datę 05.12.1961r. Przyczyną przeniesienia był konflikt z Radą Parafialną miasta Barlinka. Objął wówczas parafię Św. Anny w Krajence po ks. Franciszku Morawskim, którego z kolei przeniesiono do Barlinka. Z dniem 30.10.1967r., w wieku 67 lat przeszedł na emeryturę. [Schematyzm 1969]. Przeniósł się wówczas do Poznania, gdzie zmarł w dniu 11.06.1987r. w wieku 87 lat. Został pochowany na cmentarzu komunalnym w Poznaniu-Junikowie: pole 24, kwatera 2, rząd 01, miejsce 30. [poznańskie cmentarze].

7. Ks. Franciszek Morawski (1918–2014) – w Barlinku od XII 1961 do IV 1994

Ks. Franciszek Morawski. Źródło: zbiory prywatne.

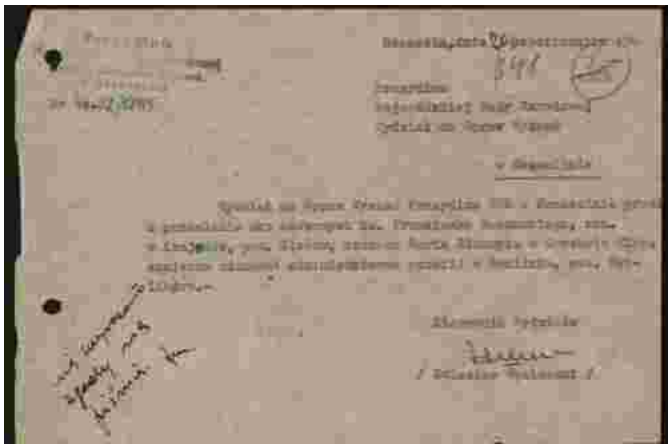
Syn Józefa i Anieli z d. Kaczmarskich. Urodził się 17 grudnia 1918r. w Hadynkowcach, pow. Kopyczyńce na Podolu k. Tarnopola. Pochodzenie robotnicze. Szkołę podstawową ukończył w Czortkowie w 1932r., następnie uczęszczał do Gimnazjum Humanistycznego w tej samej miejscowości. Maturę zdał w 10 Gimnazjum im. Henryka Sienkiewicza we Lwowie w 1938r. Następnie przez rok studiował na Uniwersytecie im. Jana Kazimierza we Lwowie. Święcenia kapłańskie przyjął 15 listopada 1942r. jako kapłan Archidiecezji Lwowskiej. Najpierw pracował jako wikariusz w Jabłonowie pow. Kopyczyńce i w Zimnej Wodzie koło Lwowa. 15.08.1945r. został przeniesiony do Pomieńca na stanowisko wikarego, a w 1946 roku do Grodziska Wlkp., gdzie pracował jako katecheta w szkole ogólnokształcącej. Następnie przeniesiono go do Gorzowa Wlkp. i od 01.10.1948 do 01.05.1949r. pracował jako prefekt w Niższym Seminarium Duchownym w Gorzowie Wlkp. Z dniem 01.05.1949r. został mianowany proboszczem w Szczecinie-Warszewie. W lipcu 1957r. otrzymał nominację na stanowisko proboszcza w Krajence pow. Złotów, a od 22 listopada 1961r. został skierowany do parafii pw. Niepokalanego Serca NMP w Barlinku. [Schematyzm 1949; 1955; 1959; 1969].

Gdy przybył do Barlinka miał 43 lata. Przez następne 33 lata pełnił w Barlinku posługę kapłańską. Oprócz posługi duszpasterskiej przez całe życie działał społecznie, w latach 80. XX w. był kapelanem „Solidarności”. Po przejściu na emeryturę wspomagał pracę duszpasterską w parafii, radą i modlitwą. [Echo Barlinka, 2005]. W 1992r. roku został uznany Honorowym Mieszkańcem Barlinka oraz wyróżniony Medalem za Zasługi dla Barlinka. [Uchwała, 1992].

W parafii rzymskokatolickiej w Barlinku pracował do 30.06.1994r., następnie do dnia 17.03.2014r. pozostał w niej jako rezydent. W okresie 12.11.1969r. do 07.08.1973r. był wicedziekanem Dekanatu Choszczno, a od 01.03.1987 do 01.03.1992r. był dziekanem Dekanatu Barlinek. Z dniem 03.11.1992r. został mianowany kanonikiem honorowym Myśliborskiej Kapituły Kolegiackiej. Zmarł w dniu 17.03.2014r. w wieku 96 lat. Pochowany na cmentarzu komunalnym w Barlinku.

Tak wspominał Franciszek Morawski swoją kapłańską drogę po II wojnie światowej w wywiadzie „Ludzie czekają na kapłana [Kaźmierczak, Miczkuła, 2012]: „*Gdy udałem się do biskupa poznańskiego, spotkałem tam, będącego również z wizytą administratora ks. Edmunda Nowickiego. Zapytany przez niego skąd jestem, odpowiedziałem, że z archidiecezji lwowskiej, powiedział mi, że powinienem pracować w administracji gorzowskiej. W 1949r. zostałem posłany do pracy w Szczecinie-Warszewie. Tutaj najpierw musiałem uporządkować kościół, ponieważ bolszewicy trzymali w nim konie. Pracowałem w tej parafii do 1957r. Następnie przeniesiony zostałem do Krajenki. Tutaj także musiałem ratować kościół, bo był zbudowany nad urwiskiem nad rzeką. Tylna ściana kościoła była popękana. Odnowiłem kościół i wzmocniłem teren. Spotkałem wtedy ks. Romana Kostynowicza. On mi poradził, abym na wakacje poprosił o pomoc studentów sztuki z Torunia. Tak uczyniłem. Przyjechała do mnie grupa studentów profesora Torwida. Dałem im mieszkanie i wikt, a oni uratowali wnętrze kościoła. Po Krajence zostałem przeniesiony do Barlinka (1961r.) i pełniłem tutaj posługę proboszczowską przez 33 lata, remontując kościół parafialny i filialne, a nade wszystko służąc posługą duszpasterską.”*

Charakterystyka ks. Franciszka Morawskiego, sporządzona w okresie Jego pracy w Szczecinie-Warszewie przez UBP: „*Doskonale znający prawo administracyjne, karne i cywilne. Doskonały organizator." Jednocześnie wskazano, że prawdopodobnie zapisał się do Okręgowej Komisji Księży, żeby rozbić to stowarzyszenie od środka!*" [APG, sygn. 66/927/0/25/1291]. Prowokacyjny charakter jego wystąpień na konferencjach OKK podkreślano jeszcze w raporcie o ks. Franciszku Morawskim z 1964r. Podczas Jego pracy w Barlinku służby UBP raportowały*: „jest osobą bystrą i przebiegłą, orientującą się w sytuacji, bardzo uprzejmy w obejściu, lecz ostrożny w wymowie. Wyjaśnień udziela krótko i rzeczowo. (…) Rozmowy na inne tematy unikał twierdząc, że w tej chwili powrócił ze szkoły i ma dużo pracy duszpasterskiej. (…) Jest to charakter lojalny, ale więcej skłonny stosować się rozkazom władz przełożonych duchownych niż świeckich."* [APG, sygn. 66/927/0/25/1291].

Pismo z dnia 20. 10.1961r. w sprawie nominacji ks. Franciszka Morawskiego na proboszcza parafii w Barlinku. Źródło: APG, sygn. 66/927/0/25/1291.

W opinii UBP z 1964 roku, informowano, że „*kontakty towarzyskie utrzymywał z księżmi nieprzychylnie ustosunkowanymi do obecnej rzeczywistości*". „*W sierpniu 1963 roku podczas intronizacji obrazu w Barlinku rozsyłał do wiernych i do aktywu partyjnego i społecznego pisma nawołujące do zawierania ślubów kościelnych, chrzczenia dzieci i przystępowania do spowiedzi… bez zezwolenia odpowiednich władz*". [APG, sygn. 66/927/0/25/1291].

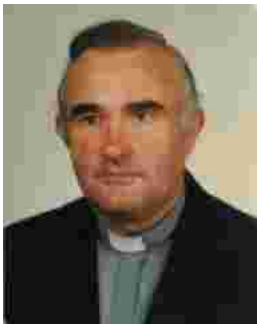

Barlinek. 27.03.1951r. Uczniowie Państwowej Średniej Szkoły Zawodowej w Barlinku z ks. Franciszkiem Morawskim i ks. Józefem Czapranem z okazji zakończenia rekolekcji (siedzą w środku od lewej: ks. Franciszek Morawski i ks. Józef Czapran). Zbiory Muzeum Regionalnego w Barlinku.

Za kadencji ks. Franciszka Morawskiego zostały wybudowane dwie nowe świątynie: w Moczydle i w Osinie. Odbudowano z ruin kościół w Dzikowie oraz wybudowano plebanię przy ul. Kościelnej. Prowadzono wiele prac budowlanych i remontowych w kościele parafialnym i w kościołach filialnych w Rychnowie i w Płonnie. [Echo Barlinka, 2005]. Ks. kan. Franciszek Morawski w swoim

kapłańskim życiu spędził 53 lata w parafii pw. Niepokalanego Serca NMP w Barlinku. Wychowywał pokolenia barlinian, sprawował wśród nich sakramenty, katechizował, odprowadzał na miejsce spoczynku. Dla wielu był przewodnikiem duchowym. Pozostanie w naszej pamięci jako symbol niezłomności i konsekwencji działania. Jego osobowość kapłańska wywarła znaczący wpływ na kształt życia religijnego w mieście. Ks. Franciszek Morawski za swoje zasługi dla kraju w dniu 14 października 1992r. został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski przez prezydenta Rzeczpospolitej Polskiej Lecha Wałęsę (legitymacja nr 694-92-1). [Woźny, 2014].

8. Ks. Bronisław Lose (1949– żyje nadal) – w Barlinku od 30.06.1994.

Ks. Bronisław Lose. Zdjęcie wykonał ks. M. Grzegorczyk.

Ks. Dziekan Proboszcz Kanonik mgr Bronisław Lose pełni posługę kapłańską w parafii rzymskokatolickiej pod wezwaniem Niepokalanego Serca Najświętszej Marii Panny w Barlinku od 30.06.1994r. Jak pisze ks. R. Gołębiowski [2010], jest to postać niezwykła. Do diecezji szczecińsko-kamieńskiej przybył wraz ze swoim kuzynem ks. Emanuelem Lose z parafii Kończyce Małe, mieszczącej się niedaleko Zebrzydowic.

Syn Alberta i Heleny z d. Tomica, urodził się 01.02.1949r. w Krzanowicach, pow. Racibórz, woj. opolskie. Wychował się w miejscowości Kończyce Małe, pow. Cieszyn, woj. śląskie. Tam ukończył szkołę podstawową, a szkołę średnią – Technikum Budowlane – w Bielsku. Następnie uczęszczał do Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Zielonogórsko-Gorzowskiej w Gościkowie-Paradyżu, woj. lubuskie. Święcenia kapłańskie otrzymał w dniu 30.04.1978r. z rąk ks. arcybiskupa Jerzego Stroby. Służbę kapłańską rozpoczął w 1978r. w Stargardzie w parafii pw. Królowej Świata. Następnie służył w parafii pw. Świętej Rodziny w Szczecinie. Ze Szczecina został skierowany do Myśliborza do parafii św. Jana Chrzciciela. Po posłudze w Myśliborzu w 1985r. otrzymał probostwo parafii pw. Chrystusa Króla w Lubanowie, pow. gryfiński, woj. zachodniopomorskie. Przez krótki czas w skład obsługiwanego przez Niego terenu wchodziło aż 7 kościołów. W 1988r. został przeniesiony na teren powstającej parafii pw. Niepokalanego Serca NMP w Gryfinie, gdzie otrzymał zadanie budowy nowego kościoła. „*Heroiczny zapał połączony z optymizmem sprawił, że w kilka miesięcy wierni mogli modlić się w nowej kaplicy.*" [Gołębiowski, 2010]. W związku z odejściem na emeryturę ks. kan. Franciszka Morawskiego, z dniem 30.06.1994r. rozpoczął posługę w parafii pw. Niepokalanego Serca NMP w Barlinku. Wkrótce po przybyciu do Barlinka, przystąpił do remontu kościoła parafialnego oraz kościołów filialnych. Trwałym śladem Jego obecności w mieście jest także pomnik papieża Jana Pawła II na placu przed barlinecką świątynią. Ks. Bronisław Lose jest honorowym kanonikiem Kolegiaty Myśliborskiej. Jako ojciec parafii, od ponad 25 lat aktywnie udziela się wśród barlineckiej społeczności, uczestnicząc we wszystkich ważnych dla niej uroczystościach. Buduje swoją obecność wśród wiernych służąc im radą i pomocą, modlitwą i błogosławieństwem.

Barlinek, 07.02.2014r. Ks. Bronisław Lose podczas otwarcia nowych hal produkcyjnych wśród pracowników firmy HaCon Sp. z o.o. Zdjęcie wykonał A. Ligenza. Źródło: zbiory HaCon Sp. z o.o. w Barlinku.

Rozdział VI. Takie będą Rzeczpospolite, jakie ich młodzieży chowanie…

6.1. Początki szkolnictwa na Pomorzu Zachodnim po II wojnie światowej

Uchwała Rady Ministrów z 14 marca 1945r. w sprawie podziału administracyjnego Ziem Zachodnich na cztery okręgi zapoczątkowała proces tworzenia polskiej administracji oświatowej na Pomorzu Zachodnim. W dniu 08.04.1945r. Rząd Tymczasowy delegował dr Stanisława Helsztyńskiego (nauczyciela, pisarza i dziennikarza) jako Pełnomocnika Ministerstwa Oświaty na Okręg Pomorze Zachodnie. Przybył on z Warszawy do Piły w grupie operacyjnej Pełnomocnika Rządu RP, ppłk Leonarda Borkowicza i przystąpił do tworzenia administracji szkolnej i sieci szkół na podległym terenie. [Plewki, 2005]. Jako Kurator Okręgu Szkolnego w Szczecinie, wraz z Naczelnikiem Wydziału Szkół Powszechnych, Mikołajem Praczukiem i Inspektorem Szkolnym Obwodowym, Józefem Bochniakiem, 2 maja 1945r. udał się do Szczecina.[47] [APS, sygn. 65/317/0/1.1/3]. Od miesiąca września 1945r. obowiązki Kuratora Okręgu objął Józef Kania, pedagog i działacz ludowy.[48] [Kozłowski, 2005]. Organizację szkolnictwa w obwodach powierzono inspektorom szkolnym. W obwodzie myśliborskim funkcję tę z dniem 04.05.1945r. powierzono Edwardowi Malcowi, nauczycielowi, członkowi ekipy osiedleńczej z Poznania. [Czorniak, 1964]. Jego zastępcą został Zygmunt Robaszkiewicz. Organizacja szkół w miastach i gminach Pomorza Zachodniego odbywała się w ekstremalnie trudnych warunkach, wynikających ze zniszczeń wojennych, dewastacji obiektów przez wojska rosyjskie, szabrownictwa wyposażenia szkolnego, a przede wszystkim braku kadry pedagogicznej.

Pierwszym z zadań tworzonej administracji szkolnej było odzyskanie zajętych przez wojsko i inne instytucje, budynków szkolnych. W dniu 28.09.1945r. Pełnomocnik Rządu R.P. na Okręg Pomorze Zachodnie skierował pismo do Obwodowych Pełnomocników Rządu oraz Prezydenta Miasta Szczecina ze statusem „pilne" w sprawie zwolnienia budynków szkolnych zajętych na inne cele o treści: „*Na podstawie Uchwały Rady Ministrów z dnia 18 sierpnia 1945r. oraz zarządzenia Ministerstwa Administracji, wydanego w porozumieniu z Ministerstwem Oświaty zarządzam:*

1/ Wszelkie budynki stanowiące własność państwa, samorządu i innych instytucji prawa publicznego oraz osób fizycznych, a przeznaczone na cele szkolne, o ile są zajęte na cele nieszkolne, powinny być jak najrychlej zwrócone właściwej instytucji oświatowej.

2/ Instytucje lub jednostki wojskowe, zajmujące budynki szkolne w miastach, winny być przeniesione za miasto w terminie do 1-go października 1945r., jeśli ich obecność w tych miastach nie jest nieodzowna.

3/ Pełnomocnicy obwodowi winni współdziałać przy przenoszeniu odnośnych instytucji z budynków szkolnych do innych budynków, które winny być udostępnione.

4/ W razie trudności poważnych w wykonaniu niniejszego zarządzenia należy natychmiast powiadomić Urząd Pełnomocnika Rządu R.P. na Okręg Pomorze Zachodnie - Wydział Samorządowy, z podaniem szczegółowych okoliczności.

Równocześnie zaznaczam, że w powyższej sprawie inspektoraty i dyrektoriaty szkół otrzymały pouczenie okólnikiem Kuratorium Okręgu Szkolnego Szczecińskiego z dnia 21.09.45r.

Z-ca Pełnomocnika Rządu R.P. na Okręg Pomorze Zachodnie /-/ Thomas Bronisław." [APSS, sygn. 68/3/0/1.1/1; APSS, sygn. 68/3/0/9/213].

Realizacja wydanego przez Pełnomocnika zarządzenia napotykała na utrudnienia, o czym informuje sprawozdanie Ministerstwa Oświaty z 17.04.1946r. do Ministerstwa Ziem Odzyskanych w Warszawie.

„*Ministerstwo Oświaty, Biuro Ziem Odzyskanych,*

opierając się na materiale, dostarczonym przez Kuratorium Okręgu Szkolnego Szczecińskiego, podaję do wiadomości, że również w tym okręgu, podobnie jak na Opolszczyźnie, szkolnictwo traktowane jest niewłaściwie przez różne czynniki urzędowe, a interes szkoły i młodzieży często jest lekceważony. Budynki szkolne mimo wyraźnej decyzji Rady Ministrów są nadal zajęte przez

[47] Dr Stanisław Helsztyński formalnie nie był kierownikiem żadnego z wydziałów Urzędu Pełnomocnika Rządu, lecz faktycznie podlegał zarówno Ministerstwu Oświaty, jak i ppłk. Leonardowi Borkowiczowi, Pełnomocnikowi Rządu RP na Okręg Pomorze Zachodnie. [Kozłowski, 2005].

[48] Józef Kania pełnił obowiązki Kuratora Okręgu Szkolnego w Szczecinie do 1947r. Odwołany ze stanowiska na plecenie KW PPR za popieranie linii politycznej PSL. [Kozłowski, 2005].

urzędy państwowe i organa bezpieczeństwa oraz przez wojska radzieckie, nawet w tych wypadkach, w których są do dyspozycji w tej samej miejscowości inne budynki nadające się na pomieszczenie urzędów. Wszelkie interwencje, zarówno na miejscu, jak i w urzędzie wojewódzkim, pozostają bez skutku. W wielu wypadkach mienie szkolne ulega zniszczeniu lub rozgrabieniu.

Dużo również pozostawiają do życzenia warunki bezpieczeństwa. Powtarzają się stale napady na nauczycieli i uczniów ze strony żołnierzy sowieckich, czetników w mundurach armii sowieckiej, a nawet milicjantów. Ogólne warunki pracy nauczycieli są trudne; zaopatrzenie w środki żywnościowe niedostateczne, przydziały odzieży, bielizny, obuwia niewystarczające, brak zrozumienia dla potrzeb mieszkaniowych nauczycielstwa. W takich warunkach rozwój szkolnictwa na terenie Okręgu Szczecińskiego nie może postępować zadawalająco, gdyż powodują one rozgoryczenie i przygnębienie wśród nauczycielstwa, a nawet jego odpływ do innych okręgów szkolnych.

W związku z powyższym Ministerstwo Oświaty prosi o wniknięcie w ciężkie położenie szkolnictwa na terenie Okręgu Szkolnego Szczecińskiego i wydanie odpowiednich zarządzeń, zmierzających do uporządkowania tych stosunków celem umożliwienia pełnego rozwoju szkół dla dobra Państwa. Dyrektor Biura /-/ dr. M. Pollak." [APS, sygn. 65/317/0/1.1/100].

21.05.1948r. Pierwszy Kurs Handlowy w Myśliborzu. W pierwszym rzędzie pierwszy z lewej siedzi Inspektor Szkolny na Obwód Myśliborski, Edward Malec. W środku w jasnym garniturze siedzi Franciszek Sękowski, członek Wydziału Powiatowego i sekretarz Stronnictwa Demokratycznego w Myśliborzu, w środku zdjęcia stoją: Antoni Osiecki, Przewodniczący Powiatowej Rady Narodowej w Myśliborzu, obok niego Józef Baranowski, dyrektor Banku Rolnego w Myśliborzu. Pozostałe osoby nierozpoznane. Źródło: zbiory rodziny Gajb.

14 listopada 1945r. Pełnomocnik Rządu RP na Obwód Myśliborski w Myśliborzu pismem do Okręgowego Urzędu Pełnomocnika Rządu R.P. w Koszalinie, l.dz. 355/0/45 zwraca się jak następuje: *„Na terenie tutejszego Obwodu, ze względu na ilość dzieci, należy uruchomić około 16 szkół. Zarówno szkoły uruchomione (np. w Myśliborzu), jak i do uruchomienia, nie posiadają sprzętu szkolnego, który został poniszczony przez oddziały wojsk sowieckich jeszcze przed przybyciem na tutejszy teren władz polskich. Ponieważ samorządy nie posiadają w obecnej chwili żadnych środków na zakupy, względnie sporządzenie sprzętu szkolnego, uprzejmie proszę o zwolnienie na ten cel oraz na zakup pomocy naukowych – 1000 litrów spirytusu. Zastępca Obwodowego Pełnomocnika Rządu R.P. /-/ W. Sankowski'*. [APSS, sygn. 68/3/0/1.1/6].

Bardziej optymistyczne jest pismo Starosty Powiatowego Myśliborskiego l. dz. 3117/0/46 z dnia 5 sierpnia 1946r. do Urzędu Wojewódzkiego-Wydział Ogólny w Szczecinie: „*Po gruntownym zbadaniu warunków, w jakich szkolnictwo znajduje się w tutejszym powiecie, uprzejmie komunikuję: samorząd w miarę posiadanych środków spełnia swój obowiązek ze zrozumieniem potrzeb szkoły i nauczyciela, ludność przychylnie ustosunkowana i stale zwraca się do mnie z prośbą o poparcie ich pozytywnych postulatów. Osobiście również badam potrzeby szkoły i jestem w kontakcie z władzami szkolnymi oraz Związkiem Nauczycielstwa Polskiego. Jedna szkoła w Bursztynowie była zajęta pod zboże. Poleciłem zboże wywieźć, a szkołę doprowadzić do należytego stanu. Prace w toku i będą ukończone w porę. Na odcinku aprowizacji nauczycielstwo jest traktowane właściwie. Bezpieczeństwo ogólne powiatu, a więc i nauczyciela prawie dobre.* Podpisał – *Starosta Myśliborski. /-/ St. Orzechowski."* [APS, sygn. 65/317/0/1.1/100].

Ocenę stanu szkolnictwa w Obwodzie Myśliborskim i jednocześnie pełen patosu apel o pomoc w rozwiązaniu problemów związanych z bazą materialną i kadrami nauczycielskimi, zawiera raport Inspektora Szkolnego, Edwarda Malca ze stycznia 1946r.: *„Obecnie szkół powszechnych czynnych o 1 nauczycielu 21, o 3 nauczycielach 1 i o 9 nauczycielach 1 z 1322 dziećmi.*

Z powodu braku sił nauczycielskich szkół powszechnych nieczynnych:

10 szkół powyżej 30 dzieci – 402 dzieci

12 szkół od 10 do 30 dzieci – 247 dzieci

14 szkół poniżej 10 dzieci – 118 dzieci.

Budynków szkolnych szkół powszechnych pozostało 56, 2 spalone, izb szkolnych 143, które wymagają remontu drzwi, okien, podłogi oraz urządzeń wewnętrznych, jako też odświeżenia. Zupełny brak sprzętu szkolnego i pomocy naukowych. W szkołach czynnych ludność przeważnie samorzutnie sporządziła ławki szkolne albo zastąpiła stołami i krzesłami. Gimnazjum w Myśliborzu posiada sprzęt szkolny i pozostałe pomoce naukowe. Gimnazjum Kupieckie ani sprzętu, ani pomocy naukowych nie posiada. Z chwilą napływu ludności na teren obwodu zaistnieje konieczność uruchomienia wszystkich szkół, jednak z braku sił nauczycielskich sprawa ta stanie na martwym punkcie.

Reasumując powyższe, by sprostać potrzebom chwili, oprócz inicjatywy społecznej, samorzutnego zabezpieczenia naglących potrzeb, przede wszystkim wypływa konieczność w pierwszym rzędzie - przyznania kredytów na przeprowadzenie remontu budynków szkolnych oraz mieszkań dla nauczycieli w sumie 1.325.000 zł, co w połączeniu z Obwodową Komisją Odbudowy Wsi, da możność doprowadzenia budynków szkolnych do należytego stanu. Równocześnie z tym wynika konieczność nie stawiania przeszkód chętnym nauczycielom w przeniesieniu się z województw centralnych. (…) Na 33 sił nauczycielskich 22 siły posiada kwalifikacje do nauczania na kursach i szkołach powszechnych dla dorosłych.

(…) Świadomi obowiązku tu na Zachodzie w imię tysięcy dzieci, młodzieży i dorosłych prosimy Władze Szkolne Centralne, by przyszły nam z pomocą tak z przydzieleniem sił nauczycielskich, jak i przyznanie kredytów na remont szkół, biblioteki szkolne i pomoce naukowe.

***Sprawa książki polskiej i podręcznika szkolnego jest tu zjawiskiem takim jak chleb**, gdyż pomimo ludzi Idei i Ofiary należycie nie można sprostać swemu zadaniu, by zaspokoić najżywotniejsze potrzeby kulturalne osiedleńców. Edward Malec Inspektor Szkolny na Obwód Myśliborski*". [APSS, sygn. 68/3/0/1.1/1]

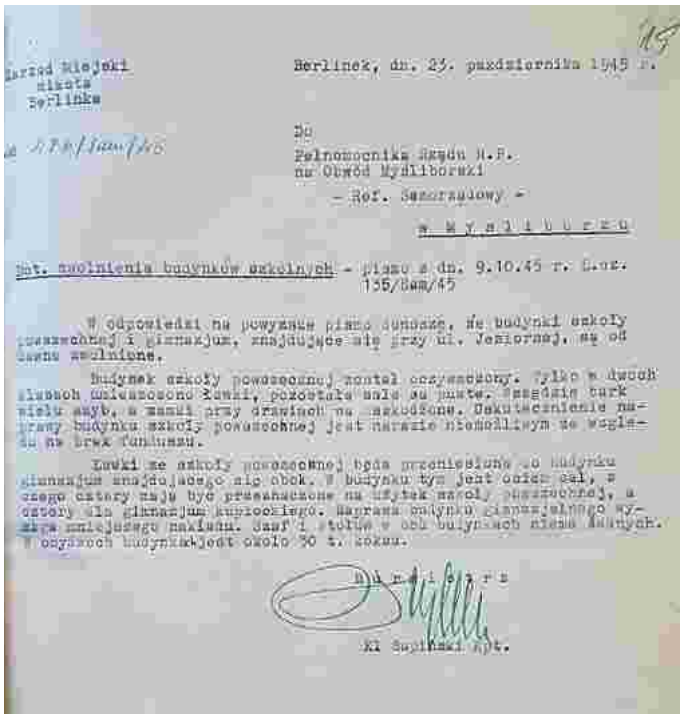
6.2. Początki szkolnictwa podstawowego w Barlinku po II wojnie światowej

O początkach oświaty w Barlinku po II wojnie światowej dowiadujemy się ze „*Sprawozdania z działalności Zarządu Miejskiego*" z dnia 29.09.1945r., sporządzonego przez Franciszka Biedę, pierwszego burmistrza miasta. „*Z poniemieckich budynków szkolnych największy został oczyszczony i doprowadzony do stanu używalności. Otrzymaliśmy już nominację nauczyciela i oczekujemy jego przyjazdu. Dzieci w wieku szkolnym (od lat 6–12) jest w mieście 49, a ilość młodzieży (od lat 12–20) 88, tak że jest materiał i do zawodowych szkół średnich, które u nas niebawem mają być założone."* [APS, sygn. 65/317/ 0/6.3/1805].

Oznacza to, że pod koniec września 1945 roku w Barlinku nie było jeszcze pedagogów, skierowana bowiem przez Inspektora Szkolnego Obwodu Myśliborskiego, Edwarda Malca, do pracy w Publicznej Szkole Powszechnej w Barlinku, nauczycielka Pelagia Kołodziejczyk,

po krótkim pobycie w mieście wyjechała do Łodzi, nie informując władz miasta o swojej decyzji. Zawiadamia o tym fakcie pismo burmistrza, Franciszka Biedy, z dnia 11.09.1945r. do Inspektora Szkolnego Obwodu Myśliborskiego w Myśliborzu, ldz. 195/45. [APSS, sygn. 68/11/0/1.3/51].

W dniu 23.10.1945r. kpt. Konstanty Supiński, następny burmistrz miasta, przedstawił Pełnomocnikowi Rządu RP na Obwód Myślibórz, S. Schillerowi, dramatyczny obraz sytuacji o przygotowaniach do rozpoczęcia nauki w Barlinku:

Berlinek, dn. 23. października 1945 r.

Do
Pełnomocnika Rządu R.P.
na Obwód Myśliborski
- Rof. Samorządowy -

W Y J A Ś N I E N I E

Dot. zwolnienia budynków szkolnych - pismo z dn. 9.10.45 r. L.dz. 155/Sam/45

W odpowiedzi na powyższe pismo donoszę, że budynki szkoły powszechnej i gimnazjum, znajdujące się przy ul. Jeziornej, są od dawna zwolnione.

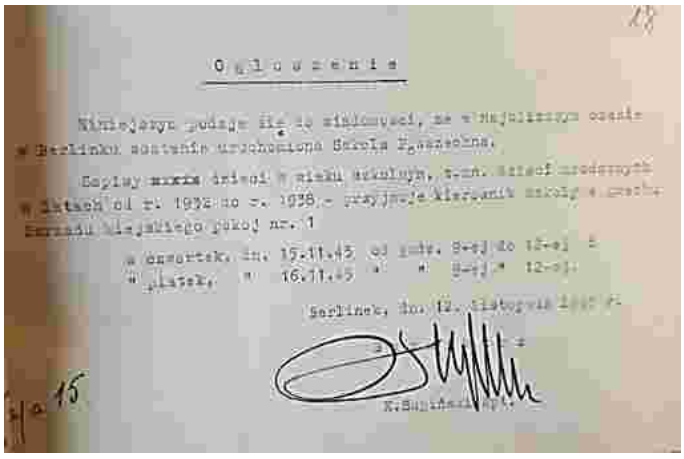
Budynek szkoły powszechnej został oczyszczony. Tylko w dwóch klasach umieszczono ławki, pozostałe sale są puste. Wszędzie brak szyb. Uskutecznienie naprawy budynku szkoły powszechnej jest narazie niemożliwym ze względu na brak funduszu.

Ławki ze szkoły powszechnej będą przeniesione do budynku gimnazjum znajdującego się obok. W budynku tym jest osiem sal, z czego cztery mają być przeznaczone na użytek szkoły powszechnej, a cztery dla gimnazjum kupieckiego. Naprawa budynku gimnazjalnego wymaga mniejszego nakładu. Szaf i stołów w obu budynkach nie ma żadnych. W obydwu budynkach jest około 30 t. koksu.

Burmistrz
Kt Supiński kpt.

Pismo burmistrza kpt. Konstantego Supińskiego z 23.10.1945r. do Pełnomocnika Rządu RP na Obwód Myśliborski w sprawie zwolnienia budynków szkolnych. L. dz. 4896/sam./45. Źródło: APSS, sygn. 68/3/0/9/213.

„Budynek szkoły powszechnej i gimnazjum przy ul. Jeziornej, od dawna zostały zwolnione i są oczyszczone. Jednak ławki szkolne znajdują się tylko w dwóch klasach. Pozostałe sale są puste. Wszędzie brak szyb. Uskutecznienie naprawy budynku szkoły powszechnej jest na razie niemożliwym ze względu na brak funduszu. Ławki ze szkoły powszechnej będą przeniesione do budynku gimnazjum, znajdującego się obok. W budynku tym jest osiem sal, z czego cztery mają być przeznaczone na użytek szkoły powszechnej, a cztery dla gimnazjum kupieckiego. Naprawa budynku gimnazjalnego wymaga mniejszego nakładu. Szaf i stołów w obu budynkach nie ma żadnych. W obydwu budynkach około 30 ton koksu.” [APSS, sygn. 68/3/0/9/213].

O g ł o s z e n i e

Niniejszym podaje się do wiadomości, że w najbliższym czasie w Berlinku zostanie uruchomiona Szkoła Powszechna.

Zapisy dzieci w wieku szkolnym, t.zn. dzieci urodzonych w latach od r. 1932 do r. 1938 - przyjmuje kierownik szkoły w pokoju Zarządu Miejskiego pokój nr. 1

w czwartek, dn. 15.11.45 od godz. 9-ej do 12-ej
" piątek, " 16.11.45 " " 9-ej " 12-ej.

Berlinek, dn. 12. listopada 1945 r.

Burmistrz
K.Supiński kpt.

Ogłoszenie Burmistrza Miasta Berlinek, kpt. K. Supińskiego z 12.11.1945r. o zapisach do Szkoły Powszechnej w Barlinku. Źródło: APSS, sygn. 68/11/0/1.3/51.

Ze sprawozdania nowego burmistrza wynika, że zdecydowano się na koncentrację jednostek oświatowych-Publicznej Szkoły Powszechnej i Gimnazjum Kupieckiego w mniejszym budynku przy ul. Jeziornej 8, w którym przed wojną mieściło się gimnazjum, dzieląc szkołę na dwie części: połowę pomieszczeń oddano na potrzeby gimnazjum i połowę na potrzeby szkoły podstawowej. Taka koncepcja umożliwiała szybkie uruchomienie obu szkół i zminimalizowanie problemu wynikającego z niedostatku nauczycieli. Dzięki temu w dniu 30 listopada 1945 roku wiceburmistrz K. Nowak w sprawozdaniu miesięcznym za miesiąc listopad 1945r., l. dz. 887/45, informował Pełnomocnika Rządu RP na Obwód Myślibórz: *„Szkolnictwo obecnie ze względu na przybycie sił nauczycielskich rozpoczyna swoją działalność. Na terenie miasta z rozpoczęciem nowego tygodnia rozpoczyna swoją działalność szkoła powszechna z kursami dokształcającymi dla dorosłych, druga szkoła tzn. Państwowe Gimnazjum Kupieckie jest w stadium organizacji i także w okresie 2 tygodni rozpocznie swoje wykłady”.* [APSS, sygn. 68/3/0/1.1/1].

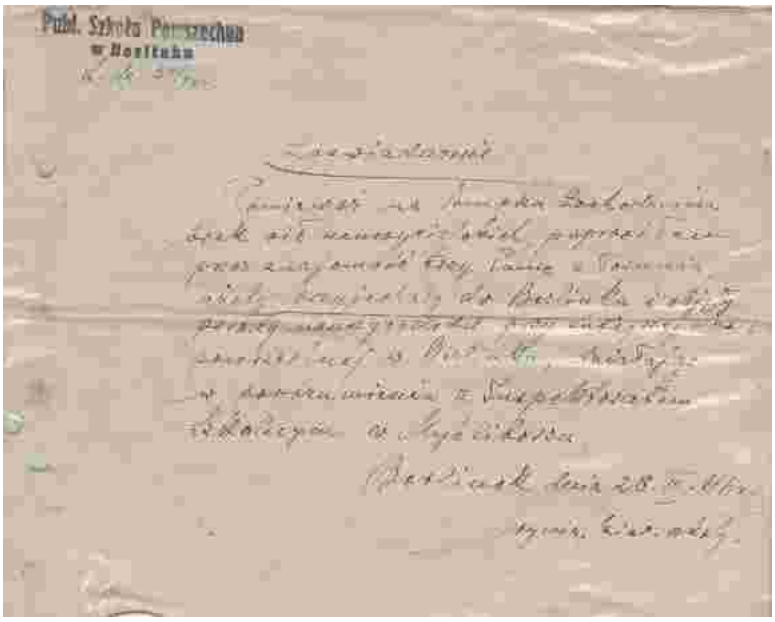
W dniu 12.11.1945r. wywieszono ogłoszenie o uruchomieniu Szkoły Powszechnej w Barlinku. Informowano w nim, że kierownik szkoły w dniach 15-16.11.1945r. w gmachu Zarządu Miasta w pokoju nr 1, przyjmuje zapisy dzieci urodzonych w latach 1932-1938. [APSS, sygn. 68/11/0/1.3/51].

Nauczanie w **Publicznej Szkole Powszechnej w Barlinku** rozpoczęto w dniu 18.12.1945r. [Kronika 1945–1962]. Ulokowana w budynku przedwojennego gimnazjum przy ul. Jeziornej 8, szkoła prowadziła 4 klasy. Z zapisków zawartych w Kronice Szkoły [1945–1962] wynika, że naukę rozpoczynano bez pomocy naukowych, klasy ogrzewano przy pomocy pieców z wypustem przez okno, bo brak było otworów kominowych. Uczniowie sami naprawiali okna, ławki, pomocy udzielali też rodzice, rzemieślnicy oraz właściciele sklepów. [Rys historyczny, 2017]. Działania związane z organizacją szkolnictwa w Barlinku odbywały się w atmosferze wielkiego entuzjazmu oraz zaangażowania społeczeństwa. Z inicjatywy władz miasta w dniu 17.01.1946 roku utworzono Miejską Komisję Oświatową, w skład której weszli: kpt. Konstanty Supiński – burmistrz miasta, Bernard Ratajewicz – dyrektor Gimnazjum Kupieckiego, Bronisław Grynia – kierownik Publicznej Szkoły Powszechnej, Irena Wojciechowska – nauczycielka, Franciszek Piotrowski – przedstawiciel PPR, Albert Sopke – przedstawiciel PPS, Alfred Fibilski – przedstawiciel PSL. [APSS, sygn. 68/11/0/1.3/51].

Pierwszym kierownikiem Publicznej Szkoły Powszechnej i jednocześnie jedynym jej nauczycielem był Bronisław Grynia (61 lat), pedagog z długoletnim doświadczeniem. Z dniem 01.01.1946r. dołączyła do niego Irena Noszczyńska, żona wójta Gminy Barlinek, Zenona Noszczyńskiego, natomiast 17.01.1946r. obecna była w szkole Irena Wojciechowska.[49]

Na początku grudnia 1945r. do szkoły zapisanych było 46 uczniów, jednak już w dniu 31.12.1945r. ich liczba wzrosła do 112. [APSS, sygn. 68/3/0/1.1/1]. W dniu 22.01.1946r. Inspektor Szkolny w Myśliborzu, Edward Malec, informował Instytut Zachodni w Poznaniu, że działająca w Barlinku szkoła powszechna ma 157 uczniów. W związku z dynamicznym wzrostem liczby dzieci zgłaszających się do szkoły, pierwszy kierownik szkoły intensywnie poszukiwał pedagogów. Jednak dopiero od drugiego kwartału 1946r. szkoła zaczęła pozyskiwać następnych nauczycieli.

Z odręcznej notatki z 28.03.1945r., podpisanej przez Kierownika Szkoły, Bronisława Grynię, wynika, że „*w porozumieniu z Inspektoratem Szkolnym w Myśliborzu, poprosił po znajomości trzy panie z Torunia, żeby przyjechały do Berlinka do pracy jako nauczycielki w szkole powszechnej*". [Muzeum Regionalne w Barlinku]. W dniu 02.04.1946r. zamiast trzech nauczycielek przybyły: Marianna Bogusławska (32 lata) i Józefa Deruszewska (35 lat), nie posiadające wykształcenia pedagogicznego, ale za to chęć do pracy w szkole. Z Choszczna musiały iść pieszo, gdyż w tym czasie nie było między tymi miastami żadnego regularnego transportu. [Bogusławska, 1974]. Na liście nauczycieli pierwszego powojennego rocznika szkoły podstawowej w Barlinku znalazła się także Maria Lewandowska.

Odręczna notatka Bronisława Gryni, pierwszego kierownika Publicznej Szkoły Powszechnej w Barlinku z 28.03.1945r. Źródło: zbiory Muzeum Regionalnego w Barlinku.

[49] Wprawdzie w księgach szkolnych nie natrafiono na informacje o tej nauczycielce, ale udostępnione przez Zofię Dudka świadectwo potwierdza, że Irena Wojciechowska była wychowawczynią klasy pierwszej Publicznej Szkoły Powszechnej w Barlinku w roku szkolnym 1945/1946.

Tabela 52. Wykaz nauczycieli i uczniów Publicznej Szkoły Powszechnej w Barlinku w roku szkolnym 1945/1946 w podziale na klasy.

LP.	Klasa	Wychowawca	Nazwiska uczniów
1.	I.	Bronisław Grynia	Ferdynand Chruszczyk, Edward Dudka, Zofia Dudka, Halina Pilińska, Krystyna Bojanowska, Helena Dudkówna, Stanisław Jabłoński, Marian Kubiak, Irena Malinowska, Wacław Matczuk, Teresa Osińska, Mieczysław Rychter, Stanisław Tomczyszyn, Henryk Tomicki, Józef Frątczyk, Jan Klukowicz, Wacław Kołakowski, Leonard Marcinkowski, Marian Kander, Krystyna Osińska.
2.	II.	Józefa Deruszewska i Marianna Bogusławska	Anna Kosman, Alfreda Kamińska, Stanisław Malanowski, Helena Majchrzak, Maria Sawka, Genowefa Zielińska, Danuta Marciniak, Jadwiga Pawlak, Kazimierz Woźny, Jerzy Jędrzejczyk, Bożena Moller, Stefania Samoraj, Roman Stankiewicz, Feliks Radziejewski.
3.	III.	Maria Lewandowska	Eugeniusz Bojanowski, Janina Maksymowicz, Henryk Drela, Irena Dziobanka, Teresa Gontarek, Waldemar Karymow, Mieczysław Jerzy Kaźmierczak, Zygmunt Konieczka, Aniela Kowalska, Barbara Maciejewska, Józef Przewięźlikowski, Stanisław Przewięźlikowski, Bolesław Szura.
4.	IV, V	Bronisław Grynia	Szymon Majewski, Janina Grzybowska, Stefania Michałkiewicz.

Źródło: opracowanie własne w oparciu o „Kronika 1945-1962".

Nadrabiając wojenne zaległości, część uczniów przekwalifikowano w trakcie roku do klasy wyższej, względnie z końcem roku szkolnego przenoszono o dwa poziomy wyżej. Pierwsi absolwenci opuścili szkołę w 1948r. Należeli do nich m.in.: Szymon Majewski, Lucjan Fiks, Franciszek Milewski. W następnym roku szkołę opuściło już 40 uczniów, wśród nich byli: Wanda Betz, Władysław Borys, Teresa Deneka, Stanisław Dobrowolski, Wiesława Fibilska, Janina Grzybowska, Eugenia Kamionka, Stanisław Kapluk, Krystyna Kozakówna, Maria Witkowska, Jan Łuszczewski, Janina Maksymowicz, Mieczysław Marciniak, Janina Mąkówna, Stefania Michałkiewicz, Franciszek Milewski, Kazimierz Ossowicz, Czesław Otto, Maria Raczyńska, Jerzy Szaja, Helena Szymkowicz, Zofia Templin, Tadeusz Trzeciak.

Od 1 lipca 1946r. do grona pedagogicznego **Publicznej Szkoły Powszechnej w Barlinku** dołączył mgr Jerzy Bocian (46 lat), doświadczony pedagog, były kierownik polskiej szkoły w Bałchaszu. [Księga pamiątkowa, 1946-1978]. We wrześniu 1946r. skierowanie do pracy w Szkole Powszechnej w Barlinku otrzymała Maria Wiśniewska, była nauczycielka Liceum Spółdzielczego w Cieszynie. [APSS, sygn. 68/77/0/1/3]. W następnym roku szkolnym przeszła ona do pracy w Gimnazjum Kupieckim w Barlinku. [Frańczak, 1966]. Z akt szkolnych wynika także, że w latach 1946-1950 w Publicznej Szkole Powszechnej w Barlinku nauczała również Michalina Nowakowska.

W roku szkolnym 1946/1947 naukę w szkole powszechnej pobierało już 215 uczniów, w tym 129 chłopców i 86 dziewcząt, utworzono 7 klas, w których nauczało 7 nauczycieli. W roku szkolnym 1947/1948 w szkole uczyło się ok. 400 uczniów, nauczało 8 nauczycieli, w tym tylko 3 posiadało kwalifikacje pedagogiczne. [APSS, sygn.68/11/0/1.1/3; Kronika 1945-1962]. Budynek szkoły przy ul. Jeziornej 8 w Barlinku zaczął być za mały, tym bardziej, że mieścił on również rozrastające się Gimnazjum Handlowe, jak i kursy dokształcające dla dorosłych. Pilnie narastała potrzeba przeniesienia Publicznej Szkoły Powszechnej do większego budynku przy ul. Jeziornej 12. Brak środków w budżecie Zarządu Miejskiego w Barlinku przeciągał jednak realizację remontu szkoły; w tym czasie nieczynny obiekt był grabiony, a jego urządzenia demontowane. Burmistrz Franciszek Piotrowski w dniu 02.11.1946r. pismem ldz. 2266/46 informował Inspektora Szkolnego w Myśliborzu, że z „*uwagi na brak funduszu szkoła nie będzie mogła być jeszcze przez okres dwóch*

lat doprowadzona do użyteczności". [APSS, sygn. 68/11/0/1.3/51]. Niestety jego ocena okazała się trafna.

Przeprowadzka Publicznej Szkoły Powszechnej w Barlinku nastąpiła dopiero 4 maja 1948r. Natomiast 23.05.1948r. odbyło się, w obecności władz administracyjnych Starostwa Powiatowego w Myśliborzu, uroczyste odsłonięcie sztandaru szkoły. Zapis w „Złotej Księdze" fundatorów sztandaru brzmi: „*Działo się to za urzędowania Starosty Powiatowego St. Orzechowskiego, Przewodniczącego PRN A. Osieckiego, Przewodniczącego MRN J. Bociana, Burmistrza Barlinka S. Szymczaka, Inspektora Szkolnego E. Malca, Kierownika Szkoły Br. Gryni, Przewodniczącego Kom. Rodz. Seniuka."* [Złota Księga, 1948]. Fundatorami sztandaru szkoły byli m.in.: Stanisława Bartkowska, Brunon Bartkowski, Irena Lidmanowska, mgr Stanisław Zakrzewski, Katarzyna Oszwałdowska, Aleksander Bałasz, Janina Zdyrska, Stanisław Leśny, Zofia Frąckowiak, Władysław Fiks, Helena Kruś, Klara Fibilska, K. Kryś (pełne imię nieustalone), Maria Marciniak, Szczepan Szymkowiak, Stanisław Orzechowski, Jerzy Bocian, Bronisław Grynia, Józefa Deruszewska, Maria Bogusławska, Izabela Bocian, Irena Graczyk, Michalina Nowakowska, Ludomir Bocian, Walenty Melerowicz, Józef Majewski, Konstanty Konieczka, Zdzisław Krużyński, Jan Mazerewicz, Jan Kaczmarek, Bolesław Tuchmacher, Zenon Noszczyński, Raczyński (brak imienia), Grzegorz i Maria Matczyszynowie, Józef Danisz, K. Tkaczyk (pełne imię nieustalone), Józef Połtyn, Andrzej Grzybowski, Kazimierz Osiński, Helena Smolińska, Ignacy Walczyk, Zespół Śpiewaczy „Halka" w Barlinku, ZHP w Barlinku, PPR, PPS, OSP w Barlinku, MO w Barlinku, Cech Rzemieślniczy, Zrzeszenie Kupców Samodzielnych Berlinek, Spółdzielnia „Jedność", Spółdzielnia Samopomoc Chłopska, PBR, Zarząd Miejski, RKS „Pogoń", Kierownik Szkoły w Pełczycach - D. Danisz, „SP" , Szkolny Komitet Rodzicielski, Związek Osadników Wojskowych.[50] [Złota Księga, 1948].

Bronisław Grynia był kierownikiem Publicznej Szkoły Powszechnej do 1948 roku, od września 1948r. szkołą kierował Jerzy Bocian, trzecim z kolei kierownikiem szkoły był Julian Kapelan. Listę kolejnych kierowników Publicznej Szkoły Powszechnej w Barlinku w latach 1945–1955 zawiera poniższe zestawienie.

Tabela 53. Kierownicy Publicznej Szkoły Powszechnej, później Publicznej Szkoły Ogólnokształcącej Stopnia Podstawowego w Barlinku w latach 1945-1955.

LP.	Kierownik szkoły	Lata
1.	Bronisław Grynia	1945–1948
2.	Jerzy Bocian	1948–1951
3.	Julian Kapelan	wrzesień 1951 – styczeń 1952
4.	Kazimierz Babral	styczeń 1952–1953
5.	Zofia Chmielewska	1953–1954
6.	Ignacy Młodak	1954–1958

Źródło: opracowanie własne w oparciu o „Kronika 1945–1962". [Archiwum SP 1 w Barlinku].

Tabela 54. Lista pierwszych nauczycieli Publicznej Szkoły Powszechnej w Barlinku w latach 1945–1956.

LP.	Imię i nazwisko	Początek zatrudnienia
1.	Bronisław Grynia	15.11.1945
2.	Irena Wojciechowska	17.01.1946
3.	Maria Bogusławska	02.04.1946
4.	Józefa Deruszewska	02.04.1946
5.	Maria Lewandowska	1945/1946
6.	Jerzy Bocian	01.06.1946
7.	Maria Wiśniewska	01.09.1946
8.	Michalina Nowakowska	1946/1947
9.	Izabela Bocian	1946/1947
10.	Irena Graczyk	1946/1947
11.	Walenty Melerowicz	01.02.1947
12.	Ludomir Bocian	1947/1948
13.	D. Fabianowicz	1947/1948

[50] Nie wszystkie nazwiska fundatorów sztandaru, zawarte w „Złotej Księdze" zostały zidentyfikowane.

14.	Stanisława Fałat	1948/1949
15.	J. Wełnicka	1948/1949
16.	Zofia Chmielewska	1948/1949
17.	Marian Orządała	1949/1950
18.	Julian Kapelan	1949/1950
19.	Stanisława Dubiel	1950/1951
20.	Gajdukówna	1950/1951
21.	Leon Szulżycki	1951/1952
22.	Helena Prus	1951/1952
23.	Eugenia Patroś	1951/1952
24.	Ryszard Krzesiński	1951/1952
25.	Maria Mazurek	1951/1952
26.	Janina Piotrowska	1951/1952
27.	Kazimierz Babral	1951/1952
28.	Stefania Kołodziej	1952/1953
29.	J. Borowska	1952/1953
30.	Halina Krzesińska z d. Białek	1952/1953
31.	Danuta Plucińska z d. Zakrzewska	1952/1953
32.	Emilia Grzelak z d. Rogala	1952/1953
33.	N. Jurewicz	1952/1953
34.	Alina Sieniawska z d. Szymańska	1952/1953
35.	Irena Kapelan z d. Białek	1953/1954
36.	Ignacy Młodak	1954/1955
37.	Maria Czaplińska	1954/1955
38.	Teresa Grandys z d. Koralewska	1955/1956
39.	Danuta Kośmider	1955/1956

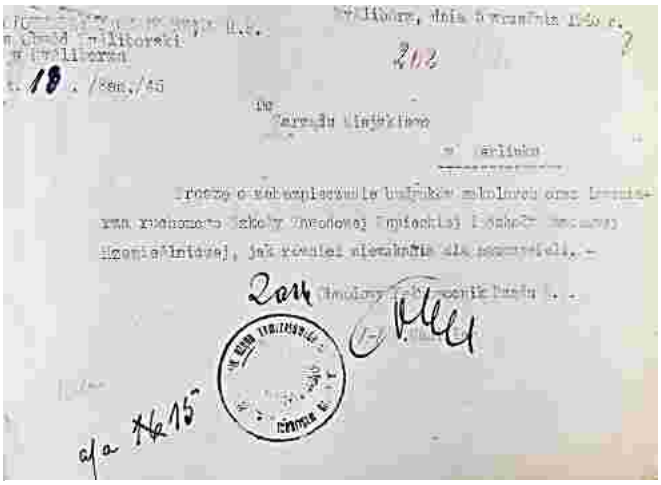
Źródło: opracowanie własne w oparciu o materiały archiwalne [APSS, sygn. 68/11/0, 68/3/0] oraz „Arkusze ocen za lata 1948-1955" Szkoły Podstawowej nr 1 w Barlinku. [Archiwum SP1 w Barlinku].

W 1950r. liczba uczniów wzrosła do 600. Od 1952r. w drugim skrzydle szkoły przy ul. Jeziornej 12 zaczęła funkcjonować Szkoła Powszechna Towarzystwa Przyjaciół Dzieci, do której wkrótce uczęszczało również 400 dzieci. Jej kierownikiem został Julian Kapelan. W roku szkolnym 1956/1957, na podstawie decyzji Wojewódzkiej Rady Narodowej w Szczecinie, nastąpiło połączenie Szkoły Podstawowej nr 1 i Szkoły Powszechnej Towarzystwa Przyjaciół Dzieci w jedną szkołę podstawową. W wyniku tej decyzji w dniu 01.09.1956r. w połączonej szkole naukę pobierało 984 uczniów w 26 oddziałach. Skład grona pedagogicznego wzrósł do 23 nauczycieli. W roku szkolnym 1957/1958 naukę w szkole rozpoczęło ponad 1000 dzieci i 30 pedagogów. Kierownikiem połączonej szkoły został Ignacy Młodak, a jego zastępcą – Julian Kapelan. Do grona pedagogicznego należeli wówczas: Jadwiga Bugajewska, Maria Czaplińska, Irena Kapelan z d. Białek, Stefania Kołodziej, Teresa Grandys z d. Koralewska, Maria Kamińska, Halina Krzesińska z d. Białek, Ryszard Krzesiński, Kazimiera Mazurek, Walenty Melerowicz, Genowefa Michalczyk, Janina Młodak, Helena Prus, Emilia Grzelak z d. Rogala, Zofia Lubelska z d. Szczyglewska, Małgorzata Szulc, Alina Sieniawska z d. Szymańska, Teresa Wingralek, Stanisława Wójcik, Andrzej Ziółek. W roku szkolnym 1957/1958 do pracy w szkole dołączyli: Tadeusz Bednarowski, Józef Frańczak, Helena Frańczak, Natalia Koszucka, Jan Nogalski, Stefania Nogalska, Wanda Pichota, Janina Symonowicz, ks. Mieczysław Ruta, Henryk Klimczak. [Kronika, 1945–1962].

Po dwóch latach, bo już w 1959r. szkoła została ponownie podzielona i w jej murach powołano Szkołę Podstawową nr 2. W 1961r. przeniesiono ją do nowego budynku szkolnego przy ul. Leśnej 10, a jej pierwszym kierownikiem został Julian Kapelan. Kierownikiem Szkoły Podstawowej nr 1 została Halina Krzesińska. W ten sposób rozpoczęła się długa historia funkcjonowania w Barlinku dwóch szkół podstawowych, do których w roku w 1983r. dołączyła SP nr 3 przy ul. Strzeleckiej 29. (zlikwidowana w 1993r.), a w 1991r. na „Górnym Tarasie" w Barlinku rozpoczęła swoją działalność tzw. „czwórka" – SP nr 4.

6.3. *Szkolnictwo ponadpodstawowe w Barlinku w latach 1945–1955*

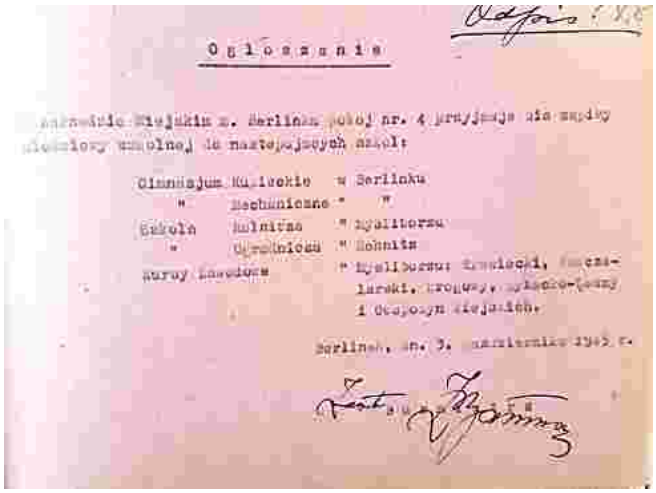
Równie trudny start jak szkolnictwo powszechne miało szkolnictwo ponadpodstawowe w Barlinku. W dniu 5 września 1945r. Obwodowy Pełnomocnik Rządu R.P. na Obwód Myśliborski, S. Schiller nakazał Zarządowi Miejskiemu w Barlinku zabezpieczenie budynków szkolnych oraz inwentarza ruchomego Szkoły Zawodowej Kupieckiej i Szkoły Zawodowej Rzemieślniczej jak również mieszkań dla nauczycieli. 10.09.1945r. Kurator Okręgu Szkolnego Szczecińskiego w Koszalinie, dr. Stanisław Helsztyński skierował na stanowisko organizatora **Gimnazjum Kupieckiego w Barlinku**, Bernarda Ratajewicza z miejscowości Chełm woj. lubelskie. [APSS, sygn. 68/11/0/1.3/51]**.** Bernard Ratajewicz był nie tylko organizatorem tegoż gimnazjum, lecz także pierwszym jego dyrektorem. Zapisy do Gimnazjum Kupieckiego w Barlinku ogłoszono w dniu 03.10.1945r. Decyzję o jego powołaniu Kuratorium Oświaty w Myśliborzu wydało w dniu 15.10.1945r.

Pismo zastępcy Pełnomocnika Rządu RP na Obwód Myślibórz, W. Sanowskiego w sprawie zabezpieczenia budynku na potrzeby Gimnazjum Kupieckiego w Barlinku z dnia 05.09.1945r. Źródło: APSS, sygn. 68/11/0/1.3/51.

Początkowo ulokowano je przy ul. Jasnej 14 (obecnie ul. Św. Bonifacego). Z początkiem roku szkolnego 1946/1947 szkoła została przeniesiona do budynku przy ul. Jeziornej 8, gdzie mieściła się już Publiczna Szkoła Powszechna w Barlinku, natomiast w budynku przy ul. Jasnej 14 (obecnie ul. Św. Bonifacego) została utworzona bursa.

Do 1951 roku budynek przy ul. Jeziornej 8 mieścił także, utworzoną w 1947r. na bazie Gimnazjum Kupieckiego, siedzibę Średniej Szkoły Zawodowej. Gdy w 1951 roku **Średnia Szkoła Zawodowa** została przeniesiona na ul. Strzelecką nr 16, w budynku przy ul. Jeziornej 8 pozostało Państwowe Liceum Administracyjno-Handlowe w Barlinku. (taką nazwę otrzymało w 1948r. Gimnazjum Handlowe w Barlinku).

Ogłoszenie zapisów do Gimnazjum Kupieckiego w Barlinku. Data dokumentu 03.10.1945r. Podpisał wiceburmistrz Berlinka, Zygmunt Baumann. Źródło: APSS, sygn. 68/11/0/1.1/10.

Akcja rekrutacyjna do Gimnazjum Kupieckiego na dzień 31.10.1945r. dała znikome wyniki, zgłosiło się tylko trzech chętnych: Jerzy Fibilski, Lech Kossakowski i Krystyna Kaźmierczak. W pierwszym roku szkolnym 1945/1946 w Gimnazjum Kupieckim uczyło się łącznie 12 uczniów: 5 chłopców i 7 dziewcząt, natomiast w roku 1946/1947 szkoła posiadała już 43 uczniów, gdyż do pierwszej klasy zgłosiło się 30 uczniów. Na początku roku 1947 do gimnazjum uczęszczało już 56 uczniów, a w roku szkolnym 1947/1948, gdy utworzono Publiczną Średnia Szkołę Zawodową – liczba uczniów wzrosła do 86 osób. [APSS, sygn. 68/11/0/1.1/3; 68/11/0/1.3/51].

W pierwszym roku szkolnym 1945/1946 w Gimnazjum Kupieckim w Barlinku nauczało 3 nauczycieli. Byli to: dyrektor szkoły – Bernard Ratajewicz, Bronisław Grynia oraz Irena Noszczyńska, która została zaangażowana do pracy w styczniu 1946r. Bronisław Grynia pełnił jednocześnie funkcję wicedyrektora tej szkoły. W sierpniu 1946r. na polecenie Kuratorium przybył do Barlinka Grzegorz Matczyszyn i przejął od Bernarda Ratajewicza zadanie organizacji i kierowania szkołą.

[Frańczak, 1966]. Pozyskano ponadto wykwalifikowanych pedagogów: Jerzego Bociana i Stanisławę Dubiel, a także Marię Wiśniewską i jej męża Józefa Wiśniewskiego. W szkole nauczała również Maria Matczyszyn. Z pomocą w nauczaniu przyszli także Zygmunt Baumann, Franciszek Piotrowski, ks. Józef Czapran, Maria Pieńkow, dr Jerzy Lidmanowski, Jan Szwaracki, Felicjan Dolny, Stanisław Leśny, Kazimierz Dolny, inż. Kazimierz Koźma, Robert Wilkus, inż. Władysław Grabowski, Janusz Kaftański vel Jan Downar. [Franczak, 1966].

Grzegorz Matczyszyn kierował Gimnazjum Kupieckim, później Państwowym Gimnazjum Handlowym w Barlinku do 1950r. Jego następcami byli: Jerzy Regulski (1950-1951 oraz 1952–1954), Mieczysław Rakoczy (1951–1952), Czesław Podolski (1954–1968). [Kowalek, Lachowicz, 1996].

Tabela 55. Wykaz dyrektorów Gimnazjum Kupieckiego, później Państwowego Gimnazjum Handlowego w Barlinku w latach 1945-1955:

LP.	Wyszczególnienie	Okres sprawowania funkcji
1.	Bernard Ratajewicz	12.1945– 08.1946
2.	Grzegorz Matczyszyn	09.1946– 08.1950
3.	Jerzy Regulski	09.1950– 08.1951
4.	Mieczysław Rakoczy	09.1951– 12.1951
5.	Jerzy Regulski	01.1952– 08.1954
6.	Czesław Podolski	09.1954– 10.1968

Źródło: opracowanie własne w oparciu o Wencierska, Kotecka, Iwan [2006], Frańczak [1966].

Tabela 56. Wykaz pierwszych nauczycieli Gimnazjum Kupieckiego w Barlinku.

LP.	Imię i nazwisko	Okres pracy	Nauczane przedmioty
1.	Bernard Ratajewicz	1945–1946	dyrektor szkoły
2.	Irena Noszczyńska	1946– b.d.	język angielski, historia, język francuski
3.	Bronisław Grynia	1946–1950	matematyka, fizyka, chemia, wicedyrektor szkoły
4.	Maria Pieńkow	1946–1950	śpiew, maszynopisanie, język francuski
5.	Zygmunt Baumann	1946–1950	technika reklamy, rysunek zawodowy
6.	Jerzy Bocian	1946– b.d.	historia, wiadomości społeczno-wychowawcze
7.	Grzegorz Matczyszyn	1946–1951	dyrektor szkoły, księgowość, arytmetyka
8.	Franciszek Piotrowski	1946–1947	przysposobienie wojskowe
9.	Stanisława Dubiel	1946–1950	towaroznawstwo, higiena, geografia, wychowanie fizyczne, język polski
10.	Ks. Józef Czapran	1946–1952	religia
11.	Janusz Kaftański vel Jan Downar	1946–1949	ćwiczenia fizyczne chłopców
12.	Felicja Kierniej	1947–1948	krawiectwo
13.	Józef Wiśniewski	1947–1948	język polski, towaroznawstwo
14.	Maria Wiśniewska	1947–1948	towaroznawstwo, język polski, geografia
15.	Dr Jerzy Lidmanowski	1948–1949	higiena
16.	Tadeusz Grzebyk	1948–1949	przedmioty zawodowe
17.	Franciszek Orzeł	1948– b.d.	instruktor działu stolarskiego
18.	Maria Matczyszyn	1948–1949	geografia
19.	Bogusława Ufnal	1948–1949	instruktor działu czapniczego
20.	Irena Synowiec	1948–1949	krawiectwo
21.	Maria Nizińska	1949–1951	krawiectwo
22.	Stanisław Szarowicz	1949–1950	chemia
23.	Jan Szwaracki	1949–1950	nauczyciel zespołu chóralnego
24.	Barbara Śledź	1949–1950	ćwiczenia cielesne dziewcząt
25.	Felicjan Dolny	1946–1948	technologia i rysunek zawodowy
26.	Kazimierz Dolny	1947–1948	higiena

Źródło: opracowanie własne w oparciu o Wencierska, Kotecka, Iwan [2006] oraz Frańczak [1966]; Kowalek, Sajko [1978]; Kowalek, Lachowicz [1996; Kaftańska [2019].

Pierwszymi absolwentami Gimnazjum Kupieckiego w Barlinku w 1948 roku byli: Edward Arciszewski, Jerzy Fibilski, Mieczysław Połtyn, Mieczysław Kaczmarek, Halina Karymow (później Kaftańska), Krystyna Kaźmierczak, Lech Kossakowski, Józef Marczuk, Romuald Szura, Mieczysław Tobiasz, Henryka Zagórska i Wacław Zdyrski. [Wencierska, Koterska, Iwan, 2006].

15.10.1946r. na bazie Gimnazjum Kupieckiego, przekształconego w Państwowe Gimnazjum Handlowe, została uruchomiona dodatkowo **Publiczna Średnia Szkoła Zawodowa** o kierunkach stolarskim, krawieckim, czapniczym i metalowym. Zanim ją jednak utworzono, z inicjatywy Starosty Myśliborskiego próbowano utworzyć w Barlinku zawodowe gimnazjum stolarskie. W dniu 09.02.1946r. na zebraniu „*wybitnych obywateli miasta Berlinka*", w liczbie 22 osób, przy udziale zastępcy Obwodowego Pełnomocnika Rządu RP w Myśliborzu, Witolda Sankowskiego, podjęto decyzję o utworzeniu Gimnazjum Zawodowego Stolarskiego w Barlinku. W skład Komitetu organizacyjnego Gimnazjum Stolarskiego powołano: Kazimierza Kasperskiego, inż. Stefana Orłowskiego, dyrektora Gimnazjum Kupieckiego - Bernarda Ratajewicza, przedstawiciela PPR – Franciszka Piotrowskiego, dyrektora Zakładów Drzewnych DLP w Barlinku – inż. Władysława Grabowskiego i kierownika Tartaku – Brunona Bartkowskiego. Gimnazjum to miało być otwarte z dniem 1 marca 1946r., jednak według pisemnej informacji wiceburmistrza Barlinka, Kazimierza Nowaka, do dnia 06.03.1946r. do szkoły nie zgłosił się żaden kandydat. [APSS, sygn. 68/11/0/1.3/51]. Wówczas zdecydowano o utworzeniu Średniej Szkoły Zawodowej w Barlinku o rozszerzonym profilu: stolarskim, krawieckim, czapniczym i mechanicznym. Od **15 października 1946r.** w skład Gimnazjum Kupieckiego wchodziły: **Państwowe Gimnazjum Handlowe i Publiczna Średnia Szkoła Zawodowa.** W 1948r. Państwowe Gimnazjum Handlowe w Barlinku przekształcono w Państwowe Liceum Administracyjno-Handlowe Stopnia I, a trzy lata później w Technikum Handlowe Ministerstwa Handlu Wewnętrznego. 2 sierpnia 1953r. technikum przejęła Centrala Rolnicza Spółdzielni „Samopomoc Chłopska" w Warszawie. W 1958r. nastąpiła zmiana nazwy szkoły na Liceum Ekonomiczne Centralnego Związku Spółdzielni Rolniczych „Samopomoc Chłopska". [Plewki, 2005; Wencierska, Kotarska, Iwan, 2006].

Tabela 57. Dyrektorzy Średniej Szkoły Zawodowej, od 1951r. Zasadniczej Szkoły Zawodowej w Barlinku w latach 1946-1955

1.	Wyszczególnienie	okres sprawowania funkcji
2.	Grzegorz Matczyszyn	15.10.1946 – 30.08.1950
3.	Jerzy Regulski	01.09.1950 – 30.08.1951
4.	Maria Probst	01.09.1951 – 30.08.1952
5.	Jan Skrzyniarz	01.09.1952 – 30.08.1955
6.	Jerzy Regulski	01.09.1955 – 30.08.1959

Źródło: opracowanie własne w oparciu o Wencierska, Koterska, Iwan [2006], Frańczak [1966], Kowalek, Lachowicz [1996].

Grzegorz Matczyszyn, dyrektor Państwowego Gimnazjum Handlowego był pierwszym dyrektorem **Publicznej Średniej Szkoły Zawodowej w Barlinku**, a od 1948r. **Państwowej Średniej Szkoły Zawodowej** w Barlinku. Do 1950r. zarządzał całym kompleksem szkolnictwa ponadpodstawowego w Barlinku. W dniu 01.07.1950r. Państwowa Średnia Szkoła Zawodowa została przemianowana na **Zasadniczą Szkołę Metalową** w Barlinku**,** a jej dyrektorem w roku szkolnym 1950/1951 został Jerzy Regulski. W 1951 roku Zasadnicza Szkoła Metalowa została przekazana Centralnemu Urzędowi Szkolenia Zawodowego i przestała podlegać pod Zarząd Miejski w Barlinku. Po zmianie podporządkowania została przemianowana na **Zasadniczą Szkołę Metalową Centralnego Urzędu Szkolenia Zawodowego** i z dniem 08.10.1951r. została oddzielona od Technikum Handlowego w Barlinku. Przeniesiono ją do budynku przy ul. Strzeleckiej nr 16 w Barlinku do tzw. „Harcówki", zmieniono również jej profil kształcenia zawodowego, koncentrując się na specjalizacji metalowej. [60 lat, 2006]. Od 01.09.1951r. zaczęły funkcjonować samodzielne warsztaty szkolne przy ul. Niepodległości 64, których kierownikiem został inż. Stanisław Szcześniak. Zajęcia praktyczne uczniowie odbywali w ówczesnej Fabryce Pługów w Barlinku. Od tego czasu drogi obu szkół rozeszły się całkowicie. (by po kilkudziesięciu latach ponownie się połączyć!). [Frańczak, 1966; Kowalek, Sajko, 1978].

Pierwszym dyrektorem Zasadniczej Szkoły Metalowej w Barlinku po podziale została Maria Probst (1951–1952), następnym Jan Skrzyniarz (1952–1955), od 1955r. do 1959r. – Jerzy Regulski. [40-lecie,1986; Księga pamiątkowa, 1978; 50 lat, 1996]. Lista nauczycieli Państwowej Średniej Szkoły Zawodowej i Gimnazjum Handlowego w Barlinku do 1951r. była wspólna. Nauczali w niej m.in. Władysław Fiks, Stanisław Leśny, Jerzy Regulski, Maksymilian Reszke, Bolesław Tuchmacher. [Frańczak, 1966]. Po podziale i zmianie lokalizacji Zasadniczej Szkoły Metalowej, nie było to już możliwe.

Od 14 stycznia 1952r. zaczął funkcjonować internat Zasadniczej Szkoły Metalowej w Barlinku przy ul. Strzeleckiej 14 i 16. Rok później na tę samą ulicę przeniesiono warsztaty szkolne. W roku szkolnym 1956/1957 Zasadnicza Szkoła Metalowa zmieniła swój profil kształcenia i została przekształcona w Zasadniczą Szkołę Mechanizacji Rolnictwa, a rok później zmieniono jej nazwę na Publiczną Średnią Szkołę Zawodową. Od 1959 roku szkoła nosiła nazwę Zasadnicza Szkoła Zawodowa. W dalszej perspektywie czasowej przy szkole utworzono 5-letnie Technikum Mechaniczne na podbudowie szkoły podstawowej, a od 1975 roku zmieniono nazwę na Zespół Szkół Zawodowych. Obecnie szkoła funkcjonuje jako Zespół Szkół i Placówek Oświatowych im. kpt. hm. Andrzeja Romockiego „Morro" w Barlinku, łącząc w swoim profilu wiele specjalności, w tym kierunek ekonomiczny, hotelarski i ogólnokształcący. [40 lat, 1986; Wencierska, Koterska, Iwan, 2006; Kowalek, Lachowicz, 1996; Komorowski, 2006].

Barlinek, 1949r. Hala sportowa, ul. Gorzowska 78. Uroczyste zakończenie roku szkolnego Państwowego Gimnazjum Handlowego i Państwowej Średniej Szkoły Zawodowej. Przy stole prezydialnym siedzą: pośrodku Grzegorz Matczyszyn – pierwszy Dyrektor szkoły. W prawo od niego: przedstawiciel Starostwa w Myśliborzu – osoba nierozpoznana, następnie Franciszek Sękowski - sekretarz SD w Myśliborzu, Maria Pieńkow, Franz Schutz. Z lewej strony Grzegorza Matczyszyna siedzi: mgr Stanisław Zakrzewski, Jacek Marczewski, Stanisława Dubiel, osoba nierozpoznana. Przed dyrektorem Grzegorzem Matczyszynem odwróceni do fotografującego z prawej w lewo: Jerzy Regulski, Maria Matczyszyn, Władysław Fiks, Stanisław Leśny. Przy stale z prawej strony m.in.: Irena Noszczyńska, Maksymilian Dykier, Klemens Piórkowski, Jan Tomaszewski, Katarzyna Milewska. Przy lewym stole od dołu: odwrócony tyłem Wacław Wilczyński, Katarzyna Wilczyńska, Jerzy Bocian. Wśród uczniów m.in. Bolesław Jakieła. Pozostałe osoby nierozpoznane. Źródło: zbiory prywatne.

Rozdział VII. Szlachetne zdrowie…

7.1. Sytuacja sanitarna na Pomorzu Zachodnim w okresie powojennym

Pierwsze lata po II wojnie światowej na Pomorzu Zachodnim to rozpaczliwa walka o stworzenie od podstaw polskiej służby zdrowia, prowadzona w warunkach rozwijającej się w szybkim tempie epidemii chorób zakaźnych, w tym: tyfusu brzusznego, czerwonki i dyfterytu, a także chorób wenerycznych oraz dużej liczby zachorowań na świerzb. Poniżej kilka dokumentów, które obrazują sytuację.

Pierwszym z nich jest pochodzące z Archiwum Państwowego w Szczecinie, APS, sygn. 65/318/0/1/158, „Sprawozdanie z działalności Wydziału Zdrowia Urzędu Wojewódzkiego Szczecińskiego za lata 1945–1948": „*W pierwszym okresie 1945 roku w warunkach wojennego chaosu, jaki panował na ziemiach województwa szczecińskiego, trudno mówić o organizacji służby zdrowia. Leczenie ludności napływającej polskiej i pozostałej ludności niemieckiej, prowadziła nieliczna garstka lekarzy polskich, którzy w ślad za posuwającymi się wojskami osiedlili się na terenie województwa.*

Szalejące epidemie chorób zakaźnych z tyfusem brzusznym na czele, postawiły służbę zdrowia wobec konieczności szybkiego i planowego działania. Zorganizowany w ramach administracji ogólnej wojewódzki Wydział Zdrowia oraz referaty zdrowia w starostwach, przystąpiły do opanowania szerzących się epidemii. W krótkim czasie zdołano przygotować dla tysięcznych rzesz chorych zakaźnie, pomieszczenia w szpitalach i prowizorycznych szpitalach epidemicznych. Szpitale te zaopatrzono w sprzęt i leki, zorganizowano transport i obsługę. Widoczną pomoc okazał tu PCK, nie szczędzący swych sił i zasobów. Na szczególne podkreślenie zasługuje ofiarna pomoc szczupłej garstki lekarzy polskich, którzy z prawdziwie samarytańskim poświęceniem prowadzili leczenie w terenie jeszcze obcym i zdewastowanym. Wyniki tej systematycznej i celowej akcji ilustrują najlepiej cyfry i fakt, że już w 1947r. choroby zakaźne ograniczyły się do sporadycznych wypadków, podczas gdy w 1945 r. zanotowano 7.434 wypadki a w 1948 r. 2.501 wypadków duru brzusznego.

Do pracy w terenie zorganizowano 43 kolumny przeciwepidemiczne i dla celów profilaktycznych przeszczepiono w 1946r. 410.000 osób przeciwko durowi brzusznemu, a 528.484 osób w 1947r. Akcja ta, idąc dalej, zajęła się nadzorem nad stanem sanitarnym terenu województwa szczecińskiego. Pobudowano, względnie wyremontowano w 1945/46r. 546 studzień, przeprowadzono w 1945/46r. 8.000 kontroli sanitarnych.

Wśród ludności repatriowanej stwierdzono duże nasilenie zachorowań na świerzb. Zorganizowano 49 punktów odświerzbiania i 10 punktów lotnych. Poddano leczeniu i odświerzbianiu w okresie 1945/46r. ponad 27.000 osób, zużywając 3.000 kg maści przeciwświerzbowej.

W tym też czasie organizuje się służba zdrowia, mimo trudności z powodu zniszczonych instytucji służby zdrowia, a przede wszystkim braku personelu fachowego."

W podobnym tonie jest utrzymane „*Sprawozdanie z działalności Wydziału Zdrowia za miesiąc październik 1945r. z dnia 8 listopada 1945r."*, sporządzone przez Urząd Pełnomocnika Rządu RP na Okręg Pomorze Zachodnie-Wydział Zdrowia, l. dz. 267/45 [APS, sygn. 65/317/0/17/4946]: *„Jeżeli chodzi o tyfus brzuszny i błoniec, wykazy wskazują stały spadek, z chorób zakaźnych odnotowano w okresie od 30.09. br. do 27.10. br. następujące dane: dur brzuszny i rzekomy – zachorowań 1090, dur plamisty – 20, czerwonka – 96, płonica – 21, błonica – 114, odra – 3, róża – 20, ziarnica – 14, gruźlica otwarta – 117, jaglica – 6, gorączka wołyńska – 9.*

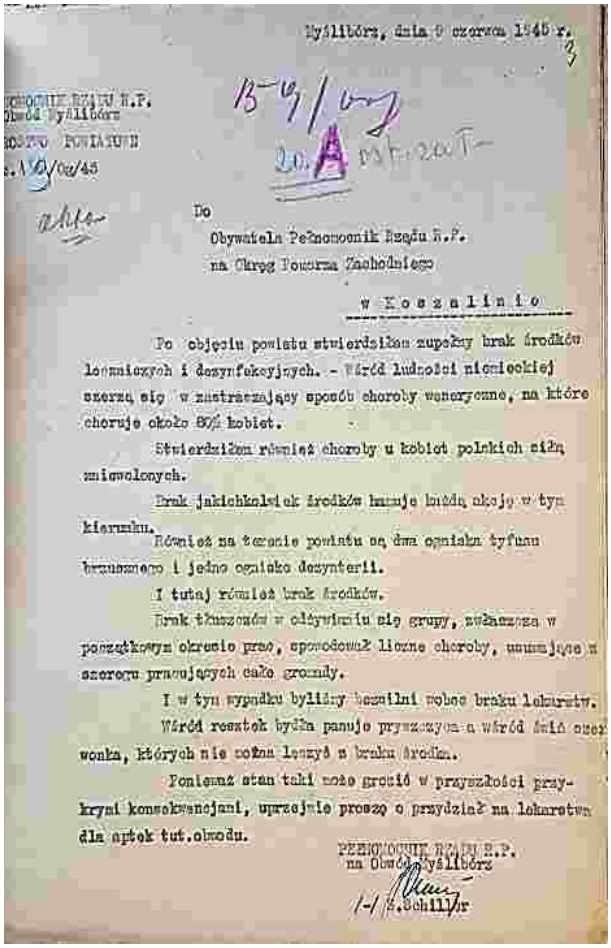
Zwalczanie chorób zakaźnych napotyka w dalszym ciągu na duże trudności ze względu na brak dezynfektorów, sprzętu dezynfekującego oraz ogólny brak personelu zarówno przy formowaniu kolumn dezynfekcyjnych jako też w szpitalach zakaźnych. Otrzymane z Ministerstwa Zdrowia kredyty w wysokości 2.000.000 zł zużyto na subwencje dla poszczególnych szpitali zakaźnych w terenie oraz częściowo na zakup niezbędnego sprzętu dezynfekcyjnego. Władze sowieckie zgłosiły chęć przyjścia z pomocą przez zainstalowanie w kilku miejscowościach całkowicie urządzonych szpitali zakaźnych, wraz z personelem.

Walka z chorobami społecznymi: rozesłano do poszczególnych lekarzy obwodowych instrukcje tymczasowe o organizacji Ośrodków Zdrowia. W ośrodkach tych ogniskuje się całokształt zwalczania chorób społecznych, a mianowicie walka z gruźlicą, jaglicą, chorobami wenerycznymi.

Przy każdym Ośrodku winna być również uruchomiona stacja Opieki nad Matką i Dzieckiem oraz kuchnia mleczna. Na ogół organizacja Ośrodków jest dopiero w toku i napotyka na poważne trudności z powodu braku lekarzy, personelu pielęgniarskiego a nieraz odpowiednich pomieszczeń. Dotychczas pracują w pełni Ośrodki Zdrowia w Koszalinie, Białogardzie i Szczecinie, jednak bez kuchni mlecznych, które wymagają specjalnej dostawy mleka i cukru dla sporządzania mieszanek.

Sprawy szpitalnictwa: Podjęto energiczną akcję celem przyjścia z pomocą szpitalom, zwłaszcza ogólnym, gdzie z powodu dotychczasowego braku subwencji, personel pracował bez wynagrodzenia, chorzy byli odżywiani w sposób bardzo niedostateczny a kasy szpitalne nie były w stanie pokrywać nieraz najmniejszych wydatków bieżących. Ob. Wojewoda osobiście zajął się sprawą należytej aprowizacji szpitali, gdzie chorzy żywieni byli dotychczas przeważnie czarnym chlebem i kartoflanką przy zupełnym braku tłuszczy, mięsa, często również i cukru.

Braki w pracy terenowej: a) dotkliwy brak lekarzy oraz personelu pomocniczego. W tej sprawie Wydział zwrócił się do Ministerstwa Zdrowia, Izby Lekarskiej w Gdańsku oraz Polpressu, celem ogłoszenia w sprawie wakujących stanowisk lekarskich i pielęgniarskich. b) brak auta ciężarowego i osobowego. Ciężarowy jest potrzebny dla rozprowadzania leków, środków opatrunkowych oraz urządzeń szpitalnych, zaś dotychczasowy wóz osobowy marki „Hanomag" nie nadaje się do dalszego użytku." Podpisał p.o. Naczelnik Wydziału Zdrowia /-/ dr Hildebrandt Józef. [APS, sygn. 65/ 318/0/1/158].

Myślibórz, dnia 9 czerwca 1945 r.

Do
Obywatela Pełnomocnik Rządu R.P.
na Okręg Pomorza Zachodniego
w K o s z a l i n i e

Po objęciu powiatu stwierdziłem zupełny brak środków leczniczych i dezynfekcyjnych. - Wśród ludności niemieckiej szerzą się w zastraszający sposób choroby weneryczne, na które choruje około 80% kobiet.

Stwierdziłem również choroby u kobiet polskich siłą zniewolonych.

Brak jakichkolwiek środków hamuje każdą akcję w tym kierunku.

Również na terenie powiatu są dwa ogniska tyfusu brzusznego i jedno ognisko dezynterii.

I tutaj również brak środków.

Brak tłuszczów w odżywianiu się grupy, zwłaszcza w początkowym okresie prac, spowodował liczne choroby, usuwające z szeregu pracujących całe gromady.

I w tym wypadku byliśmy bezsilni wobec braku lekarstw.

Wśród resztek bydła panuje pryszczyca a wśród świń czerwonka, których nie można leczyć z braku środków.

Ponieważ stan taki może grozić w przyszłości przykrymi konsekwencjami, uprzejmie proszę o przydział na lekarstwa dla aptek tut.obwodu.

PEŁNOMOCNIK RZĄDU R.P.
na Obwód Myślibórz
/-/ S.Schiller

Pismo Obwodowego Pełnomocnika Rządu RP w Myśliborzu, S. Schillera z dnia 09.06.1945r. Źródło: APSS, sygn. 68/3/0/1.1/6.

Nadzwyczajny Komisarz do Walki z Epidemiami w lipcu 1946r. informował o utworzeniu Wojewódzkiej Stacji Przeciwmalarycznej w Szczecinie, na wniosek której władze wojskowe udostępniły pociąg dezynfekcyjno-kąpielowy na przeciąg 10 dni na stacjach*:* Niebuszewo, Stołczyn i Zelechowo*.* W ramach tej akcji wykąpano 5193 osoby, wyprano 3376 sztuk bielizny*.* [APS. sygn. 65/317/0/17/4946].

Już 9 czerwca 1945r., a więc kilka dni po przybyciu do Myśliborza, Obwodowy Pełnomocnik Rządu RP, Stanisław Schiller, wystosował pismo do Pełnomocnika Rządu RP na Okręg Pomorze Zachodnie w Koszalinie z informacją o sytuacji w Obwodzie Myśliborskim [APSS, sygn. 68/3/0/1.1/6]: „*Po objęciu powiatu stwierdziłem zupełny brak środków leczniczych i dezynfekcyjnych. Wśród ludności niemieckiej szerzą się w zastraszający sposób choroby weneryczne, na które choruje około 80% kobiet. Stwierdziłem również choroby u kobiet polskich siłą zniewolonych. Brak jakichkolwiek środków hamuje każdą akcję w tym kierunku. Również na terenie powiatu są dwa ogniska tyfusu brzusznego i jedno ognisko dezynterii. I tutaj również brak środków. Brak tłuszczów w odżywianiu się grupy, zwłaszcza w początkowym okresie prac, spowodował liczne choroby, usuwające z szeregu pracujących całe gromady. I w tym wypadku byliśmy bezsilni wobec braku lekarstw. Wśród resztek bydła panuje pryszczyca a wśród świń czerwonka, których nie można leczyć z braku środków. Ponieważ stan taki może grozić w przyszłości przykrymi konsekwencjami, uprzejmie proszę o przydział na lekarstwa dla aptek tut. obwodu. Pełnomocnik Rządu R.P. na Obwód Myślibórz /-/ S. Schiller*."

Dramatyzm sytuacji znalazł odbicie w piśmie zastępcy Obwodowego Pełnomocnika Rządu RP w Myśliborzu, Witolda Sankowskiego z 22.08.1945r.: *„Z powodu zastraszającego rozszerzania się epidemii tyfusu, apeluję do sumienia i obowiązku wszystkich obywateli burmistrzów i wójtów na terenie Obwodu Myśliborskiego i wzywam do przystąpienia do akcji walki z epidemią tyfusu. (…) Wzywam obywateli Burmistrzów i wójtów do przyjścia z pomocą w akcji Komitetu do walki z epidemią i zarządzenia zbiórki wymienionego sprzętu na swoim terenie. Podkreślam, że każdy dzień zwłoki w akcji ma duże znaczenie, gdyż sprzyja rozwojowi epidemii. (…) Równocześnie podkreślam, że obowiązkowi szczepienia przeciw tyfusowi podlegają wszyscy bez różnicy obywatele i że w najbliższych dniach szczepieniem zostanie objęty cały obwód.*" [APSS, sygn. 68/11/0/1.3/53]

W ślad za apelem Witolda Sankowskiego, w dniu 05.09.1945 r. Lekarz Powiatowy, Michał Jakimiec wydał polecenie dla terenowych władz administracyjnych, by usuwano śmieci i odpadki nagromadzone na podwórzach, placach targowiskach, drogach itp. poprzez ich spalanie oraz zakopywanie niespalonych resztek. Nadzór nad realizacją polecenia przekazano Milicji Obywatelskiej. [APSS, sygn. 68/11/0/1.3/53]. W sprawozdaniu o sytuacji sanitarnej w Obwodzie Myśliborskim za 1946r., dr Michał Jakimiec pisał: *„Powiat nasz, w którym w miesiącu maju 1945r. zaczęło się organizować życie i władze polskie, pod względem sanitarnym przedstawiał się rozpaczliwie.*

1/*Na terenie całego obwodu do końca czerwca nie było ani jednego lekarza Polaka, żadnej siostry polskiej.*

2/*Szpitale ogołocone przez wojnę z niezbędnych narzędzi, urządzeń szpitalnych, pościeli, aparatów, leków, z większym lub mniejszym zniszczeniem samych budynków szpitalnych.*

3/Miasta i wsie pozbawione wody, światła elektrycznego i kanalizacji zanieczyszczone trupami ludzi i zwierząt ze stosami śmieci różnych nieczystości dookoła każdego prawie budynku. Budynki mieszkalne spalone lub zniszczone przez działania wojenne, a te które zostały całe - pełne różnych brudów i nieczystości.

4/ Dużo chorych na choroby weneryczne (wśród Niemek około 60%), pełno czerwonki, tyfusu brzusznego, dyfterytu i innych chorób zakaźnych.

(…) *Trzeba tu zaznaczyć, że statystyką zostało objętych w pierwszych miesiącach zaledwie 20% chorych, reszta 80% chorych została nie objęta statystyką z powodu tego, że ci chorzy nie zwracali się do lekarzy, z powodu trudności komunikacyjnych i wielkich odległości do miejsc, gdzie byli już lekarze.*

W tym czasie zrobiono pod względem sanitarnym dużo:

1. *Zorganizowano chociaż prymitywne szpitale/ mamy ich obecnie trzy, które mogą pomieścić do trzystu chorych,*
2. *Zaszczepiono w ciągu sierpnia, września i października ok.80% Polaków i 70% Niemców,*
3. *Oczyszczono miasta i wsie z największych nieczystości,*
4. *Ściągnięto trochę sił sanitarnych polskich,*
5. *Uruchomiono Ośrodki Zdrowia,*

   Dla usprawnienia i znormowania pracy sanitarnej na terenie naszego Obwodu, minimum potrzeba:

   1) *6 lekarzy, w tym 2 chirurgów,*
   2) *20 kwalifikowanych pielęgniarek,*
   3) *2-ch lekarzy laborantów,*
   4) *2-ch aptekarzy dla prowadzenia szpitalnych aptek,*
   5) *2 aparatów Röntgena,*
   6) *urządzeń i odczynników dla 2 laboratoriów,*
   7) *pościeli szpitalnej na 150 łóżek,*
   8) *fartuchów lekarskich, siostrzanych i dla niższej służby – 80 sztuk,*
   9) *narzędzi chirurgicznych i porodowo-ginekologicznych – 2 pełnych kompletów,*
   10) *Aparatów do światłolecznictwa /kwarcowe lampy – 3, solux lamp – 3, diatermii krótkofalowych – 2.*

   Lekarz Powiatowy /-/ Dr Jakimiec Michał". [APS, sygn. 68/3/0/1.1/14]

W okresie od lipca 1945 do stycznia 1946r. w Obwodzie Myśliborskim odnotowano 779 przypadków tyfusu brzusznego, 78 dyfterytu i 17 czerwonki. Dane te nie obejmowały przypadków niezgłoszonych. Eskalacja epidemii nastąpiła w miesiącu sierpniu 1945r., gdy odnotowano prawie 400 przypadków tyfusu brzusznego i ok. 30 przypadków dyfterytu. Wygaszanie choroby rozpoczęło się dopiero od miesiąca listopada 1945 roku, wówczas liczba chorych na tyfus brzuszny w obwodzie myśliborskim spadła do 26 przypadków. Liczba zgonów z tytułu chorób zakaźnych w obwodzie myśliborskim w cytowanym źródle nie została określona. [APSS, sygn. 68/3/0/8/205]

7.2. Sytuacja sanitarna w Barlinku po II wojnie światowej

O ciężkiej sytuacji sanitarnej w Barlinku meldował w dniu 16.06.1945r. zastępca burmistrza miasta, Zygmunt Bauman:

„a) Tyfus rozszerzył się u nas. Codziennie mamy meldunki od doktora o chorobie lub podejrzeniu. Chorych przewozi się natychmiast do szpitala pozamiejskiego.
b) Zakaz picia surowej wody został ogłoszony przez nas, jak i przez Komendanta Wojennego miasta.
c) Wody surowej nie wolno pić – daliśmy ogłoszenie do publicznej wiadomości – również co do spożywania owoców i warzyw.
d) Wypadki dezynterii są sporadyczne. Chorych odsyłamy również do szpitala pozamiejskiego.
e) Chorego bydła nie stwierdziliśmy i dotychczas nie musieliśmy uciekać się do dezynfekowania podwórz.
f) Szczepionki przeciwko czerwonce nie potrzebujemy na razie.
g) Chorych na tyfus posiadamy – 36, na dezynterię – 5.
h) chorych krów na pryszczycę i świń na czerwonkę nie posiadamy.
i) Wypadki chorób zakaźnych będziemy – z powodu trudności porozumienia się – podawali raz na tydzień.
j) do zlikwidowania chorób zakaźnych zarządziliśmy zamknięcie studni i pomp; gdzie zakaźne choroby zameldowano – napis „Woda nie do picia" i ogłoszenie „Nie wolno pić wody niegotowanej".
k) Na miejscach, gdzie stwierdzono wypadki chorób zakaźnych, poczyniono napisy ostrzegające o niebezpieczeństwie". [APSS, sygn. 68/11/0/1.3/53]

W związku z zaistniałą sytuacją, 5 listopada 1945r. burmistrz kpt. Konstanty Supiński wydał zarządzenie w sprawie obowiązkowych szczepień „*wszystkich mieszkańców Berlinka w wielu od lat 1–60"* przeciwko tyfusowi pod rygorem nałożenia kary administracyjnej. Ogłoszenie wydano w języku polskim i niemieckim. [APSS, sygn. 68/11/0/1.3/53].

Analiza „Księgi Przyjęć" Szpitala Miejskiego w *Berlinchen*, wskazuje, że od stycznia do końca sierpnia 1946r. w Szpitalu Miejskim w Barlinku odnotowano 424 przypadki chorób zakaźnych. Apogeum epidemii przypada na miesiące czerwiec, lipiec i sierpień 1945. [Księga Przyjęć, 1945]. Według doraźnych sprawozdań dr *Ernesta Haemischa*, składanych do Lekarza Powiatowego w Myśliborzu, w sierpniu 1945r. epidemia dziesiątkowała obywateli narodowości niemieckiej. Sprawozdanie Lekarza Powiatowego w Myśliborzu za okres od 1.08.1945- do 11.08.1945 r. wskazuje na 58 zachorowań na tyfus i 22 przypadki chorób wenerycznych w Barlinku. [APSS. sygn. 68/3/0/8/205].

Tabela 58. Liczba hospitalizacji w szpitalu *w Berlinchen*/ Berlinku w okresie styczeń 1945 - sierpień 1946r. według Księgi Przyjęć, 1945.

Lp.	Rok	Liczba hospitalizowanych	Choroby zakaźne	Krwawienia, aborcje	Liczba zgonów	Zgony spowodowane chorobami zakaźnymi
1.	I 1945	198	4		16	2
2.	II 1945	94	5		13	1
3.	III 1945	49	5		7	1
4.	IV 1945	119	17	34	6	1
5.	V 1945	149	63	43	13	10
6.	VI 1945	149	73	44	17	15

7.	VII 1945	100	73	3	9	6
8.	VIII 1945	96	76	4	11	9
9.	IX 1945	74	47	2	8	4
10.	X 1945	65	36	4	10	7
11.	XI 1945	42	11	4	2	2
12.	XII 1945	37	4		2	
13.	I 1946	31			2	
14.	II 1946	30	6		4	
15.	III 1946-VIII 1946	65	4		b.d.*	
	Razem	1268	424	138	120	58

**W okresie od marca 1946 do sierpnia 1946 r. zapisy w „Księdze Przyjęć" nie zawierają jednostek chorobowych osób hospitalizowanych.*
Źródło: opracowanie własne w oparciu o „Księgę Przyjęć" Krankenhaus Berlinchen. Zbiory Szpitala Miejskiego w Barlinku.

Na łączną liczbę 1268 hospitalizacji zrealizowanych przez Szpital Miejski w Barlinku w okresie styczeń 1945 – sierpień 1946r., aż 33,40% stanowiły choroby zakaźne. Były one przyczyną połowy zgonów szpitalnych. W okresie nasilenia epidemii, w miesiącach maj – sierpień 1945r. choroby zakaźne stanowiły aż 60% hospitalizacji i były przyczyną 80% zgonów. Analiza wskazuje również na dużą liczbę hospitalizacji kobiet niemieckich z rozpoznaniem krwawienie, krwotok, a także aborcje. Łącznie w miesiącach kwiecień - grudzień 1945r. udzielono pomocy szpitalnej 134 kobietom w związku z takim rozpoznaniem. Wśród przyczyn zgonów znajdowało się również rozpoznanie samobójstwo. [Księga przyjęć, 1945]. Łączna śmiertelność hospitalizowanych w barlineckim szpitalu w okresie styczeń 1945 – sierpień 1946r. wynosiła 120 osób, co stanowiło ok. 10% liczby hospitalizowanych. W okresie wrzesień 1946 – maj 1948r. szpital nie funkcjonował z uwagi na brak lekarzy, w związku z tym brak danych uniemożliwia ocenę sytuacji w tym obszarze.

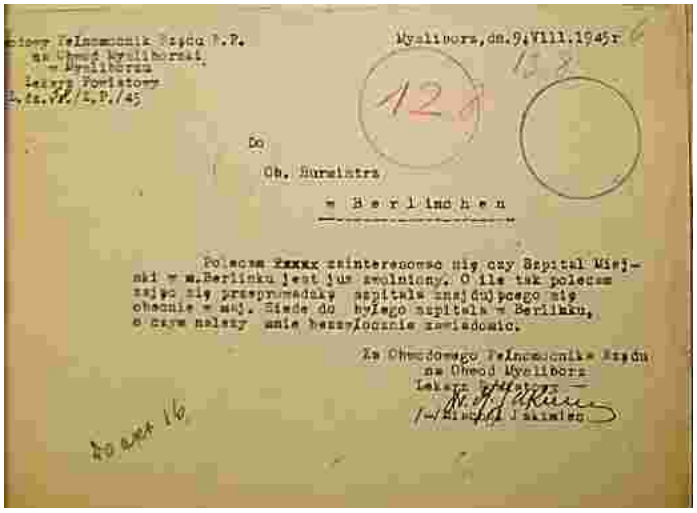
Analiza ksiąg szpitalnych za okres 1948–1959 wskazuje już na inny rozkład zgonów szpitalnych w Barlinku - ok. 60% zejść przypadała na noworodki i niemowlęta, a także na kilkuletnie dzieci. Do głównych przyczyn zgonów wśród dzieci należały: zapalenie płuc, choroby zakaźne, wcześniactwo. Wśród dorosłych główną przyczynę zgonów stanowiły ostre choroby dróg oddechowych i układu krążenia. [Księga kontroli zmarłych, 1948-1959].

7.3. Organizacja służby zdrowia w Barlinku w pierwszych latach po II wojnie światowej

Pod koniec II wojny światowej *Krankenhaus in Berlinchen* został przeniesiony do majątku *Siede (*Żydowo). Z „Księgi Przyjęć" wynika, że w miesiącu styczniu 1945 roku w szpitalu przyjmowało 21 lekarzy, na czele z *dr Franz Otto (*1892–1977), pełniącym funkcję dyrektora szpitala, chirurga i ginekologa. Zawiera ona nazwiska następujących lekarzy: *dr Franz Otto*, *dr Ernes*t *Haemisch, Barth, Lange, Schutpelz, Hafemann, Kampf, Schikrowski, Wollmann, von Sivart, Westendorf, Roeder, Hover, Mangold, Schwarz, Kottnitz, Hampel, Laffert, Walla, Bruno Habicht, Schmitt* [51] Przyjmowali oni pacjentów m.in. z obwodów *Soldin, Pyritz, Friedenbergu, Kustrin, Lippehne* i *Berlinchen.* Na wieść o zbliżaniu się Armii Czerwonej większość lekarzy, wraz z *dr Franzem Otto*, opuściła szpital. W dniu 30.01.1945r. w szpitalu pozostało jedynie czterech lekarzy: *dr von Sivart, dr Schwarz, dr Bruno Habicht* oraz *dr Ernest Haemisch.* Lekarze ci pochodzili *z Berlinchen,* poza dr *Habichtem*, który mieszkał w *Siede*. *Dr von Sivart* w dniu 20.02.1945r., wprost z gabinetu przyjęć został zabrany do obozu jenieckiego w miejscowości *Schwiebus,* gdzie do 1947r. opiekował się chorymi. [Schultz, 2013]. W miesiącach kwiecień - lipiec 1945r., gdy epidemia rozszerzała się w błyskawicznym tempie, pacjentami opiekowało się tylko trzech lekarzy: *dr Schwarz, dr Habicht i dr Haemisch*. Po wysiedleniu w lipcu 1945r. *dr Schwarza*, do końca maja 1946r. w szpitalu pracowało tylko dwóch lekarzy: *dr Habicht (ur.1907) i dr Haemisch (1902–1953)*. Dr *Habicht* kierował szpitalem w Barlinku i 2 razy w tygodniu dojeżdżał do szpitala w Bursztynowie. [APS, sygn.

[51] Zapisy w księgach szpitalnych nie zawierają imion lekarzy.

65/317/0/3.2/739]. W związku z chorobą (gruźlica), decyzją Lekarza Powiatowego, Michała Jakimca, w dniu 01.06.1946r. został zwolniony ze swego stanowiska i wysiedlony do Niemiec. [APSS, sygn. 68/11/0/2/58].

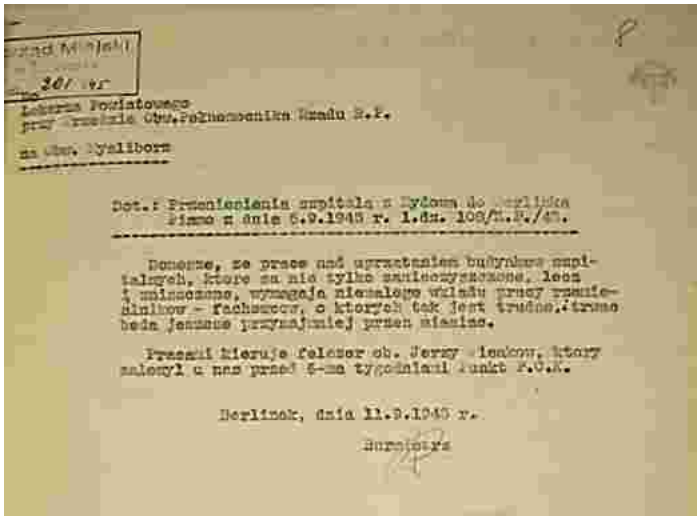
Myśliborz, dn. 9. VIII. 1945r

Do
Ob. Burmistrza
= B e r l i n c h e n =

Polecam zainteresować się czy Szpital Miejski w m. Berlinku jest już zwolniony. O ile tak polecam zająć się przeprowadzką szpitala znajdującego się obecnie w mój. Siedle do byłego szpitala w Berlinku, o czym należy mnie bezzwłocznie zawiadomić.

Za Okręgowego Pełnomocnika Rządu
na Okręg Myślibórz
Lekarz Powiatowy
/-/ Michał Jakimiec

Pismo Lekarza Powiatowego, Michała Jakimca z 09.08.1945r. do Franciszka Biedy w sprawie uruchomienia Szpitala Miejskiego w Barlinku. Źródło: APSS, sygn. 68/11/0/1.3/53.

Lekarza Powiatowego
przy Prezesie Okr. Pełnomocnika Rządu R.P.
na Okr. Myślibórz

Dot.: Przeniesienia szpitala z Żydowa do Berlinka
pismo z dnia 6.9.1945 r. l.dz. 108/P./45.

Donoszę, że prace nad uprzątnięciem budynków szpitalnych, które są nie tylko zanieczyszczone, lecz i zniszczone, wymagają niemałego wkładu pracy przemiedlinków - fachowców, o których tak jest trudno. Prace będą jednak przynajmniej przez miesiąc.

Przesyłam kieruje felczer ob. Jerzy Pieńkow, który zaleciył u nas przed 6-ma tygodniami punkt P.C.K.

Berlinek, dnia 11.9.1945 r.

Burmistrz

Pismo burmistrza Berlinka, Franciszka Biedy z 11.09.1945r. w sprawie przeniesienia Szpitala z Żydowa do Berlinka. Źródło: APSS, sygn. 68/11/0/1.3/53.

Usunięcia niemieckich lekarzy i zastąpienia ich polskimi żądała już w kwietniu 1946r. nowo powołana Tymczasowa Rada Doradcza przy burmistrzu miasta Barlinka. [APSS, sygn. 68/11/0/2/58]. Po wyjeździe dr *Brunona Habichta*, Lekarz Powiatowy w Myśliborzu, polecił dr *Ernestowi Haemischowi* pełnienie dyżurów do czasu przybycia polskiego lekarza. *Dr Haemisch* udzielał pomocy wszystkim potrzebującym: Niemcom, Polakom, a także Rosjanom. Jak wynika z dokumentów archiwalnych, dostosował się on do decyzji władz starostwa i pozostał w Barlinku do maja 1947r., do czasu przybycia do Barlinka dr Jerzego Lidmanowskiego. [APSS, sygn. 68/11/0/1.3/40]. Ostatnia hospitalizacja w *Krankenhaus Berlinchen* nosi datę 07.09.1946r. i przeprowadził ją *dr Ernest Haemisch*. Przed wysiedleniem, przekazał nowo przybyłemu lekarzowi narzędzia chirurgiczne. Od wyjazdu *dr Ernesta Haemischa* aż do czerwca 1948 roku księgi szpitalne nie były prowadzone a szpital był nieczynny.

Próba przeniesienia szpitala z Żydowa do Barlinka, podjęta przez Zarząd Miejski już w sierpniu 1945r., na wniosek Lekarza Powiatowego, Michała Jakimca, nie była jeszcze zakończona. Jak wskazywał burmistrz Franciszek Bieda w piśmie z dnia 11.09.1945r., na wskutek działań wojennych oraz grabieży majątku szpitala przez wojska Armii Czerwonej, został on kompletnie zdewastowany, a jego wyposażenie rozkradzione, rentgen wywieziony przez wojsko rosyjskie, a część sprzętu, w tym łóżka szpitalne z kompletnym wyposażeniem, została przekazana na wniosek Pełnomocnika Rządu RP, S. Schillera do Szpitala Powiatowego w Myśliborzu. [APSS, sygn. 68/11/0/1.3/53]. Zniszczona była również sieć wodna, kanalizacyjna i elektryczna szpitala.

Kierowanie przeniesieniem szpitala z Żydowa do Barlinka Franciszek Bieda zlecił felczerowi Jerzemu Pieńkow, przybyłemu do miasta pod koniec stycznia 1945r. wraz z grupą uciekinierów z Płocka. Jerzy Pieńkow administrował w tym czasie dwiema ważnymi dla miasta instytucjami służby zdrowia: punktem PCK, który utworzył w czerwcu 1945r. oraz Szpitalem Miejskim w Barlinku. [APSS, sygn. 68/11/0/1.3/53.]. Protokolarne przejęcie Szpitala Miejskiego w Barlinku przez administrację polską nastąpiło w dniu 01.01.1946r. W komisji inwentaryzacyjnej uczestniczyli, zgodnie z decyzją Tymczasowej Rady Doradczej z dnia 12.12.1945r.: Jerzy Pieńkow, Stanisław Witt, Franciszek Mroczkowski, Michał Kaczmarek i Stanisław Zakrzewski. [APSS, sygn. 68/11/0/2/58]. Porządkując szpital i jego wyposażenie, Jerzy Pieńkow przygotowywał miejsce dla polskiego lekarza, którego władze miasta usilnie poszukiwały. Próby pozyskania lekarza

do Barlinka, poparte ofertą 12-pokojowej willi z ogródkiem, długo nie przyniosły rezultatów. Urlopowano więc przyjęty już do pracy, pomocniczy personel szpitalny: Aleksandrę Puciato, Helenę Romanowicz i Zofię Maciejewską „*z uwagi na brak chorych, a przede wszystkim ze względu na brak lekarzy*", natomiast cenniejszy sprzęt (solux, kwarcówka, diaterma) przekazano na komisariat milicji w Barlinku w celu jego zabezpieczenia przed kradzieżą. Niestety sprzętu tego nigdy już nie odzyskano: milicja przekazała go na wyposażenie Szpitala Powiatowego w Myśliborzu. [APSS, sygn. 68/11/0/1.3/53]. Prace związane z uruchomieniem szpitala i pracą oddziału PCK w Barlinku przerwała w dniu 30.11.1946r. nagła śmierć Jerzego Pieńkowa.

Miejscowość, licząca 3000 mieszkańców i dodatkowo 4000 mieszkańców z terenu gminy, pod koniec grudnia 1946r. miała do dyspozycji *dr Ernesta Haemischa* oraz przybyłego w maju 1946r. felczera, Aleksandra Bałasza, który pełnił w Barlinku funkcję lekarza domowego oraz prowadził szczepienia ludności przeciwko chorobom zakaźnym. Prowadził także przy szpitalu poradnię: przeciwgruźliczą, przeciwjagliczą i przeciwweneryczną. Z dniem 24.06.1946r. powierzono mu funkcję kontrolera sanitarnego miasta. [APSS, sygn. 68/11/0/1.3/53]**.** W lutym 1947r. Lekarz Powiatowy w Myśliborzu rozważał powierzenie Aleksandrowi Bałaszowi funkcji lekarza naczelnego szpitala w Barlinku, jednak od tej decyzji odstąpił. W pustym szpitalu Rada Miasta Barlinka latem 1947r. zezwoliła na prowadzenie odpłatnych kolonii dla dzieci. [APSS, sygn. 68/11/0/2/61].

Gdy w dniu 10 maja 1947r. przybył do Barlinka długo oczekiwany lekarz, dr Jerzy Lidmanowski, otrzymał on funkcję Lekarza Miejskiego, odpowiedzialnego za stan sanitarny miasta. [APSS, sygn. 68/11/0/1.3/53]. Szpital w dalszym ciągu był pozbawiony obsady lekarskiej, a plany starostwa wobec niego były niespójne. Według sprawozdania Zarządu Miejskiego w Barlinku z dnia 20.05.1947r., „*szpital przygotowuje się do przyjmowania chorych".* [APSS, sygn. 68/11/0/1.3/53]. Jednak już miesiąc później Zarząd Miasta Barlinka informował, że „*na polecenie Starostwa Powiatowego szpital zostanie zlikwidowany*", gdyż Starostwo podjęło decyzję o likwidacji szpitala i organizacji Ośrodka Zdrowia w Barlinku. [APSS, sygn. 68/11/0/2/61]. W październiku 1947 roku zwolniono ze szpitala przyjętych już czterech pracowników i pozostawiono jedynie dozorcę. [APSS, sygn. 68/11/0/1.3/53].

Szpital miejski w Barlinku. Zdjęcie z lat 50-tych XX w. Źródło: zbiory prywatne A. Demenko.

Szpital miejski w Barlinku. Budynek Wydziału Chorób Wewnętrznych. Zdjęcie z początku lat 50-tych XX w. Zbiory prywatne A. Demenko.

W dniu 22.11.1947r. Starosta Myśliborski, Stanisław Orzechowski, dokonał uroczystego otwarcia Ośrodka Zdrowia przy Szpitalu Miejskim w Barlinku. Pod koniec 1947 roku w lokalu Czerwonego Krzyża uruchomiono Stację Opieki nad Matką i Dzieckiem, wypożyczając wyposażenie ze szpitala miejskiego w Barlinku.[52] Na czele Gminnego Komitetu Opieki Nad Matką i Dzieckiem stanął poprzedni wiceburmistrz, Zygmunt Baumann.

Z akt wynika jednak, że 19 czerwca 1947r. Powiatowa Rada Narodowa w Myśliborzu podjęła decy-

[52] Lokalizacji Stacji Opieki nad Matką i Dzieckiem w Barlinku, utworzonej w 1947r. nie ustalono.

zję o przeniesieniu szpitala powiatowego do Barlinka i przejęciu go pod swój zarząd [APSS, sygn. 68/8/0/1.1/3, Protokoły sesji PRN]. Zdecydowano także o przeniesieniu pracowników szpitala w Myśliborzu do Barlinka, a w budynku szpitala w Myśliborzu postanowiono otworzyć Powiatowy Ośrodek Zdrowia. Oficjalne przekazanie szpitala w Barlinku władzom powiatowym, jak wynika ze sprawozdań Zarządu Miejskiego Barlinka, miało miejsce 01.03.1948r. Z taką też datą w Powiatowym Szpitalu Myśliborskim w Barlinku został zatrudniony w drodze konkursu jego pierwszy dyrektor, dr Marian Oszwałdowski. [APSS, sygn. 68/8/0/1.1/4]

1949r. Szpital Powiatowy w Barlinku dr Walenty Żestowski i pacjent Władysław Smoleń. Źródło: zbiory prywatne W. Smolenia.

Decyzja Kolegialnego Zarządu Miejskiego z dnia 05.04.1948r., w składzie: Stanisław Szymczak (burmistrz), Brunon Bartkowski (wiceburmistrz) i ławnicy: Bronisław Grynia, Wacław Wilczyński i Michał Kaczmarczyk o przekazaniu szpitala w Barlinku pod zarząd Wydziału Powiatowego w Myśliborzu, łącznie z placem i ogrodem, miała jedynie charakter sankcjonujący decyzje podjęte na poziomie powiatu. W ten sposób szpital miejski w Barlinku stał się Powiatowym Szpitalem Myśliborskim w Barlinku. W umowie przekazania szpitala zawarto klauzulę zwrotu szpitala na rzecz Zarządu Miejskiego w Barlinku w przypadku włączenia Barlinka do innego powiatu. [APSS, sygn. 68/11/0/2/68]

Barlinek, 1949r. Jedna z pierwszych sióstr Oddziału Chirurgicznego Powiatowego Szpitala Myśliborskiego w Barlinku, Helena Lubańska z pacjentem, Władysławem Smoleniem. Zdjęcie wykonał Stanisław Zelek. Źródło: zbiory prywatne W. Smolenia.

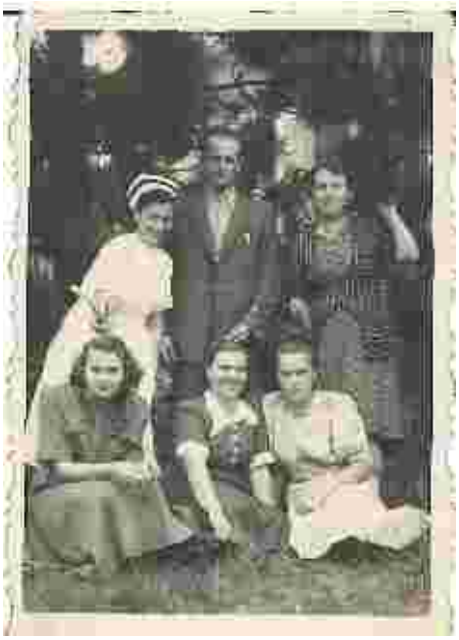
Powiatowy Szpital Myśliborski w Barlinku z oddziałami: chirurgicznym, dziecięcym oraz zapobiegawczym został otwarty 5 czerwca 1948 roku. Pierwsze zapisy w „Księdze Operacyjnej" Szpitala Powiatowego w Barlinku pochodzą z 16.06.1948r. Wynika z nich, że zabiegi chirurgiczne przeprowadzał dr Marian Oszwałdowski przy udziale instrumentariuszki Agnieszki Grajewskiej i anestezjologa Anny Gałeckiej. Podanie o przyjęcie do pracy w szpitalu jako felczer złożył Michał Tarczyński, który przeprowadził się wkrótce ze Ściechowa do Barlinka. W dniu 21.08.1948r. podanie o przyjęcie do pracy na stanowisku ordynatora złożył również dr Jerzy Lidmanowski, który z dniem 01.10.1948r. zaczął sprawować w szpitalu funkcję p.o. ordynatora szpitala - internisty. Sporadycznie asystował on w operacjach przeprowadzanych przez dr. Oszwałdowskiego oraz wykonywał niektóre zabiegi ambulatoryjne. W czerwcu 1949r. dr Jerzy Lidmanowski złożył rezygnację z pracy w Barlinku i z początkiem lipca 1949r. wyjechał z miasta. Dr Marian Oszwałdowski apelował do władz miasta o pomoc, gdyż nie był w stanie sam obsłużyć szpitala i miasta. [APSS, sygn. 68/11/0/2/61]. W dniu 20.10.1949r. na sali operacyjnej pojawił się jako asystent dr Aleksy Demenko – na polecenie Wydziału Powiatowego w Myśliborzu przyjeżdżał do Barlinka z Pełczyc, by uczestniczyć w zabiegach chirurgicznych. W grudniu 1949r. dr Demenko mieszkał już w Barlinku przy ul. Sienkiewicza 10 i z dniem 01.01.1950r. został przeniesiony do szpitala w Barlinku na stałe. Jednak na polecenie Lekarza Powiatowego w Myśliborzu, w dalszym ciągu kierował Ośrodkiem Zdrowia w Pełczycach. W grudniu 1949r. szpital w Barlinku pozyskał dr Walentego Żestowskiego, który otrzymał mieszkanie przy ul. Bolesława Bieruta 16.[53] [APSS, sygn. 68/8/0/2.4/131].

[53] Walenty Żestowski, syn Andrzeja, ur. 28.06.1915r., lekarz medycyny chirurg, otolaryngolog przybył do Barlinka w 1949r. z Trzebiatowa, gdzie pracował w Szpitalu Powiatowym, z żoną Haliną i czwórką dzieci. Z Barlinka wyjechał w 1951r.

W 1950r. zabiegi chirurgiczne w szpitalu wykonywali już trzej lekarze: dr Oszwałdowski, dr Żestowski i dr Demenko. [Księga operacyjna, 1950]. Na sali operacyjnej pojawiali się także studenci medycyny, którzy asystowali w zabiegach. W 1951 roku do szpitala przybyli następni lekarze: dr Gellert, Waszczyński, Kamiński, Daryluk, Kubacki, Dzwonkowski, Czaplewski, Kiełbasiewicz – odciążyli oni dr Oszwałdowskiego, asystując w operacjach, ale również je prowadząc.[54] [Księga operacyjna, 1949-1959].

W następnych latach pracę w szpitalu podjęli: w 1952r. dr Julian Wadas, w 1953r. dr Józefa Szydłowska, dr Edmund Strokowski oraz felczerzy: Henryka Matynia, Edward Janowicz i Janina Kosiak, w 1954r. dr Zbysław Laszko, w 1955r. dr Marian Brekiesz, dr Marian Kaus, dr Feliks Dominiak, dr Franz Michoński, dr Irena Michońska, w 1956r. dr Józef Trapszyc, dr Jan Kornecki, dr Lucjan Żurek (lekarz chirurg, ordynator oddziału chirurgicznego), w 1957r. dr Ludomira Żurek (lekarz dermatolog), dr Ryszard Łoziński (lekarz chirurg i ordynator oddziału chirurgii), dr Stanisław Pękała (ordynator oddziału wewnętrznego, następnie dyrektor szpitala), w 1961r. dr Irena Stasiak i dr Wacław Stasiak. [Pawełoszek, 2017].

W 1948r., oprócz siostry Agnieszki Grajewskiej i Anny Gałeckiej, które jako pierwsze w zabiegach asystowały dr Marianowi Oszwałdowskiemu (zostały przeniesione ze szpitala w Myśliborzu), pracę w szpitalu podjęły także salowe: Stanisława Kotek i Janina Stawczyk z Myśliborza oraz Aniela Tomkowiak z Barlinka. Również w 1948r. pracę w szpitalu podjęły: Helena Lubańska, Łosionek, Katarzyna Poryska, Józefa Prokopek, położne – Halina Komorowska i Michalina Śmigielska. W 1949r. dołączyła do nich siostra Irena Juszczak, Józefa Socha, Janina Cimoszko, Walczewska, Jeleń, Gertruda Koszke, Franciszka Migacz (położna), Malczewska, Zofia Fryczyńska (salowa), a w 1950r. siostry: Klara Mazerewicz, Zofia Zyndówna, Sobieraj, Rajchel, Wójtowicz, Krystyna Wieczorek, Zofia Koszko, Bielasowa-Kozierowska, Furmańczyk, w 1951r. Wanda Stępień i Szymańska, a także Aleksandra Puciato (położna), Maria Górecka, Helena Bartczak (kierownik pralni), Genowefa Wiktorowicz (kancelistka). [„Księgi przyjęć", 1948-1959; Pawełoszek 2017]. Długoletnim pracownikiem szpitala był, przeniesiony z Myśliborza, Stanisław Meller, Kierownik Administracyjny, który pracował w szpitalu w Barlinku przez 29 lat, od 01.08.1949 do 31.10.1977r. do czasu przejścia na emeryturę. Jeszcze dłuższy staż pracy w szpitalu posiadała Józefa Milcarz, Główna Księgowa, pracująca w szpitalu przez 32 lata, od 20.07.1950r. do 30.04.1982r. Dużą część swego życia zawodowego poświęcił szpitalowi Franciszek Maciaszczyk, palacz, a następnie kierownik administracyjno-gospodarczy, zatrudniony w szpitalu od 1951r. do 1966r.

Barlinek, 1949r. Kierownik Administracyjno-Techniczny Szpitala w Barlinku, Stanisław Meller oraz pielegniarki i pracownice administracyjno-gospodarcze, m.in. Józefa Hałyluk (pierwsza z prawej siedzi), Olimpia Lemke (stoi pierwsza z prawej). Źródło: zbiory prywatne I. Lemke.

Barlinek, 1949r. Powiatowy Szpital Myśliborski w Barlinku. Siostry szpitalne od lewej: Olimpia Lemke i Krystyna Gościnna. Źródło: zbiory prywatne I. Lemke.

do Gdańska. [Kuryłowicz, 2018]. Walenty Żestowski zmarł w 2011r. w Rzeszowie w wieku 96 lat. Wraz z nim w grobie rodzinnym spoczęła Jego żona Halina, zmarła w 2012r. [grobnet. Rzeszów].

[54] W „Księdze operacyjnej" i Księdze przyjęć" Powiatowego Szpitala Myśliborskiego w Barlinku za lata 1949-1959 brak jest imion lekarzy. [Archiwum Szpitala w Barlinku].

W barlineckim szpitalu w 1950r. pracowali ponadto: Adamska, Jadwiga Balkiewicz, Kazimiera Buchaj, Bazyli Budnik, Stefania Budówna, Zdzisława Burzyńska, Lilianna Dąbrowska, Monika Drabik, Pelagia Figurska, Maria Galikowska, Piotr Galikowski, Julia Głownia, Krystyna Gościnna, Kazimierz Gwizdek, Józefa Hałyluk, Maria Kieda, Michał Kindel, Zofia Kozierowska, Janina Kubiak, Tekla Kułakowska, Olimpia Lemke, Stefania Leśniak, Bronisława Mazur, Irena Michalak, Maria Modlińska, Alojzy Nowaczyk, Jadwiga Orzeł, Irena Paziewska, Janina Przybylska, Maria Ragus, Maria Rosenkiewicz, Stanisława Rosiak, Sabina Stachnik, Helena Starzec, Stefania Szopa, Irena Szadowska, Helena Szafrańska, Kazimiera Szafrańska, Krystyna Śmigielska, Ferdynand Tarczyński, Irena Topolińska, Maria Trzeciak, Genowefa Webert, Bronisław Westfal, Zofia Westfal, Genowefa Wiktorowicz, (brak imienia) Zielińska, Halina Żebrowska. W latach 1951–1954 do obsady szpitala dołączyły: Teodocja Grześlak, Helena Kausa, Helena Tuchmacher, Olga Wolska, Janina Zamęcka, Katarzyna Adamiok, Aniela Kałużna, Danuta Majchrowska, Kazimiera Moeller, Stanisława Kupisz, Kazimierz Kałużny, Teresa Szatkowska. [Księga operacyjna, 1949; Pawełoszek, 2017; APSS, sygn. 68/3/0/8/201].

Tabela 59. Wykaz osób zarządzających szpitalem w Barlinku po II wojnie światowej

LP.	Nazwisko i imię	Okres zatrudnienia ogółem		Okres zatrudnienia na stanowisku dyrektora	
1.	Oszwałdowski Marian	01.03.1948	15.10.1956	01.03.1948	15.10.1956
2.	Demenko Aleksy	01.01.1950	30.04.1963	16.10.1956	30.10.1962
3.	Pękała Stanisław	01.05.1961	28.02.1977	01.05.1963	30.06.1973
4.	Stasiak Wacław	01.05.1961	30.06.1981	01.07.1973	30.06.1981
5.	Lewczuk Henryk	01.07.1976	30.04.2000	15.03.1982	30.09.1982
6.	Prochera Bronisław	01.02.1980	07.03.2003	20.11.1982	31.10.1990
7.	Pędziszczak Marian	05.11.1974	30.04.2000	01.11.1990	31.01.2000
8.	Mitek Ryszard	01.02.2000	03.10.2015	01.02.2000	25.02.2015
9.	Cysek Arkadiusz	01.09.2007	pracuje nadal	25.02.2015	pracuje nadal

Źródło: opracowanie E. Pawełoszek w oparciu o dokumenty archiwalne szpitala w Barlinku oraz dokumenty A. Demenko.

Tabela 60. Wykaz nazw szpitala w Barlinku od 1945r.

LP.	Lata	Nazwa szpitala
1.	Do zakończenia II wojny światowej	*Stadtliches Krankenhaus in Berlinchen*
2.	maj 1945 – 09.09.1946	Szpital Miejski w Berlinku
3.	10.09.1946 – 28.02.1948	Szpital nie funkcjonował
4.	01.03.1948 – 1962	Szpital Powiatowy w Barlinku, Powiatowy Szpital Myśliborski w Barlinku, Szpital Rejonowy im. Józefa Brudzińskiego w Barlinku
5.	1962 – 31.06.1973	Szpital Powiatowy im. Józefa Brudzińskiego w Barlinku
6.	01.07.1973 – 1992	Zespół Opieki Zdrowotnej w Barlinku
7.	1993 – 04.10.1998	Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej w Barlinku
8.	05.10.1998 – 20.01.2003	Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Barlinku
9.	21.01.2003 – 16.01.2013	Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Szpital Powiatowy w Barlinku
10.	17.01.2013 – nadal	Szpital Barlinek Sp. z o.o. w Barlinku

Źródło: opracowanie E. Pawełoszek w oparciu o dokumentację szpitala w Barlinku oraz E. Dzierbunowicz w oparciu o APSS, sygn. 68/11/0

Tabela 61. Wyciąg z ewidencji pracowników szpitala w Barlinku, którzy pracowali przed 1952r. i kontynuowali pracę po 1952r. (wcześniejszej ewidencji brak)

Lp.	Wyszczególnienie	Pełnione funkcje	Data podjęcia pracy	Data rozwiązania umowy o pracę
1.	Adamiok Katarzyna	rejestratorka, kasjer, z-ca Głównej Księgowej	19.09.1953	15.02.1989
2.	Bartczak Helena	kierownik pralni	05.08.1950	05.06.1975
3.	Brekiesz Marian	lekarz	01.01.1955	14.03.1956
4.	Demenko Aleksy	lekarz	01.01.1950	30.04.1963
5.	Fryczyńska Zofia	salowa	16.09.1949	30.03.1953
6.	Gałecka Anna	pielęgniarka dyplomowana	06.03.1948	31.03.1952
7.	Górecka Maria	pielęgniarka	06.12.1950	04.05.1954
8.	Grześlak Teodocja	pielęgniarka, RTG	21.02.1951	31.01.1957
9.	Janowicz Edward	felczer	15.09.1953	31.03.1954
10.	Kałużna Aniela	pielęgniarka	15.10.1953	20.02.1990
11.	Kałużny Kazimierz	laborant	01.02.1955	20.02.1990
12.	Kausa (Szczyglewska) Helena	młodsza pielęgniarka	19.09.1951	15.12.1953
13.	Komorowska Halina	położna przyuczona	01.05.1948	31.10.1956
14.	Kornecki Jan	lekarz	15.01.1956	31.01.1958
15.	Kosiak Janina	felczer	05.10.1953	31.03.1954
16.	Koszke Gertruda	młodsza pielęgniarka	26.01.1949	31.10.1957
17.	Kupisz Stanisława	pielęgniarka	25.09.1954	31.12.1998
18.	Laszko Zbysław	lekarz	01.02.1954	31.10.1956
19.	Lubańska Helena	pielęgniarka przyuczona	26.06.1948	15.01.1953
20.	Łoziński Ryszard	lekarz chirurg, ordynator oddziału chirurgicznego	01.11.1957	31.10.1968
21.	Maciaszczyk Franciszek	palacz, V-ce dyrektor szpitala, kierownik administracyjno-gospodarczy	01.01.1951	27.05.1966
22.	Majchrowska Danuta	położna	01.09.1953	30.04.1955
23.	Matynia Henryka	felczer	31.08.1953	01.06.1954
24.	Meller Stanisław	magazynier, zaopatrzenie, kierownik administracyjno-gospodarczy	01.08.1948	16.12.1990
25.	Michońska Irena	lekarz	05.03.1956	30.11.1958
26.	Michoński Franz	lekarz	02.01.1956	30.11.1958
27.	Migacz Franciszka	położna	04.06.1949	15.10.1953

28.	Milcarz Józefa	księgowa, Główna Księgowa, z-ca Dyrektora ds. Ekonomicznych	20.07.1950	30.04.1982
29.	Moeller Józefa	pielęgniarka	15.10.1953	31.10.1992
30.	Olędzka Barbara	położna	15.02.1957	03.03.1987
31.	Oszwałdowski Marian	lekarz chirurg, Dyrektor Szpitala	01.03.1948	15.10.1956
32.	Perske Szarlota	brak stanowiska	01.09.1949	31.03.1955
33.	Pękała Stanisław	lekarz, ordynator, oddziału wewnętrznego, Dyrektor Szpitala, z- ca Dyrektora ZOZ	01.05.1958	28.02.1977
34.	Poletyło Zofia	pielęgniarka	01.02.1950	b.d.
35.	Prokopek Józefa	instrumentariuszka operacyjna	06.08.1948	17.07.1952
36.	Puciato Aleksandra	położna	15.09.1950	15.05.1962
37.	Stasiak Wacław	lekarz chirurg, Dyrektor ZOZ	01.05.1961	30.06.1981
38.	Stasiak Irena	lekarz pediatra, ordynator oddziału dziecięcego	01.05.1961	30.04.1998
39.	Strokowski Edmund	lekarz	01.12.1953	31.12.1997
40.	Szatkowska Teresa	kierownik kuchni mlecznej	01.09.1954	29.09.1973
41.	Śmigielska Michalina	położna	15.06.1948	31.03.1956
42.	Szydłowska Józefa	lekarz	23.04.1952	31.03.1954
43.	Tomkowiak Aniela	salowa	01.05.1948	31.01.1967
44.	Trapszyc Józef	lekarz	01.03.1956	30.09.1958
45.	Tuchmacher Helena	położna	15.09.1952	30.11.1964
46.	Wadas Julian	lekarz	07.02.1952	23.09.1952
47.	Wiktorowicz Genowefa	kancelistka, magazynier	01.03.1950	07.08.1978
48.	Wolska Olga	pielęgniarka dyplomowana	10.10.1951	31.03.1955
49.	Zamęcka Janina	pielęgniarka	21.02.1951	31.08.1981
50.	Żurek Lucjan	lekarz chirurg, ordynator oddziału chirurgicznego	01.08.1956	26.12.1984
51.	Żurek Ludomira	lekarz dermatolog	01.01.1957	31.12.1997

Źródło: opracowała E. Pawełoszek w oparciu o archiwa szpitala w Barlinku.

Rozdział VIII. Lecz bez pracy nie ma kołaczy…

„…Będziemy wykuwać swoją codzienną pracą drogę do lepszego jutra, do gruntownej sprawiedliwości społecznej, do socjalizmu".
Barlinek, dnia 21 lipca 1950r.

Za Prezydium M.R.N.
/-/ Hnatkowski Jan
Przewodniczący Prez. M.R.N.
[Źródło: APSS, sygn.68/11/0/2/70]

8.1. Przemysł w Obwodzie Myśliborskim po zakończeniu II wojny światowej

Przybyły w dniu 21.05.1945r.[55] do Myśliborza inż. Marian Szczepański po przejęciu obowiązków Kierownika Wydziału Przemysłowego w Urzędzie Pełnomocnika Rządu R.P. na Obwód Myślibórz, wraz z grupą współpracowników, w tym z inż. Stefanem Orłowskim, przystąpił do przejęcia zakładów przemysłowych. W ramach Wydziału Przemysłowego dokonywano identyfikacji przedsiębiorstw, wyznaczano tymczasowych kierowników, względnie dozorców pilnujących mienia nieczynnych zakładów i przeprowadzano inwentaryzację wyposażenia przedsiębiorstw.

W dniu 28.06.1945r. inż. Marian Szczepański raportował do Pełnomocnika Rządu RP na Okręg Pomorze Zachodnie w Koszalinie:

„Po objęciu obowiązków dnia 21.V.1945r. w mieście powiatowym Myślibórz zastałem sytuację następującą: zakłady użyteczności publicznej zniszczone lub uszkodzone. Elektrownia spalona. Maszyny pod gruzami. Wodociągi unieruchomione z powodu zanieczyszczenia filtrów. Miasta bez wody, czynne jedynie studnie uliczne. Woda brudna z powodu zanieczyszczenia podwórz. Tartaki, młyny, mleczarnia, drobne warsztaty, zajęte przez wojska sowieckie. Na podstawie raportów z gmin sytuacja w powiecie przedstawiała się nie lepiej. Wszystkie gorzelnie czynne zajęte przez wojska sowieckie. Brak środków lokomocji utrudniał lustrację powiatu.

Po kilku dniach uruchomiono generator 1 kW, dając prąd do Komendy Wojennej oraz do warsztatów mechanicznych. Miasto otrzymało wodę po oczyszczeniu filtrów i uruchomieniu silnika do kanalizacji. Śrutownik napędzany lokomobilą dał możność przemiału dużej ilości żyta znajdującego się pod opieką burmistrza. Warsztat samochodowy obsadzony mechanikami z Grupy Operacyjnej w ciągu 8 dni uruchomił samochód BMW (znaleziony na śmietniku) oraz jeden motocykl. Po dwóch tygodniach ruszyła pierwsza gorzelnia dając dla powiatu możność wymiany produktu na rzeczy potrzebne dla podtrzymania życia gospodarczego powiatu. Napotykane trudności rozwiązywałem, porozumiewając się z Komendantem Wojennym. Braki techniczne (pasy, części maszyn, narzędzia itp.) zdobywałem drogą wymiany za spirytus. W tej chwili czynne są 3 gorzelnie, 3 w przygotowaniu, 1 młyn dający normalną przedwojenną jakość mąki, w trakcie uruchomienia fabryka mączki kartoflanej, fabryka soków owocowych, warsztaty samochodowe oraz wiele warsztatów."

„Jedna z największych trudności to brak ludzi fachowych do obsadzania zakładów przemysłowych. Przede wszystkim chodzi o kowali, mechaników samochodowych, szoferów oraz specjalistów do uzupełnienia rozebranej częściowo linii wysokiego napięcia między Gorzowem i Myśliborzem. Brak szczególnie elektryków do wysokiego napięcia. Ludzie pracujący w obrębie miasta Myśliborza w warsztatach stojących do dyspozycji Wydziału Przemysłowego nie otrzymują żadnego wynagrodzenia pieniężnego prócz wyżywienia w stołówce. Brak Polaków na stanowiska gorzelnianych - obecnie wszyscy Niemcy." [APSS, sygn. 68/3/0/6/156].

Natomiast inż. Stefan Orłowski, Zastępca Kierownika Referatu Przemysłu, w sprawozdaniu z działalności za okres od 05.05.do 27.07.1945r. informował Pełnomocnika Rządu RP na Obwód

[55] W sprawozdaniu Kierownika Wydziału Przemysłowego na Obwód Myślibórz, z dnia 28.06.1945r., inż. Marian Szczepański podaje, że do Myśliborza przybył w dniu 21.05.1945r., a nie 23.05.1945r., jak podają S. Kosior, czy też S. Schiller w swoich sprawozdaniach. [APSS, sygn. 68/3/0/6/156].

Myślibórz: „*W dniu 5.5.1945r. przyjęto mnie do Grupy Operacyjnej w charakterze zastępcy Pełnomocnika Przemysłu. Z tą chwilą zacząłem organizować Grupę Przemysłową na Obwód Myślibórz, z którą wyjechałem przyjeżdżając do Myśliborza w dniu 15.5.1945r. Pierwszym ważnym zadaniem było zabezpieczenie zakładów i warsztatów przemysłowych, jak również udzielenie wskazówek, częściowy dozór nad uruchomieniem prowizorycznej elektrowni, wodociągu i śrutowników. Następnie poleciłem oczyścić i uruchomić te przedsiębiorstwa, które były najbardziej potrzebne (piekarnie, rzeźnie, stolarnie, warsztaty kołodziejskie, ślusarnie i warsztaty mechaniczne). Kontrolowałem te zakłady, osadzałem polskich kierowników, pracowników, których część zwerbowałem w Poznaniu. Przedsiębiorstwa te były uprzednio rejestrowane. Z powodu braku pracowników i przemęczenia pracą w biurze (po 12 godzin dziennie), inspekcję poza miastem Myślibórz mogłem przeprowadzić dopiero 24 i to w niedzielę wyjeżdżając do Lipian, aby osobiście zwiedzić przedsiębiorstwa przemysłowe i złożyć raporty. Okazało się, że raporty przesłane przez wójtów i burmistrzów były bardzo nieścisłe. Te same wyniki dała inspekcja w Berlinku, gdzie byłem w dniach 20–21 bm. Wydałem więc szereg zarządzeń a w fabryce pługów i maszyn rolniczych osadziłem fachowca polecając uruchomić na razie mały warsztat maszyn poruszanych chwilowo turbinką wodną o sile ca 3 KM. Poza tym wykonuje wszelkie prace związane z raportami, organizację biura i w zastępstwie Kierownika Referatu Przemysłowego. /-/ Orłowski Stefan.*” [APS, sygn. 65/317/0/12/4336].

W dniu 20 października 1945 roku, inż. Marian Szczepański informował Pełnomocnika Rządu R.P. na Okręg Pomorze Zachodnie w Koszalinie:

„*Wszystkie obiekty, zakłady przemysłowe, znajdujące się na obszarze Powiatu Myśliborskiego są zabezpieczone przez tymczasowych Kierowników przedsiębiorstw, a zakłady dotąd nie objęte są w trakcie przeprowadzania remanentów i zabezpieczenia przez odpowiednich ludzi, wyznaczonych przez Wydział Przemysłowy, do czasu nadania zakładów tymczasowym kierownikom.*

Na obszarze Urzędu Pełnomocnika Rządu RP na obwód Myśliborski, znajduje się 263 zakładów rzemieślniczych o mniejszym zatrudnieniu pracowników i żadnej produkcji. Są to przeważnie drobne zakłady reparacyjne jak zakłady ślusarskie, bez napędu mechanicznego i bez maszyn, zakłady stolarskie, wykonujące naprawę mebli, urządzeń wewnętrznych, drzwi, okien oraz składów itp.: kuźnie, posiadające miech kowalski, mechaniczny wzgl. bez napędu mechanicznego warsztaty krawieckie, nie posiadające żadnych maszyn elektrycznych, a tylko nożne maszyny do szycia zakłady fryzjerskie, również bez urządzeń mechanicznych oraz warsztaty rękodzielnicze, jak szewskie, kołodziejskie itp.

Z większych zakładów rzemieślniczych znajduje się na naszym terenie 39. Są to warsztaty mechaniczne naprawy samochodów, maszyn rolniczych i in. wyposażone w urządzenia mechaniczne, tj. tokarnie, wiertarki, strugarki itp., wszystkie te warsztaty nie korzystają ze swych urządzeń mechanicznych z powodu braku wzgl. minimalnego dopływu prądu elektrycznego. W zakładach tych zapotrzebowanie na siłę roboczą będzie zwiększone o ilość około 50 rzemieślników, z chwilą równomiernego dopływu prądu. Oprócz warsztatów mechanicznych korzystających z maszyn, znajdują się jeszcze rzeźnicy, piekarze i stolarze, korzystający z urządzeń zmechanizowanych.

Jako zakłady przemysłowe należy wymienić: Fabrykę Pługów i Maszyn Rolniczych w Berlinku, zatrudniającą obecnie 10 ludzi, a w ogóle mogącą zatrudnić około 100 ludzi, Fabrykę Mebli w Berlinku, zatrudniającą obecnie wraz z Niemcami 40 ludzi, a mogącą zatrudniać około 80 ludzi, Fabrykę i warsztaty naprawy maszyn rolniczych w Różańsku, zajmowaną dotąd przez wojska sowieckie, a obecnie przejmowaną przez Wydział Przemysłowy, w której będzie mogło pracować 20- 30 pracowników.

Oprócz zakładów wyżej wymienionych znajdują się jeszcze trzy elektrownie miejskie. Elektrownia w Myśliborzu o sile 40 KM, znajduje się obecnie w stanie remontu i zaspakaja tylko w minimalnych ilościach potrzeby oświetleniowe. Przemysł z energii elektrycznej nie korzysta. Elektrownia zatrudnia obecnie 40 pracowników. Elektrownia w Barlinku, przynależna do Fabryki Mebli o sile 150 KM, zatrudnia 4 pracowników, korzysta z siły elektrycznej 24 zakładów przemysłowych oraz abonentów oświetleniowych. Elektrownia w Bursztynowie znajduje się w pomieszczeniu zakładu ślusarsko - mechanicznego o sile 6,7 KW. Zatrudnia 2 pracowników, urządzenia prowizoryczne i zaopatruje tylko urzędy i przyległe zabudowania w energię świetlną.

Z zakładów większego przemysłu, przekazano Obwodowemu Wydziałowi Aprowizacji i Handlu wzg. Urzędowi Ziemskiemu gorzelnie, młyny, fabryki mączki ziemniaczanej, krochmalnie, fabryki soków i wytwórnie lemoniad. Gorzelni przekazano – 34, młynów – 11.

*Uruchamianie wszystkich zakładów o napędzie elektrycznym uzależnione jest przede wszystkim od dostatecznego dopływu energii elektrycznej oraz odpowiednich warunków aprowizacyjnych i mieszkaniowych. Powstaje stąd brak sił fachowych bądź obejmowanie zakładów przez tymczasowych kierowników, którzy po upływie krótkiego czasu uruchomiwszy zakład, pozostawiają go nieczynnym, tłumacząc to brakiem pracy i minimalnych warunków egzystencji. Brak regularnej komunikacji z gminami i innymi miastami w powiecie utrudnia rozwój przemysłu i rzemiosła." Na dokumencie znajduje się odręczny d*opisek o treści*: „Następujące zakłady zostały zabezpieczone przez specjalnych dozorców: 2 elektrownie w Myśliborzu, Fabryka Pługów w Berlinku, Fabryka Maszyn Rolniczych w Różańsku*." [APS, sygn. 65/317/0/12/4334; APSS, sygn.68/3/0/6/156]

W następnych latach inż. Marian Szczepański, a po nim inż. Stefan Orłowski już jako Inspektorzy Terenowi Delegatury Ministerstwa Przemysłu, a także Referat Przemysłowy Starostwa Myśliborskiego informowali o uruchamianiu dalszych przedsiębiorstw na terenie Obwodu Myśliborskiego, ale także o problemach związanych z zaopatrzeniem w surowce, części zapasowe i półfabrykaty, z zaopatrzeniem w energię elektryczną oraz z brakiem specjalistów. Postępująca centralizacja gospodarki zaczęła tworzyć nowe ramy funkcjonowania gospodarki. Przenoszenie do polskiej gospodarki etosu mas pracujących[56] a także kontroli politycznej wszelkich decyzji gospodarczych, tworzyły podstawy budowy nowego ustroju społeczno-ekonomicznego w Polsce po II wojnie światowej.

8.2. Wykazy zakładów przemysłowych w Barlinku uruchomionych po II wojnie światowej

16 maja 1945r. zostały uruchomione wodociągi, w czerwcu „ruszyła" gazownia, w lipcu elektrownia. Równocześnie uruchamiano przedsiębiorstwa produkcyjne, przede wszystkim młyny i tartaki, otwierano sklepy spożywcze i pierwsze warsztaty rzemieślnicze.

Pierwsze dane o sytuacji w przemyśle w Barlinku zawiera raport sporządzony w czerwcu 1945r. przez Grupę Operacyjną - Pełnomocnika Wydziału Przemysłowego w Myśliborzu.

Tabela. 62. Dane o zakładach i obiektach przejętych pod zarząd polski w *Berlinchen*/miasto. Stan na czerwiec 1945r. (brak dokładnej daty).

LP.	Wyszczególnienie	Poprzedni właściciel	Przez kogo przejęta	Stopień zniszczeń
1.	Fabryka Krzeseł	*Werner Jahnke*	Magistrat Miasta	60%
2.	Fabryka Mebli	*Carl Hagemann*	wojsko sowieckie	70%
3.	Fabryka Pługów	*Eduard Schwartz*	wojsko sowieckie	70%
4.	Cegielnia	*von Rentaln*	w trakcie przejmowania	90%
5.	Zakład Kołodziejski	*Stilike*	w trakcie przejmowania	70%
6.	Tartak i Stolarnia	*Hermann Thiemann*	w trakcie przejmowania	80%
7.	Zakład Budowlany, Tartak i Stolarnia	b.d.	nie przejęty	80%
8.	Zakład Budowlany, Tartak	*Curt Laue*	w trakcie przejmowania	70%
9.	Tartak i skład drzewa	*Werner Jahnke*	w trakcie przejmowania	60%
10.	Fabryka Generatorów	*Generator AG*	w trakcie przejmowania	70%
11.	Stolarnia maszynowa	*Rohn*	nie przejęta	70%
12.	Stolarnia maszynowa	*Lubin*	nie przejęta	70%
12.	Stolarnia maszynowa	*Westwahl*	nie przejęta	30%
13.	Stolarnia maszynowa	*Fankow*	w trakcie przejmowania	80%
14.	Stolarnia maszynowa	*Burger*	w trakcie przyjmowania	80%

[56] Termin „masy pracujące", względnie jego zamiennik „lud pracujący miast i wsi" stosowany we frazeologii komunistycznej propagandy dla określenia podstawy legitymizacji władzy PZPR w Polsce.

15.	Wytwórnia dachów i wyrobów cementowych	*Lehmann*	w trakcie przejmowania	60%

Źródło: opracowanie własne w oparciu o APS, sygn. 65/317/0/12/4336; APS, sygn. 65/317/0/12/4341.

Następnym dokumentem, sporządzonym odręcznie na formularzu niemieckim, niedatowanym jest **„***Pokwitowanie doręczenia wniosków dla przedsiębiorstw przemysłowych*”. W**y**mienia on 14 zakładów przemysłowych, które zostały przejęte przez Polaków:

– Fabryka krzeseł, Brunon Bartkowski,
– Fabryka mebli, Zygmunt Baumann,
– Fabryka mebli, Zygmunt Kościuk,[57]
– Wytwórnia mebli, Alfred Fibilski,
– Fabryka wozów, Mieczysław Hałaśkiewicz,
– Przedsiębiorstwo budowlane, Jan Kaczmarek,
– Fabryka Pługów, inż. Stefan Orłowski,
– Fabryka wyrobów cementowych, Franciszek Bieda,
– Mleczarnia, Stanisław Witt,
– Drukarnia, Tadeusz Laszczke,
– Cegielnia,
– Elektrownia, Zarząd Miejski,
– Wodociągi, Zarząd Miejski,
– Elektrownia, Bursztynowo, Zarząd Miejski. [APSS, sygn. 68/3/0/6/156]:

Składane przez Zarząd Miejski w Barlinku i inne instytucje sprawozdania, zawarte w zbiorach APS, sygn. 65/317/0/12/4336, 65/317/0/12/4336, APSS, sygn. 68/3/0/6/156, 68/11/0/1.3/44, 68/11/0/1.3/44, APS, sygn. 65/317/0/12/4334 pozwoliły na ustalenie wykazu ważniejszych przedsiębiorstw objętych w Barlinku przez polskich osadników w latach 1945-1946.

Tabela 63. Wykaz przedsiębiorstw objętych przez Polaków – osadników w Barlinku w latach 1945–1946 według kolejności objęcia

LP.	Nazwa zakładu	Adres	Kierownik zakładu	Data objęcia
1.	Fabryka Mebli, *Hagemann*, później Państwowe Zakłady Przemysłu Drzewnego Oddział A	31 Stycznia Jeziorna 7	Mikołaj Kościuk	22.06.1945
2.	Zakład Kołodziejski – *Stuhlfabrik W. Jahnke* (Fabryka Krzeseł), później Państwowe Zakłady Przemysłu Drzewnego Oddział B	Ul. Steidemann/ 31 Stycznia	Brunon Bartkowski	22.06.1945/* 14.06.1945
3.	Tartak i stolarnia, *Hermann Thiemann*, później Państwowy Zakład Przemysłu Drzewnego	Bursztynowska 3	Aleksander Janowski	22.06.1945/* 14.06.1945
4.	Wytwórnia narzędzi precyzyjnych	Mickiewicza 3	Felicjan Dolny	23.06.1945
5.	Fabryka Pługów, *Ed. Schwartz &Sohn GmbH, Pflugfabrik b./Berlinchen*	Fabryczna	Inż. Stefan Orłowski	25.06.1945
6.	Tartak, *Kurt Laue,* później Państwowe Zakłady Przemysłu Drzewnego Oddział C	Prez. Bieruta 4	Zygmunt Baumann	09.06.1945/ 25.06.1945*
7.	Młyn	Lohmühle	Kazimierz Boratyński i Stefan Orłowski/później Dorywalska	11.06.1945
8.	Okręgowa Mleczarnia Spółdzielcza	Dworcowa 21	Stanisław Witt	1945
9.	Drukarnia Państwowa	M. Stalina 64	Tadeusz Laszczke	czerwiec 1945

[57] W innych dokumentach archiwalnych występuje jako Mikołaj Kościuk.

10.	Młyn Papiernia	Jasna	Stefan Czapiewski	29.06.1945
	Gazownia Miejska	b.d.	Zarząd Miasta	czerwiec 1945
11.	Młyn Dworcowy	Fabryczna	Własność Zarząd Miejski	1945
12.	Warsztat kołodziejski, wytwórnia wozów	Ul. Steidemann	Mieczysław Hałaśkiewicz	14.06.1945
13.	Przedsiębiorstwo budowlane	Gorzowska 15	Jan Kaczmarek	18.07.1945
14.	Przetwórnia drzewa dla generatorów	Jasna 20	Teodor Szyszka	lipiec 1945
15.	Warsztat Mechaniczny	Lipowa 10	Kazimierz Bronowicki	06.07.1945
16.	Młyn Ziemiański	M. Stalina 70	Stanisław Siarski	11.07.1945
17.	Młyn Leśny	Mickiewicza 7	Marian Wyspiański	10.07.1945
18.	Przedsiębiorstwo Wyrobów Cementowych i Dachówek	Gorzowska	Franciszek Bieda	30.07.1945
19.	Przetwórnia syropu i marmelady	Armii Polskiej 6	Edmund Sikorski	lipiec 1945
20.	Wytwórnia wód mineralnych i marmelady, rozlewnia piwa	Różana 15	Stefan Wielgosz	lipiec 1945
21.	Zakład malarski	Tunelowa 47	Ludwik Bartosz	lipiec 1945
22.	Piekarnia	Armii Polskiej 12	Jan Zimny	01.03.1945
23.	Piekarnia	Stalina 50	Paweł Mienik	08.02.1945
24.	Piekarnia	Lipowa 12	Bernard Czarnecki	b.d.
25.	Piekarnia	Wolności 11	Leon Dorn	b.d.
26.	Piekarnia	Sądowa 26	Józef Sikorski	b.d.
27.	Piekarnia	Stalina 43	Franciszek Brześcikowski	01.07.1945
28.	Piekarnia	Różana 3	Wacław Witkowski	28.07.1945
29.	Piekarnia	Paderewskiego 4	Karol Szałkiewicz	23.08.1945
30.	Zakład szewski	Jasna 3	Walenty Płachta	b.d.
31.	Zakład szewski	Tunelowa 12	Franciszek Marczak	10.07.1945
32.	Zakład szewski	Jasna 4	Bolesław Imieliński	06.10.1945
33.	Zakład szewski	Tunelowa 44	Jan Świątek	30.11.1945*
34.	Zakład Szewski	Stalina 53	Stanisław Zieliński	02.12.1945
35.	Zakład szewski	Żydowska 5	Bolesław Smoliński	12.11.1945
36.	Stolarnia	Górna 12	Roman Tomkowiak	13.07.1945
37.	Stolarnia	Rynek 34	Józef Połtyn	lipiec 1945
38.	Stolarnia	Odrzańska 6	Władysław Fiks	lipiec 1945
39.	Stolarnia	Grodzka 21	Tadeusz Barankiewicz	lipiec 1945
40	Stolarnia	Bursztynowska 7	Władysław Konieczny	lipiec 1947
41.	Młyn Stary	Jasna	Własność Zarząd Miejski	b.d.
42.	Młyn Mały	Fabryczna	Marian Danisz	b.d.
43.	Fabryka Cegieł Wapiennych	Ogrodowa	Zabezpiecza Zarząd Miejski	b.d.
44.	Wytwórnia Syropu	Sądowa 16/17	Edward Sikorski	b.d.
45.	Wytwórnia Soków Owocowych	Prez. Bieruta 8	Stanisław Mikołajczak	b.d.
46.	Zakład malarski	b.d.	Władysław Banasz	13.08.1945
47.	Warsztat ślusarski	ul. Żabia 8	Jakub Ryniewicz	15.07.1945
48.	Warsztat kowalsko - ślusarski	Rynek 35	Dyzery Śliwiński	15.07.1945
49.	Zakład kowalski	b.d.	Adam Koperski	14.08.1945
50.	Zakład kowalski	Stalina 3	Alojzy Nowaczyk	25.08.1945
51.	Zakład instalacyjny	Stalina 65	Czesław Paśnik	30.08.1945
52.	Warsztat kowalski	Armii Polskiej 3	Władysław Majewski	15.10.1945
53.	Warsztat kowalsko - ślusarski	31 Stycznia 26	Lucjan Jarecki	27.11.1945*
54.	Zakład rymarski	Sądowa 27	Jan Kapusta	20.11.1945*
55.	Introligatornia i szklarnia	Grodzka 8	Wincenty Błaszczyk	25.07.1945

56.	Pracownia kapeluszy damskich	Stalina 65	Felicja Pawełkowiczowa	23.07.1945
57.	Zakład krawiecki	Stalina	Stefan Maćkowiak	14.08.1945*
58.	Zakład krawiecki	Paderewskiego 30	Helena Poprawska	08.11.1945*
59.	Rzeźnictwo	Sądowa 19/20 względnie 29/30	Czesław Marciniak	01.09.1945
60.	Rzeźnictwo	Rynek 33	Jan Frąckowiak	01.09.1945
61.	Rzeźnia	Wolności 14	Stefan Hrycyniak	03.10.1945
62.	Rzeźnictwo	Stalina 65	Mieczysław Wieczorek	18.10.1945*
63.	Rzeźnictwo	Stalina 54	Józef Woźny	b.d.
64.	Rzeźnictwo	Paderewskiego 36	Aleksander Seniuk	08.11.1945*
65.	Szklarnia i naprawa obrazów	b.d.	Stefan Krzyżaniak	03.10.1945*
66.	Warsztat szklarski	Wolności 14	Stefan Hrycyniak i Kozłowski	03.10.1945
67.	Zakład fryzjerski	Rynek 35	Ignacy Walczyk	13.08.1945*
68.	Zakład fryzjerski	Sądowa 19	Konrad Jesionowski	03.10.1945*
69.	Zakład fryzjerski	Stalina 36	Zygmunt Turzyński	b.d.
70.	Śrutowanie zboża	Żabia 8	Wacław Pieńkowski	09.10.1945
71.	Zakład kominiarski	b.d.	Wojciech Kozaczek	08.10.1945
72.	Przedsiębiorstwo zduńskie i fabryka kafli	Kopernika 28	Władysław Ibramowicz	b.d.

Źródło: opracowanie własne w oparciu o APSS, sygn. 68/3/0/6/156–160 i APS, sygn. 65/317/0/12/4334.

*Uwaga: *Data bazuje na wydaniu tymczasowych kart rzemieślniczych przez Starostwo Powiatowe w Myśliborzu i nie jest identyczna z datą objęcia obiektu.*

Ponad połowa z objętych przez osadników w lipcu 1945r. przedsiębiorstw nie podjęła produkcji ze względu na zniszczenia oraz brak środków finansowych na ich uruchomienie. Czynne były m.in.: Fabryka Mebli, objęta przez Mikołaja Kościuka, tartak, stolarnie Władysława Fiksa, Romana Tomkowiaka, Władysława Koniecznego, Józefa Połtyna, Tadeusza Barankiewicza i Mleczarnia Stanisława Witta. Działały już piekarnie, w tym od lutego 1945r. zakład piekarniczy Pawła Mienika, a od marca 1945r. piekarnia Jana Zimnego.

8.3. Zakłady produkcji drzewnej w Barlinku

8.3.1. „O krzesłach, posadzce i drzewie rozmowa …"

Poniżej tekst artykułu dziennikarza Jerzego Konrada Maciejewskiego z 1946r. z jego pobytu w Barlinku w celu zakupu drewna w barlineckich zakładach drzewnych. [Maciejewski, 1947].

„*Nad miastem dymią kominy czterech tartaków. Gwizdek syreny tartacznej reguluje życie mieszkańców. Elektrownia tartaczna dostarcza im prądu. Światło zapala się o 6 rano i gaśnie w godzinę później, gdy ruszają maszyny, gdyż jedna maszyna parowa nie jest w stanie wytworzyć wystarczającej ilości prądu. I światło zabłyska w domach dopiero o godz. 16, gdy traki i dziesiątki obrabiarek staje. Prąd w domach wyłącza się o godz. 22 i wtedy miasteczko nolens wolens zapada w zimowy, wczesny sen.*

Miasto wieńcem otaczają rozlegle sosnowe i bukowe lasy, przeglądające się w rybnych jeziorach. Produkcja drewna z tych lasów, grawitujących ku Berlinkowi /pow. Myśliborski/ mogłaby osiągnąć rocznie 100,000 m sześciennych, nie przekracza jednakże trzeciej tego części. Dlaczego? Bo brak środków transportowych do zwózki dłużyc z lasu. Powstała paradoksalna sytuacja, że gorzowska Dyr. Lasów Państwowych, której podlegają te lasy, wypożycza traktory do zwózki z DLP Poznań. A cóż kolej?

Do początku r. 1945 Berlinek miał połączenie kolejowe na odnodze Głazów – Berlinek – Choszczno, dług. 49 km. Linia ta po ustaniu działań wojennych została rozebrana. Pozostał jedynie tor i podkłady, gdyż urządzenia stacyjne również są zniszczone. Można by te odnogę stosunkowo

niewielkim kosztem odbudować i przyrzeczenie w tym kierunku na rok nadchodzący dało już Ministerstwo Kolei. Na razie jednak przemysłową produkcję Berlinka i okolicy trzeba wozić samochodami lub ciągnikami do st. kol. Lipiny/18 km/ lub nawet, jak meble, do Gorzowa /38 km/, co ogromnie podraża koszty transportu, obciążając każdy metr tarcicy nieproduktywnym wydatkiem 350–400 zł.

Te trudności transportowe w połączeniu z brakiem dostatecznej ilości energii elektrycznej oraz wykwalifikowanych robotników sprawiają, iż zakłady przemysłowe w Berlinku muszą raczej hamować swoją wytwórczość. Mogłyby wysyłać 5–6 wagonów dziennie, nie licząc miejscowej fabryki pługów, a pracują głównie na skład z perspektywą „zakorkowania" się własną produkcją.

Inż. Grabowski, kierujący pracą trzech tartaków i wytwórni mebli, w oszczędnych słowach kreśli mi obraz warunków, w jakich czynne są zakłady w Berlinku, które już zdążyły sobie wywalczyć pozycję niejako pokazowych na Pomorzu Zachodnim. Kiedy na początku br. inż. Grabowski obejmował ich zarząd, zakłady zatrudniały 80 ludzi. Historia ich uruchomienia jest wspólna wielu, jeśli nie wszystkim zakładom przemysłowym na Ziemiach Odzyskanych. Powyrywane z fundamentów i porzucone pod cmentarzem, rdzewiejące maszyny trzeba było zbierać, kompletować, zestawiać. Jedna z lokomobil sprowadzona została z Kostrzynia. Zaiste, dzieje puszczenia w ruch takiej fabryki czy tartaku zasługują na swoich kronikarzy i są dowodem wielkiej prężności, wielkich zdolności organizacyjnych naszych pionierów na zachodzie. Dziś zakłady zatrudniają ok. 400 ludzi, wciąż jednak brak jeszcze dobrych fachowców, dobrych - jak wytwórnia mebli - stolarzy. I dziś wszędzie, czy to w Katowicach, czy Gliwicach, Wrocławiu czy Berlinku dobry, chętny do pracy zostanie przywitany z otwartymi rękami. Tylko że, co rozmówca mój z naciskiem podkreśla, ludzie dziś pracować nie chcą…

Wytwórnia mebli produkuje krzesła, stoły rysunkowe, biurka i komplety biurowe oraz kosze do papieru. Dotychczas rzucono na rynek 25 tys. krzeseł. Miesięczna produkcja wynosi 7000 szt., na składzie mają 10 tys. krzeseł i 7000 m sześć. tarcicy. Ponieważ tartaki dysponują znaczna ilością buczyny i dębiny inż. Grabowski zamierza uruchomić wytwórnie posadzki, na którą jest ogromny popyt. Miałem możność zwiedzenia wytwórni mebli, przy okazji zaś także i stołówki robotniczej, która - nawiasem mówiąc – jest wielkim udogodnieniem i pomocą dla robotników. Pracujący w fabryce Niemcy, cywilni i jeńcy, jadają osobno. Dla nich zwłaszcza posiłek zakładowy jest podstawą wyżywienia.[58]

*Zanim krzesło przyjmie swą ostateczną, wykończoną już formę, przechodzi przez 22 maszyny. Noga od krzesła musi być 10 razy „wzięta do rąk", że zaś – jako się rzekło - ręce te nie zawsze są fachowe, przeto często się zdarza, że część składowa wędruje przez szereg obrabiarek, zanim w końcu ktoś dostrzeże, że ta sztuka od razu powinna być odrzucona, jak nie nadająca się do dalszej obróbki. Ta niefachowa praca, w większości kobiet oraz brak suszarni /która będzie dopiero uruchomiona/, są dalszymi czynnikami, hamującymi rozwój produkcji. Cały zresztą przemysł drzewny odczuwa brak sił fachowych, czemu zaradzić usiłują specjalne kursy, organizowane prze okręgowe Dyrekcje Lasów Państwowych. Ostatnio akcja ta objęła także tartacznictwo, oby z jak największą korzyścią dla naszych zdewastowanych wojną lasów. Do dziś jeszcze tartaki w Berlinku przecierają surowiec z poręb niemieckich lat 1944/1945, a nawet 1943/1944. Nie trzeba dodawać, że jest to już czas najwyższy i że drewno prócz nieszkodliwej zresztą siniz*ny, nosi b. silne *ślady zbutwienia.*[59]

Berlinek jest małym, 4-tysięcznym miasteczkiem. Ale wyrabiane w nim pługi orzą nasze ugory, jego zaś produkcja drzewna przyczyni się do odbudowy naszego zniszczonego kraju. Poza tym na Pomorzu Zachodnim jest to ośrodek pożytecznej pracy i dlatego zdawało mi się, że o Berlinku warto napisać. – J.K. Maciejewski"

---

[58] „*Przed obiadem zwiedzałem z p. F. miejscową Fabrykę Mebli. Dyrektora nie zastałem. Oprowadzał nas p. L. Zaczęliśmy od stołówki. W tutejszych bowiem zakładach pracownicy dostają jeden względnie dwa posiłki dziennie. W tym wypadku była to zupa kraszona słoniną i kromka chleba"*. [Maciejewski, 1946].

[59] J.K. Maciejewski był również z inż. W. Grabowskim w Tartaku *Thiemanna*. Z tej wizyty pozostawił m.in. następujące zapiski: „*byłem też z panem G. u żony byłego właściciela tartaku, Frau Thiemann. Mieszka w jednym pokoju, meble są zbierane, gdzie się da. Wraz z mężem siedzą na miejscu. On pracuje w tartaku jako doradca i oboje mocno wierzą, że stan obecny nie potrwa długo, może do wiosny/ potem będzie albo nowa wojna, albo na mocy jakichś wyższych decyzji Niemcy powrócą tu znowu. Wyraziła się przy tym, że Polacy ich, tzn. męża i ją okradli. Przerwałem jej. Nie, to nie Polacy winni temu, co się stało. Nie Polacy rozpoczęli wojnę i ani jej chcieli. Nie Polacy zapoczątkowali wysiedlanie i wywłaszczenie czy rabunek. Zło nam wyrządzone jak bumerang powróciło do tego, kto nim miotał. Czy ona wie, a chcę i skłonny jestem wierzyć, że nie wie, jak postępowali Niemcy w Polsce/ czy wie, co się działo w obozach koncentracyjnych/*. [Maciejewski, 1946].

8.3.2. Kierownicy i pionierzy przemysłu drzewnego w Barlinku w latach 1945–1955

Tabela 64. Wykaz osób zarządzających zakładami produkcji drzewnej w Barlinku w latach 1945–1955.

LP.	Imię i nazwisko	Funkcja	Data objęcia zakładu	Data odwołania
1.	Mikołaj Kościuk	Kierownik Tymczasowy Tartaku *Carla Hagemanna*, Członek Zarządu Fabrycznego Tartaku ul. Jeziorna 7	22.06.1945 09.08.1945	Styczeń 1946 Styczeń 1946
2.	Aleksander Janowski	Kierownik Tymczasowy Tartaku *Hermanna Thiemanna* Ul. Bursztynowska 3	22.06.1945	Lipiec 1945
3.	Alfred Fibilski	Kierownik Tymczasowy Tartaku *Hermanna Thiemanna* Ul. Bursztynowska 3	Lipiec 1945	31.12.1946
4.	Karol Adam Hiller	Kierownik Tartaku *Hermanna Thiemanna* ul. Bursztynowska 3	Styczeń 1947	b.d.
5.	Zygmunt Baumann	- Kierownik Tymczasowy Tartaku *Curta Laue* ul. Bieruta 4 – Kierownik kontraktowy Zakładów Przemysłu Drzewnego Tartak „B” ul. 31 Stycznia	25.06.1945[60] Styczeń 1948	Początek 1948r. 30.09.1950
6.	Brunon Bartkowski	Kierownik Tymczasowy Tartaku *Wernera Jahnke* Ul. 31 Stycznia	22.06.1945	b.d.
7.	Mieczysław Hałaśkiewicz	Kierownik Tymczasowy Fabryki Wozów *Stilke* ul. 31 Stycznia	22.06.1945	1945r.
8.	Stanisław Leśny	Kierownik Stolarni Członek Zarządu Fabrycznego Tartaku *Hagemanna* Ul. Jeziorna 7	03.08.1945 09.08.1945	31.12.1945
9.	Inż. Władysław Grabowski	Dyrektor Państwowych Zakładów Przemysłu Drzewnego w Barlinku	Styczeń 1946	II półrocze 1949
10.	Inż. Roman Horoszczuk	Dyrektor Państwowych Zakładów Drzewnych L.P. w Barlinku	II półrocze 1949	30.05.1950
11.	Kazimierz Przybylski	Kierownik Państwowych Zakładów Drzewnych L.P. w Barlinku	01.06.1950	Początek 1958

Źródło: opracowanie własne w oparciu o APS sygn. 68/3/0/6/156 – 160 i APS, sygn. 65/317/0/12/4334.

W powyższym wykazie brak jest Tartaku w Krynicy, obecnie Krzynka, który również wszedł w skład Zakładów Drzewnych Lasów Państwowych w Barlinku.

1. Mikołaj Kościuk – przedstawiciel Obwodowego Pełnomocnika Rządu RP na Obwód Myślibórz. Z dniem 22.06.1945r. jako Kierownik Tymczasowy objął tartak *Carla Hegemanna* w Barlinku. Z dniem 09.08.1945r. wszedł w skład Zarządu Fabrycznego tego tartaku. W grudniu 1945r. mieszkał na terenie Tartaku w Barlinku. Brak jest pewnej daty zakończenia Jego pracy w zakładzie.

[60] Karta rejestracyjna została wystawiona z datą 25.06.1945r., lecz faktyczne objęcie tartaku nastąpiło 09.06.1945r. Podobna sytuacja występuje w przypadku pozostałych zakładów, które zostały objęte 14.06.1945r., lecz rejestracja w Urzędzie Pełnomocnika Rządu RP w Myśliborzu nastąpiła w terminie późniejszym. [APSS, sygn. 68/11/0/1.3/44].

W dniu 09.12.1945r. wszedł w skład Tymczasowej Rady Doradczej w Barlinku jako desygnowany Związku Leśników i został wybrany na zastępcę sekretarza Rady. Do powołanej w kwietniu 1946r. Tymczasowej Rady Doradczej nie był zgłaszany. [APSS, sygn.68/11/0/2/58].

2. Aleksander Janowski (1906–b.d.) urodził się 15.06.1906 r. Początkowo był pracownikiem Referatu Aprowizacji i Handlu jako referent ds. ziemiopłodów, następnie pracownikiem Referatu Przemysłowego, Podreferatu ds. Przemysłu Drzewnego w Urzędzie Pełnomocnika Rządu RP na Obwód Myślibórz. Wraz z inż. Stefanem Orłowskim przeprowadzał inspekcje przedsiębiorstw na terenie Obwodu Myśliborskiego. Jako Tymczasowy Kierownik w czerwcu 1945r. objął tartak *Hermanna Thiemanna* w Barlinku. W lipcu 1945r. przekazał go Alfredowi Fibilskiemu.

3. Alfred Fibilski (1898–1976), syn Adama i Emilii z d. Tyszer ur. 05.02.1898r. w Warszawie przybył po wojnie do Barlinka i w lipcu 1945r. objął tartak *Hermanna Thiemanna.* Prowadził go do końca 1946r., od stycznia 1947r. tartak ten objął Karol Hiller**.** Alfred Fibilski swoje powojenne życie związał z Barlinkiem. Jego biogram znajduje się w dalszej części niniejszego opracowania.

4. Karol Adam Hiller (1907–1989), syn Mariana, urodził się 23.12.1907r. w Hennigsdorf k. Berlina, Niemcy. Przed wojną mieszkał w Poznaniu. Znajduje się w bazie straty.pl jako osoba prześladowana przez III Rzeszę. Po Alfredzie Fibilskim przejął Tartak Hermanna Thiemanna i zarządzał nim od stycznia 1947r. W Archiwum Państwowym w Szczecinie zachowały się sprawozdania statystyczne z lipca 1947r., dotyczące produkcji wykonanej przez Państwowy Zakład Przemysłu Drzewnego, ul. Bursztynowska 3 (obecnie Pełczycka), sygnowane przez dyrektora zakładu, Karola Hillera. [APSS, sygn.65/317/0/12/4341]. W 1948r. wszedł w skład miejskiego Komitetu Odbudowy Warszawy. [APSS, sygn. 68/11/0/2/63]. W początkach lat 50-tych XX w. aktywnie działał w Radzie Koła Klubu Sportowego „Unia" w Barlinku, był wiceprezesem klubu i jego zawodnikiem. [Kowalczyk, 1996]. Według wykazu zawartego w „Złotej Księdze" 10-lecia koła sportowego Z.S. Sparta w Barlinku, w 1955r. pracował w Fabryce Sprzętu Okrętowego. Dalszych Jego losów nie ustalono. Zmarł w Barlinku 11.09.1989r. w wieku 82 lat. Spoczywa w grobie rodzinnym wraz z żoną Ireną Hiller (1911–1975), synami – Teodorem (1934–1999) i Zygfrydem (1923–2014) oraz ojcem Marianem Hiller na cmentarzu komunalnym w Barlinku. Kw. 2.

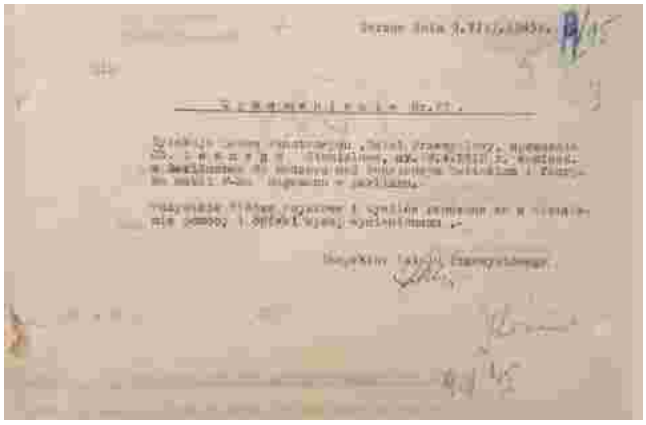
5. Zygmunt Baumann (1915–1964) w dniu 09.06.1945r. objął tartak *Curta Laue* przy ul. Bieruta 4 i po rejestracji w Urzędzie Pełnomocnika Obwodowego RP w Myśliborzu z dniem 25.06.1945r. został jego Tymczasowym Kierownikiem. Tartakiem tym zarządzał do końca 1947r., do czasu jego likwidacji z przyczyn ekonomicznych. Od 01.01.1948r. pełnił funkcję kierownika Kontraktowego w Tartaku „B" w Barlinku. Z dniem 30.09.1950r. został zwolniony bez podania uzasadnienia z pełnionej funkcji przez Rejon Przemysłu Leśnego w Stargardzie. [Bauman, 2018]. Biogram Zygmunta Baumanna znajduje się w dalszej części niniejszego opracowania.

6. Brunon Bartkowski (1905–1990) ur. 13.02.1905r. w Berlinie. Wykształcenie: 6 klas gimnazjum i Państwowa Szkoła Budowlana. Zawód wykonywany – budowniczy. Do Barlinka przyjechał z Poznania w czerwcu 1945r. własnym samochodem osobowym. Z dniem 22.06.1945r. jako Kierownik Tymczasowy objął Fabrykę Krzeseł, wcześniej *Stuhlfabrik Bruno Jahnke* w Barlinku, przy ul. 31 Stycznia (*Steindemann*), później przemianowaną na „Tartak „B" w Barlinku. Jak długo prowadził ten tartak wymaga ustalenia. W 1945r. przejął również Fabrykę Wozów *Stilke*, znajdującą się przy ul. 31 Styczna w Barlinku. Wraz z żoną Stanisławą z d. Korcz (1982) mieszkał przy ul. Leśnej 1. W 1946r. prowadził remont kościoła NS NMP w Barlinku przed przekazaniem go na potrzeby kultu katolickiego. Wykonał również remont szkoły powszechnej w Barlinku. Był założycielem i pierwszym prezesem Polskiego Stronnictwa Ludowego w Barlinku, utworzonego w dniu 10.01.1946r. W dniu 09.12.1946r. desygnowany przez Związek Leśników, został wybrany przez zgromadzonych na przewodniczącego Tymczasowej Rady Doradczej w Barlinku. W nowo mianowanej w kwietniu 1946r. Tymczasowej Radzie Doradczej w Barlinku nie wziął już udziału. W skład utworzonej w dniu 26.10.1946r. Miejskiej Rady Narodowej w Barlinku wszedł z ramienia PSL.

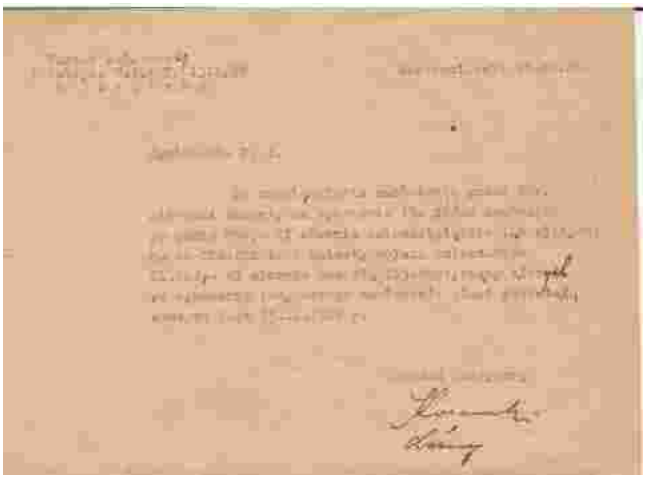
W okresie od 09.06.1947r. do 01.09.1948r., po aresztowaniu Franciszka Piotrowskiego oraz pozostałych członków Zarządu Miasta Barlinka, pełnił funkcję wiceburmistrza. Za jego kadencji funkcję burmistrza miasta pełnili kolejno: Antoni Bielawski, Stanisław Szymczak i Czesław Urbański. W 1948r. był członkiem Powiatowej Rady Narodowej w Myśliborzu jako delegat Związku Cechu Rzemieślników. [APSS, sygn. 68/8/0/2.1/73]. Należał do fundatorów sztandaru chóru „Halka" oraz sztandaru szkoły podstawowej w Barlinku. Konflikt z MRN w Barlinku o zapłatę za wy-

konany remont szkoły i łazienek w Barlinku, przyczynił się do złożenia w dniu 01.09.1948r. rezygnacji z pracy w Zarządzie Miasta Barlinka i Powiatowej Radzie Narodowej w Myśliborzu. W 1949r. przekazał prowadzony przez siebie zakład budowlany dla PGR i wyjechał z Barlinka, prawdopodobnie na Śląsk. [Rowińska, 2019]. Dokładna data wyjazdu nie została ustalona. Zmarł w 1990r. w wieku 85 lat w Sosnowcu. [myheritage].

7. Mieczysław Hałaśkiewicz (1902–1965) – wchodził w skład II Grupy Operacyjnej, na czele której stał Stanisław Schiller. Syn Adama i Katarzyny z d. Węgrzyn urodził się 09.11.1902r. w Dąbrowie Górniczej pow. Będzin, woj. śląskie. Wykształcenie średnie oraz Wyższa Szkoła Handlowa bez dyplomu. Przed wojną pracował przez 10 lat w spółdzielczości i przez 8 lat w Państwowych Zakładach Przemysłu Zbożowego. W okresie od 1938r. do 1943r. pracował w spółdzielczości „Społem" jako kupiec zbożowy. [Karolczak, 2018]. Po przybyciu do Myśliborza został zatrudniony w Referacie Aprowizacji i Handlu jako referent gospodarki terenowej, od września 1945r. odpowiadał za sprawy spółdzielczości w Obwodzie Myśliborskim. Mieszkał w Myśliborzu przy ul. Marszałka Żymierskiego. [Karolczak, 2018]. W czerwcu 1945r. objął Fabrykę Wozów *Stilike* przy ul. 31 Stycznia w Barlinku. Fabryka ta jednak nie podjęła samodzielnej produkcji – jeszcze w 1945r. została połączona z Tartakiem *Wernera Jahnke* i przekazana w zarządzanie dla Brunona Bartkowskiego. Po odejściu ze Starostwa, pracował w Zarządzie Rolniczej Spółdzielni Samopomoc Chłopska w Myśliborzu. Był członkiem utworzonej w listopadzie 1946r. Powiatowej Rady Narodowej i wchodził w skład Prezydium Powiatowej Rady Narodowej i Wydziału Powiatowego w Myśliborzu. [APSS, sygn. 68/8/0/2.1/73]. W maju 1947r. wyjechał z Myśliborza w związku ze służbowym przeniesieniem „poza obręb powiatu". [APSS, sygn. 68/8/0/2.1/67]. Zmarł w Poznaniu w 1965r. w wieku 63 lat. [myheritage].

Upoważnienie nr 23 dla Stanisława Leśnego do nadzoru nad Fabryką Mebli Hagemanna w Barlinku wystawione w dniu 09.08.1945r. przez Inspektora Działu Przemysłowego Dyrekcji Lasów Państwowych w Gorzowie. Źródło: Archiwum Zakładowe Barlinek S.A. w Barlinku

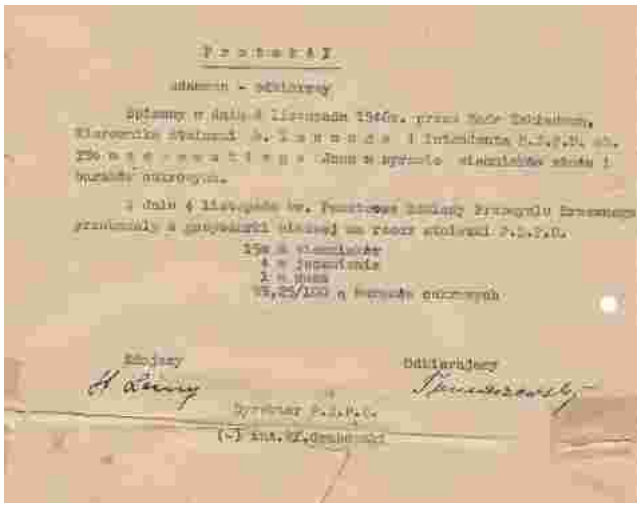
Zamówienie nr 3 z 19.10.1945r. Dokument informujący o powołaniu Zarządu Fabrycznego w Tartaku Państwowym i Fabryce Mebli nr 1311/96 w Berlinku, w skład którego wchodzili Mikołaj Kościuk i Stanisław Leśny. Źródło: Zbiory prywatne rodziny S. Leśnego.

8. Stanisław Leśny (1910–1996). W archiwach rodzinnych Państwa Leśnych znajdujemy dokument, z którego wynika, że mistrz stolarski z Poznania, **Stanisław Leśny** z dniem 03.08.1945r. objął obowiązki Kierownika Stolarni w Barlinku [Leśny, 1945]. Następny dokument udostępniony przez Archiwum Zakładowe Barlinek S.A. informuje, że z dniem 09.08.1945r. Inspektor Działu Przemysłowego Dyrekcji Lasów Państwowych w Gorzowie upoważnił Stanisława Leśnego do nadzoru nad Państwowym Tartakiem i Fabryką Mebli firmy *Hagemann* w Barlinku.

„*Upoważnienie Nr 23. Dyrekcja Lasów Państwowych, Dział Przemysłowy, upoważnia ob. Leśnego Stanisława, ur. 2.4.1910r. zamieszkałego w Berlinchen do nadzoru nad Państwowym Tartakiem i fabryką mebli F-ma Hagemann w Berlinku. Wszystkie władze wojskowe i cywilne proszone są o udzielenie pomocy i opieki wyżej wymienionemu*." Podpisał Inspektor Działu Przemysłowego. U dołu dokumentu znajduje się odręczny podpis „Kościuk" i data „9.8.45". [Archiwum Barlinek S.A].

Dokument z 19.10.1945r., będący Zamówieniem nr 3 świadczy o tym, że w Tartaku Państwowym i Fabryce Mebli nr 1311/96 w Berlinku został powołany Zarząd Fabryczny w składzie: **Mikołaj Kościuk i Stanisław Leśny.** Oba przytoczone dokumenty potwierdzają, że Stanisław Leśny był kierownikiem tartaku *Hagemanna* i w ramach zarządu fabrycznego współdziałał z Mikołajem Kościukiem. W maju 1958r. powierzono Mu funkcję p.o. Kierownika Zakładów Drzewnych L.P. w Barlinku. W czasie swojej wieloletniej pracy w tym zakładzie pełnił kierownicze funkcje w różnych wydziałach. Jego biogram znajduje się w dalszej części opracowania.

9. Inż. Władysław Grabowski – w styczniu 1946r. kierowanie tartakami połączonymi w jedno przedsiębiorstwo powierzono przybyłemu ze Lwowa, **inż. Władysławowi Grabowskiemu**. Brak jest pewnej daty objęcia przez niego obowiązków dyrektora, jednak jak wynika z relacji J.K. Maciejewskiego, funkcję Dyrektora Państwowych Zakładów Drzewnych w Barlinku, podległych Dyrekcji Lasów Państwowych w Gorzowie Wlkp. zaczął on sprawować od stycznia 1946r. [Maciejewski, 1946]. Inż. Władysław Grabowski zarządzał Zakładami Drzewnymi w Barlinku przypuszczalnie do połowy 1949r. Przez cztery lata kierował kompleksem przedsiębiorstw o podstawowym znaczeniu dla miasta. Przyczyny Jego rezygnacji i wyjazdu z Barlinka nie zostały ustalone.

Dokument z 04.11.1946r. zawierający podpis Dyrektora P.Z.P.D. inż. Władysława Grabowskiego. Źródło: zbiory prywatne rodziny Leśnych.

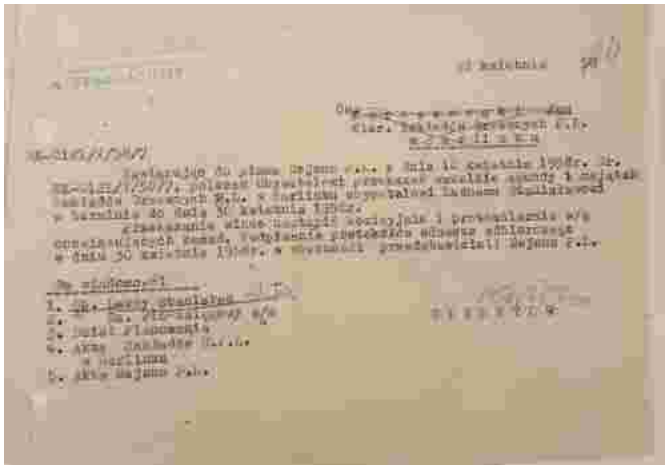
10. Inż. Roman Horoszczuk (1902–b.d.). Był następcą inż. Władysława Grabowskiego. W dniu 21.11.1949r. uczestniczył on w posiedzeniu Miejskiej Rady Narodowej w Barlinku jako Dyrektor Zakładów Drzewnych Lasów Państwowych. [APSS, sygn. 68/11/0/2/61, protokół nr 42].[61] Z korespondencji Dyrekcji Lasów Państwowych Okręgu Lubuskiego w Gorzowie wynika jednak, że dopiero w dniu 13.12.1949r. zostało skierowane pismo do Urzędu Wojewódzkiego w Szczecinie z informacją, że Roman Horoszczuk ubiega się o przyjęcie do służby państwowej na stanowisko kierownika Z.D.L.P. w Barlinku pow. Myślibórz.

Z Jego własnoręcznego życiorysu, znajdującego się w aktach UWS wynika, że Roman Horoszczuk, syn Jana i Rozalii z d. Szafer, urodził się w dniu 03.07.1902r. w miejscowości Stryj woj. stanisławowskie, szkołę powszechną ukończył w rodzinnej miejscowości, posiadał wyższe wykształcenie o specjalności inż. leśnik, zdobyte na Politechnice Lwowskiej. Przed wojną pracował w Tartaku Państwowym Kaliska D.L.P. Łomżyńskiej. W czasie okupacji pracował dorywczo w tartakach w Małopolsce Wschodniej. W 1942r. został zatrudniony w Warszawie jako referent w wydziale tartacznym. *„Po wojnie organizował tartaki w okolicy Warszawy”*. [APS, sygn. 65/317/0/27.9/II/990]. Następnie został przeniesiony do D.L.P. Toruńskiej, gdzie pełnił funkcje inspektora przemysłu drzewnego. W 1947r. został skierowany na Pomorze Zachodnie przez rok pracował jako kierownik w administracji tartacznej w Szczecinie. W październiku 1948r. przyjął stanowisko kierownika wydziału handlowego w delegaturze PAGED w Szczecinie. Z dniem 15.04.1949r. złożył rezygnację z pracy w Pagedzie i zatrudnił się w ZDLP w Barlinku. W Dyrekcji Lasów Państwowych Okręgu Lubuskiego w Gorzowie Wlkp. pracował w okresie 1949-1950r. [APS, sygn. 65/317/0/27.9/II/990]. Dokumentów pozwalających na ustalenie dokładnych dat Jego zatrudnienia w Barlinku oraz Jego statusu w tym okresie nie pozyskano. Dostępne dokumenty wskazują, że był on zatrudniony w Zakładach Drzewnych Lasów Państwowych w Barlinku zarówno w maju 1949r., jak i w styczniu 1950r. [Oczkoś, 2018].

11. Kazimierz Przybylski (1916–1997). Od czerwca 1950r. kierownikiem Zakładów Drzewnych w Barlinku został Kazimierz Przybylski, pracujący wcześniej jako kierownik Tartaku w Chociwlu. Z Jego własnoręcznego życiorysu wynika, że zarządzał przedsiębiorstwem

[61] Przyczyny rezygnacji inż. Romana Horoszczuka z funkcji Dyrektora Państwowych Zakładów Przemysłu Drzewnego w Barlinku są wprawdzie sensacyjne, ale nie sprawdzone.

do 31.12.1958r. [APG, sygn. 66/680/0/17/990]. Data ta jest jednak niepewna w kontekście dokumentu NK-0121/V/58/7 z dnia 22.04.1958r., znajdującego się w Archiwum Zakładowym Barlinek S.A., z którego wynika, że z dniem 01.05.1958r. „Zarząd Przemysłu Leśnego Przedsiębiorstwo Państwowe w Stargardzie polecił Janowi Horoszewskiemu, Kierownikowi Zakładów Drzewnych P. L. w Barlinku, przekazać „*wszelkie agendy i majątek Zakładów Drzewnych P.L. obywatelowi Leśnemu Stanisławowi w terminie do 30 kwietnia 1958r.*" Dokument ten wskazuje, że funkcję Kierownika Zakładów Drzewnych do kwietnia 1958r. sprawował **Jan Horoszewski**, a od 01.05.1958r. funkcję p.o. Kierownika Zakładów Drzewnych P.L. w Barlinku sprawował **Stanisław Leśny**. [Archiwum Barlinek SA].

Pismo Zarządu Przemysłu Leśnego Przedsiębiorstwo Państwowe w Stargardzie z dnia 22.04.1958r. w sprawie przekazania obowiązków Kierownika Zakładów Drzewnych P.L. w Barlinku przez Jana Horoszewskiego Stanisławowi Leśnemu. Źródło: Archiwum Zakładowe Barlinek SA.

Opracowanie *„Historia przedsiębiorstwa 50 lat 1945-1995"* wskazuje na nazwiska następnych osób zarządzających przedsiębiorstwem: inż. Władysław Wawrzon, inż. Jerzy Trzop, mgr inż. Wojciech Janiszewski, inż. Stanisław Knot, Czesław Smolski, inż. Janusz Kłosowski, mgr. inż. Wiesław Nadolski, mgr. inż. Ryszard Mucek. [Kulak, Patyk i Głuszko, 1995].

Na liście osób, które były związane z początkami zakładów drzewnych w Barlinku znajdowali się m.in.: Edward Babiszkiewicz, Marian Baliński, Henryk Baranowski, Franciszek Białas, Stanisław Białecki, Bronisław Bugajewski, Jan Bundkowski, Bolesław Chodorowski, Antoni Chorbiński, Ferdynand Chruszczyk, Władysława Cieszkowska, Julian Ciosek, Danuta Domaradzka, Franciszek Doskonały, Antonina Dowejko, Paweł Durlak, Józef Gorwa, Stanisław Grandys, Eugeniusz Graboś, Jan Hnatkowski, Helena Jakieła, Stefania Jastrzębska, Henryk Jaśkiewicz, Romuald John, Tadeusz Kaliwoszka, Bolesław Kamiński, Zygmunt Kanenberg, Brunon Kapich, Kazimierz Kąkolewski, Eugeniusz Klatt, Gertruda Klatt, Felicja Kołkowska, Joanna Koperska, Kazimierz Kozyk, Czesława Krawczyk, Kazimierz Kuczera, Ryszard Kuczera, Franciszek Kulak, Maria Krawczyk, Tadeusz Kurosz, Stanisław Kurp, Antoni Kwaśniak, Stanisław Lelek, Egon Lesik, Ludwik Lis (syn), Ludwik Lis (ojciec), Mikołaj Litwinow, Czesław Łuczkiewicz, Józefa Maczuga, Karol Maczugowski, Alfons Makowski, Jan Makowski, Franciszka Maksymowicz, Stanisław Maksymowicz, Jan Małysa, Zenon Matuszkowiak, Roman Marcinkowski, Mieczysław Meisinger, Józef Monasterski, Marcin Mrowiński, Ireneusz Mucha, Stanisław Muzyk, Piotr Myśliworski, Aleksander Niciński, Marcin Olejnik, Helena Opatowicz, Bronisława Orzech, Franciszek Orzeł, Michał Opryśnik, Anastazja Opryśnik, Roman Osiewicz, Zygmunt Pacholik, Mieczysław Pacławski, Urszula Pakulska, Tadeusz Parol, Antoni Patynowski, Jan Pepliński, Stefania Peplińska, Eugeniusz Piotrowski, Wanda Polewska, Jan Przybylski, Kazimierz Przybylski, Zdzisław Rataj, Władysław Rewers, Jan Rogowski, Stanisław Rogoziński, Zofia Rubacha, Apolinary Rudnicki, Zdzisław Słowiński, Jan Sobolewski, Edmund Sommerfeld, Leokadia Sommerfeld, Jan Staszewski, Józef Staszewski, Michał Steckiewicz, Stanisław Stefaniak, Anna Strachowska, Władysław Szak, Piotr Szczerba, Feliks Szwengler, Leokadia Szwengler, dr Michał Tarczyński, Zofia Templin, Wiktor Templin, Józef Teodorczak, Jan Tomaszewski, Józef Tylkowski, Władysław Wawrzyniak, Jan Warduliński, Antoni Wiśniewski, Józef Włodarczak, Józef Woźniak, Czesław Zagór, Jan Zelek i inni. [Muzeum Regionalne Barlinek, Księga 10-lecia]

8.4. Fabryka Pługów w Barlinku

8.4.1. Sprawozdanie inż. Stefana Orłowskiego z 07.12.1945r.

Inż. Stefan Orłowski objął Fabrykę Pługów w Barlinku jako jej Tymczasowy Kierownik w dniu 25.06.1945r. i z początkiem sierpnia 1945r. rozpoczął w niej montaż pługów z elementów, które znajdowały się na jej terenie. O początkach funkcjonowania zakładu dowiadujemy się z jego sprawozdania z dnia 07.12.1945r., przekazanego do Pełnomocnika Rządu RP na Obwód Myślibórz, Stanisława Schillera, Inspektora Terenowego Delegatury Ministerstwa Przemysłu, inż. Mariana Szczepańskiego i Kierownika Referatu Przemysłowego w Myśliborzu, Cezarego Rychtera. Poniżej treść dokumentu:

„*Fabryka Pługów Berlinek*

Sprawozdanie z Fabryki Pługów w Berlinku

Z chwilą przejęcia kierownictwa fabryki, musiałem ją najpierw zabezpieczyć przed dalszą grabieżą, tak ze strony wojska jak i ludności cywilnej. Polegało to na pozamykaniu poszczególnych warsztatów, poznoszeniu z terenu fabryki części narzędzi, maszyn, które były porozrzucane po całym terenie. Było to, poza tym potrzebne do przeprowadzenia choćby prowizorycznej inwentury. Równocześnie chcąc, aby fabryka była samowystarczalna pod względem opłaty za pracę robotników, poleciłem urządzić małą kuźnię, która mogłaby się podjąć naprawy narzędzi rolniczych i ewentualnie przyjmować zamówienia na prace kowalskie. Wykorzystując więc starą turbinę wodną o sile ca. 5 kM, która miała dostarczyć siłę do uruchomienia wentylatora, wiertarki, szlifierki i ewentualnie tokarki, a nawet dynama. O pasy do tych maszyn postarałem się z zewnątrz, bo w fabryce nie było już ani jednego. Po uruchomieniu tej kuźni wykonano kilka podków, przyjęto zamówienia na kraty do okien do Urzędu Pocztowego w Berlinku, a po przeprowadzeniu prowizorycznej inwentury, zorientowałem się, że można by montować brony a nawet pługi. Przystąpiono więc do montażu bron. Wykonano ich dotychczas przeszło 30 sztuk, a montaż pługów jest również w przygotowaniu i wykonano już 3 sztuki. Przyjęto również do pracy 2 polaków – ślusarzy, którzy poza pracą w warsztacie pełnili funkcje straży fabrycznej, dla której to postarałem się o 2 karabiny. Chcąc utrzymać tych ludzi, wyasygnowałem z własnej kieszeni ponad tysiąc zł, licząc się z tym, że lada dzień dostanę odpowiednie fundusze. Ponieważ to mimo kilku zwracań się do Referatu Przemysłowego przy Starostwie w Myśliborzu nie nastąpiło, polacy odeszli, a kilku Niemców musiałem zwolnić, zatrzymując tylko 4-ch, których używam do dalszego zabezpieczenia, porządkowania terenu, magazynów i przeprowadzania ścisłej inwentury. Poza tym przyjąłem polaka jako stróża, który na pewno porzuci pracę, jeżeli nie dostanie w najbliższym czasie wypłaty.

W końcu miesiąca października otrzymałem od Inspektora Terenowego inż. Szczepańskiego 1000,- zł na zabezpieczenie fabryki, które to nawet w drobnej części nie wystarczyły na pokrycie zaległości na prace Polaków i Niemców. Polscy fachowcy przepracowali 668 godzin i domagają się zapłaty. Zapytuję więc, jaka jest ich stawka za godzinę oraz czy należy im się jaki dodatek. Pełnili oni, poza tym funkcję straży fabrycznej. Ponieważ pismem Zarządu Miejskiego Berlinka z dn. 31.10. zawiadomiono mnie, że Przedsiębiorstwom Państwowym nie wolno niczego sprzedawać, zapytuje, jak mam dalej postąpić z ludźmi, których zatrudniam oraz czy należy montować brony i pługi i czy należy pracować nadal nad przeprowadzeniem dokładnej inwentury. Jeżeli tak, to proszę o natychmiastowe przekazanie mi odpowiednich funduszy lub pożyczki, w przeciwnym razie nie utrzymam nawet stróża, a nadmieniam, że fabryka położona jest na osobności w lesie oddalonym o 3 km poza miastem. Mój prywatny zapas pieniędzy wyczerpał się już również, wobec czego proszę o uregulowanie mojej należności z tytułu wypłat robotniczych, jak również mojej pensji, zaległych pieniędzy dla robotników i na dalszą wypłatę stróża i robotników. Bardzo proszę o spieszne załatwienie tej sprawy, gdyż w przeciwnym razie fabryka zostanie bez ochrony, wystawiona na dalszą kradzież a majątek tej fabryki wynosi więcej niż kilkaset milionów zł. Poza tym proszę o ścisłą instrukcję dotyczącą fabryki, jak również (gdyby się znaleźli nabywcy), czy wolno sprzedawać coś z materiałów znajdujących się na składzie, względnie w wykonanych obecnie narzędzi rolniczych. W dalszym przypadku proszę o przesłanie sposobu obliczania cen materiału i robocizny.

Kierownik Fabryki Pługów (-) inż. Orłowski Stefan. [APS, sygn. 65/317/0/12/4338].

8.4.2. Kierownicy i pionierzy Fabryki Pługów w Barlinku

Tabela 65. Wykaz osób kierujących Fabryką Pługów w Barlinku w latach 1945–1955

Lp.	Wyszczególnienie	Data urodzenia	Data nominacji	Data odwołania
1.	Inż. Stefan Orłowski	04.10.1905	25.06.1945	05.03.1947
2.	Inż. Kazimierz Koźma	11.09.1909	06.03.1947	09.10.1948
3.	Michał Popko	01.06.1898	25.10.1948	28.02.1949
4.	Inż. Jerzy Wieczorek	b.d.	marzec 1949	kwiecień 1949
5.	Inż. Eugeniusz Miecznikowski	b.d.	15.05.1949	30.08.1950
6.	Inż. Władysław Weber	01.07.1917	01.09.1950	10.01.1952
7.	Edward Czajka	11.04.1914	styczeń 1952	15.03.1953
8.	Witalis Michajłow	15.03.1900	17.11.1953	31.03.1955
9.	Jan Nicpoń	05.01.1911	31.03.1955	15.12.1955
10	Władysław Drożyński	30.07.1908	16.12.1955	marzec 1956

Źródło: opracowanie własne w oparciu o APG, sygn. 66/861/0/1.1/475, APSS, sygn. 68/11/0/6/156

1. Inż. Stefan Orłowski (1905–1978), ur. 04.04.1905r. w Skalmierzycach, powiat Ostrów Wlkp., województwo łódzkie (obecnie wielkopolskie), którego sylwetkę szczegółowo zaprezentowano w oparciu o dokumenty i wspomnienia jego córki Bogdy Niedośpiał[62] w książce „Historia zakładu z Doliny Płoni. Pionierzy" [Dzierbunowicz i Rewers, 2016]. Pierwszy Kierownik Fabryki Pługów w Barlinku okazał się postacią, której Barlinek i Ziemia Myśliborska zawdzięczały dużo więcej, niż to wynikało z pozyskanych wcześniej informacji. Stefan Orłowski wchodził bowiem w skład I Grupy Operacyjnej na Obwód Myślibórz jako Pełnomocnik Przemysłowy. W związku z przejęciem funkcji Kierownika Wydziału Przemysłowego przez inż. Mariana Szczepańskiego, inż. Stefan Orłowski został zastępcą Kierownika tego Wydziału. Przez okres sześciu miesięcy przeprowadzał inspekcje przemysłu w Obwodzie Myśliborskim i zabezpieczał zakłady. W Wydziale Przemysłowym Urzędu Obwodowego Pełnomocnika Rządu RP na Obwód Myślibórz przestał pracować w październiku 1945r. [APS, sygn. 65/317/0/4336]. Początkowo mieszkał w Myśliborzu. W dniu 25.06.1945r. objął Fabrykę Pługów w Barlinku jako Tymczasowy Kierownik tego zakładu i przystąpił do jej uruchamiania. W dniu 15.05.1946r. witał na terenie Fabryki przybyłych z Grudziądza specjalistów, którzy przystąpili do uruchomienia Odlewni i Kuźni. Zarządzał Zakładem do 30.03.1947r. Z dniem 01.04.1947r. przejął po inż. Marianie Szczepańskim funkcję Inspektora Terenowego Delegatury Ministerstwa Przemysłu na Pomorze Zachodnie w Myśliborzu. Pierwszym zakładem, który wizytował po objęciu nowych obowiązków Inspektora Terenowego była Fabryka Pługów w Barlinku. [APS, sygn. 65/317/0/12/4066].

2. Inż. Kazimierz Koźma (1909–1999), syn Józefa i Apolonii z d. Szawłowskiej, ur. 11.02.1909r. w Szamotułach. Jego losy przedwojenne to wczesna utrata obojga rodziców i wychowanie przez starsze siostry. Po ukończeniu szkoły podstawowej i gimnazjum w Szamotułach, studia w Wyższej Szkole Budowy Maszyn w Poznaniu. Następnie wieloletnia praktyka w zakładach przemysłowych, w tym w Zakładach H. Cegielskiego w Poznaniu na Wydziale Odlewni i Kuźni, w Fabryce *St. Weigt* i *Sk*a w Łodzi, Państwowej Wytwórni Uzbrojenia w Radomiu, w Fabryce Amunicji w Skarżysko Kamiennej, w Fabryce Amunicji w Kraśniku. Śmierć pierwszej żony, wojna i praca w konspiracji w Narodowych Siłach Zbrojnych. Po wojnie wyjazd na Ziemie Odzyskane do Zielonej Góry, gdzie uruchamiał odlewnię żeliwa. Z dniem 06.03.1947r. został mianowany przez Bydgoskie Zjednoczenie Przemysłu Maszyn Rolniczych Dyrektorem Naczelnym Fabryki Pługów w Barlinku. Aktywnie włączył się w odbudowę fabryki i w życie społeczne miasta - został m.in. prezesem klubu sportowego RKS „Pogoń" w Barlinku. Z dniem 09.10.1948r. został aresztowany pod zarzutem sabotażu gospodarczego i skazany w dniu 09.04.1949r. wyrokiem Wojskowego Sądu Rejonowego w Szczecinie na 12 lat więzienia. Rozprawa pokazowa, która odbyła się na terenie Fabryki Pługów w Barlinku była wyrazem stalinowskiego terroru w Polsce, który na długie lata zniewolił polskie społeczeństwo. W wyniku apelacji wydany wyrok został skrócony do 8 lat. Zwolniony z więzienia

[62] Bogda Niedośpiał, córka inż. Stefana Orłowskiego, przyszła na świat w dniu 16.05.1946r. w Barlinku. Zmarła w dniu 08.05.2016 w Krakowie. Jej wspomnieniom zawdzięczamy wiele informacji o Stefanie Orłowskim.

z dniem 25.03.1955r., *„nieprzykrawalny”* do systemu totalitarnego, Kazimierz Koźma, spędził resztę życia w Poznaniu.[63] Zmarł w 1999 roku, przeżywszy 90 lat. Więcej informacji o Jego losach zawiera opracowanie „Historia zakładu z Doliny Płoni. Pionierzy”. [Dzierbunowicz i Rewers, 2016].

3. Michał Popko. Urodził się 01.06.1898r. Był dyrektorem Fabryki Pługów w okresie od 25.10.1948r. do 28.02.1949r. W trakcie badań natrafiono jedynie na sprawozdania o wielkości produkcji Fabryki Pługów w Barlinku za okres styczeń – luty 1949r. z jego podpisami. Przejął kierowanie Fabryką Pługów po aresztowaniu Kazimiera Koźmy. [APS, sygn. 65/317/0 12/4339].

4. Inż. Jerzy Wieczorek. Wspomina o nim jako o swoim poprzedniku inż. Eugeniusz Miecznikowski w sprawozdaniu o działalności Fabryki Pługów w Barlinku za 1949r. [APSS, sygn. 68/11/0/1.3/44]. Nie pozyskano o nim jednak żadnych dodatkowych informacji.

5. Inż. Eugeniusz Miecznikowski. Pełnił funkcję Dyrektora Zakładów Mechanicznych i Odlewni w Barlinku, podporządkowanej Dyrekcji Przemysłu Miejscowego w Szczecinie w okresie od 15.05.1949 do 30.08.1950r. [APG, sygn. 66/861/0/1.1/475].

6. Inż. Władysław Weber (1913–b.d.), syn Józefa i Marii z d. Samojca, ur. 01.07.1913r. w Perechińsko, woj. Stanisławów, Ukraina. Zawód inżynier mechanik - ukończył studia na Politechnice Lwowskiej, Wydział Mechaniczny. Przed wojną pracował w miejscowości Horodenka i Kołomyja jako mechanik. W czasie wojny mieszkał i pracował dorywczo we Lwowie. W 1945r. przybył na Pomorze Zachodnie i podjął współpracę z Wydziałem Przemysłowym w Myśliborzu przy inwentaryzacji i uruchamianiu zakładów przemysłowych. Od stycznia 1946r. do 15.09.1950r. kierował Fabryką Maszyn Rolniczych w Różańsku jako przedstawiciel Dyrekcji Przemysłu Miejscowego w Szczecinie. [APS, sygn. 65/317/0/12/4338]. W 1947r. został mianowany dodatkowo dyrektorem Stolarni Mechanicznej i Tartaku w Dębnie. W tym samym okresie uczestniczył w procesie przeciwko Kazimierzowi Koźmie jako rzeczoznawca. [APS, sygn. 65/317/0/12/4339]. Wchodził w skład, powołanej w dniu 23.02.1948r., Społecznej Komisji Planowania Przestrzennego w Myśliborzu. [Muzeum Ziemi Myśliborskiej]. Od 15.09.1950r. do 10.01.1952r. sprawował funkcję dyrektora Zakładów Mechanicznych i Odlewni Żeliwa w Barlinku. Z Barlinka został przeniesiony do Szczecina i od marca 1952r. do 12.06.1953r. pracował w Szczecińskiej Fabryce Sprzętu Okrętowego na stanowisku Głównego Inżyniera. Od 15.06.1953r. był zatrudniony jako inspektor nadzoru technicznego w Elektrowni Szczecin. W 1953r. WUBP w Szczecinie podjął Jego rozpracowanie, a następnie decyzję o aresztowaniu w związku z podejrzeniem o przynależność do NSDAP, współpracę z Gestapo i wydanie na śmierć 12 osób. Udar mózgu, którego doznał w czasie pracy, spowodował odroczenie wniosku o areszt. W 1955r. był leczony w Klinice Psychiatrycznej w Gdańsku. 14.02.1959r. wyjechał do RFN, kierując się do swojej siostry i matki, które mieszkały w Holandii. [IPN SZ 009/1026].

7. Edward Czajka (1914–b.d.), syn Franciszka i Marii z d. Płuna, urodził się 11.04.1914r. w miejscowości Brezoi, obecnie Północna Rumunia (Bukowina). Przed wojną ukończył we Lwowie szkołę powszechną, gimnazjum i liceum zawodowe (mechaniczne), zakończone maturą. Z zawodu był ślusarzem. Brał udział w Kampanii Wrześniowej 1939r. w 53 Pułku Piechoty w stopniu kaprala. W dniu 17.09.1939r. we Lwowie został wzięty do niewoli i jako jeniec wojenny przebywał w Stalagu XXII–B (Szubin) i Stalagu II-C (Woldenburg), nr jeńca 72. Z dniem 06.05.1941r. został przeniesiony do pracy przymusowej jako pracownik cywilny w Urzędzie Pracy w Greifswaldzie. [Straty.pl]. Do Barlinka przyjechał jesienią 1945 roku - miał wówczas 31 lat. Osiadł w Krzynce, gdzie został kierownikiem tamtejszego tartaku. W dniu 09.09.1946 roku wziął ślub w kościele katolickim przy ul. Świętego Bonifacego z Zofią Parol (1925-1984). Związek ten zakończył się rozwodem w 1953r., po siedmiu latach małżeństwa. W styczniu 1952 roku Edward Czajka został powołany przez Centralny Urząd Drobnej Wytwórczości, Zarząd Przemysłu Maszynowego w Katowicach na Dyrektora Naczelnego Zakładów Mechanicznych i Odlewni Żeliwa w Barlinku, przy ul. Fabrycznej 6 (byłej Fabryki Pługów). Funkcję Dyrektora Naczelnego Zakładu pełnił do 15.06.1953r. Jego odwołanie ze stanowiska wiąże się z przejęciem Zakładu przez Ministerstwo Przemysłu Drobnego i Rzemiosła, Zakład Przemysłu Sprzętu Okrętowego w Gdańsku. Następnie przez dwa lata pracował w nowo powstałym Powiatowym Przedsiębiorstwie Remontowo – Budowlanym przy ul. Bieruta 4 w Barlinku na stanowisku Dyrektora Zakładu. W 1955 roku przeszedł do Dyrekcji Przedsiębiorstwa w Myśliborzu. Edward Czajka był prezesem Zespołu Sportowego Stal, a następnie do 1955r. prezesem Koła

[63] Patrz „Historia zakładu…” [Dzierbunowicz i Rewers, 2016].

Sportowego Spójnia w Barlinku. [Pospieszny, 2007]. W końcu lat pięćdziesiątych przeniósł się do Kostrzyna/O, gdzie pracował do emerytury w Państwowym Ośrodku Maszynowym.

8. Witalis Michajłow (1900–1980), ur. się 15.03.1900r. Był Polakiem wyznania grekokatolickiego. Wypis z rejestru przedsiębiorstw państwowych A nr 3741 wskazuje datę Jego powołania na 17.11.1953 roku. Zakładem zarządzał przez 16 miesięcy do 31.03.1955r. Po wyjeździe z Barlinka pracował w Zjednoczeniu w Gdańsku. Zmarł w dniu 29.05.1980r. w wieku 80 lat. Pochowany na cmentarzu ewangelickim pw. Św. Jerzego w Gdańsku-Orunii w grobie rodzinnym z żoną Marią (1909-1990) i córką Teresą.

Jak pisała Jego siostrzenica, „*Witalis Michajłow był najstarszym bratem mojej mamy. Urodził* się w Polsce, służył w polskim *wojsku, umarł w Polsce i jest pochowany w Gdańsku Oruni, gdzie mieszkał z żoną Marią przez wiele lat. Wszyscy mieli takie imiona dziadek, babcia, młodsi bracia i moja mama. Dlaczego? Szkoda, że nikt z państwa nie słyszał o Polakach wyznania prawosławnego, czyli takich, którzy nie modlili się w kościele rzymskokatolickim, tylko w cerkwi. Cerkwie są teraz w wielu miastach naszego kraju i co dla państwa pewne dziwne, dalej się je buduje, dalej są wierni, a kościół nazywa się autokefaliczny, bo jest niezależny od obcego państwa, tylko NASZ*!! [Michajłow, 2017].

9. Jan Nicpoń (1911–1993), syn Jakuba i Karoliny, urodził się 05.01.1911r. Brał udział w wojnie obronnej Polski w 1939r. Po klęsce wrześniowej został wzięty do niewoli i osadzony w *Stalagu XI A – Altengrabow, Sachsen-Anhalt*. W 1940r. po przejściu na status pracownika przymusowego III Rzeszy do końca wojny pracował w rolnictwie w miejscowości *Burg b/Magdeburg, Sachsen - Anhalt*. Na roboty przymusowe do *Woltersdorf,* Brandenburgia została wywieziona w czasie wojny jego żona Maria z d. Kubor (1920–2011), pochodząca z Poznania. [straty.pl]. Jan Nicpoń był dyrektorem Fabryki Sprzętu Okrętowego w Barlinku w okresie od 01.04.1955r. do 15.12.1955r. [APG, sygn. 66/861/0/1.1/475]. Zmarł 20.05.1993r. w Rzepinie w wieku 82 lat. [timenote.pl].

10. Władysław Drożyński (**1908–1972).** Urodził się 30.07.1908r. Zarządzał Zakładem w okresie od 15.12.1955r. do marca 1956r. Nie pozyskano o nim informacji. [66/861/0/1.1/475]. Zmarł 28.06.1972r. – pochowany w Gdańsku Centralnym Srebrzysko. [cmentarze.gdańskie.pl].

Następni dyrektorzy Zakładu to: Zdzisław Kruszyński, Bronisław Bagiński, Janusz Mantaj, Marian Wnuk, Stefan Urbich, Jarosław Dzięgielewski, Ewa Dzierbunowicz, Stanisław August, Adam Tritt, Jerzy Dokurno i Daniel Momot – zamykający powojenną historię przedsiębiorstwa.

Przez Fabrykę Pługów w Barlinku, późniejszy Bomet przewinęło się wiele osób. Lista pracowników Fabryki Sprzętu Okrętowego w Barlinku z 1955r., zawarta w aktach APG zawiera m.in. następujące nazwiska: Stanisław Andryka, Józef Andrzejewski, Ryszard Bejenka, Stanisław Blezień, Henryk Bogacki, Władysław Borowski, Leon Bobiński, Paweł Brzoskowski, Józef Ciepłowski, Wincenty Chojnacki, Zdzisław Chruszczyk, Stanisław Danisz, Ryszard Dobrowolski, Józef Dogoda, Mieczysław Domaracki, Józef Dziekoński, Zdzisław Głowik, Józef Głuch, Tadeusz Grebasz, Józef Gronkiewicz, Kazimierz Grzelak, Antoni Grzemski, Józef Gutkowski, Edward Humpich, Günter Humpich, Bolesław Jabłoński, Stanisław Jabłoński, Wacław Jagiełło, Rudolf Jaworski, Józef Jędrzejewski, Krzysztof Józefowicz, Mieczysław Karpała, Zdzisław Komorowski, Kazimierz Kozerski, Jan Kustorz, Marian Kubiak, Tadeusz Lewandowski, Zygfryd Ligocki, Roman Lisiecki, Stefan Litwiniuk, Stanisław Malanowski, Józef Mariański, Brunon Mączka, Feliks Mądrecki, Kazimierz Meisinger, Stanisław Milcarek, Henryk Misiura, Jan Motucki, Stanisław Muchewicz, Jerzy Neca, Zygmunt Nowak, Marcin Olejnik, Józef Orchowski, Kazimierz Ossowicz, Mieczysław Ossowicz, Teresa Ossowicz, Piotr Ostrowski, Stefan Parol, Leokadia Paszkowska, Kazimierz Pepliński, Konrad Pepliński, Henryk Rowiński, Jan Rutyna, Bolesław Sadowski, Stefan Sikorski, Kazimierz Sopke, Jan Staszak, Franciszek Strych, Zygmunt Strych, Bolesław Swat, Edward Szałapski, Tadeusz Szeligowski, Kazimiera Szymańska, Bogumiła Śleboda, Franciszek Ślepowroński, Henryk Świderski, Wacława Tamborska, Tadeusz Trzeciak, Bolesław Walczyk, Zdzisław Wojciechowski, Stanisław Wołujewicz, Wiktor Wołujewicz, Zdzisław Wołujewicz, Józefa Woźniak, Kazimierz Wróblewski, Józef Zagórny, Stanisław Zieliński, Mieczysław Zomer, Jan Zych i wielu innych. [APG, sygn. 66/861/0/13/133].

Rozdział IX. Ludzie listy piszą…

Utworzony, na podstawie ustawy z 31 grudnia 1944 roku, Urząd Ministra Poczt i Telegrafów, powołał przedsiębiorstwo państwowe „Poczta Polska, Telegraf i Telefon". Z chwilą rozpoczęcia ofensywy styczniowej w 1945 roku przystąpiło ono do tworzenia Dyrekcji Okręgowych Poczty i Telegrafów i sieci placówek poczty w terenie. W dniu 03.05.1945r. do Szczecina przyjechali delegaci Dyrekcji Poczty w Bydgoszczy, którzy przystąpili do organizacji placówek pocztowych na terenie Pomorza Zachodniego. To samo zadanie zlecono także Dyrekcji Poznańskiej, której przedstawiciele przybyli następnego dnia Szczecina. Konflikt kompetencyjny został rozwiązany rozporządzeniem Ministra Poczt i Telegrafów z dnia 9 maja 1945r., na mocy którego obszar Pomorza Zachodniego włączono w zakresie administracji pocztowo-telekomunikacyjnej do Okręgu Poczt i Telegrafów w Bydgoszczy.

Według sprawozdania Inspektora Obwodów Stefana Kosiora z wizytacji obwodu w dniach 24-27.07.1945r. [APS, sygn. 65/317/0/6.3/1805], na terenie obwodu myśliborskiego nie było urzędów pocztowych. Pełnomocnik Rządu RP na Okręg Myślibórz, S. Schiller w dniu 29 listopada 1945r. informował Pełnomocnika Rządu RP na Obwód Pomorze Zachodnie w Koszalinie, że urząd pocztowy w Obwodzie Myśliborskim i pierwsze połączenia telefoniczne uruchomiono w dniu 15.11.1945r.: „*Połączenia telefoniczne posiada tutejszy Urząd Obwodowy Pocztowy pomiędzy Gorzowem i Nowym Dębnem. W najbliższym czasie, po otrzymaniu centrali, nastąpi połączenie sieci najważniejszych instytucji i urzędów miasta. Łączność pocztowa jest w chwili obecnej ambulansem 534 tj. Stargard-Kostrzyn. Tutejszy urząd pocztowy poczynił starania o stworzenie konwoju do Gorzowa celem przyspieszenia wymiany korespondencji z Centralnymi Województwami. Poszczególne agencje w tutejszym obwodzie dowożą pocztę furmankami 2 do 3 razy w tygodniu".* [APS, sygn. 65/317/0/12/4334].

Nie oznacza to jednak, że przed tą datą nie przewożono przesyłek – z momentem powstania administracji polskiej na przejętych przez Armię Czerwoną, przybyli na te ziemie osadnicy zaczęli tworzyć placówki, które po powstaniu formalnych struktur Ministerstwa Poczt i Telegrafów zostały w nie włączone. Zgodnie z pisemną relacją Mariana Orządały, długoletniego Naczelnika Poczty w Barlinku, placówkę pocztową w Myśliborzu utworzono już w czerwcu 1945r., przy pomocy pracowników placówki pocztowej z Barlinka. [Orządała, 1985]. Również z Jego relacji wynika, że poczta polska w Barlinku podjęła działalność wkrótce po utworzenia Magistratu w mieście z dniem 15.04.1945r. Taką datę wskazuje datownik pocztowy, zachowany w Muzeum Regionalnym w Barlinku.[64] Usługi pocztowe w Barlinku świadczyli przybyli na początku czerwca, Władysław Dębicki, jego syn, Kazimierz oraz Tadeusz Surdym. Przewozili oni nieliczne wówczas przesyłki zaprzęgiem konnym, w asyście zbrojnego konwoju. Początkowo dostarczali je do stacji kolejowej w Choszcznie, a później do Lipian, skąd pociągiem przesyłano pocztę do Bydgoszczy i stamtąd dalej w głąb kraju. Z uwagi na zburzenie przedwojennej siedziby urzędu pocztowego, który wcześniej znajdował się przy zbiegu ulic Tunelowej i Niepodległości, placówka pocztowa w Barlinku znajdowała się początkowo na peryferiach miasta. Dokładna jej lokalizacja wymaga ustalenia.

Jak wynika z akt zgromadzonych w Muzeum Regionalnym w Barlinku, w tym okresie usługi pocztowe na rzecz Zarządu Miasta świadczył także obywatel niemiecki, *Erich Gehrke*, którego zastępca burmistrza, Zygmunt Baumann, upoważnił do przejazdu końmi pocztowymi do Choszczna (*Arnswalde*) i z powrotem. Zaświadczenie zostało wystawione w języku polskim i niemieckim w dniu 23.08.1945r. Dokument ten jest o tyle istotny, że zwraca uwagę na okoliczność świadczenia usług przewozowych także przez inne podmioty. Na uwagę zasługuje także utworzenie sieci kurierów obsługujących urzędy administracji samorządowej, o czym informuje Starosta Powiatowy Myśliborski, Stanisław Orzechowski, w raporcie skierowanym w dniu 03.12.1946r. do Urzędu Wojewódzkiego w Szczecinie. *„Organizacja służby kurierskiej i posłańców w powiecie została ukończona i jest utrzymywana w ciągłej aktualności odnośnie kurierów przy Starostwie. Referat wojskowy rozporządza obecnie tylko czterema rowerami dla kurierów Starostwa. Urzędy gminne nie otrzymały jeszcze żadnych rowerów. Z pobranych 16 sztuk z Urzędu Likwidacyjnego, 12 rowerów znajduje się*

[64] Brak jest jednak dokumentu, który potwierdzałby tę datę jako datę utworzenia placówki pocztowej w *Berlinchen*.

w warsztacie ślusarsko-mechanicznym i nie mogą one być naprawione z powodu braku kredytów na ten cel. Służba posłańców w gminach została zorganizowana pieszo." [APS, 65/317/0/5/892].

Do pierwszych pracowników placówki pocztowej w Barlinku, oprócz Władysława i Kazimierza Dębickiego oraz Tadeusza Surdyma należeli: Stanisława Glapiak, Alfreda Wieczorek, Janina Glapiak z d. Schontag, Władysław Schontag, Maks Topoliński, Rudolf Dobosz, Alfons Toszke oraz dwóch Francuzów, których nazwisk Marian Orządała nie zapamiętał, a którzy wkrótce powrócili do swojej ojczyzny. [Orządała, 1985].

W lipcu 1945 roku pracownicy bydgoskiej Dyrekcji Okręgowej Poczty i Telegrafów wizytując placówkę w Barlinku, stwierdzili konieczność jej merytorycznego wsparcia przez osobę z fachowym przygotowaniem. W odpowiedzi na apel bydgoskiej DOPiT, zgłosił się Marian Orządała, pracownik poczty w Krakowie. W trakcie podróży, w Krzyżu, spotkał powracających z Barlinka inspektorów z bydgoskiej DOPiT i ci skierowali go do pracy w Barlinku. Jak wspomina, do Choszczna z Krzyża dojechał pociągiem, w Choszcznie musiał jednak czekać aż dwa dni, zanim odebrała go dwukonna furmanka z konwojentem uzbrojonym w karabin, która dwa razy w tygodniu dokonywała wymiany poczty z Barlinka. [Orządała, 1985].

Na Urząd Pocztowy zaadaptowano budynek przedwojennej siedziby *Reichsbanku*, przy byłej *Banhofstrasse* (obecnie Al. 1 Maja 6), niedaleko siedziby Komendantury Wojennej Radzieckiej. W budynku zainstalowano centralę telefoniczną o dziesięciu numerach, którą otrzymano z Choszczna. Pierwszymi abonentami telefonu w Barlinku byli:

– Fabryka Pługów nr 1
– Młyn Dworcowy, Boratyński nr 2
– Młyn, Stefan Czapiewski nr 3
– Zarząd Miejski nr 4
– Urząd Bezpieczeństwa Publicznego nr 5. [Orządała, 1985].

Berlinek

12 Apteka „pod Orłem", Rynek 21
2 Boratyński, młyn dworcowy
3 Czapiewski Stefan, młyn
17 Kolińska, kawiarnia, Rynek
9 Milicja Obywatelska
1 Państwowe Fabryka Pługów
— (dod.) Orłowski, kierownik
24 Państwowa Centrala Handlowa, ul. Stalina 42
13 Państwowe Leśnictwo
10 Państwowe Leśnictwo „Krynica"
6 Państwowe Zakłady Przemysłu Drzewnego
16 Państwowe Przedsiębiorstwo Traktorów

Poczta, Telegraf, Telefon:
18 Naczelnik Urzędu
19 — kasa
5 Urząd Bezpieczeństwa Publicznego
4 Zarząd Miejski

Książka Telefoniczna z 1947r. Strona z wykazem numerów Berlinka. Źródło: zbiory Muzeum Regionalnego w Barlinku.

Na uwagę zasługuje zawarta w spisie adresowym użytkowników wody w Barlinku z listopada 1945r. informacja o dwóch lokalizacjach Urzędu Pocztowego w tym okresie: przy ul. Wolności 6 i przy ul. Krętej 15 w Barlinku. [APSS, sygn. 68/11/01/1.3/44].

Na początku środkiem transportu poczty w Barlinku były konie, potem zakupiono samochód trójkołowy. Niestety został on zarekwirowany w drodze do Szczecina z uwagi na brak prawa jazdy u kierowcy oraz dokumentu potwierdzającego legalność nabycia pojazdu. Wznowienie wymiany korespondencji było możliwe dopiero po uzyskaniu przydziału na konie z wozem z Zarządu Miejskiego w Barlinku. W związku ze wzrostem liczby przesyłek, wzrosła częstotliwość wymiany poczty z dwóch do trzech razy w tygodniu. Wymianę poczty na codzienną wprowadzono z chwilą uruchomienia wymiany poczty z Lipianami. [Orządała, 1985].

Z dniem 01.10.1945r., w wyniku inspekcji przeprowadzonej w Urzędzie Pocztowym w Barlinku, odwołano Władysława Dębickiego i na jego miejsce powołano Mariana Orządałę na funkcję Naczelnika Poczty w Barlinku. W grudniu 1945 r. zdał on egzamin w Ministerstwie Poczty i Telekomunikacji na stanowisko kierownicze i kontrolne, czym potwierdził swoje predyspozycje zawodowe. Funkcję naczelnika poczty pełnił do 28.02.1978r. a więc przez 43 lata, stając się tym samym istotną częścią historii barlineckiej Poczty.

Po uruchomieniu w marcu 1948r. połączenia kolejowego między Barlinkiem i Myśliborzem a następnie z Choszcznem, wprowadzono codzienną komunikację pocztową z ambulansem kolejowym i ambulansem pocztowym, zlikwidowano jednocześnie konwój konny z Lipianami. Po wprowadzenia ambulansu pocztowego wymiana przesyłek była prowadzona już dwa razy dziennie. [Orządała, 1985].

W 1947r. wzrosła ilość abonentów telefonicznych w Barlinku do 15 numerów. Spis abonamentów telefonicznych obejmował m.in.: aptekę, Milicję Obywatelską, Urząd Bezpieczeństwa Publicznego, Zarząd Miejski, Poczta, Telegraf, Telefon posiadała dwa numery, główne zakłady przemysłowe – Fabryka Pługów, Państwowe Zakłady Przemysłu Drzewnego, Państwowe Przedsiębiorstwo Traktorów, Państwowa Centrala Handlowa, Kawiarnia, Młyn Dworcowy, Państwowe Leśnictwo i Państwowe Leśnictwo „Krynica". [Spis abonentów, Muzeum Regionalne w Barlinku].

W następnych latach poczta poszerzyła swój zakres usług, w latach 50-tych wprowadziła także prenumeratę czasopism. W okresie 1955–1958 barlinecka placówka pocztowa prowadziła audycje dla miejskiego radiowęzła, których treścią były wydarzenia w mieście. Nadawane raz w tygodniu w czwartek, docierały do prawie 600 abonentów w mieście i ok. 300 na wsi. W ramach audycji nadawany był także 15-minutowy koncert życzeń. Inicjatywę wyparł jednak dynamiczny rozwój odbiorników radiowych i w 1958r. Komitet Redakcyjny przy Urzędzie Miejskim, w skład którego obok Naczelnika Poczty, Mariana Orządały należeli także Mirosław Lepieszkiewicz i Bronisław Makowski, został rozwiązany. [Orządała, 1985].

Istotną zmianę w funkcjonowaniu usług pocztowych wprowadził dekret z 11 marca 1955r. o łączności, który dał Państwu monopol w zakresie przyjmowania, przesyłania i doręczania korespondencji w obrocie krajowym i zagranicznym, a także kolportażu wszystkich czasopism. [Dz.U. 1955, nr 12, poz.71]. We wstępie do uchwały znajdujemy następujące uzasadnienia ustawy: „*Łączność powołana jest do zaspokojenia potrzeb administracji państwowej i gospodarki narodowej oraz kulturalno-bytowych potrzeb ludności w dziedzinie porozumiewania się na odległość, jak również w zakresie radiofonii i telewizji. Sprawne działanie środków łączności warunkuje dobrą pracę aparatu państwowego, przyczynia się do wzmożenia gospodarczej i obronnej siły państwa*". Ustawa ta dawała prawo Radzie Ministrów do wstrzymania lub ograniczenia ze względu na interes Państwa ruchu łączności na czas określony lub nieokreślony na całym obszarze Państwa lub jego części oraz wyłączność Państwa na przyjmowanie, przesyłanie i doręczania korespondencji zamkniętej i otwartej w obrocie krajowym i zagranicznym oraz kolportażu czasopism krajowych i zagranicznych.[65]

Monopolistyczna pozycja ułatwiła wykorzystanie Poczty przez władze komunistyczne do kontroli społeczeństwa. [Wołk, 2017]. Nielegalna perlustracja – polegająca na czytaniu korespondencji, zapoczątkowana już we wrześniu 1944r., wpisała się w społeczny wizerunek tej instytucji jako jednego z głównych narzędzi utrzymania ustroju i kontroli społeczeństwa przez reżim komunistyczny.

[65] Dopiero ustawa z dnia 23 listopada 1990r. o łączności zezwoliła na świadczenie usług w dziedzinie poczty przez przedsiębiorcę, posiadającego zezwolenie Prezesa Urzędu Regulacji, Telekomunikacji i Poczty [Dz.U.1990 Nr 86 poz. 504].

Rozdział X. Ochotnicza Straż Pożarna w Barlinku, czyli jak mundury szyto….

W Archiwum Państwowym w Stargardzie zachowało się ogłoszenie Burmistrza Barlinka, Franciszka Biedy z 12.09.1945r. o treści:

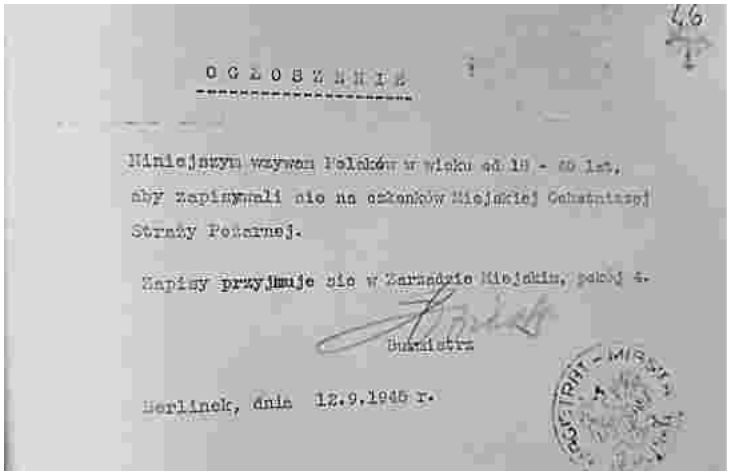
„Niniejszym wzywam Polaków w wieku od 18 – 60 lat, aby zapisywali się na członków Miejskiej Ochotniczej Straży Pożarnej. Zapisy przyjmuje się w Zarządzie Miejskim, pokój 4.

Burmistrz /-/ podpis odręczny: Bieda.

Berlinek, dnia 12.9.1945r.

Pieczęć okrągła o treści: MAGISTRAT MIASTA BERLINKA." [APSS, sygn. 68/11/0/1.1/10]

Według „Kronik" Czesława Paśnika pierwsza drużyna Ochotniczej Straży Pożarnej w Barlinku została utworzona w ciągu trzech tygodni od niniejszego ogłoszenia, bo w dniu 05.10.1945r. Czesław Paśnik wymienia również nazwiska Jana Trześniowskiego i Wacława Wojdata jako pierwszych komendantów OSP w Barlinku. [Paśnik,1967].

O G Ł O S Z E N I E

Niniejszym wzywam Polaków w wieku od 18 - 60 lat,
aby zapisywali się na członków Miejskiej Ochotniczej
Straży Pożarnej.

Zapisy przyjmuje się w Zarządzie Miejskim, pokój 4.

Burmistrz

Berlinek, dnia 12.9.1945 r.

Ogłoszenie Burmistrza Miasta Berlinka, Franciszka Biedy z 12.09.1945r. w sprawie utworzenia Ochotniczej Straży Pożarnej w Barlinku. Źródło: APSS. sygn. 68/11/0/1.1/10.

Następnym dokumentem, znajdującym się w Archiwum Państwowym w Stargardzie, w jednostce archiwalnej „Zarząd Miejski i Miejska Rada Narodowa w Barlinku" jest „Instrukcja porządkowania miasta", wydana przez burmistrza Barlinka kpt. Konstantego Supińskiego z dnia 17.01.1946r. o następującej treści:

„Zarząd Miejski m. Berlinka

<u>Instrukcja</u>

<u>porządkowania miasta</u>

*1. Na kierownika prac związanych z uporządkowaniem miasta mianuję **ob. Trześniowskiego, Komendanta Straży Pożarnej.***

2. Do dyspozycji kierownika prac wyznaczam:

1. Ob. Kasietczuka,

2. ob. Stanisławskiego

3. Kierownik prac obowiązany jest prowadzić dziennik pracy, w którym zaznacza codziennie co i gdzie zostało zrobione, oraz czas pracy.

4. Kierownik prac oczyszczania miasta upoważniony jest do wyznaczenia spośród obywateli niemieckich dzielnicowych, którzy obowiązani będą na jego żądanie dostarczyć odpowiednich ludzi obywateli niemieckich do pracy sposobem szarwarkowym.

5. Na żądanie kierownika prac, referat pracy Zarządu Miejskiego wyznacza odpowiednią ilość ludzi do dyspozycji w.w.

6. Referat rolny codziennie winien wyznaczyć jedną furmankę niepłatną do dyspozycji kierownika prac porządkowych w celu zwożenia mebli, maszyn itd. oraz do usuwania śmieci.

7. Do zakresu oczyszczania i uporządkowania miasta należy:

a) usunięcie z placów i ulic wszelkiego rodzaju maszyn i ich części, mebli, wszelkiego rodzaju materiału, jak żelazo, drzewo itp., które winne być umieszczone w magazynach na ten cel wyznaczonych.

b) Usunięcie cegieł z walących się murów, śmieci z ulic, placów, podwórek i mieszkań wolnych,

c) Zamykanie drzwi i okien oraz pozabijanie ich,

d) Na wszystkich mieszkaniach wolnych, jak też i innych obiektach należy umieścić ponownie zniszczone lub usunięte zabezpieczenia wystawione przez Zarząd Miejski,

e) Wykrywanie wszelkiego rodzaju materiału opałowego i zwożenie do Zarządu Miejskiego.

8. Niedopuszczenie do rabowania wolnych mieszkań, niszczenia okien, drzwi itp.

9. Wydawanie mebli z mieszkań opuszczonych dla obywateli posiadających odnośne upoważnienia Zarządu Miejskiego.

Berlinek, dn. 17. stycznia 1946r.

Burmistrz /-/ K. Supiński, Kpt." [APSS, sygn. 68/11/0/1.3/53].

Z kolejnych sprawozdań Zarządu Miejskiego w Barlinku dowiadujemy się, że w 1946 i 1947r. Ochotnicza Straż Pożarna w Barlinku prowadziła ćwiczenia swoich członków, organizowała sprzęt gaśniczy i zbiórkę środków na zakup mundurów strażackich.

Według „*Sprawozdania z działalności Zarządu Miejskiego m. Berlinka za czas od 1 stycznia do 31 stycznia 1946r.",* podpisanego przez burmistrza kpt. Konstantego Supińskiego, „*Akcja pożarnicza na terenie miasta jest prawie zerowa, gdyż Komendant Straży Pożarnej nie jest w posiadaniu żadnego sprzętu pożarniczego i na wypadek pożaru straż pożarna napotka na wielkie trudności. Referat Pożarnictwa przy Urzędzie Obw. Pełnomocnika Rządu R.P. w Myśliborzu na kilkakrotne prośby sprzętu pożarniczego nie dostarczył*." [APSS, sygn. 68/3/0/1.1/9].

„*Sprawozdanie Zarządu Miejskiego m. Berlinka za czas od 21 listopada do 20 grudnia 1946r*.", podpisane przez burmistrza Franciszka Piotrowskiego wskazuje, że pod koniec 1946r. sytuacja nie uległa poprawie, gdyż pożarnictwo nadal znajdowało się w organizacji i nie posiadało mundurów, dlatego też zorganizowano zbiórkę na ich zakup. [APSS, sygn. 68/3/0/1.3/80]

Zgodnie ze „*Sprawozdaniem Zarządu Miejskiego m. Berlinka za czas od 20 kwietnia do 20 maja 1947r.* „*w każdą niedzielę odbywają się ćwiczenia. Przystąpiono do szycia mundurów strażackich".* [APSS, sygn. 68/3/0/1.1/11]. Jak wynika jednak ze sprawozdania burmistrza Antoniego Bielawskiego z 20.08.1947r. w miesiącu sierpniu nadal brak było zarówno mundurów strażackich, jak i sprzętu przeciwpożarowego. [APSS, sygn. 68/3/0/1.1/11].

Barlinek, koniec lat 40-tych XX w. Członkowie Ochotniczej Straży Pożarnej w Barlinku na placu przed kościołem parafialnym NS NMP. W pierwszym rzędzie w środku siedzi Wacław Wojdat. Źródło: zbiory rodziny Wojciecha Ciesielskiego.

O poprawie sytuacji w tym zakresie informuje dopiero „*Sprawozdanie z działalności Zarządu Miejskiego miasta Barlinka za czas od 20 stycznia do lutego 1948r”*., podpisane przez burmistrza Stanisława Szymczaka. Twierdzi on, że „*Ochotnicza Straż Pożarna w Barlinku jest zaopatrzona w sprzęt przeciwpożarowy dość wystarczająco. Do użytku jest zdatna jedna motopompa, dwie pozostałe potrzebują drobnego remontu”.* [APSS, sygn. 68/11/0/1.1/3].

Pierwszą siedzibą w 1945r. i miejscem operacyjnej działalności OSP w Barlinku była poniemiecka drewniana remiza strażacka przy ul. Kościelnej z wysoką 18-metrową wieżą do suszenia węży gaśniczych i prowadzenia obserwacji miasta. Tam członkowie OSP organizowali zbiorki i szkolenia, przechowywali i konserwowali sprzęt gaśniczy, w tym składaną drabinę mechaniczną 15 m na ciągnionym podwoziu kołowym, bosaki, węże, hełmy oraz samochód bojowy 1,5 t marki „Morris”, wyremontowany z angielskiego porzuconego wraka, służący do przewozu motopompy z jej obsługą. W remizie tej przechowywano również historyczny sztandar OSP Barlinek, ufundowany i wręczony barlineckim strażakom w 1949 r. (aktualnie przechowywany w Gminnym Centrum Ratownictwa przy ul. Bocznej).

Pierwszym Komendantem OSP w Barlinku był **Jan Trześniowski**. Pierwszym prezesem Ochotniczej Straży Pożarnej w Barlinku był **inż**. **Władysław Grabowski** a sekretarzem **Lucjan Wittenberg.** [Muzeum Regionalne w Barlinku, zbiory T. Michalczyka]. Ustalenie kolejnych osób pełniących funkcje w Zarządzie oraz Komendantów OSP w Barlinku w kolejności chronologicznej wymaga prowadzenia dalszych badań.

Barlinek, lata 50-te XX w. Członkowie Ochotniczej Straży Pożarnej w Barlinku przed wejściem głównym do kościoła NS NMP w Barlinku. W środku na wprost otwartych drzwi stoi Wacław Wojdat. Po jego lewej stronie – Jan Trześniowski, z prawej – Józef Iwański. Opisał. S. Rewers. Źródło: zbiory rodziny W. Ciesielskiego.

Jak wskazuje pismo z 21.05.1949r. skierowane do Wydziału Powiatowego w Myśliborzu, sygnowane przez burmistrza Czesława Urbańskiego, remiza strażacka stanowiła własność Zarządu Miejskiego w Barlinku i w 1949r. znajdowała się przy ul. Paderewskiego nr 38. Jako działka była wpisana w księdze gruntowej pod numerem 266 i posiadała powierzchnię 570 m2. [APSS, sygn. 68/11/0/1.3/51]. Z początkiem lat 60-tych XX w. remizę strażacką OSP w Barlinku przeniesiono do budynku przy ul. Armii Polskiej 20, tuż za Urzędem Miejskim, gdzie przy drzwiach

wejściowych znajdował się przycisk uruchamiający syrenę alarmową straży pożarnej w razie pożaru w mieście. [OSP, 2018]. Do końca lat 80-tych XX w. zabezpieczenie przeciwpożarowe miasta i gminy Barlinek w dużej mierze spoczywało na Zakładowych Oddziałach Straży Pożarnej w barlineckich Zakładach Przemysłu Drzewnego i Zakładów Urządzeń Okrętowych Bomet. Samochody gaśnicze ze sprzętem i strażakami z tych zakładów brały udział we wszystkich większych akcjach gaśniczych na terenie gminy Barlinek oraz poza jej granicami. Strażacy z tych zakładów stanowili podstawową kadrę OSP w Barlinku.

Na zachowanych zdjęciach barlineckiej drużyny OSP z końca lat czterdziestych XX w., wchodzących w skład zbiorów prywatnych Wojciecha Ciesielskiego, Teresy Polewskiej, Józefa Stępnia, Marka Kannenberga, Henryki Mądreckiej i Krystyny Tomczyszyn, rozpoznano m.in. takich strażaków jak:

– **Jan Trześniowski** – pierwszy Komendant Ochotniczej Straży Pożarnej w Barlinku**,**

– **inż. Władysław Grabowski** – pierwszy prezes Ochotniczej Straży Pożarnej w Barlinku, dyrektor Zakładów Drzewnych DLP w Barlinku,

– **Wacław Wojdat** – instruktor OSP przy Zarządzie Miejskim, komendant Gminnej OSP w Barlinku,

– **Stefan Polewski** – pierwszy naczelnik OSP w Barlinku, późniejszy członek zarządu OSP, na różnych stanowiskach i funkcjach.

– **Ludwik Wittenberg** – sekretarz OSP w Barlinku,

– oraz: Jan Klukojć (skarbnik w latach 1952-1999), Henryk Grzelak, Czesław Zagór, Jan Gajewski, Władysław Karczewski, Józef Iwański (jeden z naczelników OSP), Feliks Mądrecki, Jan Ambroziak, Kazimierz Nadolski, Kazimierz Ossowicz, Jan Staszak, Bolesław Aksman, Piotr Olejnik (komendant straży pożarnej ZUO Bomet), Kazimierz Kąkolewski, Kazimierz Fijałkowski, Mieczysław Bieńko, Kazimierz Skitek, Romuald John, Leon Nawrocki, Tadeusz Mańczak, bracia Jan i Roman Jabłońscy, Józef Tylkowski, Józef Mucha, Mieczysław Milczarek, Ferdynand Wątor, Z. Domaracki, Mikołaj Litwinów i wielu innych, których nazwisk dzisiaj już prawie nikt nie pamięta.

Według „Kroniki OSP w Barlinku" na szczególną uwagę zasługują następujący druhowie: Wacław Wojdat, Jan Trześniowski, Stefan Polewski, Jan Klukojć, Leon Nawrocki (wiceprezes i Naczelnik), Stanisław Stefaniuk, Tadeusz Mańczak (pełniący różne funkcje w zarządzie OSP) i Józef Stępień.

Barlinek, lata 50-te XX w. Jednostka OSP podczas pochodu pierwszomajowego w Barlinku. Pierwszy z lewej z tyłu: Ferdynand Tarczyński. Pozostałe osoby nierozpoznane. Źródło: zbiory prywatne R. Budzenia.

Rozdział XI. Wybrane dokumenty źródłowe

Większość z prezentowanych poniżej dokumentów była cytowana w niniejszym opracowaniu. Galerię wybranych dokumentów otwierają sprawozdania Inspektorów: Stanisława Górskiego z 26.05.1945r. oraz Stefana Kosiora z 24–27.07.1945r. z inspekcji powiatu *Soldin* (Myślibórz). W dalszej kolejności przedstawione zostały dokumenty wytworzone przez Pełnomocnika Rządu RP na Obwód Myślibórz, Stanisława Schillera oraz jego następcy, Bogdana Holtzera, fragmenty protokołu przesłuchania Stanisława Schillera w dniu 17.01.1945r. przez Urząd Bezpieczeństwa Publicznego, protokoły Kierownika Wydziału Przemysłowego, inż. Mariana Szczepańskiego, zastępcy Kierownika Wydziału Przemysłowego, inż. Stefana Orłowskiego, Komendanta Komendy Powiatowej w Myśliborzu, Edwarda Kotłubaja, sprawozdania burmistrza Zarządu Miasta Barlinek, Franciszka Biedy, wójta Gminy Barlinek, Zenona Noszczyńskiego, dokumenty w sprawie organizacji wyborów i ich wyniku, w sprawie podatku gruntowego, relacji między państwem a Kościołem oraz wykaz użytkowników wody w Barlinku w listopadzie 1945r.

Dokument 1.

Sprawozdanie Wojewódzkiego Inspektora Starostw Stanisława Górskiego z przeprowadzonej inspekcji powiatu Soldin (Myślibórz), dokonanej na ustne polecenie ob. Wojewody dnia 26.5.1945r. [APS, sygn.65/317/0/3.2/739].

1.

Praca na terenie powiatu niemożliwa. Miejscowy Komendant Wojenny sam wyznacza burmistrzów i wójtów. Do tych należy burmistrz w Soldin, który jest podobno volksdeutschem. Na zapytanie starosty powiatowego, dlaczego tak jest – jeden z oficerów Komendy odpowiedział, że taki jest im właśnie potrzebny. Komendant wojenny nie liczy się wcale z administracją polską, żąda, by meldowano mu o każdym zamierzonym poczynaniu czy zarządzeniu, grożąc za niezastosowanie się aresztowaniem. Starosta musi z tego powodu każdego dnia wyczekiwać po 4 godziny i dłużej w przedpokojach Komendanta Wojennego, a ten nie zawsze chce starostę przyjąć. To samo było ze mną, tak że zostałem przyjęty tylko przez zastępcę komendanta.
Proszę o interwencję w tej sprawie u sowieckich władz wojennych.

2.

Starosta nie zdążył jeszcze poznać powiatu. Na miejscu brak placówki P.U.R. Starosta prosi o przysłanie kogoś, ktoby zajął się zmontowaniem takiej placówki.

3.

Z terenu powiatu wywożone są przez Armię czerwoną wszelkie narzędzia rolnicze, co uniemożliwi w przyszłości akcję osadniczą.

4.

Trudno w tej chwili ocenić, czy obecny starosta sprosta nałożonym na niego zadaniom, gdyż urzęduje dopiero od kilku dni.
Wojewódzki Inspektor Starostw, /-/ podpis nieczytelny. [APS, sygn. 65/317/0/3.2/739].

Dokument 2

Sprawozdanie z inspekcji obwodu Myślibórz, przeprowadzonej w dniach od 24 do 27 lipca 1945 roku przez inspektora obwodów Stefana Kosiora na podstawie rozkazu podróży nr 544. [APS, sygn. 65/317/0/5/739].

Obszar. Obszar obwodu wynosił do dnia 7.7.45 r. 114 475 ha. Od dnia 7.7.45r. na zarządzenie Pełnomocnika Rządu na Okręg Pomorza Zachodniego dwie gminy: Mielęcin i Lipiany odeszły do powiatu Pyrzyckiego, wobec czego obszar obwodu Myślibórz zmniejszył się o wspomniane dwie gminy. Dokładnych liczb co do ilości hektarów na razie nie otrzymałem.

Zaludnienie: Według źródeł niemieckich, ilość mieszkańców obwodu wynosiła w roku 1933 – 50 399 osób, a w roku 1941 – 48 793 osób, obecnie na dzień 20 lipca 1945 roku w obwodzie mieszka 3950 Polaków i 11 500 Niemców, nie licząc wojsk radzieckich i polskich. Liczby powyższe

ulegają prawie codziennie poważnym zmianom z powodu wysiedlania Niemców i przybywania osadników polskich.

<u>Podział administracyjny obwodu</u>: Do dnia 7.7.1945r. obszar obwodu podzielony był na cztery gminy miejskie i dziesięć wiejskich. Od dnia 7.7.45r. obszar obwodu posiada trzy gminy miejskie i osiem wiejskich. Jedna bowiem gmina miejska /Lipiany/ i dwie gminy wiejskie /Lipiany i Mielęcin/ przyłączone zostały do obwodu pyrzyckiego. Wszystkie miasta: Myślibórz, Lipiany, Bernstein i Berlinchen posiadają elektrownie, wodociągi i kanalizację, a Berlinchen ponadto gazownię.

<u>Przemysł:</u> Obwód posiada ogółem 173 zakładów przemysłowych, spośród których 56 znajduje się w ręku władz wojskowych radzieckich, 20 w ręku wojsk polskich, 13 w ręku Niemców, 39 w ręku polskich przedsiębiorców, 23 jest zupełnie zniszczonych wskutek działań wojennych, pozostaje więc w obecnej chwili jeszcze 22 zakłady przemysłowe do obsadzenia.

Szczegóły podaje poniższy wykaz.

Nazwa przemysłu	*Ilość ogólna*	*Z tego sowieci*	*WP*	*Pozostaje w ręku Niemców*	*W ręku Polaków*	*zdemolowane*	*Do obsadzenia*
Krochmalnie	*2*						*2*
Młyny	*16*	*8*	*3*	*2*	*3*		
Wiatraki	*7*	*4*		*1*	*2*		
Mleczarnie	*9*	*4*	*2*		*2*	*1*	
Warsztaty mechaniczne	*6*	*4*	*1*		*1*		
Tartaki	*9*	*6*	*1*		*2*		
Zakłady budowlane	*4*				*1*		*3*
Warsztaty reparacyjne	*4*	*1*	*1*		*2*		
Warsztaty samochodowe	*5*	*3*	*1*		*1*		
Stolarnie	*6*	*1*	*1*	*3*	*1*		
Fabryki mebli	*4*			*2*	*1*	*1*	
Elektrownie	*4*				*1*	*3*	
Kołodziejstwo	*3*				*3*		
Kuźnie	*55*	*16*	*7*	*4*	*8*	*8*	*12*
Drukarnie	*2*					*2*	
Cegielnie	*2*					*2*	
Zakłady ceramiczne	*1*					*1*	
Gorzelnie	*23*	*5*	*1*		*7*	*5*	*5*
Razem	*162*	*52*	*18*	*12*	*35*	*23*	*22*

Elektrownie są zniszczone wskutek działań wojennych, ale za parę tygodni referat przemysłowy spodziewa się je uruchomić, zaopatrując tymczasem urzędy i ważniejsze zakłady przemysłowe w prąd z prowizorycznie zainstalowanych generatorów.

Wodociągi i kanalizacje referat przemysłowy uruchomił już na trzeci dzień po przybyciu grupy operacyjnej na obszar obwodu, to jest w dniu 21 maja r.b.

Kandydaci do objęcia zakładów przemysłowych muszą się wykazać swymi kwalifikacjami fachowymi i złożyć swój życiorys, a otrzymują przydział na podstawie spisu inwentarza, poświadczonego przez urzędnika referatu przemysłowego względnie zarządu gminy. Działalność władz przemysłowych obwodu zasługuje na całkowite uznanie.

<u>Handel.</u> Handel w obwodzie dotychczas prawie zupełnie unieruchomiony z powodu braku środków obiegowych (pieniędzy), towarów i kandydatów na kupców.

<u>Rolnictwo.</u> Z całego obszaru, wynoszącego 114 475 ha, znajduje się w ręku wojsk radzieckich 25 966 ha, w ręku Niemców 8 010 ha, w ręku osadników polskich 4 368 i pozostaje jeszcze do obsadzenia 69 141 ha.

Z obszaru powyższego przypada na:

	Ilość ha	%	Z tego ha znajduje się w ręku			Zdemontowane	Do obsadzenia
			sowietów	niemców	polaków		
Grunta orne	62300	54,3	20830	4508	3368		33594
Łąki	8500	7,5	1031	531	597		5937
pastwiska	1200	1	291	70	48		791
Ogrody i sady	3500	3	1209	100	109		2082
Lasy	29100	25			35		29045
Wody	6300	5					6300
nieużytki	1100	1					1100
zabudowania	870	0,7					870
Drogi +koleje	2200	2					

Na wspomnianym wyżej obszarze istnieje dotychczas ogółem 3 379 gospodarstw rolnych, spośród których 45 znajduje się w ręku wojsk radzieckich, 879 w ręku Niemców, 11 w ręku osadników polskich, 63 jest zupełnie zdewastowanych. Pozostaje więc jeszcze 1804 gospodarstw do obsadzenia, a mianowicie:

Wielkość gospodarstwa	Ilość ogólna	Z tego w ręku				Zdemontowane	Do obsadzenia
		Sowietów	WP	niemców	polaków		
Do 2 ha	778			263	15	34	466
Do 5 ha	805			102	5	5	192
Do 10 ha	441			136	10	2	293
Do 15 ha	529			153	28	3	365
15-20 ha	354			112	26	8	208
20- 30 ha	225			70	17	5	137
30-50 ha	125			35	5	3	82
50-75 ha	51			8	1	3	39
75-100 ha	11						11
Ponad 100 ha	60	45			4		11
Razem	3379	45		879	111	63	1804

Co się tyczy inwentarza żywego, to istnieją dane tylko co do ilości znajdujących się w ręku Niemców i osadników polskich, a mianowicie:

		W ręku Niemców	W ręku osadników polskich	Razem
Bydło	krowy		2023	2023
Do 5 ha	jałówki		154	154
	cielęta		220	220
	buhaje		31	31
	woły		190	190
konie	ogiery		12	12
	Konie pociągowe		1488	1488
	źrebięta		292	292
świnie	maciory	63	121	184
	warchlaki	171	98	269
	knury	14	52	66
	prosięta	480	345	825
	maciorki	233	184	417
owce	tryki	12	69	81

	jarlice	*76*	*73*	*149*
	jagnięta	*83*	*203*	*286*
inne	*kozy*	*138*	*135*	*273*
	gęsi	*72*	*24*	*96*
	indyki	*20*	*17*	*37*
	kaczki	*4*	*6*	*10*
	kury	*1318*	*1075*	*2393*
	perlice	*2*	*4*	*6*

Brak danych co do ilości inwentarza żywego zabranego z gospodarstw rolnych przez wojska radzieckie i znajdującego się jeszcze w ręku tegoż.

Komunikacja: Linie kolejowe łączące Myślibórz z Kostrzynem, Starogardem, Gorzowem i Choszcznem znajdują się w ręku wojsk radzieckich. Polskich kolejarzy jeszcze nie ma. Po wspomnianych liniach kursują jedynie transporty wojskowe i to bardzo rzadko, co kilka dni.
Szosy są bardzo zniszczone wskutek zużycia przez ciężkie pojazdy wojskowe i czołgi, wskutek czego istnieją dość często objazdy przez pola uprawne.
Ruch kołowy ogranicza się prawie wyłącznie do transportów wojskowych, ludność bowiem cywilna posiada bardzo minimalną ilość koni i obawia się rekwizycji tychże przez poszczególnych żołnierzy maruderów.

Urzędy pocztowe: Dotychczas na terenie obwodu nie ma urzędów pocztowych, nie ma urzędu skarbowego, urzędu informacji i propagandy, ekspozytury zarządu tymczasowego nad mieniem opuszczonym, brak placówek P.K.P., brak filii Banku Narodowego i spółdzielni: „Społem". Istnieją natomiast, oprócz urzędu Pełnomocnika Rządu: Komisarz Ziemski, Urząd Bezpieczeństwa, Milicja Obywatelska, Państwowy Urząd Repatriacyjny, Inspektorat Szkolny i Obwodowe Biuro Rolne.

Pełnomocnikiem Rządu na Obwód Myślibórz od dnia 23 maja 45 r. jest ob. Schiller, o którego osobie szczegółowe informacje stosownie do instrukcji przedkładam w załączeniu.
Zastępca Pełnomocnika Rządu jest ob. Witold Sankowski, były Naczelnik Urzędu Skarbowego z przed 1939 roku, doświadczony urzędnik, dobry organizator, energiczny, pracowity, obowiązkowy, posiada walory reprezentacyjne, sumienny wykonawca otrzymanych poleceń, pełen inicjatywy w zakresie udzielonych mu kompetencji, wyróżnia się taktem i poczuciem dyscypliny.

Urząd Pełnomocnika Rządu mieści się obecnie w centrum miasta przy głównej ulicy wiodącej z Gorzowa do Starogrodu, w gmachu dość przestronnym i okazałym. Ponieważ od paru dni Urząd przeniósł się do obecnie zajmowanego gmachu, przeto nie wszystkie pokoje przeznaczone na pomieszczenie dla referatów są już urządzone. Mimo to interesanci są załatwiani w godzinach urzędowych bez przerwy. Żadnych skarg ze strony interesantów na sposób załatwiania ich przez urzędników nie słyszałem, mimo stykania się mego z mieszkańcami obwodu poza urzędem. Pełnomocnik posiada do dyspozycji jeden samochód osobowy marki BMW nr rejestracyjny PR 84979. Ogólna liczba personelu zatrudnionego w Urzędzie Pełnomocnika Rządu wynosi 74 osób. Urząd posiada już referaty: ogólno-administracyjny, karno-administracyjny, budżetowo-gospodarczy, aprowizacji i handlu, przemysłowy, budowlano-drogowy, zdrowia publicznego, weterynaryjny i osiedleńczy. Nie ma natomiast referatów: społeczno-politycznego, wojskowego, samorządowego, pożarnictwa, kultury i sztuki, inwalidzkiego oraz opieki społecznej, a to z powodu braku odpowiedniego personelu. Sprawy z zakresu nieobsadzonych referatów załatwia zastępca pełnomocnika Rządu przy pomocy personelu referatu ogólnego.

Referat ogólno-administracyjny prowadzi ob. Jan Sieja, posiadający do pomocy 11 osób. Tykalski Czesław, Kaczmarek Stefania, Skwara Anna, Ankot Stefania, Pszczółkowska Halina, Karolak Janina, Łazewska Aniela, Leukcis Stanisław, Przesmycki Józef, Białas Kazimiera, Stańczak Krystyna i Górski Tadeusz. Referat jest zorganizowany zgodnie ze statutem organizacyjnym, przestrzega ściśle terminowego załatwiania spraw. Poza tym opracował szczegółową instrukcję dla urzędów stanu cywilnego oraz instrukcję kancelaryjną dla zarządów gmin miejskich i wiejskich. Odpisy instrukcji przedkładam w załączeniu.

Referat karno-administracyjny prowadzi ob. Franciszek Kowalski, posiadający do pomocy dwóch urzędników- Remiszewskiego Mikołaja i Jaroszewicz Karolinę. Od chwili zorganizowania referatu wydano 36 orzeczeń karno-administracyjnych.

Referat budżetowo- gospodarczy prowadzi Józef Baranowski, posiadający do pomocy ob. Jana Bieleckiego, który prowadzi dziennik kasowy według wzoru nr 2. Podanego w tymczasowej instrukcji rachunkowo-kasowej dla urzędu pełnomocnika Rządu na Obwód Myślibórz.

Referat aprowizacji i handlu prowadzi ob. Leon Adamski, posiadający do pomocy 11 osób, a mianowicie: ob. ob. Fulmer Edmund, zastępca kierownika referatu, Sujek Stefan ref. mleczności, Hałaśkiewicz Mieczysław, ref. gospodarki terenowej, Janowski Aleksander, ref. ziemiopłodów, Stawialski Stefan, ref. spółdzielczy, Stawicki Leon, kierownik kancelarii, Noskiewicz Cecylia, maszynistka oraz kanceliści: Dorywalska Stanisława, Lewandowska Julia, Ambrożek Edmund i Zdzisław Lewandowski. W obecnej chwili referat organizuje wyżywienie 3950 Polaków i 5400 Niemców pracujących, na co potrzeba tygodniowo: 18 ton chleba, 2 tony mąki pszennej, 3,32 ton kaszy, 33,8 ton ziemniaków, 3 ton mięsa, 354 kg cukru dla ludności, 600 kg cukru dla przemysłu, 1 tonę soli, 0,8 ton tłuszczu (masło, oliwa, olej), 11 tys. litrów mleka.

Obecnie w magazynach referatu aprowizacji znajdują się następujące ilości zboża: żyto około 480 ton, pszenica młócona 7 ton, pszenica niemłócona około 24,5 ton, jęczmień niemłocony, około 26,5 ton. W obwodzie myśliborskim wprowadzono system kartkowy, przestrzegający wyznaczonych przez wydział aprowizacji w Koszalinie racyj. Na kartki wydawane są: chleb, mąka, kasza, cukier, mięso, masło, mleko. Przy czym mleko wydaje się również dla dzieci Niemców pracujących. W obwodzie istnieje 12 stołówek urzędniczych, 4 PUR-u i 2 charytatywne. W obwodzie istnieje 144 przedsiębiorstw handlowych zdatnych do uruchomienia. Dotychczas wpłynęło 96 wniosków o przydział sklepów, z czego 28 już przydzielono. Dotychczas uruchomiono sklepów spożywczych 14, galanteryjny 1, kawiarń, cukierń, restauracyj 6, trafik 1, piekarń 23, sklepów rybnych 1, sklepów manufaktury 4, masarń 13, składów rowerów 1, drogeryj 2, księgarń 1, składów nabiału 3, składów obuwia 3, sklepów warzywnych 3, pralni 1, fryzjerów 3, spedytorów 2, ogrodnictw handlowych 4, handel odpadków surowcowych 1. Poza tym zorganizowano już trzy spółdzielnie rolniczo-handlowe, a mianowicie: obwodowa w Myśliborzu i dwie rejonowe w Berlinchen i w Bernstein.

Jak z powyższego wynika, referat aprowizacji i handlu na obwód Myślibórz stoi na wysokości zadania i zasługuje na uznanie.

Zgodnie z zarządzeniem wydziału wojskowego w Koszalinie, Urząd Pełnomocnika Rządu na Obwód Myślibórz rozesłał do wszystkich gmin wiejskich i miejskich okólniki w różnych sprawach wojskowych.

Bieżące sprawy z zakresu referatu samorządowego załatwia zastępca pełnomocnika Rządu, ob. Witold Sankowski, który przyrzeka wszelkie żądane przez wydział samorządowy wykazy i sprawozdania wykonać w terminie do dnia 1 sierpnia r.b.

Referat zdrowia prowadzi lekarz dr. Marian Chojnacki, który organizuje obecnie szpital obwodowy w Myśliborzu, obliczony na 250 łóżek. W Myśliborzu istnieje jedyna na cały obwód apteka, słabo jednak zaopatrzona w lekarstwa.

OBWODOWE BIURO ROLNE: p.o. kierownika ob. Ludwik Lisiak, instruktorzy powiatowi produkcji: zwierzęcej- ob. Kazimierz Nowak, roślinnej - ob. Józef Klowca, rybołówstwa - ob. Plesik Jan, ichtiolog z Poznania. Pozostałe stanowiska z braku odpowiedniego personelu jeszcze nie obsadzone. Biuro rolne mieści się czasowo w gmachu u Pełnomocnika Rządu i w obecnej chwili całą swoją działalność skierowuje na współpracę w akcji osiedleńczej, żniwnej i siewnej.

POWIATOWY URZĄD ZIEMSKI w Myśliborzu zatrudnia pięć osób: 1) Jerzy Mohl, komisarz ziemski, 2) Jerzy Naborowski, podkomisarz ziemski, 3) Bratek Cecylia, maszynistka, 4) Barłog Antoni, referent rolny i 5) Jan Zmitrukiewicz, sekretarz. Urząd Ziemski ściśle współpracuje z Pełnomocnikiem Rządu w akcji osiedleńczej, żniwnej i siewnej. Urząd działa sprawnie i nie budzi żadnych zastrzeżeń. Komisarz Mohl znający dobrze język rosyjski, z reguły jest łącznikiem między Pełnomocnikiem Rządu i władzami radzieckimi.

PAŃSTWOWY URZĄD REPATRIACYJNY posiada w Myśliborzu swój Etap raz inspektorat osadniczy. Kierownikiem punktu etapowego udzielającego osadnikom noclegów i wyżywienia jest ob. Ludwik posiadający do pomocy trzy osoby. Inspektorem osadnictwa jest ob. Jan Jurkowski, posiadający do pomocy zastępcę w osobie ob. Stanisława Bieleckiego oraz sześć osób personelu kancelaryjnego. W czasie omawiania przeze mnie działalności PUR-u na terenie obwodu Myślibórz

wysunęła się sprawa sporządzenia protokołów nadawczych w siedmiu egzemplarzach, z których pierwszy otrzymuje osadnik na rękę, drugi otrzymuje komisarz ziemski, trzeci bierze PUR dla siebie, czwarty dla starosty, a piąty, szósty i siódmy przeznaczony dla wydziału osadniczego w Koszalinie. Zachodzi wątpliwość, czy rzeczywiście wspominane protokoły muszą być sporządzane w siedmiu egzemplarzach i czy mniejsza ilość nie wystarczyłaby, mając na uwadze brak papieru odpowiedniego i oszczędzenie ilości sił kancelaryjnych. Przy tej okazji stwierdziłem, że PUR nie przygotował na czas odpowiednich druków urzędowych, mających stanowić dokument wprowadzający osadników na gospodarstwa rolne i przemysłowe, lecz posługuje się w tym celu kartkami papieru wypisanymi częściowo maszynowo, częściowo ręcznie, przeważnie nie dość czytelnie i w sposób sprzeczny z zasadami przyjętymi dla sporządzania aktów urzędowych, stanowiących w przyszłości podstawę do rozrachunków między osadnikami i skarbem państwa. Obecnie „Akt nadania" czyni wrażenie nie tyle akt urzędowych, ile zwykłej makulatury.

INSPEKTORAT SZKOLNY uruchomił jedną szkołę i jeden dzieciniec w Myśliborzu i organizuje osiem szkól w obwodzie.

MILICJA OBYWATELSKA. Komendant obwodu kapitan Edward Kotłubaj, zastępca komendanta ppor. Franciszek Jurkowski, jednocześnie komendant M.O. na miasto Myślibórz. Kierownik wydziału śledczego ob. Janusz Kawa; szef kancelarii komendy obwodowej, sierżant Franciszek Juszczyk. Komenda obwodu liczy 4 oficerów i 10 szeregowców, razem 14 osób.

Posterunek	*Myślibórz miasto 1 oficer, 31 szeregowców,*	*„*	*32 „*
„	*Berlinchen*	*„*	*20 „*
„	*Myślibórz gmina*	*„*	*21 „*
„	*Rosental*	*„*	*8 „*
„	*Staffelde*	*„*	*12 „*
„	*Neuenburg*	*„*	*11 „*
„	*Schildberg*	*„*	*16 „*
„	*Bernstein miasto i gmina*	*„*	*24 „*
„	*Karzig*	*„*	*18 „*

Razem: 5 oficerów i 171 szeregowych.

Poszczególni milicjanci wykazują jaskrawy brak szkolenia i dyscypliny, a poza tym dopuszczają się przekraczania swych uprawnień, grożąc wójtom i sołtysom zakuciem ich w kajdany za niewykonanie różnych nieuprawnionych poleceń.

Zachodzi konieczność opracowania przez okręgową Komendę Milicji Obywatelskiej w Koszalinie programu przeszkolenia milicjantów celem podniesienia ich wartości służbowej.

URZĄD BEZPIECZEŃSTWA PUBLICZNEGO w Myśliborzu. Inspekcji nie przeprowadziłem, ponieważ kierownik urzędu i jego zastępca łącznie uznali wystawione mi przez Pełnomocnika Rządu na Okręg Pomorza Zachodniego za niewystarczające i oświadczyli, że tylko delegat okręgowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego może u nich prowadzić inspekcje. Wskutek takiego stanowiska obu wymienionych osób nie mogłem z nimi omówić między innymi następujących spraw:

1) *Sprawę zasadniczego stosunku obwodowego urzędu Bezpieczeństwa w Myśliborzu do Pełnomocnika Rządu na obwód Myślibórz,*
2) *Sprawę ukrócenia samowoli niektórych funkcjonariuszy urzędu bezpieczeństwa w odniesieniu do wójtów i sołtysów na obszarze wymienionego obwodu,*
3) *Sprawę okradzenia willi Pełnomocnika Rządu przez funkcjonariusza urzędu bezpieczeństwa oraz sprawę zwrotu skradzionych rzeczy,*
4) *Sprawę niewłaściwego, aroganckiego odnoszenia się niektórych funkcjonariuszy urzędu bezpieczeństwa do Pełnomocnika Rządu,*
5) *Sprawę konieczności przeprowadzenia czystki w szeregach funkcjonariuszy urzędu bezpieczeństwa na obwód Myślibórz.*

W czasie przeprowadzania przeze mnie inspekcji placówki urzędu bezpieczeństwa w Neuenburgu, obwód Myślibórz, zastałem w kancelarii placówki niemkę, Hildę Kulschmidt, rzekomo zatrudnioną u komendanta placówki w charakterze służącej. Niemka była sama w kancelarii placówki, a na stole kancelaryjnym leżały różne akta placówki. Na moje żądanie wspomniana niemka sprowadziła dopiero ob. Mieczysława Dzigdę, który przedstawił się jako zastępca komendanta placówki, oświad-

czając, że komendant Stanisław Gołębiowski, wraz ze swoją żoną Zofią Węgrzyn wyjechał służbowo do Myśliborza. Obywatel Dzigda okazał mi legitymację, wystawioną przez obwodową komendę urzędu bezpieczeństwa w Myśliborzu, nazwaną skierowaniem, bez numeru, zaopatrzoną w datę 13.7.45, a podpisaną sfałszowanym podpisem ppor. Manesa; jak mi ustnie wyjaśnił Dzigda, w rzeczywistości legitymację podpisał jakiś kapral UB dając podpis nieczytelny. Jak zauważyłem, zarówno komendant placówki, jak i jego zastępca są mało piśmienni i mało orientują się zupełnie w swoich uprawnieniach służbowych.

ŻYCIE POLITYCZNE W OBWODZIE MYŚLIBORZ ożywiają: Polska Partia Robotnicza, licząca obecnie 30 członków i Polska Partia Socjalistyczna, licząca około 60 członków. Oba wymienione stronnictwa, poza działalnością wewnątrz- organizacyjną, biorą żywy udział w akcji osiedleńczej i żniwnej na terenie obwodu.

ŻYCIE SPOŁECZNE również rozwija się w obwodzie Myślibórz pomyślnie. Obecnie na terenie obwodu działają już Polski Czerwony Krzyż, Związek Pracowników Państwowych i Samorządowych, Polski Związek Zachodni, a w stadium organizacji znajduje się Związek Kupców Polskich.

AKCJA ŻNIWNA. W obwodzie Myślibórz żniwa przeprowadzają

a) wójtowie i sołtysi przy pomocy osadników i częściowo ludności niemieckiej, zatrzymanej specjalnie dla przeprowadzenia żniw,
b) władze wojskowe radzieckie przy pomocy ludności niemieckiej i cywilnych obywateli radzieckich.

Wśród władz pierwszej instancji w obwodzie Myślibórz istnieje przekonanie, że wszystko zboże w całym obwodzie zostanie na czas zerżnięte. Zerżnięto już rzepak i jęczmień ozimy całkowicie, żyto w 75%. Pozostały do zerżnięcia: pszenica, jęczmień jary i owies. Zbiory wypadną na ogół mniej niż średnie z powodów:

a) zaniedbywanie przez Niemców starannej uprawy w ostatnich paru latach, wskutek czego nastąpiło dość duże zachwaszczenie pól,
b) braku nawozów przy zasiewach wiosennych,
c) pobieżnego, często niefachowego przeprowadzenia zasiewów wiosennych.

AKCJI SIEWNEJ bez wydatnej pomocy władz wyższych w uzyskaniu dla obwodu nasion, nawozów, siły roboczej oraz siły pociągowej w postaci koni i traktorów – przeprowadzić się nie da i olbrzymie obszary pozostaną nie obsiane.

NA SZCZEGÓLNE WYRÓŻNIENIE w obwodzie Myślibórz zasługują następujące osoby:

1. *Burmistrz miasta Myśliborza, Kruszyński za uporządkowanie miasta i sprawne działanie zarządu miejskiego,*
2. *Wójt gminy Karzig, Nędza za wydatną pomoc w zaprowiantowaniu powiatu,*
3. *Kierownik referatu przemysłowego, inż. Szczepański, za szybkie i sprawne uruchomienie zakładów użyteczności publicznej oraz uruchomienie zakładów i warsztatów w obwodzie,*
4. *Kierownik referatu Aprowizacji i Handlu, Leon Adamski, za sprawne zorganizowanie wyżywienia ludności obwodu na poziomie wymaganym przez władze przełożone. (nawet Niemcy pracujący otrzymują dla swych dzieci mleko).*

STOSUNEK MIĘDZY WŁADZAMI POLSKIMI A WŁADZAMI WOSKOWYMI RADZIECKIMI układają się na terenie obwodu Myślibórz niejednakowo, a to w zależności od charakteru osobistego poszczególnych komendantów wojennych, przy czym na terenie obwodu istnieją trzy odrębne władze wojskowe radzieckie.

1) *Komendanci wojenni, jeden na cały powiat („rajonnyj"), któremu podlegają komendanci wojenni w poszczególnych gminach,*
2) *Szefowie „podsobnych choziajstw", stanowiących ekspozytury intendentury armii,*
3) *Szefowie oddziałów zdobywczych wojennych („trofiejnyje otriady"). Komendanci wojenni jakoby od 15 lipca nie urzędują, a w rzeczywistości istnieją nadal i ingerują w różne sprawy, często nie należące do ich kompetencji, jak na przykład komendant wojenny gminy Karzig zabronił umieszczania na budynku zarządu gminy napisu, zawierającego polską nazwę powiatu „Myślibórz" i nakazał umieścić niemiecką nazwę „Soldin" i trzeba było długo przekonywać go, aby zgodził się na pozostawienie polskiej nazwy Myślibórz. Inny komendant wojenny w gminie Lipiany wtrącił się do podziału administracyjnego gminy, domagając się przydzielenia paru wiosek do innej gminy itd.*

Z szefami „podsobnych choziajstw" i „trofiejnych otriadow" w ogóle mówić nie podobna. Z Komendantem wojennym „Soldinskowo rajona", podpułkownikiem Gałkinem również trudno dojść do ładu, przedstawia on bowiem typ arbitralnego autokraty, każącego np. Pełnomocnikowi Rządu lub jego wysłannikowi oczekiwać po dwie i więcej godzin na przyjęcie, bo w tym czasie je śniadanie; nie dotrzymującego swych przyrzeczeń i rządzącego się nie tyle otrzymanymi dyrektywami, ile własnym widzimisię, co stwierdził wysłannik marszałka Rokossowskiego, major Chołtow. W terenie nie ma należycie zorganizowanej wojskowej służby bezpieczeństwa, wobec czego poszczególni maruderzy miesiącami poszukujący swoich oddziałów, grasują bezkarnie terroryzując ludność i rabując wszystko, co im się podoba. Zachodzi przeto konieczność osadzania na terenie obwodu silnego garnizonu wojsk polskich, który by zorganizował wojskową służbę bezpieczeństwa i uchronił ludność cywilną od gwałtów i rabunków ze strony maruderów.

W północnej części obwodu Myśliborskiego, w okolicach lasu Renitz, po zlikwidowaniu przez wojska armii czerwonej kotła niemieckiego, pozostała ogromna ilość zniszczonego materiału wojennego, na który prawdopodobnie władze wojskowe radzieckie nie reflektują. Należałoby zatym wspomniany materiał odpowiednio zabezpieczyć.

Wójt gminy Neuenburg w powiecie Myślibórz, Leon Kukulski, były wizytator kuratorium warszawskiego, znajduje się w posiadaniu pozostawionych przez Niemców starych ksiąg łużyckich, dużej ilości przedmiotów muzealnych w postaci urn, grotów, narzędzi z kamienia łupanego i gładzonego. Wspomniane podręczniki i przedmioty muzealne przechowuje u siebie celem przekazania ich następnie właściwym władzom.

SPRAWY RYBACKIE. Z dotychczasowej organizacji władz i urzędów administracji ogólnej pierwszej instancji wynika, że sprawy rybołówstwa podlegają następującym władzom:

- *a) Pod względem organizacji i administracji gospodarstw rybnych – komisarzowi ziemskiemu, a w odniesieniu do małych zamkniętych obszarów wodnych, znajdujących się w lasach - dyrekcji lasów państwowych.*
- *b) Pod względem instrukcyjnym- instruktorowi rybołówstwa w obwodowym biurze rolnym, stanowiącym agendę izby rolniczej,*
- *c) Pod względem zbytu gotowego produktu (ryb) referentowi aprowizacji w urzędzie Pełnomocnika Rządu na dany obwód.*

W czasie przeprowadzania inspekcji w obwodzie Myślibórz otrzymałem informacje, że na teren obwodu Myślibórz przybył jakiś rybak z poznańskiego i okazał się upoważnieniem do połowu ryb na terenie obwodu Myślibórz, nakazującym mu dostarczenie całego połowu do Gorzowa. Upoważnienie było podpisane przez inspektora rybactwa na rejencję Frankfurcką (?) w Gorzowie. Celem wyjaśnienia nasuwających się wątpliwości udałem się osobiście do Gorzowa, odszukałem wspomnianego inspektora, od którego dowiedziałem się co następuje: w Warszawie powstało przedsiębiorstwo państwowe pod nazwą „Centrala obrotu i przetwórstwa rybnego", instytucja o charakterze monopolu rybnego. Wspomniana centrala zanim przystąpi do działalności handlowo - przemysłowej, pragnie zorganizować połów ryb w sposób dla siebie dogodny. W tym celu wystarała się u władz o prawo do obsadzenia przez siebie specjalnie powołanych inspektorów rybackich, którzy zaopatrzeni w niezbędne pełnomocnictwa skupialiby w swym ręku całe władze organizacyjne, administracyjne, instruktorskie i zbytu ryb. Stanowiska zatym inspektorów rybackich, jak mi wyjaśnił ob. inspektor w Gorzowie, są czasowe i istnieć będą tylko do czasu osadzenia rybaków i zorganizowania obwodów rybackich. Prawo połowu ryb będzie miał tylko ten rybak, którego obsadził delegat monopolu rybnego, urzędujący obecnie czasowo na stanowisku inspektora rybactwa. Zbyt produktów będzie mógł rybak dokonać wyłącznie monopolowi rybnemu, przy czym część połowu jako kontyngent będzie zakupywana od rybaka przez monopol po specjalnych cenach, a resztę będzie mógł rybak sprzedać w tak zwanym „wolnym handlu", ale również wyłącznie monopolowi, który będzie dysponować całkowicie złowionymi rybami. Ponieważ władze centralne (Ministerstwo Aprowizacji) nałożyło na wspomnianą centralę obowiązek zaopatrywania w ryby przede wszystkim pracowników kolejowych, pocztowych oraz urzędów bezpieczeństwa publicznego, a wszystkich innych dopiero w następnej kolejce, przeto istnieje możliwość, że ludność miejscowa będzie pozbawiona całkowicie możności spożywania ryb., co będzie prowadzić do uprawiania kłusownictwa rybnego i innych przestępstw. Powstrzymując się od zajęcia zasadniczego stanowiska co do uprawnień centrali obrotu i przetwórstwa rybnego, wnoszę celem uniknięcia zatargów kompetencyjnych w terenie:

a) *O ustalenie, że wspomniani inspektorzy rybaccy działają w imieniu okręgowego urzędu ziemskiego,*
b) *Że działają wyłącznie przez komisarzy ziemskich, a nie bezpośrednio, przy czym należy koniecznie zapewnić obwodowym referentom aprowizacyjnym możność dysponowania choćby częścią złowionego produktu.*

SPORY KOMPETENCYJNE. We wszystkich inspekcjonowanych przez mnie obwodach napotkałem na spory kompetencyjne zarówno pomiędzy poszczególnymi urzędami, jak i poszczególnymi referatami jednego i tego samego urzędu. Źródłem sporów są:

a) *Niedostateczne przygotowanie wielu urzędników do piastowania zajmowanego stanowiska,*
b) *Błędne, niedostatecznie przemyślane, a niekiedy sprzeczne z obowiązującymi przepisami zarządzenia władz wyższych (drugiej i trzeciej instancji).*

Celem złagodzenia istniejącego stanu, oprócz utrzymania częstego, comiesięcznego inspekcjonowania obwodów, wnoszę o wprowadzenie zasady uzgadniania uprzedniego między poszczególnymi zainteresowanymi wydziałami treści wydawanego każdego zarządzenia normatywnego. Tak np.: zarządzenie normatywne w sprawach wyżywienia, winne być przez wydział aprowizacji uzgadniane bądź z urzędem ziemskim, bądź z wydziałem przemysłowym, w zależności od charakteru zarządzenia.

/-/ Stefan Kosior
Inspektor Obwodów
Koszalin, dnia 8 sierpnia 1945 roku. [APS, sygn. 65/317/0/5/739].

Dokument 3

Pismo Pełnomocnika Rządu RP na Obwód Myślibórz, Stanisława Schillera z 28.06.1945r. [APSS, sygn. 68/3/0/1.1/7]

Pełnomocnik Rządu RP na Obwód Myślibórz *Myślibórz, dnia 28 czerwca 1945r.*
Ldz. 322/og/45

Do Wydziału Przemysłowego
Przy Urzędzie Pełnomocnika Rządu
Na Okręg Pomorza Zachodniego
W Koszalinie

Na skutek polecenia delegata podaję opinię o działalności referatu przemysłowego przy tut. Oddziale.

Władze administracji polskiej przybyły na tut. teren w dniu 23 maja 1945r. Wszystkie zakłady były w posiadaniu władz wojskowych sowieckich, zakłady użyteczności publicznej nieczynne.

Kierownikiem referatu jest inż. Marian Szczepański, zastępca Orłowski Stefan, absolwent Szkoły Budowy Maszyn w Poznaniu. Należycie zorganizowana przez kier. referatu praca wydała w okresie miesiąca rezultaty. Na trzeci dzień po przyjeździe uruchomiono elektrownie i wodociągi w Myśliborzu, zorganizowano warsztaty reparacyjne, dla samochodów i maszyn rolniczych, przystąpiono do akcji zabezpieczenia i przejmowania obiektów przemysłowych. W obecnej chwili na całym terenie obwodu już są powołane do życia referaty przy Zarządach Gmin wiejskich i miejskich, które ściśle współpracują z ref. Obwodowym wg jego instrukcji.

Uruchomiono do chwili obecnej 3 gorzelnie, 3 w toku uruchomienia, 4 młyny, 3 tartaki, szereg drobnych warsztatów rzemieślniczych i innych reparacyjnych. Uruchomiono 1 wytwornię soków owocowych/dla potrzeb ludności/. Uruchomienie przetwórni mączki ziemniaczanej przerwały władze sowieckie rozbierając linię wysokiego napięcia.

W dalszym ciągu praca idzie w kierunku przejmowania zakładów i warsztatów od władz sowieckich i w miarę konieczności i posiadania ludzi, uruchomienia tych zakładów.

Podkreślić muszę ścisłą współpracę inż. Szczepańskiego z innymi działami i Urzędami. Inż. Szczepański jest energicznym, sprężystym i dobrym organizatorem. W wyścigu pracy pomaga mu dzielnie ob. Orłowski Stefan.

P.o. Pełnomocnika Rządu R.P. na Obwód Myślibórz
/-/ S. Schiller. [Źródło: APSS, sygn. 68/3/0/1.1/7]

Dokument 4

Protokół przesłuchania Pełnomocnika Rządu RP Na Obwód Myślibórz, Stanisława Schillera z dnia 18 stycznia 1946r. – dodatkowe oświadczenie – (fragmenty). [APS, sygn.65/317/0/5/1201].

Myślibórz, dnia 18 stycznia 1946r.

W związku z przesłuchaniem mnie przez zastępcę naczelnika Wydziału Społeczno - Politycznego Okręgowego Urzędu Pełnomocnika Rządu w Koszalinie, wyjaśniam dodatkowo co następuje: całe oskarżenie skierowane przeciwko mej osobie jest zgoła bezpodstawne i niczym nie uzasadnione a oparte tylko na gołosłownych informacjach i tzw. plotkach, nie popartych żadnymi dowodami. Śmieszne są wprost zarzuty o wywozie przez mnie 2 ton sacharyny, o urządzeniu pięciu mieszkań, gdyż takich w ogóle nie posiadam, sacharyny natomiast jeszcze w Myśliborzu nie widziałem. Dalej o rzekomym ukończeniu gimnazjum w Poznaniu za czasów niemieckich, ponieważ absurdem jest twierdzenie, że Polak w czasie okupacji mógł kończyć polskie gimnazjum w poznańskim, zresztą o moim wykształceniu świadczą przedstawione świadectwa i dokumenty do akt personalnych.

Kwestia mojej przynależności do partii endeckiej przed rokiem 1939 jest pozbawiona bezwzględnie podstaw, ponieważ do roku 1939, pracując na swoje i rodziny utrzymanie i kształcąc się, nie było mowy, bym mógł sobie pozwolić na pracę w partiach politycznych, rodzina moja natomiast składająca się z matki i sióstr nie myślała nawet o tym, ojciec mój będąc pracownikiem fabrycznym, zmarł bowiem w roku 1923.

W roku 1941 zmuszony byłem opuścić tereny województwa poznańskiego z powodu poszukiwania mnie przez Gestapo i cały czas od roku 1941 do 1945, do chwili wejścia Armii Czerwonej przebywałem na terenie miasta Krakowa, pracując jako robotnik kolejowy w magazynach żywnościowych.

(…) Jeśli chodzi o sprawę spirytusową, to stwierdzić muszę, że i te zarzuty są bezpodstawne i nieuzasadnione i tak samo oparte na błędnych informacjach, nie stwierdzonych przez nikogo.

Na pierwszym posiedzeniu Obwodowych Pełnomocników w Koszalinie z rozmowy z ob. Pułkownikiem Borkowiczem wynikało dobitnie, że nie od tego jesteśmy Pełnomocnikami mianowanymi by być tylko figurami, ale że mamy wykazać czynem, że naprawdę na stanowiska takie zasługujemy dalej stwierdził ob. Pułkownik Borkowicz na wyraźne nasze zapytanie, jakie są nasze kompetencje, że słowo Pełnomocnik Rządu mówi samo za siebie, jakie my mamy prawa i kompetencje. Idąc po tej myśli przystąpiłem wraz z całym personelem, przybyłym na teren obwodu Myśliborza do pracy. Znane są zresztą warunki, w jakich wyjechaliśmy i z jakim funduszem, ponieważ pierwszą moją troską było osiągniecie funduszy na opłacenie aparatu administracyjnego im opłacenie najniezbędniejszych potrzeb naszych, począłem szukać źródeł dochodu, nie tajnym było również nikomu, że był zupełny brak środków pieniężnych a jedynym i wyłącznym środkiem płatniczym był wówczas spirytus. Wspólnie z Kierownikiem Referatu Przemysłowego, inż. Szczepańskim i Kierownikiem Referatu Aprowizacji ob. Adamskim uruchomiliśmy pierwszą gorzelnie w czerwcu 1945r. w miejscowości Mietzfelde /Myśliborzyce. Ponieważ jak zaznaczyłem, monetą obiegową był wówczas spirytus, zaczęliśmy za wyprodukowany spirytus skupywać środku żywnościowe oraz bydło, konie i trzodę chlewną dla pierwszych osadników. W tym samym miesiącu została uruchomiona druga gorzelnia w Schlegesburgu i dalej uruchomiono do września 14 gorzelni. O obrocie gotówkowym za sprzedany spirytus niechaj świadczy fakt, że od czerwca 1945r. do stycznia br. wpływy gotówkowe za spirytus wynosiły 559.606,10 zł. (…) Z sum powyższych od maja 1945 do października 1945r. pokrywałem koszty administracyjne jak uposażenie, dodatek zachodni, diety służbowe oraz inne wydatki rzeczowe, ponieważ żadnych kredytów nie posiadałem. Pierwszą pomoc finansową z Okręgowego Urzędu Pełnomocnika Rządu otrzymałem w październiku 1945r. Byłem więc zdany jedynie na własną inicjatywę i współpracę mych współpracowników z którymi potrafiłem urząd nasz zaopatrzyć w gotówkę, potrzebną na najpilniejsze wydatki. Uważam więc, że z tego tytułu nie powinienem mieć zarzutów, a raczej uznanie, że dzięki wydajności pracy tak mej własnej, jak i współpracowników mogłem postawić prawie o własnej sile Obwód Myśliborski na takim poziomie, na jakim jest obecnie. Nie stanowi to jednak i nie świadczy, że tutejszy Obwód stanął na wysokości zadania, to jednak starałem się wydać z siebie maksimum energii i chęci przysłużenia się odbudowie naszej Polski Demokratycznej.

(…) Dołączam wykaz pobranego spirytusu przez poszczególne urzędy i instytucje z naszych magazynów oraz wykaz spirytusu, za który zakupiono bydło i konie, które zostały rozdane osadnikom tak cywilnym, jak i wojskowym.

W końcu mego oświadczenia chciałbym stwierdzić fakt, że w chwili objęcia obwodu myśliborskiego przeze mnie, w posiadaniu polskich osadników nie było żadnego bydła i koni, a na dzień dzisiejszy obwód posiada ponad 1000 sztuk koni i ponad 1000 sztuk bydła, w tym duża ilość zdobyta właśnie za spirytus.

Obwodowy Pełnomocnik Rządu R.P. /-/ S. Schiller. [APS, sygn.65/317/0/5/1201].

Dokument 5

Pismo Bogdana Holtzera do Pełnomocnika Rządu RP na Okręg Pomorze Zachodnie w sprawie przejęcia Urzędu Pełnomocnika Rządu RP w Myśliborzu z dnia 24.01.1946r. [APS, sygn. 65/317/0/3.2/471].

Myślibórz, dn. 24.I.1946r.

Do Pełnomocnika Rządu R.P. na Okręg Pomorze Zachodnie
W Koszalinie

W myśl zarządzenia Pełnomocnika Rządu R.P, na Okręg Pomorze Zachodnie z dn. 19.I.1946r. L.dz. 434/Og. Pers. melduję przejęcie Urzędu i agend Pełnomocnika Rządu R.P. Obwodu Myślibórz w dniach 21–23.I.1946r.

Po przybyciu w dniu 21 bm. do Urzędu Pełnomocnika Rządu R.P. na Obwód Myślibórz wręczyłem ob. Schillerowi Stanisławowi zarządzenie Pełnomocnika Rządu RP na Okręg Pomorze Zachodnie, zawieszające go w czynnościach służbowych i zlecające mu zdanie Urzędu.

Po krótkiej konferencji z ob. Schillerem, zwołałem odprawę wszystkich kierowników referatów, celem zapoznania się z całokształtem stanu organizacyjnego i toku pracy w Urzędzie. W trakcie odprawy odwołano Ob. S. Schillera do Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa na konferencję. Ponieważ uważałem, że zawezwanie tyczy nie tyle Ob. Schillera, ale Pełnomocnika Obwodowego, udałem się wraz z Ob. Schillerem do Urzędu Bezpieczeństwa, wykorzystując okazję do nawiązania kontaktu osobistego z Kierownikiem Pow. Urzędu Bezpieczeństwa.

W Urzędzie Bezpieczeństwa zatrzymano Ob. Schillera, celem odwiezienia go do Koszalina. Powodów zatrzymania nie znam.

Dalsze przejmowanie Urzędu uskuteczniłem przy pomocy Ob. Sankowskiego, Z-cy Pełnomocnika Obwodowego.

Stan kasy stwierdziłem komisyjnie w obecności Z-cy Pełnomocnika Obwodowego, kierownika referatu Budżetowo-Gospodarczego i delegata Pow. Urzędu Bezpieczeństwa.

Protokoły przejęcia w załączeniu.

Obecnie jestem w trakcie dalszego zapoznania się z poszczególnymi referatami oraz z Urzędami pośrednio zespolonymi, mającymi siedzibę w Myśliborzu.

P/o. Pełnomocnika Rządu R.P.
Na Obwód Myślibórz
/-/ B. Holtzer
[Źródło: APS, sygn. 65/317/0/3.2/471].

Dokument 6

Pismo Komendanta Powiatowej Komendy MO w Myśliborzu, Edwarda Kotłubaja z 14.12.1945r.

„*Myślibórz, 14.12.1946r.*

Do Pełnomocnika Rządu R.P. w Myśliborzu

Stosownie do konferencji Kierownika Kryminalnej Służby Śledczej terenu Województwa Szczecińskiego przy udziale Prokuratury, Przedstawiciela Wojewódzkiego Bezpieczeństwa Publicznego, Kierownika Wojewódzkiego Urzędu Akcyz i Monopoli, Referenta Wydziału Karno-Administracyjnego, Izby Lekarskiej, Wojewódzkiego Urzędu Kontroli Cen i Palestry Sądowej w dniach 13, 14,15.XI.45r. została uchwalona bezwzględna walka „z szabrownictwem", lichwą, spekulacją i wszelkimi przejawami przestępczości, za które przewidziana jest ostra sankcja karna.

Niniejszym podaję Panu do wiadomości rzeczy uchwalone na posiedzeniu Kierowników Referatu Kryminalnej Służby Śledczej.

1. *W związku z okólnikiem wydanym przez Marsz. Rolę-Żymierskiego, Marsz. Rokossowskiego została zabroniona sprzedaż napoi wyskokowych wszystkim funkcjonariuszom mundurowym Milicji Obywatelskiej.*
2. *Ścisła kontrola wszystkich gorzelni podlegających pod Urząd Pełnomocnika Rządu i Milicji Obywatelskiej, wykaz towaru surowego jak również i produkcji.*
3. *Kontrola wszystkich sklepów spożywczych, delikatesowych, tytoniowych i innych /sprawa uregulowania cen na wszystkie artykuły spożywcze i artykuły pierwszej potrzeby, jak również wydania odpowiednich cenników.*
4. *Uregulowanie godzin sprzedaży z hurtownikami i sklepami detalicznymi i wydanie specjalnych zrządzeń.*
5. *Przeprowadzenie kontroli sanitarnej we wszystkich sklepach na terenie powiatu Myślibórz.*
6. *Bezwzględne zwalczanie handlu tytoniem /samosiejką/.*
7. *Wszystkie osoby, które trudnią się nielegalnym handlem wszelkich artykułów i uchylają się wyraźnie od pracy, kierować do przymusowych obozów pracy, z poprzednim porozumieniem się z organem MO.*
8. *Kontrola papierosów we wszystkich sklepach w celu wykrycia nielegalnej fabryki wyrobów tytoniowych.*
9. *Bezwzględne zwalczanie potajemnego uboju. Winnych pociągać do odpowiedzialności karno-administracyjnej. /z wyjątkiem wypadku choroby. Sprawa należy do właściwości Sądu Grodzkiego.*
10. *Zgodnie z uchwałą uprzejmie proszę o wydanie specjalnych zarządzeń podległym sobie organom i o wyniku powiadomić Referat Kryminalnej Służby Śledczej Powiatowej Komendy M.O. w Myśliborzu.*

Kierownik Referatu Krym. Sł. Śledczej — *Komendant Pow. M.O.*
/-/ Michalski Janusz, sierż. podchor. — *-/ Kotłubaj Edward, kapitan*

Dokument 7

Sprawozdanie Burmistrza miasta Berlinka z działalności Zarządu Miejskiego za czas od 15.3.45 r. do chwili obecnej. [APS, sygn. 65/317/0/ 6.3/1805].

1. Okres do ukonstytuowana się Władz Obwodowych w Myśliborzu (od 15.3. do 27.5.45r.).

Dnia 15.marca 1945r. wyznaczył ówczesny Komendant Wojenny ZSRR ob. Biedę Franciszka na Burmistrza i ob. Baumana Zygmunta na jego zastępcę. W ten sposób zlikwidowana została dotychczasowa administracja niemiecka, a powstał polski magistrat.

Początek był bardzo trudny i mozolny. Cały aparat administracyjny składał się zaledwie z 4 osób. Berlinek liczył wówczas przeszło 7 tysięcy Niemców, a Polaków zaledwie 50. Mimo to została zorganizowana Milicja Obywatelska, składająca się z 5 osób (bez broni). W przeciągu pierwszych tygodni zostały uruchomione niezbędne dla miasta zakłady, jak Elektrownia, Gazownia, Wodociągi, Kanalizacja. Dla aprowizacji ludności i wojska zaczęło pracować 5 młynów i 8 piekarni. Zaznaczyć trzeba, że zarządzaliśmy nie tylko miastem, lecz całą gminą wiejską, w skład której wchodziło 16 sołtysów, wyznaczonych częściowo przez Komendanturę Wojenną ZSRR, częściowo przez Magistrat.

Przez cały ten czas pozbawieni jakichkolwiek wiadomości i zarządzeń od naszych władz tworzyliśmy przy odgłosach huku dział i warkotu motorów miasto na nowo odzyskanych ziemiach. Z jakąż radością przywitaliśmy pierwszego wysłannika Rządu Polskiego porucznika Leona Leblanca, którego misją było organizowanie zarządów miejskich na terenach Pomorza Zachodniego. Bytność jego podniosła nas na duchu, a wskazówki jego stały się wytycznymi naszej dalszej pracy. Ośmieleni i upewnieni w naszych prawach nadaliśmy miastu przez wywieszenie barw narodowych, godła Państwowego i transparentów wygląd miasta polskiego.

Miasto tętni życiem. Codziennie przed gmachem Magistratu dokonuje się podziału kolumn roboczych, kierowanych do robót rolnych. W rezultacie nie ma piędzi ziemi nieuprawionej i nie zasianej. Ze spokojem patrzymy w przyszłość – chleba nie zabraknie.

W maju mieliśmy możność obchodzenia wraz z całą ludnością polską naszego miasta uroczystości 1-go i 3-go Maja oraz święta zwycięstwa nad Niemcami i ostatecznego zakończenia wojny w dniu 9-go maja. Od tego czasu Niemców w mieście jest coraz mniej, gdyż wielu powraca do swoich zachodnich dzielnic, natomiast wielu Polaków, powracających z robót w Niemczech, zatrzymuje się u nas i osiedla się. Dla tych ostatnich, jak również i dla tych powracających, co udają się do swoich rodzin na centralne tereny Polski zorganizowano pomoc w postaci przydziału chleba.

II. Okres współpracy w Władzami Obwodowymi w Myśliborzu.

27 maja odbyło się pierwsze spotkanie i zapoznanie z Obwodowym Pełnomocnikiem Rządu R.P. na zjeździe burmistrzów i sołtysów. Wezwanie do pracy i odbudowy nie przeszło bez echa. Pierwszym krokiem organizacyjnym był podział na gminę miejską i wiejską. Odtąd poświęciliśmy wszystek wysiłek sprawom samego miasta.

W chwili obecnej Zarząd Miasta zatrudnia 17 pracowników. Nie można powiedzieć, żeby to były siły fachowe, lecz przeważnie młode i pełne zapału. Każdy chciałby sprostać wziętym na siebie obowiązkom. Nie dziw więc, że tu i tam znajdą się niedociągnięcia. Często są one zależne od innych czynników, jak to ma miejsce np. w aprowizacji. Zbyt mała ilość żywego inwentarza uniemożliwia wydawanie na kartki nawet minimum wyznaczonych racji. (Handel wymienny z Sowietami na spirytus nie ma u nas najmniejszych widoków). Mimo piętrzących się trudności zdołano jednak uruchomić całkowicie pozbawioną maszyn i zdewastowaną mleczarnię. Czynne są w dalszym ciągu piekarnie, rzeźnie, sklepy spożywcze i cukiernia.

Według ostatniego spisu ludności mamy obecnie 20 Polaków i 1500 Niemców. Liczba ostatnich wydajnie zmniejszyła się po wysiedleniu ich w lipcu. Trzeba przyznać jednak, że akcja wysiedleńcza nie udała się, za Odrę poszli przeważnie ludzie młodzi i zdrowi, a starcy i kobiety z dziećmi pozostali. W rezultacie mamy dom starców - darmozjadów i kobiety z małymi dziećmi, których do pracy pociągnąć nie można. Cyfra pracujących Niemców obojga płci - 600. Zatrudnieni są w przedsiębiorstwach państwowych naszego miasta (młyny i tartaki) jako pracownicy fizyczni i w prywatnych przedsiębiorstwach przemysłowych. Dotąd Niemcy nie byli opłacani. Najwyższy czas jednak, aby mogli sobie coś zarobić, gdyż wkrótce będą musieli płacić nawet za chleb kartkowy, nie mówiąc o artykułach pierwszej potrzeby i o lekarstwach.

Szpital miejski, który czasowo znajdował się w Żydowie, zostanie przeniesiony w najbliższych dniach do Berlinka. Prace nad uporządkowaniem i doprowadzeniem do stanu użyteczności trwały około miesiąca, gdyż budynek był nie tylko zanieczyszczony w najwyższym stopniu, lecz i zdewastowany. Według ostatniego sprawozdania w szpitalu jest 90 chorych, w tym 45 na tyfus brzuszny. Po wybuchu epidemii tyfusu natychmiast został założony punkt Czerwonego Krzyża, gdzie w miesiącu sierpniu odbywało się trzykrotne szczepienie ochronne przeciwko tyfusowi i gdzie felczer miejscowy udziela pierwszej pomocy przesiedleńcom oraz ubogiej ludności naszego miasta. Prócz tego bez przerwy są czynne miejscowa apteka i 2 zakłady dentystyczne, a lekarz miejscowy (Niemiec) praktykuje nadal.

Z poniemieckich budynków szkolnych największy został oczyszczony i doprowadzony do stanu używalności. Otrzymaliśmy już nominację nauczyciela i oczekujemy jego przyjazdu. Dzieci w wieku szkolnym (od 6–12) jest w mieście 49, a ilość młodzieży (od lat 12–20) – 88, tak że jest materiał i do zawodowych szkól średnich, które u nas niebawem mają być założone.

Pozostały do omówienia sprawy związane z rolnictwem. Do miasta należy 343,7 ha ziemi, z tego 278,5 ha ziemi uprawnej. Zaorano na siewy ozime 64 ha, obsiano dotychczas 7 ha. Koni w mieście posiadamy 61, w tym 5 źrebiąt. Zdołamy zaorać więc połowę obszaru i obsiać oziminę. Krów jest 54, cieląt 2, 1 buhaj, owiec 4, kóz 90, świń 25. Na 24 gospodarstwa 20 zostały obsadzone przez Polaków przesiedleńców. Wiele pól i niektóre stodoły zostały ogołocone przez rosyjskie oddziały robotnicze, tak że niejednemu osadnikowi brak ziarna na zasiewy. Podobnie przedstawia się sytuacja z kartoflami. Najwięcej cierpią z tego powodu osadnicy z dzielnic wschodnich, którzy przybyli do nas bez żadnego inwentarza i zapasów żywności. Miastu grozi brak chleba, jeśli nie dostanie pomocy z zewnątrz. Całkowity kontyngent z gospodarstw miejscowych dla miasta będzie wynosił zaledwie 6 ton żyta. Jeśli chodzi o inna bolączkę, to jest nią brak pieniędzy, co nadzwyczaj utrudnia rozwój życia gospodarczego naszego miasta.

Berlinek, 29 września 1945r.

*Burmistrz /-/ Fr. Bieda. [*APS, sygn. 65/317/0/6.3/1805].

Dokument 8

Sprawozdanie z działalności Zarządu Gminnego Berlinek za okres od chwili powstania do dnia 29.9.1945r. [APSS, sygn. 68/3/0/1.1/10 i APS, sygn. 65/317/0/ 6.3/1805].

Zarząd Gminny Berlinek rozpoczął swą działalność w końcu maja 1945r. z chwilą uzyskania dwóch pierwszych pracowników a mianowicie Wójta i Sekretarza. Z biegiem czasu zespół pracowników zwiększał się stopniowo, osiągając do dnia dzisiejszego liczbę 7-u. Oprócz wyżej wymienionych współpracują w Zarządzie: zastępca sekretarza, referentka aprowizacji, referent ewidencji, referent rolnictwa oraz maszynistka. Obecny stan Zarządu pod względem personalnym jest zadawalający za wyjątkiem działu rachunkowego, nieobsadzenie którego odbija się ujemnie na prowadzeniu ksiąg, podatkowości itp.

Praca i ingerencja Zarządu obejmują teoretycznie obszar o przestrzeni ponad 200 km 2, na który składa się 30 gromad (z tych 4 nie posiada sołtysów z powodów od nas niezależnych). Na terenie gminy znajduje się 20 majątków administrowanych w większości przez Radzieckie jednostki gospodarcze (15) oraz 15 wsi i osiedli.

Pod względem zaludnienia przedstawia się Gmina Berlinek korzystnie, biorąc pod uwagę fakt przejęcia większości gospodarstw (do 100% w poszczególnych wioskach) przez Polaków, których liczba wynosi obecnie około 700 (na 1600 Niemców).

Również pod względem gospodarczo-przemysłowym przedstawia się tutejsza gmina pomyślnie ze względu na fakt istnienia 5 gorzelni, 3 fabryczek mączki ziemniaczanej i 3 tartaków. Niewspółmiernie niższym jest stan gospodarki rolnej, na co składają się następujące przyczyny: 1) zbyt długi okres czasu trwająca zmiana gospodarza obiektu, 2) brak jednolitego kierownictwa w akcji ornej, siewnej i żniwnej oraz wynikające stąd różnice między teorią i praktyką, i 3) dotkliwy brak inwentarza żywego i martwego. Punkt 1) nie wymaga omówienia. Punkt 2) znalazł odzwierciedlenie w tegorocznych zbiorach, których praktycznie przeprowadzenie pokrzyżowało plany wielu gospodarzy i sołtysów. W okresie żniw bowiem zjechały na teren tutejszej gminy liczne sowieckie drużyny żniwne, które w bezwzględny sposób dokonywały zbiorów często tam właśnie, gdzie to miało przypaść w udziale Polakom, ułatwiając sobie pracę zwożenia zboża ściętego przez Polaków itp. Akcja żniwna Polaków była także paraliżowana rekwirowaniem narzędzi i maszyn rolniczych oraz zwierząt i maszyn pociągowych. Interwencje ze strony zarządu nie przynosiły żadnego wzgl. pożądanego skutku. W wyniku tej akcji można przyjąć za znajdujące się w naszym ręku i do naszej dyspozycji jedynie następujące ilości zbóż: 150 ton żyta, 40 ton pszenicy, 150 ton jęczmienia i 20 ton owsa.

Sprawa zbioru ziemniaków przedstawia się o tyle korzystniej, że w myśl umowy wyznaczone zostały w porozumieniu z miejscową Komendanturą Sowiecką wielkości powierzchni zbioru w poszczególnych gromadach. Ponieważ jednak w międzyczasie ludność miejscowa zbiorów częściowo dokonała, co należy uważać za objaw zupełnie zrozumiały, powstaną prawdopodobnie nieporozumienia na tle przydziału, podziału i przewozu. Sprawa akcji ornej została omówiona z miejscowym Komendantem Sowieckim, który stwierdził, że tylko dwa majątki na terenie tutejszej gminy pozostaną zajęte dla spędu inwentarza żywego i przechowu zebranych płodów ziemnych oraz że w innych majątkach można i trzeba przeprowadzić akcję orną. Pomimo to jednak meldują nam sołtysi, że tymczasowe załogi sowieckie, przeciwstawiają się orce w poszczególnych majątkach. Większą swobodę mają gospodarze w zwartych wioskach, gdzie orka postępuje normalnie. Do dnia dzisiejszego zaorano na terenie gminy 320 ha.

Przeprowadzenie akcji siewnej napotyka również na trudności ze względu na konieczność zdobywania ziarna dla gromad, które w swoim czasie zostały tego ziarna zupełnie pozbawione (np. wieś Tobelhof), osiedleńcy zaś którzy zjechali po żniwach, zastali puste stodoły. W zastosowaniu jednak do poszczególnych wsi i majątków pokrywa te braki inicjatywa prywatna i pomoc zarządu w rozdzielaniu istniejących skromnych zapasów ziarna. Pomimo to należy obawiać się, że w wielu majtkach nie będzie można dokonać zamierzonego siewu. Do dnia dzisiejszego zasiano ogółem 50 ha żyta.

Ostatnią z wymienionych bolączek w dziedzinie gospodarki rolnej jest katastrofalny brak inwentarza żywego, spowodowany w przeważającej mierze wywożeniem i rekwirowaniem przez władze sowieckie w myśl zasady, że wszystko co było w posiadaniu niemieckim przechodzi

automatycznie na własność Związku Sowieckiego, oraz w dużo mniejszym stopniu rabunkową i nieodpowiedzialną gospodarką miejscowej ludności w okresie przejściowym. Istnieją na terenie tutejszej gminy wsie, w których stan posiadania inwentarza żywego zmniejszył się do zera (np. we wsi Klausdorf z 300 świń nie pozostała ani jedna). Stwierdziliśmy, że gmina zubożała o minimum 600 koni, 2000 krów, 25000 świń, 4000 owiec, wprost nieobliczalną ilość drobiu. Straty te nie dadzą się oczywiście wyrównać nawet w dłuższym okresie czasu a przepływ z zewnątrz, jak np. inwentarz repatriantów jest znikomy. Milicja Gminna przyczyniła się do uratowania w wielu wypadkach pozostałych sztuk inwentarza. Biorąc powyższe pod uwagę należy stwierdzić, że najważniejsze jest i będzie zabezpieczenie oraz zdobywanie inwentarza żywego. Sprawa zakupu takowego w drodze handlu wymiennego spirytusem przedstawia obecnie mniej widoków na powodzenie niż przed kilkoma miesiącami, ponieważ znalazła ona prawdopodobnie odpowiednie „zrozumienie" ze strony władz sowieckich, czego dowodem są fakty fikcyjnej sprzedaży, kończącej się odbieraniem sprzedanego inwentarza i nieuznawaniem przez miejscową Komendanturę Wojenną podobnych transakcji.

Przechodząc do omówienia bolączek gminy z innych dziedzin należy podkreślić brak szkół powszechnych. Istniejące budynki szkolne są przeważnie całkowicie pozbawione odpowiedniego inwentarza, trzy zaś z nich służą sowieckim drużynom żniwnym jako składy itp. Większość budynków szkolnych została ograbiona przed powstaniem administracji polskiej na tutejszym terenie. W kilku gromadach liczba dzieci polskich w wieku szkolnym przekracza 10, o czym poinformowano Inspektorat Szkolny (grom. Doetz, Klausdorf i Tobelhof).

Również aktualna jest sprawa zasiłków dla rodzin wojskowych, których załatwianie napotyka na takie trudności jak brak w wielu wypadkach odpowiednich dokumentów i zaświadczeń ze strony zgłaszających wnioski, a z naszej zaś strony brak jednolitych przepisów, określających wysokość zasiłków i osoby uprawnione do pobierania tychże. Przyznawanie zasiłków nakłada na nas obowiązek sumiennego dysponowania pieniędzmi państwowymi z jednoczesnym uwzględnieniem zawikłanych stosunków rodzinnych petentów. Urząd Stanu Cywilnego nie posiada również odpowiednich ksiąg i instrukcji dla wykonywania swej odpowiedzialnej funkcji a brak dokumentów ze strony nowożeńców ze względu na niemożność ich zdobycia zza Buga stawia nas przed koniecznością zbierania podpisów świadków, krewnych, znajomych.

Są to oczywiście bolączki dużo mniejszej wagi niż poprzednio omówione, żeby jednak nie pominąć niczego należy poświęcić słów kilka sprawie wzorów i formularzy do wypełnienia, które zasypują nas, często pokrywając się wzajemnie pod względem treści (uwaga ostatnia dotyczy przede wszystkim Urzędu Ziemskiego, Biura Rolnego oraz Referatu Handlu i Aprowizacji). Pozwolimy sobie ponadto na uwagę, że z własnego doświadczenia dochodzimy do wniosku, iż pożyteczniejszym dla dobra sprawy jest wypełnienie dokładnych zestawień rzadziej nich tychże często spisywanie z dużym przybliżeniem. Z tym łączy się bezpośrednio sprawa współpracy z ob. sołtysami, od większości których wpływają raporty i zestawienia mylnie rozumiane i tak wadliwie redagowane, że korzystanie z nich nosi w zarodku błędy i nieporozumienia. Dużo wartościowszym jest zbieranie danych bezpośrednio od sołtysów w czasie odbywających się co tydzień zebrań informacyjno-dyskusyjnych.

Berlinek, d. 29.9.45r. *Wójt /-/ Z. Noszczyński*

Dokument 9

Protokół z konferencji burmistrzów, wójtów, prezesów stron politycznych, organizacji społecznych, radnych i sołtysów w Myśliborzu i Berlinku, odbytych 10 i 11 stycznia 1947 roku. [APS, sygn.65/317/0/5/893].

Obecnych w Myśliborzu 122 osoby a w Berlinku 57 osób =179 osób.
Porządek obrad:

1. *Zagajenie*
2. *Referat przedwyborczy*
3. *Rezolucja*

Ad. I/ W Myśliborzu zagaił konferencję Starosta Powiatowy ob. Orzechowski Stanisław a w Berlinku Przewodniczący Powiatowej Rady Narodowej ob. Osiecki,

Ad. II/ W Myśliborzu referował Starosta Powiatowy ob. Orzechowski St. i Sekretarz P.P.R. ob. Awęcki, w Berlinku - Przewodniczący Powiatowej Rady Narodowej ob. Osiecki i sekretarz P.P.R. ob. Awęcki, wyjaśniając zebranym ideową i organizacyjną stronę wyborów w dniu 19.I.1947r. ze stanowiska zblokowanych partyj, a szczególności odbudowy Ziem Odzyskanych i walkę o nie, sojusze z bratnimi narodami słowiańskimi, ***korzyści płynące z 3-y letniego planu sytości,*** *organizację i czynności Komitetów Obywatelskich, czynności burmistrzów, wójtów i sołtysów oraz organizację grup do demonstracyjnego głosowania.*
Ad.3/ Uchwalono jednogłośnie rezolucję: My zebrani, świadomi odpowiedzialności za wynik wyborów, zobowiązujemy się do pełnego poparcia Bloku Stronnictw Demokratycznych i przeprowadzenie należytej organizacji i demonstracyjnego głosowania na listę nr. 3 w dniu 19.I.1947r. i oświadczamy, że nasze zobowiązanie wypływa z przywiązania do Rządu Jedności Narodowej i należytego zrozumienia ideałów Demokracji Ludowej.
Przewodniczący Powiatowej Rady Narodowej, /-/ Osiecki A.
Starosta Myśliborski, /-/ St. Orzechowski. [APS, sygn.65/317/0/5/893].

Dokument 10

Odezwa w sprawie podatku gruntowego z 27.09.1947r. [APS, sygn. 65/317/0/5/893].

Myślibórz, dnia 27.IX. 1947 r.

OBYWATELE ROLNICY!

Pierwszy raz na Ziemiach Odzyskanych rolnicy płacą podatek gruntowy za 1946 i 1947 rok, spełniając swój obowiązek Obywatelski na równi z resztą świata pracy.

Osadnicy pow. myśliborskiego ustosunkowali się do tego podatku pozytywnie. Są jednak tacy, którzy słuchają podszeptów wichrzycieli ładu i porządku społecznego, powstrzymują się od spełnienia obowiązku podatkowego, narażając siebie na niepotrzebne koszta związane z zabezpieczeniem i egzekucją należności na rzecz Samorządu i Skarbu Państwa. Wzywamy przeto płatników do wpłacenia wymierzonego podatku gruntowego w gotówce i w naturze w przepisanych terminach.

Członkowie Stronnictw i Partyj politycznych będą świecić przykładem w płaceniu podatku przed terminem, a szczególnie Ci, którzy w walkach podziemnych i na froncie z odwiecznym wrogiem Polski przelewali krew, nie mogą być obojętni. Ich nie brakuje. Oni pierwsi pospieszą do kas gminnych i uiszczą całkowitą należność podatkową, by jak najprędzej zabliźnić rany i usunąć ślady zniszczeń wojennych, bo oni są świadomi potrzeb odbudowującej się Ojczyzny.

Wyjaśnień i informacji obowiązane są udzielać Urzędy Gminne.

KOMISJA MIEDZYPARTYJNA W MYŚLIBORZU

P.P.R.	*P.P.S.*	*S.L.*	*S.D.*	*S.P.*
/-/ Awęcki	*/-/ Bieliński*	*/-/ Jagusiak*	*/-/ St. Orzechowski*	*/-/ C. Rychter*

Źródło: APS, sygn. 65/327/0/5/893.

Dokument 11

Protokół z nadzwyczajnej odprawy Burmistrzów, Wójtów i Sołtysów, odbytej 26.III.49 r. w Myśliborzu pod kierownictwem Starosty Myśliborskiego. [APSS, sygn. 68/3/0/1.1/17]

Obecnych 48 osób.

<u>Porządek dzienny:</u>

1/ Zagajenie
2/ Referat Starosty „Oświadczenie Rządu R.P. w sprawie uregulowania stosunków między Państwem a Kościołem”
3/ Sprawy podatkowe
4/ Komunikaty

I. Zebranie zagaił Starosta, podał porządek dzienny i przystąpił do referatu.

II. *W szczegółowym referacie Starosta omówił oświadczenie Rządu R.P., naszkicował stosunki panujące między państwami kapitalistycznymi, a Kościołem, porównał je ze stosunkami panującymi w Polsce i zarządził dyskusję. W dyskusji zabierali głos sołtys Majewski, Wójt Budzich, sołtys Terwetaj, sołtys Kwiecień Jan, Wójt - kobieta Jaśkowiec, Burmistrz z Barlinka[66] i scharakteryzowali pozytywny stosunek ludności do poczynań Rządu R.P., wielu wyraża radość z zapowiedzianego uregulowania stosunków między Państwem a Kościołem, a Wójt Jaśkowiec oświadczyła, że ksiądz dziekan Dymitrowicz w Nowogródku ustosunkował się pozytywnie i chętnie omawia z ludźmi korzyści płynące z uregulowania w/w/ stosunków.*

Wszyscy obecni potwierdzili jednogłośnie, iż dyskutanci przedstawili prawidłowo nastroje ludności.

Na zakończenie wezwałem zebranych do zorganizowania w terenie zebrań informacyjnych i uchwalenia rezolucyj.

III. *Z-ca Pełnomocnika Rządu do spraw pod. grunt. zaapelował o zwiększenie wysiłku przy realizacji podatku i S.F.O.[67]*

IV. *Komunikaty obejmowały szereg zalegających spraw w Urzędach Gminnych oraz zagadnienie oszczędności.*

Ma tym sprawy wyczerpano i spisano niniejszy protokół.

Starosta Powiatowy

/podpis nieczytelny/- /St. Orzechowski/. Źródło: APSS, sygn. 68/3/0/1.1/17.

Dokument 12

Protokół z konferencji Naczelników Urzędów Niezespolonych, burmistrzów, wójtów i przedstawicieli instytucyj społecznych odbytych w Starostwie 16.IV.49r. pod przewodnictwem Starosty Myśliborskiego. [APSS, sygn. 68/3/0/1.1/17].

Obecnych 38 osób.

<u>Porządek dzienny</u>

1/ Zagajenie
2/ Organizacja uroczystości 1-o Majowych
3/ Rocznica Sojuszu Polsko - Radzieckiego
4/ Wolne wnioski

I. *Konferencję zagaił Starosta Myśliborski i podał porządek dzienny.*

II. *Starosta Myśliborski odczytał protokół Komitetu ścisłego z dnia 14.IV.49r. obejmujący ramowe wytyczne organizacji uroczystości 1-go Maja, wezwał zebranych do wykonania przygotowań zgodnie z wytycznymi, a 1-szy Sekretarz P.Z.P.R. omówił szczegółowo charakter uroczystości 1-go Maja, potrzeby wnikliwego przygotowania uroczystości, punktualnego przybywania zakładów pracy na zbiórkę w dniu 1 Maja o godz. 9.00, powszechnego udziału w uroczystościach, urządzania masówek po zakładach pracy, należytego przygotowania haseł i transparentów oraz zaprosił zebranych wraz ze współpracownikami na Akademię w dniu 30.IV.49 r.*

W czasie dyskusji wyjaśniono, dlaczego uroczystości będą zorganizowane tylko w Barlinku i Myśliborzu i dodatkowo Akademia w Nowogródku. Na zakończenie dyskusji omówiono dekoracje domów i wystaw sklepowych, a ob. Szokalski omówił porządek uroczystości i estetyczną stronę uroczystości.

[66] Burmistrzem Barlinka był w tym okresie Czesław Urbański.

[67] Skrót S.F.O. oznaczał Społeczny Fundusz Oszczędności, utworzony na podstawie ustawy z 30 stycznia 1948r. o obowiązku powszechnego oszczędzania [Dz. U. nr 10 poz. 74]. Zgodnie z tą ustawą właściciele książeczek oszczędnościowych mieli gwarantowane oprocentowanie wkładów oszczędnościowo – inwestycyjnych w wysokości 2% rocznie oraz premię jako ubezpieczenie na wypadek śmierci wypłacaną spadkobiercom. Zgodnie z dekretem z 25 czerwca 1954r. zgromadzone wkłady oszczędnościowe miały być skonwertowane na obligacje Narodowej Pożyczki Rozwoju Sił Polski, wkłady nie zmienione na obligacje do 31.03.1955r. przechodziły natomiast na własność państwa. [Kryda, 2016].

III. Starosta podał, że od 20.IV.49 r. T.P.P.R.[68] będzie urządzało odczyty o Sojuszu Polsko - Radzieckim przez cały tydzień. Zawiadomienia o miejscu i terminie będą dodatkowo wysyłane. Zakłady pracy, posiadające możliwości, same organizują odczyty 21.IV.49 r.

IV. Ustalono, ze flag ze względów oszczędnościowych nie należy normalizować, należy natomiast doprowadzić je do czystości. Podano do wiadomości, że w dniu 23.IV.49r. o godz. 16.30 odbędzie się audycja radiowa ze Szczecina „Z piosenką po ziemi polskiej". Wykonawcy zespół Liceum Pedagogicznego z Myśliborza.
Następne zebranie Komitetu odbędzie się 25.IV.49 r. o godz. 17-tej.
Na tym sprawy wyczerpano i spisano niniejszy protokół.
Starosta Powiatowy
/podpis nieczytelny/ /St. Orzechowski. [APSS, sygn. 68/3/0/1.1/17]

Dokument 13

„Spis użytkowników wody z Wodociągów Miejskich miasta Berlinka za miesiąc listopad 45r." [APSS, sygn. 68/11/01/1.3/44].

LP.	Nazwisko	Imię	Ulica
1.	Hrycyniak	Stefan	Jasna1
2.	Ryniewicz	Jakub	Odrzańska 8
3.	Wieczorek	Alfreda	Wodna 1
4.	Siarski	Stefan	M. Stalina 70
5.	Ponichtera	Władysław	Jasna 10
6.	Płachta	Walenty	Jasna 3
7.	Wiśniewski	Wiktor	Tartak Państwowy H.
8.	Ljungren	Edward	Mickiewicza 2
9.	Stawicki	Ksawery	Bursztynowska 3
10.	Fibilski	Alfred	Bursztynowska 3
11.	Witt	Stanisław	Dworcowa
12.	Zakrzewski	Stanisław	Rynek 21
13.	Silski	Witold	Rynek 6
14.	Smoliński	Bolesław	Jasna 5
15.	Zdyrski	Julian	Wolności 12
16.	Dorn	Leon	M. Stalina 68
17.	Szatkowski	Jan	Tunelowa 5
18.	Wielgosz	Wiktor	Górna 33
19.	Kozłowski	Jan	Bursztynowska 11
20.	Wobich	Fritz	Dworcowa 23
21.	Kasietczuk	Jan	Tunelowa 20
22.	Schillert	Herman	Dworcowa 14
23.	Chadaj	Zygmunt	Jasna 11
24.	Dykier	Maks	Bursztynowska 2
25.	Brześcikowski	Franciszek	M. Stalina 43
26.	Bartkowski	Brunon	Leśna 1
27.	Pawlikowski	Edward	Chmielna 16
28.	Walczyk	Ignacy	Sądowa 35
29.	Śliwiński	Tadeusz	Tunelowa 55
30.	Opryśnik	Michał	Kozia 6
31.	Agaciński	Wiktor	Strzelecka 20
32.	Kaczmarek	Jan	Gorzowska 15
33.	Marciniak	Czesław	Sądowa 29/30

[68] T.P.P.R. – skrót Towarzystwo Przyjaźni Polsko-Radzieckiej. Stowarzyszenie powstałe w 1944 r., które „*koncentrowało się głównie na organizowaniu imprez propagandowych, takich jak obchody rocznic rewolucji październikowej, wyjazdy wycieczek do ZSRR, tzw. „pociągi przyjaźni", dni kultury radzieckiej, książki, filmu, festiwal piosenki Radzieckiej. Organizacja ta liczyła ok. 3 mln członków, głównie poprzez masowe zapisywanie uczniów i pracowników przedsiębiorstw państwowych*". [wikipedia].

34.	Koliński	Zbigniew	Sądowa 33
35.	Frąckowiak	Jan	Sądowa 34
36.	Wilczyński	Wacław	Wolności 30
37.	Maćkowiak	Stefan	M. Stalina 1
38.	Witkowski	Wacław	Różana 3
39.	Sopke	Kazimierz	Strzelecka 18a
40.	Kruś	Feliks	M. Stalina 66
41.	Fiks	Władysław	Odrzańska 6
42.	Szyszka	Teodor	Jasna 20
43.	Piasecki	Ignacy	Wolności 27
44.	Pawełkiewicz	Stefan	Boczna 1a
45.	Lasota	Józef	Gorzowska 12
46.	Lipiński	Stefan	Jasna 21
47.	Papke	Erna	Bursztynowska 4
48.	Kurzawa	Stanisława	Lipowa 5
49.[69]	Orządała	Marian	Kręta 23
50.	Czemera	Antoni	Tunelowa 19
51.	Krajewski	Marian	Tunelowa 23
52.	Topoliński	Maks	Kopernika 3
53.	Kalinowski	Leon	Kopernika 26
54.	Baumann	Zygmunt	Pr. Bieruta 4
55.	Kasperski	Kazimierz	Jasna 8
56.	Witkowski	Stanisław	Górna 3
57.	Jędrzejczak	Stanisław	Tunelowa 52
58.	Jóźwiak	Jan	M. Stalina 46
59.	Urząd Pocztowy		Wolności 6
60.	Urząd Pocztowy		Kręta 15
61.	Jóźwiak	Stefan	Matejki 5
62.	Brzeziński	Zygmunt	Chopina 3
63.	Janson	Wiktoria	Chopina 4
64.	Świątek	Jan	Tunelowa 44
65.	Szczepański	Mieczysław	Tunelowa 46
66.	Bąkowski	Wojciech	Tunelowa 45
67.	Awęcki	Adam	Tunelowa 48a
68.	Barys	Bolesław	Jeziorna 5
69.	Barys	Zygmunt	Tunelowa 41
70.	Betz	Michał	Kręta 3
71.	Gawryluk	Jan	Tunelowa 18
72.	Cieślak	Marian	Kręta 19
73.	Danisz	Stefan	Grodzka 1
74.	Dębicki	Władysław	Kręta 5
75.	Gryz	Jan	Kręta 10
76.	Górecki	Józef	Matejki 8
77.	Gozdur		Wolności 10
78.	Goldowski		M. Stalina 47
79.	Jaworowicz	Teodor	Górna 13
80.	Jaworski	Stanisław	Kręta 13
81.	Jankowski	Kazimierz	Tunelowa 26
82.	Kościuk	Mikołaj	Tartak Państwowy
83.	Górka	Agnieszka	Matejki 12
84.	Grześko	Wojciech	Leśna 1a
85.	Gwizdek	Jan	Kopernika 30
86.	Jarecki	Lucjan	31 Stycznia 26
87.	Jakubowski	Bolesław	Różana 11

[69] W oryginalnym dokumencie pozycja 49 nie została wypełniona, w związku z tym numeracja wpisów po pozycji 49 w cytowanym dokumencie nie jest zgodna z numeracją oryginalną.

88.	Kamiński		A. Polskiej 7
89.	Karczewski	Bronisław	Chopina 24
90.	Topolski	Jan	A. Polskiej 11
91.	Kurzawa	Feliks	Boczna 1
92.	Kondera	Wacław	Kościuszki 4
93.	Koprowski	Aleksander	Leśna 4
94.	Lis	Ludwik	Chopina 38
95.	Leśny	Stanisław	Leśna 3
96.	Miklaszewski	Eugeniusz	Jeziorna 10
97.	Maksymowicz	Olbracht	Sienkiewicza 4
98.	Majewski	Stefan	A. Polskiej 5
99.	Kossakowski	Franciszek	Matejki 22
100.	Mazurkiewicz	Adam	Chopina 12
101.	Barankiewicz	Tadeusz	Kręta 20
102.	Bieda	Franciszek	Lipowa 10
103.	Błaszczyk	Henryk	Grodzka 8
104.	Budzyńska	Janina	Kościuszki 3
105.	Bojanowski	Franciszek	Chopina 41/42
106.	Bojańczuk	Stanisław	Kozia 4
107.	Buda	Stefania	Tunelowa 46
108.	Byczek	Jan	Paderewskiego 4
109.	Chorążyczewski	Roman	Chopina 18
110.	Chodowski	Bolesław	Chopina 2
111.	Dudka	Piotr	Kościuszki 5
112.	Dudka	Władysław	Kościuszki 4
113.	Florczak	Karol	Chopina 29
114.	Głuszczyk	Edward	Kościuszki 1
115.	Noszczyński	Zenon	Wolności 33
116.	Nowakowska	Wanda	Słoneczna 2
117.	Oleszczuk	Stanisław	Tunelowa 20
118.	Pieńkowski	Wacław	Żabia 8
119.	Piotrowski	Paweł	Grodzka 4
120.	Pawlak	Stefan	Chopina 21
121.	Piotrowski	Eugeniusz	Chopina 27
122.	Perlikowski	Henryk	Tunelowa 15
123.	Polepszek	Błażej	Matejki 20
124.	Poprawski	Bolesław	Słoneczna 1
125.	Perlikowski	Stefan	Tunelowa 17
126.	Rowiński	Władysław	Strzelecka 14a
127.	Rudnicki	Apolinary	Chopina 26
128.	Rolbiecki	Walerian	M. Stalina 36
129.	Rogowski	Jan	Kręta 25
130.	Sowa	Maria	Tunelowa 19
131.	Stachura		Kręta 6
132.	Sadowski	Bolesław	Matejki 24
133.	Meller	Kazimierz	Matejki 22
134.	Gwizdek	Karol	Matejki 4
135.	Nadolska	Katarzyna	Matejki 3
136.	Schonek	Frieda	Kopernika 2
137.	Jaskowski	Emma	Kopernika 10
138.	Turmann	Frieda	Kościuszki 10
139.	Przybyszewski	Jan	Kościuszki 14

Barlinek, dn. 13 grudnia 1945r.
Kierownik Wodociągów Miejskich
/-/ B. Szymański [APSS, sygn. 68/11/01/1.3/44].